

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย)

ปริญญา

ภาษาไทย

ภาษาไทย

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง การใช้ภาษาวรรณศิลป์และเนื้อหาในบทกวีนิพนธ์แนวเพื่อชีวิตของ
เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

The Art of Language Usage and Contents of Lifestyle Poetry Written
by Naowarat Pongpaiboon

นามผู้วิจัย นางสาวปรีดาพร คุ่มสระพรม

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรสิทธิ์ ไทยรัตน์, Ph.D.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์โกวิทย์ พิมพวง, Ph.D.)

หัวหน้าภาควิชา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์โกวิทย์ พิมพวง, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญจนา ชีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การใช้ภาษาวรรณศิลป์และเนื้อหาในบทกวีนิพนธ์แนวเพื่อชีวิตของ
เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

The Art of Language Usage and Contents of Lifestyle Poetry Written
by Naowarat Pongpaiboon

โดย

นางสาวปริดาพร คุ่มสระพรม

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย)
พ.ศ. ๒๕๕๕

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ปริดาพร กลุ่มสระพรม ๒๕๕๕: การใช้ภาษาวรรณศิลป์และเนื้อหาในบทกวีนิพนธ์
แนวเพื่อชีวิตของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย)
สาขาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก:
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรสิทธิ์ ไทยรัตน์, Ph.D. ๑๘๓ หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ภาษาด้านการใช้คำ การใช้ภาพพจน์และ
เนื้อหาแนวเพื่อชีวิตของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ข้อมูลสำหรับการวิจัยเรื่องนี้เป็น บทกวีนิพนธ์
ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ที่ตีพิมพ์ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๔-๒๕๕๔ จำนวน ๑๔ เล่ม

ผลการวิจัยบทกวีนิพนธ์ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ พบการใช้คำ ๔ ประเภท คือ คำเลียน
เสียงธรรมชาติ คำพ้องรูปพ้องเสียง คำอุปมา คำสัมผัสพยัญชนะสระและวรรณยุกต์ พบว่าผู้เขียน
ใช้คำสัมผัสในวรรคเดียวกันมากที่สุด จำนวน ๔๕๒ คำ คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๔๗ และรองลงมาคือ
การใช้คำพ้องรูปและพ้องเสียง จำนวน ๓๖๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๐๕ ที่พบน้อยที่สุด คือ การใช้
คำเลียนเสียงของธรรมชาติ จำนวน ๑๓๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕๗ ด้านการใช้ภาพพจน์ ๗ ประเภท
คือ อุปมา อุปลักษณ์ อติพจน์ บุคลาธิษฐาน ปฏิพจน์ ปฏิज्ञาและอุทาหรณ์ พบว่าผู้เขียนใช้อุปลักษณ์
มากที่สุด จำนวน ๓๗๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๑๔ และอันดับรองลงมาคือ อุทาหรณ์ จำนวน ๒๒๐ คำ
คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๖๕ และพบน้อยที่สุด คือ ปฏิพจน์จำนวน ๕๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๕.๐๔ ด้าน
เนื้อหา แนวเพื่อชีวิต สะท้อนแนวคิด ๗ ชนิด คือ จินตนิยม อุดมคติ สัจนิยม ธรรมเนียม
อัตถิภาวนิยม สัญลักษณ์นิยม สังคมการเมือง ผู้เขียนใช้แนวคิดสัญลักษณ์นิยมมากที่สุด พบจำนวน
๔๖๕ คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๕๐ อันดับรองลงมาคือสังคมการเมือง พบจำนวน ๓๑๘ คำ คิดเป็นร้อยละ
๒๖.๘๘ ที่พบน้อยที่สุดคือ อัตถิภาวนิยมพบจำนวน ๑๓๒ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๒๒ การศึกษา
ด้านการใช้ภาษาในบทกวีนิพนธ์แนวเพื่อชีวิตทำให้เกิดความรู้ลึกจินตนาการและ เข้าใจแนวความคิด
ผู้เขียนผู้อ่าน

ลายมือชื่อผู้เขียน

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

Pridaporn Koomsaporn 2012: The Art of Language Usage and Contents of Lifestyle Poetry Written of Naowarat Pongpaiboon. Master of Arts (Thai Language), Major Field: Thai Language, Department of Thai Language. Thesis Advisor: Assistant Professor Surasith Thairatana, Ph.D. 183 pages.

The main objective of this research was to study the usage of lexis, figures of speech and contents in Lifestyle Poetry written by Naowarat Pongpaiboon. The study is the poetry of Naowarat Pongpaiboon published during the years 1981-2011 in 14 collections.

It is found that the author used four main types of literary technique; Onomatopoeia, Puns, Consonance and Assonance. Mostly the author used assonance 492 words (36.47 %), 365 Puns (27.5 %), and 175 Onomatopoeia words (12.97 %) respectively. There are various uses of figures of speech; Simile, Metaphor, Hyperbole, Personification, Antithesis, Rhetorical-question and Analogy, The author uses metaphors in 379 words (32.14%), Analogies in 220 words (18.65 %) and Rhetorical-question in 59 words (5.04%) respectively. Regarding the usage of the author uses the concept of Idealism, Realism, Naturalism, Existentialism, Symbolism and Socialist Ideology. Mostly the author used Symbolism in 469 words (29.90 %), Socialist Ideology in 318 words (16.88 %) and Existentialism respectively, in 132 words (7.32%) contents of lifestyle. The study of poetry usage of Lifestyle helps readers to have imagination and understand ideas of the writer.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ด้วยความเมตตาอย่างสูง จากคณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัว นิสิต ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรสิทธิ์ ไทยรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักและผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกวิท พิฆัง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ทำหน้าที่วางแผนการเรียน กำหนดวิชาเรียน แนะนำควบคุมการศึกษาและการค้นคว้าการวิจัยของนิสิต ตลอดจนการพิจารณาเค้าโครงการให้คำแนะนำและควบคุมดูแล รวมทั้งประเมินความก้าวหน้าและการสอบวิทยานิพนธ์ของนิสิต

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. วิไลศักดิ์ กิ่งคำ ประธานสอบที่กรุณาให้คำปรึกษาต่าง ๆ เพื่อให้วิทยานิพนธ์มีความถูกต้อง ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. เรืองเดช ปันเขื่อนขันธ์ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัยที่กรุณาตรวจแก้วิทยานิพนธ์และให้คำแนะนำต่าง ๆ เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์มีความถูกต้องสมบูรณ์

ขอขอบคุณคณาจารย์ ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้คำแนะนำ ในการศึกษาให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบคุณอาจารย์เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เป็นอย่างสูงที่ให้ข้อคิดและคำแนะนำต่าง ๆ เกี่ยวกับเนื้อหาในบทวิทยานิพนธ์ซึ่งเป็นผลงานวรรณกรรมของท่าน

ขอขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ ซึ่งเป็นเพื่อนร่วมเรียนในสาขาทุกท่าน ที่คอยให้กำลังใจและแนะนำ ขอขอบคุณเพื่อน ๆ โรงเรียนนานาชาติเดอะรีเจ้นท์ อทิตยา อันขวัญเมือง คุณศักดิ์ณัฐสิฎฐ ธรรมสิทธิ์ ที่ให้กำลังใจและช่วยเหลือด้วยดี

ท้ายที่สุดนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ หลวงพ่อไพบูลย์ คຸ້ມສະພຸມ คุณแม่มยุรา คຸ້ມສະພຸມ พี่ปริญญາ คຸ້ມສະພຸມ และครอบครัวคຸ້ມສະພຸມ ผู้เป็นแรงผลักดันในการศึกษาเล่าเรียน รวมทั้งเป็นกำลังใจสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยประสบผลสำเร็จในทุกด้าน

ปรีดาพร คຸ້ມສະພຸມ

มีนาคม ๒๕๕๕

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง	(๓)
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
ประโยชน์ที่ได้รับ	๔
ขอบเขตการวิจัย	๔
นิยามศัพท์	๕
บทที่ ๒ การตรวจเอกสาร	๖
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาวรรณศิลป์	๖
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกวีนิพนธ์	๒๔
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาแนวเพื่อชีวิต	๓๑
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๐
บทที่ ๓ วิธีการวิจัย	๔๓
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	๔๓
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๔๓
หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการวิจัย	๔๘
การวิเคราะห์ข้อมูล	๕๑
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๕๒
การใช้ภาษาวรรณศิลป์	๔๒
การใช้ภาษาด้านภาพพจน์	๗๐
การใช้ภาษาด้านแนวเพื่อชีวิต	๑๐๐
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๑๓๓
สรุปผลการวิจัย	๑๓๓
อภิปรายผล	๑๓๕
ข้อเสนอแนะ	๑๓๖

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

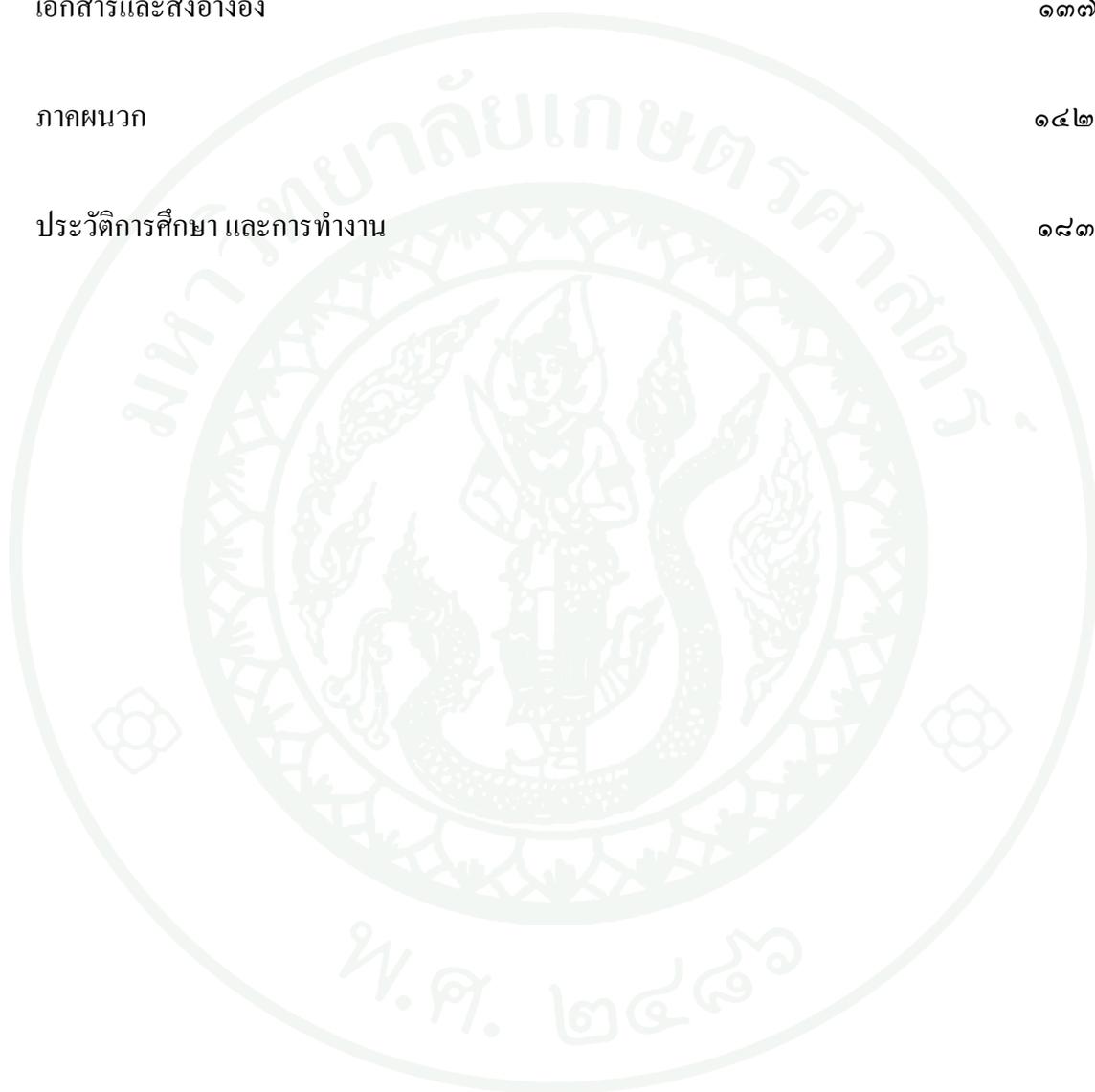
๑๓๓

ภาคผนวก

๑๔๒

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

๑๘๓

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๑	แสดงความถี่ด้านการใช้จ่ายที่ปรากฏในบทกวีนิพนธ์ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	๖๗
๒	แสดงความถี่ด้านการใช้จ่ายที่ปรากฏในบทกวีนิพนธ์ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	๕๕
๓	แสดงความถี่ด้านแนวเพื่อชีวิตที่ปรากฏในบทกวีนิพนธ์ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	๑๒๘

บทที่ ๑

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

กวีนิพนธ์ไทย โคลง ฉันท์ กาพย์กลอนและร่าย มีที่มาจากบทสวดเรื่องเล่ามุขปาฐะ ตลอดจนกลอนเพลงพื้นบ้านซึ่งมีความเก่าแก่ก่อนเกิดวรรณกรรมลายลักษณ์อักษร กวีนิพนธ์เป็นภาษาที่มีความศักดิ์สิทธิ์ เป็นวรรณกรรมคำสอนหรือเป็นเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา รวมถึงสะท้อนภาษา สังคม วิถีชีวิต ความเชื่อ อารมณ์และความรู้สึกทางวรรณศิลป์ อย่างไรก็ตาม เราปฏิเสธไม่ได้ว่าวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์มีอิทธิพลมาจากวรรณคดีหลวงหรือวรรณคดีราชสำนักดังที่ พิเชฐ แสงทอง (๒๕๕๓: ๑) ได้กล่าวถึงกวีนิพนธ์ว่า “กวีผู้แต่งกวีนิพนธ์จะต้องเป็นผู้เฉลียวฉลาดและสร้างสรรค์ ถ้อยคำไพเราะ ใช้แต่ถ้อยคำซึ่งชักนำให้เกิดกุศลขจัดทุกข์วิโยค กวีจึงถูกยกย่องเป็นนักธรรมหรือนักปราชญ์ กวีนิพนธ์ไทยนั้นเริ่มต้นตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น”

อาจกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ในสมัยอยุธยาตอนต้น โดยมีลักษณะสำคัญอยู่ คือ การผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิม คือวัฒนธรรมทางศาสนาพราหมณ์และวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้งด้านภาษาเนื้อหาและรูปแบบการประพันธ์ โดยเริ่มจากภาษาเรียบง่ายไปสู่ภาษาที่อลังการ

สิทธา พินิจกุล (๒๕๔๘: ๖๒) ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเป็นยุคสมัยที่บทกลอนบทกวีเฟื่องฟู บทกวีนิพนธ์จึงเป็นมรดกวัฒนธรรมทางความคิด ที่สืบทอดต่อมายังอนุชนรุ่นหลัง โดยผ่านกระบวนการสั่งสมถ่ายทอดและพัฒนาในรูปแบบตามเงื่อนไขและปัจจัยด้านสังคม นักกวีนิพนธ์ไทยทำหน้าที่ในการบันทึกประวัติศาสตร์ความคิดของชนชาติไทยทั้งในด้านการดำเนินชีวิต ภูมิปัญญาในการทำมาหากิน การเมืองการปกครอง ปรัชญา ศาสนา ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมและศิลปกรรมแขนงต่าง ๆ

บทกวีนิพนธ์ไทย ได้ทำหน้าที่บันทึกแนวคิดด้านปรัชญาของชนชาติไทยสืบมาทุกยุคทุกสมัย ดังที่มูลนิธิ ๑๔ ตุลาคม (๒๕๔๑: ๗) ได้กล่าวถึง กวีนิพนธ์แนวเพื่อชีวิตว่า หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยุติลง ประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาต่างประเทศ และปัญหาภายในประเทศ ทั้งทางเศรษฐกิจและศีลธรรมจริยธรรม ซึ่งสภาพสังคมเช่นนี้ก่อให้เกิดบทกลอนสะท้อนสังคมตีพิมพ์ออกมาอย่างต่อเนื่อง

พ.ศ. ๒๔๘๒-๒๔๘๕ จุดเริ่มของ “วรรณกรรมเพื่อชีวิต” น่าจะมาจากแนวคิดเรื่อง “ศิลปะเพื่อชีวิต” ซึ่งนำเสนอโดย อศนี พลจันทร (อินทราวุธ, นายผี) และอุดม สีสุวรรณ (พ.เมืองชมพู, บรรจง บรรจงศิลป์) ทั้งสองเสนอแนวคิดเพื่อชีวิตในบทความที่ตีพิมพ์ในนิตยสารชั้นนำในขณะนั้น คือ ปิฎกภูมิและมหาชน

พ.ศ. ๒๔๘๖-๒๕๐๑ “ศรีบูรพา” สร้างงาน แปล เรื่อง “แลไปข้างหน้า” นวนิยายเรื่อง “อาชญากรผู้ปล่อยนกพิราบ” และ กลอน “อีสาน” จิตร ภูมิศักดิ์ (ทีปกร) ได้เขียนบทความขนาดยาว คือ อะไรหนอที่เรียกว่าศิลปะ, ศิลปะบริสุทธิ์มีจริงแท้หรือไหน, ที่ว่า “ศิลปะเพื่อศิลปะ” นั่นคืออย่างไรกันแน่หนอ บทความตีพิมพ์เป็นเล่มเดียวกันชื่อ “ศิลปะเพื่อชีวิตศิลปะเพื่อประชาชน” และงานแปล เรื่อง “แม่” ของ แม็กซิม กอร์กี้ “ธรรมเนียมแสง” ของนักเขียนอินเดีย บทความเรื่อง “มนต์รักจากเสียงกระดิ่ง” รวมถึงบทเพลงแนวเพื่อชีวิต เช่น “แสงดาวแห่งศรัทธา” “มาร์ชชาวนาไทย” “ร่างวันเมย์เคย์” “ศักดิ์ศรีของแรงงาน” เป็นต้น

พ.ศ. ๒๕๐๒-๒๕๑๕ กลุ่มวรรณศิลป์ในมหาวิทยาลัยเริ่มมีผลงานกวีมากขึ้น อาจเรียกได้ว่ายุคนี้คือการเริ่มต้นของวรรณกรรม “ยุคแสวงหา” พ.ศ. ๒๕๑๖-๒๕๑๘ คือ จุดรุ่งเรืองของงานกวีนิพนธ์เพื่อชีวิต

นักเขียนที่มีบทบาททางด้านกวีนิพนธ์มายาวนานถึงสี่ทศวรรษ คือ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อสังคมตั้งแต่ยุค ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ งานกวีนิพนธ์ของท่านสะท้อนสภาพของสังคมไทยได้อย่างชัดเจน ทั้งทางด้านสังคมการเมืองและเศรษฐกิจรวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน เนื้อหาสะท้อนสภาพการดำเนินชีวิตของประชาชน รวมถึงสร้างจิตสำนึกและจินตนาการ

เนื้อหาบทกวีนิพนธ์แนวเพื่อชีวิตของท่านเป็นภาษาที่ใช้รูปแบบการประพันธ์ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอนและร้อยอย่างเคร่งครัดตามแบบประเพณีโบราณ โดยถ่ายทอดสภาพสังคม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย ผ่านภาษาอย่างประณีต สวยงาม ดังตัวอย่างบทกวี “การเมือง” ที่ว่า

การเมืองไม่ใช่เรื่องธุรกิจ	การเมืองไม่ใช่คิดแต่จะได้อะไร
การเมืองไม่ใช่การค้ากำไร	การเมืองไม่ใช่ใช้แต่เกมกล
การเมืองไม่ใช่บ้าแต่อำนาจ	การเมืองไม่ใช่ศาสตร์แห่งเหตุผล
การเมืองไม่ใช่การกดขี่คน	การเมืองไม่ใช่ตนใหญ่คนเดียว

การเมืองไม่ใช่เรื่องของการเล่น
การเมืองไม่ใช่ตามกันกรูเกรียว
การเมืองต้องเป็นเรื่องการเสียสละ
การเมืองเรื่องส่วนรวมร่วมรับรู้
การเมืองต้องมีธรรมเป็นเข็มทิศ
การเมืองต้องโปร่งใสไม่กำกวม
การเมืองต้องเคารพความเห็นต่าง
การเมืองคืออำนาจจัดพิช

การเมืองไม่ใช่แข่งกันด้วยเขี้ยว
การเมืองไม่ใช่เลียวไปปลงดู
การเมืองคือภาระของทุกผู้
การเมืองต้องต่อสู้เพื่อส่วนรวม
การเมืองต้องมีจิตสำนึกร่วม
การเมืองต้องทันสมัยศรัทธาอุทิศ
การเมืองต้องสรรค์สร้างเสรีสิทธิ์
การเมืองคือชีวิตประชาชน ”

(เพื่อประชาธิปไตย, ๗ มีนาคม ๒๕๔๙)

จากบทประพันธ์ข้างต้นเป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นว่า การสร้างสรรค์ภาษาวิพนธ์แนวเพื่อชีวิตเพื่อให้คนส่วนใหญ่เข้าใจสภาพสังคมโดยเนื้อหาในบทวิพนธ์สะท้อนถึงเรื่องราวของการเมือง ว่ามิใช่การหาผลประโยชน์เพื่อตนเองแต่ต้องมีอุดมการณ์ความสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมอย่างมีคุณธรรม ดังบทกวีข้างต้นที่ท่านประพันธ์ไว้ว่า “การเมืองเรื่องส่วนรวมร่วมรับรู้ การเมืองต้องต่อสู้เพื่อส่วนรวม”

งานวิพนธ์แนวเพื่อชีวิตมีความสำคัญต่อสังคมและประเทศชาติ เพื่อการอนุรักษ์งานเขียนรูปแบบวิพนธ์แนวชีวิตให้คงอยู่ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการใช้ภาษาวรรณศิลป์และเนื้อหาในบทวิพนธ์แนวเพื่อชีวิต ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เพื่อศึกษาการใช้ภาษาด้านการใช้คำ การใช้ภาพพจน์ และเนื้อหาแนวเพื่อชีวิต ในบทกวีวิพนธ์ซึ่งมีความไพเราะ ประกอบกับการใช้รูปแบบของคำประพันธ์ที่สวยงามด้วยความเป็นเอกลักษณ์ทางด้านภาษาไทย ความงามในภาษาบทกวีวิพนธ์สามารถสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของประชาชนได้อย่างสมบูรณ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาวิเคราะห์การใช้ภาษาด้านการใช้คำในบทกวีนิพนธ์
๒. เพื่อศึกษาวิเคราะห์การใช้ภาษาด้านภาพพจน์ในบทกวีนิพนธ์
๓. เพื่อศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาแนวเพื่อชีวิตที่ปรากฏในบทกวีนิพนธ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทำให้ทราบลักษณะการใช้คำในบทกวีนิพนธ์
๒. ทำให้ทราบการใช้ภาพพจน์ในบทกวีนิพนธ์
๓. ทำให้ทราบเนื้อหาแนวเพื่อชีวิตที่ปรากฏในบทกวีนิพนธ์

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

๑. ศึกษาวิเคราะห์บทกวีนิพนธ์ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ซึ่งผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะงานเขียนประเภทบทกวีนิพนธ์ ที่ตีพิมพ์ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๔-๒๕๕๔ โดยวิธีการสุ่ม จำนวน ๑๔ เล่ม ดังรายชื่อต่อไปนี้

- ๑.๑ กำพวด
- ๑.๒ อาทิตยถึงจันทร์
- ๑.๓ เพียงความเคลื่อนไหว
- ๑.๔ ชักม้าชมเมือง
- ๑.๕ อนุทิน ๑๔ ตุลา
- ๑.๖ เพลงขลุ่ยเหนือทุ่งข้าว
- ๑.๗ ตากรุ่งเรืองโพยม
- ๑.๘ ทิพย์สุคนธ์คนตรีไทย
- ๑.๙ วารีดุริยางค์

๑.๑๐ บทกวีนอกกรั้วโรงเรียน

๑.๑๑ เขียนแผ่นดิน

๑.๑๒ ราษฎร์เดินนำราชดำเนิน

๑.๑๓ ไม่รู้เลยว่ารัก

๑.๑๔ ราวเทียน มธุระธรรม

๑.๒ มุ่งศึกษาเฉพาะลักษณะภาษา ด้านการใช้คำ การใช้ภาพพจน์ และด้านเนื้อหาแนวเพื่อชีวิตที่ปรากฏในบทกวีนิพนธ์เท่านั้น

นิยามศัพท์

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้คำศัพท์ในความหมายและขอบเขตดังนี้

วรรณศิลป์ หมายถึง ศิลปะการใช้ภาษาที่เกิดจากการเลือกใช้ถ้อยคำ สำนวน โวหาร ที่มีความไพเราะงดงามทำให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกที่ซาบซึ้งหรือสะเทือนใจที่ปรากฏในบทกวีนิพนธ์ของ นาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

คำประพันธ์ หมายถึง ถ้อยคำที่ได้ร้อยกรอง หรือเรียบเรียงขึ้น โดยมีข้อบังคับจำกัดคำและวรรคตอนให้รับสัมผัสกัน มีความไพเราะตามกฎเกณฑ์ที่ได้วางไว้ในฉันทลักษณ์

กวีนิพนธ์ หมายถึง คำประพันธ์ที่แต่งขึ้นอย่างมีศิลปะมีรูปแบบฉันทลักษณ์และความไพเราะทางภาษาของบทกวีนิพนธ์

แนวเพื่อชีวิต หมายถึง แนวการเขียนที่มุ่งเสนอความเป็นจริงของวิถีชีวิตของประชาชนแต่ละยุคสมัยในการเรียกร้องความถูกต้องและความยุติธรรมในบทกวีนิพนธ์ของ นาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

เนื้อหาแนวเพื่อชีวิต หมายถึง เนื้อหาที่มุ่งเน้นเพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศ

บทที่ ๒

การตรวจเอกสาร

การวิจัยเรื่องการใช้ภาษาวรรณศิลป์และเนื้อหาในบทกวีนิพนธ์แนวเพื่อชีวิตของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยต่างๆ โดยแบ่งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็นหัวข้อต่างๆดังนี้

๑. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาด้านวรรณศิลป์

๑.๑ ความหมายของวรรณศิลป์

๑.๒ ลักษณะของภาษาวรรณศิลป์

๑.๓ ประเภทของวรรณศิลป์

๑.๔ รูปแบบฉันทลักษณ์ในวรรณศิลป์

๒. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกวีนิพนธ์

๒.๑ ความหมายของกวีนิพนธ์

๒.๒ ลักษณะของกวีนิพนธ์

๒.๓ ประเภทของกวีนิพนธ์

๓. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาแนวเพื่อชีวิต

๓.๑ ความหมายเนื้อหาแนวเพื่อชีวิต

๓.๒ ลักษณะเนื้อหาแนวเพื่อชีวิต

๓.๓ ประเภทวรรณกรรมเนื้อหาแนวเพื่อชีวิต

๔. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๔.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาวรรณศิลป์

๔.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกวีนิพนธ์

๔.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาแนวเพื่อชีวิต

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาด้านวรรณศิลป์

ความหมายของวรรณศิลป์

ราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๔๖: ๑๐๕๕) ให้คำอธิบายความหมายของวรรณศิลป์ไว้ว่า คือศิลปะในการแต่งหนังสือ ศิลปะทางวรรณกรรม เช่น วรรณกรรมที่ถึงขั้นเป็นวรรณคดี (Literary Language) หนังสือที่ได้รับการยกย่องว่าแต่งดี

สารานุกรมโลกวรรณศิลป์ (๒๕๕๔: ๑) ให้ความหมายไว้ว่า วรรณศิลป์ (Art of Language) หมายถึง ศิลปะการประพันธ์ที่พร้อมไปด้วยคุณค่าทางวรรณศิลป์ มีลักษณะลีลาเฉพาะตน รูปแบบการประพันธ์ มีทั้งกวีนิพนธ์ นวนิยาย เรื่องสั้น วรรณกรรม และบทละคร รวมทั้งกวี นักเขียน ผู้ถ่ายทอดความรู้ และมีผลงานการสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง มีศิลปะในการแต่งหนังสือที่มีองค์ประกอบที่สำคัญในการแสดงความรู้สึกสะเทือนใจ มีจินตนาการที่แสดงออกเฉพาะตัวและมีวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจ

พระยาอนุমানราชชน (๒๕๑๑: ๑๔) ได้ให้ความหมายว่า บทประพันธ์คือมีลักษณะเด่นในเชิงประพันธ์ มีค่าทางอารมณ์และความรู้สึกแก่ผู้อ่านและผู้ฟัง

โดยสรุป วรรณศิลป์ หมายถึงการใช้ถ้อยคำลีลาภาษาที่งดงาม โดยการเลือกชนิดคำประพันธ์ให้เหมาะสมกับประเภทของงานเขียน การรู้จักตกแต่งถ้อยคำให้ไพเราะสละสลวยที่เป็นลักษณะเฉพาะของภาษากวี และทำให้ผู้อ่านเกิดความสะเทือนอารมณ์ โดยมีหลักสำคัญที่เกี่ยวข้องกัน ๓ ด้าน คือ

การสรรคําคำ การเรียบเรียงคำและการใช้โวหาร เป็นการใช้อยู่คำเพื่อให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพที่เรียกว่า “ภาพพจน์”

ลักษณะของภาษาวรรณศิลป์

นักวิชาการหลายท่านได้อธิบายลักษณะสำคัญของภาษาวรรณศิลป์ อาทิ

วิพุธ โสภวงศ์ (๒๕๔๔: ๑๒๕) กล่าวถึงภาษาวรรณศิลป์ว่างานเขียนทางด้านวรรณศิลป์ ควรพิจารณาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

การใช้คำ

คำมีเสียงเสนาะ คือ คำที่จะใช้แฝงลีลา จังหวะอ่อนเนิบ นุ่มนวลหรือเร่งเร้าและรุนแรง ตามที่กวีต้องการถ่ายทอดอารมณ์หรือบรรยากาศออกมาสู่ผู้อ่าน เช่น บรรยากาศที่สวยงามเนิบ นุ่มนวล แฝงลีลาอ่อน โยนชวนเคลิบเคลิ้ม

ในการใช้คำเพื่อนำมาใช้ในบทกวีนิพนธ์มีการเลือกสรรคำดังต่อไปนี้

1. การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ

ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกเหมือนได้ยินเสียงหรือเห็นภาพ ทำให้เกิดความไพเราะและ สะเทือนอารมณ์ตามไปด้วย เช่น

ไผ่ช่ออ้อเอียดเบียดออก

ลมลอดไผ่เลี้ยวเรียวไผ่

ออกแอดแอดออกขอดไกว

แพใบไผ่น้ำลำคลอง

(คำหยาด – เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์)

๒. ใช้คำน้อยแต่กินความมาก

เป็นการกล่าวอย่างกระชับ แต่มีเจตนาจะให้สื่อความหมายครอบคลุมเนื้อหากว้างขวาง ออกไปยิ่งกว่าที่กล่าวไว้นั้นเช่น “อันของสูงแม้ปองต้องจิด ถ้าไม่คิดปิ่นป่าจะไต้หรือ” คำว่าของสูง

มีความหมายตามศัพท์ หมายถึงสิ่งที่อยู่สูง ๆ แต่เจตนาของผู้ส่งสารมีความหมายกว้างออกไปอีก หมายถึง สิ่งที่สูงค่ายิ่ง คำว่าปิ่นปักผม มีความหมายตามศัพท์ หมายถึงการไต่ไปสู่ที่สูง แต่เจตนาของผู้ส่งสารมีความหมายกว้างออกไปอีก หมายถึงความพยายาม ความมุ่งมั่น อดทนและต่อสู้อย่างไม่ย่อท้อ

๓. การเล่นคำ

คือการนำคำพ้องรูปพ้องเสียงมาร้อยกรองเข้าด้วยกันจะทำให้เกิดเสียงไพเราะน่าฟัง ถ้านำมาใช้ในบทพรรณนา หรือบทคร่ำครวญ ก็จะทำให้เกิดความสะเทือนอารมณ์ เช่น

รอนรอนสุริยะ โอ	อัสดง
เรื่อยเรื่อยดับเมรุลง	คำแล้ว
รอนรอนจิตจ้านง	นุชพี เพียงแม่

(ภาพยนต์เหวี่ยงของเจ้าฟ้ากุ้ง)

๔. การใช้คำอุปมา

คือ การซ้าคำชนิดหนึ่ง โดยใช้พยัญชนะซ้ำเข้าไปข้างหน้า เช่น ริก เป็นระริก ยิ้ม เป็น ยะยิ้ม แยม เป็น ยะแยม เช่น

“เพื่อชื่นชมรมณีย์กับชีวิต	ที่จะคิดที่จะทำตามความเห็น
ระเรื่อยเรื่อยเฉื่อยฉ่ำลิ้มคำเกี้ยว	ลิ้มความเป็นปรีศนีย์ของชีวิต”

(วาริคริยางค์ ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์)

๕. การเล่นเสียงวรรณยุกต์

คือ การนำคำที่มีพยัญชนะต้น สระ ตัวสะกดอย่างเดียวกัน แต่ต่างวรรณยุกต์กันนำมาเรียงไว้ใกล้กัน ทำให้เกิดเสียงไพเราะดุจดนตรี เช่น

“สกัดได้ใดสกัดนี้เอง	แขนงนอนไพรฤฯ
เพราะเพื่อมาราญรอน	เสิกไซร์
สละสละสมร	เสมอชื่อ ไม่นา
นี้กระกำนมาไม้	เหม่นแม้นทรวงเรียม”

(ลิลิตตะเลงพ่าย)

๖. การสัมผัสอักษรสัมผัสสระ

สัมผัสอักษรหมายถึงการนำคำที่มีเสียงพยัญชนะเดียวกันมาเรียบเรียงไว้ใกล้กัน
สัมผัสสระ หมายถึงการสัมผัสของคำที่มีเสียงสระเดียวกัน เช่น

“มโหรีจากแนวป่ามาเรื่อยรี่
ฝักค้อยดิ่งแตกจังหวะประชันกัน

ราชินีจากน้ำค้างจะห่างหัน
จักจั่นจี้เจ็ยรับเรื่อยรื่อง

(วาริครุธิยางค์, เนาวรัตน์พงษ์ไพบูลย์)

рінฤทัย สัจพันธุ์ (๒๕๔๑: ๔) กล่าวว่า วรรณศิลป์ มีองค์ประกอบของวรรณศิลป์

๖ ประการ คือ

๑. อารมณ์สะท้อนใจ

๒. ความนึกคิดและจินตนาการ

๓. การสื่อสารกวีต้องการจะบอกถึงเรื่องราวความสะท้อนอารมณ์ต่าง ๆ แก่ผู้อ่าน

๔. ท่วงท่าที่แสดง คือกวีโวหารอันแสดงเอกลักษณ์

๕. ฝีมือผู้แต่ง คือเทคนิค

๖. รู้จักเลือกองค์ประกอบ คือกำหนดฉันทลักษณ์ให้เหมาะสม

สรุปลักษณะของภาษาวรรณศิลป์คือการสรรคํ่าและการเล่นคำอย่างมีศิลปะเพื่อก่อให้เกิดสุนทรียะในอารมณ์แก่ผู้อ่าน

ประเภทของวรรณศิลป์

นักวิชาการได้กล่าวถึงประเภทของวรรณศิลป์ ไว้หลายประการดังนี้

рінฤทัย สัจจพันธุ์ (๒๕๔๑: ๒๖๑-๒๖๓) กล่าวถึงโวหารทางวรรณศิลป์ว่า ผู้แต่งบทกวีปัจจุบันได้ใช้กลวิธีต่าง ๆ เพื่อให้บทกวีของตนน่าอ่านน่าสนใจ ซึ่งกลวิธีต่าง ๆ ของประเภทวรรณศิลป์ มี ๑๒ ลักษณะดังนี้

๑. การใช้คำ ร้อยกรองในอดีต ผู้แต่งจะเลือกสรรถ้อยคำที่ขัดเกลามาแล้วอย่างไรเพราะด้วยเสียงและความหมาย แต่การใช้คำในร้อยกรองปัจจุบันเน้นความง่าย ความเป็นธรรมชาติสามัญ และมักจะใช้ภาษาที่ถ่ายทอดอารมณ์ตามเนื้อหา กล่าวคือ ถ้าเนื้อหามีท่วงทำนองก้าวร้าว รุนแรง ถ้อยคำที่ใช้จะก้าวร้าว หยาบคาย แสดงความรุนแรงตามไปด้วย ในขณะที่เดียวกันหากเป็นร้อยกรองแนวพาฝัน ผู้แต่งจะเลือกใช้คำที่มีเสียงเสนาะ มีความหมายลึกซึ้ง เพื่อเป็นเครื่องมือในการแสดงออกซึ่งความนึกคิดและอารมณ์ของผู้แต่ง

๒. การใช้ภาพพจน์ ผู้แต่งร้อยกรองปัจจุบันนิยมใช้โวหารต่าง ๆ หลายชนิดด้วยกันเพื่อเป็นสื่อในการถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ความฝันหรือความรู้ของผู้แต่ง ไปยังผู้อ่านหรือเป็นเครื่องช่วยขยายเนื้อความให้ชัดเจนยิ่งขึ้น หรือช่วยทำให้ผู้อ่านเกิดมโนภาพคล้อยตามผู้แต่งไปด้วย “ภาพพจน์” มีวิธีการดังต่อไปนี้

๒.๑ อุปมาอุปไมย (Simile) เป็นการนำสิ่งที่มีลักษณะเหมือนกันมาเปรียบเทียบกัน เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพสิ่งที่พูดถึงได้ชัดเจนแจ่มแจ้งขึ้น โดยมีคำว่าเหมือน คล้าย ราวกับ และดุจ เป็นต้น เป็นคำเชื่อม เช่น

เพียงแว่นตรเตีจคณกาชาตินักสู้
สดสะอาคหยาคชีวิตสนิทเจือ
และเอวองค์ระหงเพรียวคังเรียวไผ่
และผิวคล้าก้าไต้ไอแดดทา

และโอรุตรุกทบัทิมจิมลิมเหลือ
ไม่พ่นเฟือเฟือนผาดเหมือนชาคทา
คูแกร่งไกลเกินเทียบเปรียบบุผา
ผุคผาคกว่าความผ่องถ้ายองยวง
(อันข้อนี้เฟิงประจักษ์: อุชเชณี)

๒.๒ อุปลักษณ์ (Metaphor) เป็นการเปรียบเทียบที่มีใช้การเปรียบเทียบโดยตรง แต่เป็นการนำลักษณะเด่นของสิ่งนั้นมากล่าว หรือนำชื่อสิ่งนั้นมากล่าว มักใช้คำว่า เป็น คือ เท่า ในการเปรียบเทียบ เช่น

แต่เขาเห็นเราเป็นเส้นหญ้า	อนิจจามาเหยียบเสียด้าน
จนใจแตกยับอัประมาณ	มิขอทานรักนั้นจนวันตาย

(โหมจะหาย: อังคาร กัลยาณพงศ์)

๒.๓ อติพจน์ (Hyperbole) หรือโวหารเกินจริง เป็นการพรรณนาภาพหรืออารมณ์ที่เกินความจริงเพื่อช่วยให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการที่กว้างไกลและแปลกใหม่กว่าธรรมดา เช่น

พลิกพื้นแผ่นดินดาล	ให้ส่านทั้งภพไตร
บิดฟ้าให้เพื่อนไป	ทั้งหล้าโลกด้วยแรงเงา

(เราชนะแล้ว... แม่จ๋า: นายผี)

๒.๔ บุคลาธิษฐาน (Personification) การสมมุติให้มีตัวตน เป็นโวหารซึ่งกล่าวถึงสิ่งที่ไม่มีชีวิตราวกับว่าสิ่งนั้นมีชีวิต แสดงกิริยาอาการต่าง ๆ ให้เหมือนคน เช่น พุดได้ ร้องให้ได้และรู้สึกได้ เป็นต้นดังตัวอย่าง

ดาวแย้มสรवलทวนเสนาะเสียงเยาะหยัน	พระพายผันพรายผ่อนช่างอ่อนไหว
ความเรืองโรจน์โชติชีวิตคิดอันใด	เกิดแล้วโยจะมีดับให้กลับกลาย
“ข้าทอแสงแรงสรายุฆมานนนั้น	ดูมเกินกว่าจะดับดับแสงฉาย
ลมที่ท่องส่องฟ้ามาใกล้กาย	โยขยายปรัชญาบ้าเกินการ”

(ดาวดวงโรจน์: ทวีปวร)

๒.๕ ปฏิพจน์ (Antithesis) เป็นการใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกันในลักษณะแย้งหรือถ่วงความ เช่น สวยอย่างร้าย ดีเป็นบ้า

วิปริตศิวีสัยหรือไทยเอ๋ย	เมืองเราเคยครองสุขกลับทุกข์เศร้า
เคยชุ่มเย็นยิ่งกลุ่มรุ่มร้อนเร้า	คอยกริตเข้าแทนถล่มรุ่มไม่บัง

ชีวิตถูกของแพงแล้งน้ำจิต
ความชั่วหยาบบาปบาปิตราดั่ง

และอากาศเป็นพิษคิดแล้วคั่ง
ยี่หื้อสังคมนตรีของหมู่เรา

(ข้าวยากหมากแพง : จินตนา ปิ่นเฉลียว)

๒.๖ ปฏิพจน์ (Rhetorical-question) เป็นศิลปะการใช้คำถามที่ไม่ต้องการคำตอบของผู้แต่งเพราะมุ่งจะให้คำถามนั้นเป็นสื่อนำความคิดของผู้อ่านหรือเป็นเครื่องเรียกร้องความสนใจของผู้อ่านมากกว่าต้องการคำตอบ เช่น

“ท่านเป็นเทพเทวาอารักษ์หรือ
หรือเป็นยักษ์อสูราสูรี

หรือท่านคือคนธรรพ์อันสุขศรี
หรือท่านนี่คือมนุษย์บุรุษใด”

(ดั่งนี้เถิด : เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์)

๒.๗ อุทาหรณ์ (Analogy) เป็นวิธีการเปรียบเทียบเรื่องราว เหตุการณ์ หรือความคิดสองอย่างที่มีความหมายต่างกันว่าคล้ายกัน โดยการยกข้อความที่เชื่อว่าง่ายแก่การเข้าใจมาเปรียบเทียบกับสิ่งที่ผู้แต่งต้องการจะเสนอ มักจะนิยมใช้สุภาษิต คำพังเพยหรือเพลงกล่อมเด็กเพื่อช่วยสรุปใจความสำคัญหรือช่วยสร้างบรรยากาศของเรื่อง การเปรียบเทียบแบบนี้จะต่างจากวิธีเปรียบเทียบแบบอุปมาอุปไมยตรงที่โวหารอุปมาอุปไมยเป็นการเปรียบเทียบคำ แต่โวหารอุทาหรณ์เป็นการเปรียบเทียบข้อความ เช่น

ชีวิตคนจนบัดนี้ไม่มีแพะ
เริ่มละลายเริ่มเพียรเริ่มเปลี่ยนแปลง

สวะที่รื้อแตกตามกระแส
ต่อตัวเองตั้งข้อแม้แก้สังคม

(ความในใจจากภูเขา: จิระนันท์ พิตรปรีชา)

ประภัสสร เสวิกุล (๒๕๕๔: ๑๖) ได้กล่าวถึงประเภทของวรรณศิลป์ไว้ดังนี้

วรรณศิลป์หรือศิลปะในการแต่งหนังสือมีหลักใหญ่ ๆ ๓ ประการ ได้แก่ สุนทรียรส ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อนำเสนอเรื่องราวและความคิดของผู้เขียนและเนื้อหาของเรื่องที่มีคุณภาพองค์ประกอบของวรรณศิลป์มี ๖ ประการ ได้แก่

๑. อารมณ์สะเทือนใจ (Emotion)

๒. ความคิดและจินตนาการ (Thought and Imagination)

๓. การสื่อสารกับผู้อ่าน (Communication)

๔. อัตลักษณ์ของผู้เขียน (Identity)

๕. กลวิธีในการเขียน (Technique)

๖. การจัดวางองค์ประกอบของเรื่อง ทิศทางของเรื่อง และสำนวนภาษาที่ใช้ในเรื่องอย่างเหมาะสม (Composition, Direction and Wording)

๑. อารมณ์สะเทือนใจ (Emotion) เป็นเสมือนหัวใจของเรื่อง เพราะคนเราจะรับรู้และจดจำอารมณ์สะเทือนใจอย่างฝังใจถึงแม้ว่าบางครั้งอาจจะจำเรื่องราวทั้งหมดไม่ได้ก็ตามอารมณ์สะเทือนใจมีได้ทั้งอารมณ์รัก อารมณ์แค้น อารมณ์สุข อารมณ์เศร้าหรือแม้แต่อารมณ์ขัน ตัวอย่างเช่น บทละครของเชคสเปียร์จะมีอารมณ์สะเทือนใจสูงเสมอทั้งอารมณ์รัก อารมณ์เศร้า รวมทั้งจิตอารมณ์ด้านมืดของมนุษย์

๒. ความคิดและจินตนาการ (Thought and Imagination) เป็นเสมือนสมองของเรื่อง เราเรียนรู้เรื่องสมองซีกซ้ายและสมองซีกขวากันมาแล้ว เรื่องที่ดีเปรียบเหมือนสมองสองซีกของมนุษย์ ซึ่งควรมีความสมดุลทั้งความคิดและจินตนาการ ความคิดเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ การทดลองแลประสบการณ์ ส่วนจินตนาการมาจากความรู้สึนึกคิด ความฝันและการสร้างภาพในมโนสำนึก แม้ว่าไอส์ไตน์จะเคยกล่าวว่จินตนาการมีความสำคัญกว่าความรู้ แต่สำหรับนักเขียนทั้งความรู้ ความคิดและจินตนาการล้วนมีความสำคัญใกล้เคียงกันและเกี่ยวคู่กัน เรื่องที่มีแต่ความคิดโดยปราศจากจินตนาการจะแห้งแล้งไร้สีสันขณะเดียวกันเรื่องที่มีแต่จินตนาการ โดยปราศจากความคิดก็จะฟุ้งฝันฟุ้งเหมือนฟองสบู่

๓. การสื่อสารกับผู้อ่าน (Communication) เปรียบเสมือนปากของเรื่อง เพราะการเขียนคือการนำสารจากผู้เขียนไปสู่ผู้อ่าน ความสามารถในการส่งสารจึงเป็นสิ่งสำคัญว่าผู้เขียนจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจตรงกันในเนื้อหาของสารหรือไม่ และจะทำให้ผู้อ่านคล้อยตาม เชื่อตาม และติดตามสาร

นั้นหรือไม่ การส่งสารที่คั้นนั้นจะต้องเป็นเนื้อเดียวกัน ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับไม่ทำให้เกิดช่องว่างหรือการตีความที่ผิดแผกไประหว่างการเดินทางของสารจากผู้เขียนถึงผู้อ่าน

ดังนั้น ผู้เขียนจึงต้องเปล่งสารอย่างชัดเจน และหาทางให้ผู้อ่านสังเกตเห็นสละท่อนกลับมา เรื่องที่ไม่ประสบความสำเร็จมักจะเป็นเรื่องที่ทำให้ผู้อ่านตกอยู่ในวงสาร ไม่เข้าใจสาร

๔. อัตลักษณ์ของผู้เขียน (Identity) เป็นเสมือนบุคลิกหรือลายนิ้วมือของผู้เขียน ซึ่งทำให้เรื่องของผู้เขียนคนนั้นมีความเป็นตัวของตัวเอง โดดเด่นและแตกต่างไปจากคนอื่น ๆ อัตลักษณ์ในการเขียนเป็นส่วนประกอบระหว่างตัวตนของผู้เขียน วิสัยทัศน์หรือทัศนคติของผู้เขียน สีลา รวมทั้งสำนวนโวหารและทักษะในการเขียน

โดยทั่วไปแล้วผู้เขียนอาจจะต้องใช้เวลาในการสร้างอัตลักษณ์หรือแสดงอัตลักษณ์ให้เป็นที่ปรากฏแก่ผู้อ่าน อย่างไรก็ตาม อัตลักษณ์ต้องเป็นสิ่งที่แท้จริงมิใช่การแสวงสร้าง เพราะไม่มีใครสามารถลวงหลอกทุกคนในทุกเวลา และที่สำคัญก็คือไม่มีใครสามารถหลอกตัวเองได้ตลอดกาล

๕. กลวิธีการเขียน (Technique) เป็นทั้งแขนขาและกลไกในการขับเคลื่อนความคิดจินตนาการของผู้เขียนมาสู่ผู้อ่าน ผู้เขียนจะต้องสามารถนำรูปแบบและเครื่องมือต่าง ๆ ในการเขียน มาใช้ได้ อย่างเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง รวมทั้งเป็นการเรียบเรียงเรื่องอย่างเป็นระบบ และลำเลียงเรื่องที่เรียบเรียงแล้วนั้นออกมาสู่ผู้อ่านด้วยรูปแบบที่น่าสนใจและชวนติดตาม

๖. การจัดวางองค์ประกอบทิศทางของเรื่องและสำนวนภาษาที่ใช้ในเรื่องอย่างเหมาะสม (Composition, Direction and Wording) เป็นเสมือนหน้าตาของเรื่องที่ต้องมีการตกแต่งให้สวยงาม องค์ประกอบของเรื่องจะต้องมีการจัดวางอย่างเหมาะสม ไม่รกหรือโล่งจนเกินไป มีน้ำหนักและโทนของเรื่องที่กลมกลืน มีการสร้างตัวละคร เหตุการณ์และสถานที่อย่างลงตัว

สำนวนภาษาเหมือนเครื่องปรุงที่จะปรุงรสอาหารแต่ละจานให้มีรสชาติกลมกล่อม และเหมาะกับอาหารชนิดนั้น ๆ เช่นเรื่องรักก็ควรใช้สำนวนภาษาที่อ่อนหวานซาบซึ้ง เรื่องบู๊ก็ควรต้องใช้สำนวนภาษาที่รุนแรงดุเดือด เรื่องสำหรับเด็กควรใช้สำนวนภาษาที่สื่อความหมายชัดเจนและเข้าใจง่าย หรือเรื่องตลกก็ควรต้องใช้สำนวนภาษาที่เฮฮาสนุกสนานเป็นต้นการจัดวางองค์ประกอบนี้แบ่งออกเป็น ๖ ข้อย่อย ได้แก่

๑. พล็อตเรื่อง (Plot)
๒. ตัวละคร (Character)
๓. ฉากหรือสถานที่ (Setting)
๔. บทสนทนา (Dialogue)
๕. มุมมอง (Point of View)
๖. แก่นของเรื่อง (Theme)

กล่าวโดยสรุปวรรณศิลป์ในทรศนะของประภัสสร เสวิกุล คือเป็นทั้งเครื่องมือและศิลปะของการแต่งหนังสือ ซึ่งผู้ที่เป็นนักเขียนจะต้องศึกษา ค้นคว้าและฝึกปรือจนมีความชำนาญ เรื่องที่ขาดวรรณศิลป์ไม่อาจเรียกว่าเป็นวรรณคดี วรรณกรรมหรือเรื่องแต่งที่ดีได้

สิริวรรณ นันทันทุล (๒๕๔๕: ๕๒-๕๔) ได้รวบรวมภาพพจน์ซึ่งสะท้อนความมีวรรณศิลป์ในกวีนิพนธ์ ไว้ดังนี้

๑. อุปมา (Simile) คือ การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง ที่โดยธรรมชาติแล้วมีสภาพที่แตกต่างกัน แต่มีลักษณะเด่นร่วมกันและใช้คำที่มีความหมายว่า เหมือนหรือคล้าย เป็นการแสดงการเปรียบเทียบ เพื่อเน้นให้เห็นว่าจริงเหมือนอย่างไรในลักษณะใด เช่น ดวงหน้านางนวลกระจ่างดุจดวงจันทร์

๒. อุปลักษณ์ (Metaphor) คือ การเปรียบเทียบด้วยการกล่าวว่าสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งโดยใช้แสดงการเปรียบเทียบว่า เป็น หรือ คือ ความหมายจึงลึกซึ้งกว่าอุปมา เช่น ลูกคือดวงตาดวงใจของพ่อแม่เป็นต้น

๓. สัญลักษณ์ (Symbol) คือ การเปรียบเทียบที่เรียกสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยใช้คำอื่นแทนคำที่ใช้เรียกนั้น

๔. เปรียบเทียบและตีความซึ่งใช้กันมานานจนเป็นที่เข้าใจโดยทั่วไป เช่น ตราชูหมายถึง ความยุติธรรม และสีขาวยังหมายถึง ความบริสุทธิ์ เป็นต้น

๕. นามนัย (Metonymy) คือ การใช้คำหรือวลีซึ่งบ่งลักษณะหรือ คุณสมบัติ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มาแสดงความหมายแทนสิ่งนั้นทั้งหมด เช่น “เวที” หมายถึงการแสดงละคร “มงกุฎ” หมายถึง พระมหากษัตริย์ “เสวตฉัตร” หมายถึง ราชสมบัติ หรือ “มือขวา” หมายถึง คนที่สนิทหรือไว้วางใจ เป็นต้น

๖. อติพจน์ (Hyperbole) คือ การกล่าวเกินจริง ซึ่งเป็นความรู้สึกหรือความคิดของผู้กล่าวที่ต้องการย้ำความหมายให้ฟังหนักแน่นจริงจัง ทั้งผู้กล่าวและผู้ฟังก็เข้าใจว่ามีใช่เป็นการกล่าวเท็จ เช่น ฉันทิวไต้จะขาดแล้วนะ หรือ ซาดิหน้าตอนบ้าย ๆ จึงจะได้พบคนดีเช่นนี้อีก เป็นต้น

๗. บุคลาธิษฐาน (Personification) คือการสมมุติให้สิ่งที่ไม่มีชีวิต ไม่มีความคิด สิ่งที่เป็นนามธรรมหรือสัตว์ให้มีสติปัญญา อารมณ์หรือกิริยาอาการเหมือนมนุษย์เช่น “ดาวกะพริบ ดาเยาะเรหาหรือ ดาวเอ๋ย” หรือ “ทะเลไม่เคยหลับใหล เธอตอบได้ไหม โฉนจึงตื่น” เป็นต้น

๘. ปฏิภาคพจน์ (Paradox) คือการใช้ถ้อยคำหรือข้อความที่มีความหมายตรงข้าม หรือขัดแย้งกันมากกว่าการเปรียบเทียบ เพื่อให้เกิดความหมายที่ชัดเจนเช่น “ยิ่งรีบก็ยิ่งช้า หรือ เป็นความมืดที่แจ่มสว่างไสว” เป็นต้น

๙. ปฏิพจน์ (oxymoron) คือ การใช้คำที่ไม่สอดคล้องกันหรือขัดแย้งกันมารวมไว้ด้วยกัน เพื่อให้มีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง หรือเพิ่มน้ำหนักให้แก่ความหมายของคำแรก เช่น ไฟเย็น สันติภาพร้อน หรือชัยชนะของผู้แพ้ เป็นต้น

๑๐. คำถามเชิงวรรณศิลป์หรือปฏิพจน์ (rhetorical Question) คือการตั้งคำถาม แต่มิได้หวังคำตอบหรือถ้ามีคำตอบก็เป็นคำตอบที่ทั้งผู้ถามและผู้ตอบรู้ดีอยู่แล้วนักเขียนจะใช้ความเชิงวาทศิลป์หรือปฏิพจน์ เพื่อเร้าอารมณ์ผู้อ่านหรือสื่อความหมายและข้อคิดที่ต้องการ เช่น เราจะยอมให้มีการฉ้อราษฎร์บังหลวงต่อไปอีกหรือ เป็นต้น

๑๑. การเลียนเสียงธรรมชาติ (onomatopoeia) คือการใช้คำที่เลียนเสียงธรรมชาติ เสียงดนตรี เสียงร้องของสัตว์หรือเสียงกิริยาอาการต่างๆ ของคน เช่น เสียงระฆังดังห่างห่างวังเวงแว่ว เป็นต้น

๑๒. สัมพจน์ (synecdoche) คือ การกล่าวถึงส่วนย่อยของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่ต้องการให้ความหมายถึงส่วนเต็มหรือทั้งหมด เช่น “เขากินหมาก” หมายถึง เขากินหมาก ซึ่งมี พลู ทุเรียนและส่วนผสมอื่น ๆ รวมอยู่ด้วย มิใช่กินเพียงหมาก

๑๓. การกล่าวอ้างถึง (allusion) บุคคล สถานที่ เหตุการณ์ในวรรณคดี เรื่องอื่น ๆ หรือการกล่าวอ้างข้อความตอนใดตอนหนึ่งจากวรรณคดี เรื่องนั้น ๆ ทั้งโดยตรงและดัดแปลงมา

สรุป ประเภทของวรรณศิลป์ คือ การจำแนกรูปแบบความงดงามของภาษา ที่สื่ออารมณ์ความรู้สึก ความคิดและจินตนาการจากผู้เขียนเพื่อสื่อสารไปยังผู้อ่านด้วยวิธีการเรียงร้อยถ้อยคำและลีลาการใช้ภาษา ที่แสดงให้เห็นภาพ เรื่องราว เหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกตามที่ผู้เขียนต้องการ

รูปแบบฉันทลักษณ์ในวรรณศิลป์

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ (๒๕๔๐: ๓๔) กล่าวถึงฉันทลักษณ์ว่า หมายถึงการเขียนตามความพอใจเพราะคำว่า "ฉันท" แปลว่า ความพอใจ และคำว่า "ลักษณ์" แปลว่า แบบ จึงสันนิษฐานได้ว่า กวีโบราณคงเขียนร้อยกรองตามหลักความพอใจของท่าน เมื่อคนอื่นอ่านและเกิดความพอใจก็เขียนตาม จึงได้กลายเป็นแบบอย่างขึ้นมา ฉันทลักษณ์นั้นแยกเป็นทางโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ซึ่งมีความพอใจทั้งคนสร้างและคนอ่าน ฉันทลักษณ์นั้นเป็นสิ่งที่ผู้คิดคิดขึ้นมา เพราะเชื่อว่าจะทำให้ร้อยกรองเกิดความไพเราะ คือมีลีลาและจังหวะกระทบกระทั่งประสานกลมกลืนต่าง ๆ กันไป แต่ความรู้สึกไพเราะของคนในสมัยหนึ่ง ๆ ย่อมไม่เหมือนกัน ดังนั้นรูปแบบทางด้านฉันทลักษณ์จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกับลักษณะการแต่งกาย

กำชัย ทองหล่อ (๒๕๔๕: ๓๕๑) ใ้คำอธิบายเกี่ยวกับฉันทลักษณ์ในด้านวรรณศิลป์ไว้ว่า ฉันทลักษณ์ คือคำร่าที่วางด้วยวิธีร้อยกรองถ้อยคำหรือเรียบเรียงถ้อยคำให้เป็นระเบียบตามลักษณะบังคับ และบัญญัติ ที่นักปราชญ์ได้วางเป็นแบบไว้ ถ้อยคำภาษาที่ร้อยกรองขึ้นตามลักษณะบัญญัติแห่งฉันทลักษณ์ เรียกว่า 'คำประพันธ์' คำประพันธ์คือถ้อยคำที่ได้ร้อยกรองหรือเรียบเรียงขึ้น โดยมีข้อบังคับ จำกัดคำและวรรคตอนให้รับสัมผัสกัน ไพเราะตามกฎเกณฑ์ที่ได้วางไว้ในฉันทลักษณ์ คำประพันธ์จำแนกออกเป็น ๗ ชนิด คือ โคลง ร่าย ลิลิต กลอน กาพย์ ฉันท์ และกลบท ส่วนลักษณะคำประพันธ์ที่ดีจะต้องประกอบด้วย ๓ ประการ คือ

๑. มีข้อความดี

๒. มีสัมผัสดี

๓. แต่งถูกต้องตามลักษณะบังคับ (ฉันทลักษณะ)

ลักษณะบังคับหรือบัญญัติ ในการเรียบเรียงคำประพันธ์ มีอยู่ ๘ อย่าง คือ

๑. กรุ ลหุ

๒. เอก โท

๓. กณะ

๔. พยางค์

๕. สัมผัส

๖. คำเป็นคำตาย

๗. คำนำ

๘. คำสร้อย

๑. กรุ ลหุ

ครุ คือ พยางค์ที่มีเสียงหนัก ได้แก่ พยางค์ที่ประกอบด้วย สระเสียงยาว (ทิมสระ) และสระเกินทั้ง ๔ คือ สระอำ ไอ โอ เอา และพยางค์ที่มีตัวสะกดทั้งสิ้น เช่น ตา คำ หัด เรียน ฯลฯ

ลหุ คือ พยางค์ที่มีเสียงเบา ได้แก่พยางค์ที่ประกอบด้วยสระสั้น (รัสสระ) ที่ไม่มีตัวสะกด เช่น พระ จะ มิ คุ แกะ ฯลฯ

๒. เอกโท

เอก คือ พยางค์หรือคำที่มีรูปวรรณยุกต์เอกและบรรดาคำตายทั้งสิ้น ซึ่งใน โคลงและ ร่าย ใช้เอกแทนได้ เช่น พ่อ แม่ พี่ ปู่ ชี ชะ มัถ มาก ฯลฯ

โท คือ พยางค์หรือคำที่มีรูปวรรณยุกต์โท เช่น น้ำ ป้า ช้าง นี น้อย ต้อง เลี้ยว ฯลฯ

๓. คณะ คือ แบบบังคับที่วางเป็นกำหนดกฎเกณฑ์ไว้ว่าคำประพันธ์ชนิดนั้นจะต้องมีเท่านั้น วรรค เท่านั้นคำ และต้องมีเอกโท ครุหลุ

แต่สำหรับใน "ฉันท" คำว่า คณะ มีความหมายแคบ คือหมายถึงลักษณะที่วางคำเสียง หนัก เสียงเบาที่เรียกว่า ครุ หลุ มีคำคล้องจองไว้สำหรับประจำ "คณะ" ไว้ดังนี้

ย ยะยิมยวน

ร รวนฤดี

ส สุรภิ

ภ ภัสสระ

ช ชะโลมและ

น เนะกะกะ

ต ตาไปละ

ม มาดีดี

๔. พยางค์ คือ จังหวะเสียงที่เปล่งออกมาครั้งหนึ่งๆ หรือหน่วยเสียงที่ประกอบด้วยสระ ตัวเดียว จะมีความหมายหรือไม่ก็ตาม คำที่ใช้บรรจุในบทร้อยกรองต่าง ๆ นั้น ล้วนหมายถึงคำ พยางค์ ทั้งสิ้น คำพยางค์นี้ ถ้ามีเสียงเป็น หลุ จะรวม ๒ พยางค์ เป็นคำหนึ่งหรือหน่วยหนึ่ง ในการ แต่งร้อยกรองก็ได้ แต่ถ้ามีเสียงเป็น ครุ จะรวมกันไม่ได้ ต้องใช้พยางค์ละคำ

๕. สัมผัส คือ ลักษณะที่บังคับให้ใช้คำคล้องจองกัน คำที่คล้องจองกันนั้น หมายถึง คำที่ใช้ สระ และมาตราสะกดอย่างเดียวกัน แต่ต้องไม่ซ้ำอักษร หรือซ้ำเสียงกัน (สระไอ, ไอ อนุญาติให้ ใช้สัมผัสกับ อัย ได้) มี ๒ ชนิด คือ

๕.๑ สัมผัสนอก ได้แก่คำที่บังคับให้คล้องจองกัน ในระหว่างวรรคหนึ่ง กับอีกวรรคหนึ่ง ซึ่งมีตำแหน่งที่ต่าง ๆ กัน ตามชนิดของคำประพันธ์นั้นๆ สัมผัสนอกนี้ เป็นสัมผัสบังคับ ซึ่งจำเป็นต้องมี

๕.๒ สัมผัสใน ได้แก่ คำที่ คล้องจองกันและอยู่ในวรรคเดียวกัน จะเป็นสัมผัสคู่ เรียงคำไว้ติดต่อกันหรือจะเป็นสัมผัสสลับ คือเรียงคำอื่น แทรกคั่นไว้ระหว่างคำที่สัมผัสก็ได้สุดแต่จะเหมาะสม ไม่มีกฎเกณฑ์จำกัดว่าจะต้องมีอยู่ตรงนั้นตรงนี้ เหมือนอย่างสัมผัสนอก และไม่จำเป็นต้องใช้สระอย่างเดียวกันด้วย เพียงแต่ให้อักษรเหมือนกันหรือเป็นอักษรประเภทเดียวกัน หรืออักษรที่มีเสียงคู่กัน ก็ใช้ได้

สัมผัสในแบ่งออกเป็น ๒ ชนิด คือ

๒.๑ สัมผัสสระ ได้แก่ คำคล้องจองที่มีสระและมาตราสะกดอย่างเดียวกัน

๒.๒ สัมผัสอักษร ได้แก่ คำคล้องจอง ที่ใช้ตัวอักษรชนิดเดียวกัน หรือตัวอักษรประเภทเดียวกัน หรือใช้ตัวอักษรที่มีเสียงคู่กันที่เรียกว่า "อักษรคู่" เช่น ข ค ฉ หรือ ถ ท ฐ เป็นต้น เช่น

๒.๒.๑ ใช้ตัวอักษรชนิดเดียวกัน คือใช้อักษรตัวเดียวกันตลอดทั้งวรรค ดังนี้

พาเพื่อนแฟนพ่านพิง	พวกพ้อง
แลลิ่งลิ่งเล่นลื้อ	ลางลิ่ง
คิ่นคิ่นไต่ต่อคิง	เคี้ยค้ำ
ก่นกู่กันก็กกก้อง	เกาะเกี่ยวกวนกัน

๒.๒.๒ ใช้ตัวอักษรประเภทเดียวกัน คือใช้อักษรที่มีเสียงเหมือนกัน แต่รูปไม่เหมือนกัน เช่น ค ฉ ท ฐ ร ล ศ ษ ส เป็นต้น ดังนี้

ศึกษาสำเร็จรู้	ลีลา กลอนแฮ
ระลึกพระคุณครูบา	บ่มไว้
อุโฆษคุณภา	

๒.๒.๑ ใช้อักษรที่มีเสียงคู่กัน คือใช้นิเทศรรณินให้ อักษรต่ำ ชนิดอักษรคู่ ๑๔ ตัว กับอักษรสูง ๑๑ ตัว ซึ่งมีเสียงผันเข้ากันได้ เป็นคู่ ๆ ดังตัวอย่าง

คุณแคจิงข่าขึ้น	เคียงคาง
แพงฟักไฟฝ่อฝาง	ฝิ่นฝ้าย
ซางไทร โศกสนสง	ซ่อนซุ่ม
ทิงถ่อนทุยท่อมท้าย	เถื่อนท้องแถวเถิน

สัมผัสในดังที่กล่าวมานี้ เป็นสัมผัสที่ไม่บังคับ จึงมิได้มีแบบกำหนดมาแต่โบราณ แต่ถ้าไม่มี ก็ขาดรสไพเราะ ซึ่งเป็นยอดของรสในเชิงฉันทลักษณ์ เพราะฉะนั้น คำประพันธ์ที่ดีจะขาดสัมผัสในเสียมิได้ เหมือนเกสรเป็นเครื่องเชิดชูความสวยงามของบุปผชาติฉะนั้น

๖. คำเป็นคำตาย

คำเป็น คือคำที่ประกอบด้วย สระเสียงยาว (ทิมสระ) ในแม่ ก กา และคำที่มีตัวสะกดในแม่ กน กง กม เกย (คำที่มีตัว ว สะกด จัดอยู่ในแม่เกย) รวมทั้งสระสั้นทั้ง ๔ ตัว คือ อ่า ไอ โอ เออา เช่น ตาคำชมเชยคนหุงข้าวเหนียวในครัวไฟ

คำตาย คือคำที่ประกอบด้วย สระเสียงสั้น (รัสสระ) ในแม่ ก กา (ยกเว้น อ่าไอ โอ เออา) และคำที่มีตัวสะกด ในแม่ กก กค กบ เช่น นกกะหรอด กบ้นกกะปูด จิกพริก ในการแต่งโคลงทุกชนิด ใช้คำตายแทน เอก ได้

๗. คำนำคือคำที่ใช้กล่าวขึ้นต้นสำหรับเป็นบทนำในคำประพันธ์เป็นคำเดียวบ้าง เช่น เมื่อนั้น บัดนั้น โหมมเฉลา นื่องเฮ้ย นื่องรัก รถเฮ้ย รถทรง ครานั้น สักวา ฯลฯ บางทีก็ใช้คำนามตรงๆ เหมือนอย่าง นามอาल्पนะ เช่น สุริยา พระองค์ ภมร ดวงจันทร์ ฯลฯ ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

ปทุมมา	โสภาหมจดศคสี
เกิดในใต้ตมวาริ	แต่ไร่รักีเปือกตม
ภมร	สุนทรมธฐสถ้อยหรรษา
กลั่นกล่าวเร้าดวงวิญญาณ์	วาจาสิ้นลมคมใน

๘. คำสร้อย คือ คำที่ใช้สำหรับลงท้ายบทหรือท้ายบาทของคำประพันธ์ ซึ่งตามธรรมดา มีคำซึ่งมีความหมายอยู่ข้างหน้าแล้ว แต่ยังไม่ครบจำนวนคำตามที่บัญญัติไว้ในคำประพันธ์ จึงต้องเติมสร้อย เพื่อให้มีคำครบตามจำนวน และเป็นการเพิ่มสำเนียงให้ไพเราะในการอ่านด้วย คำสร้อยนี้จะเป็นคำนาม คำวิเศษณ์ คำกริยานุเคราะห์ คำสันธานหรือคำอุทานก็ได้ แต่ถ้าเป็นคำอุทานที่มีรูปวรรณยุกต์ ต้องตัดรูปวรรณยุกต์ออก และไม่ต้องมีเครื่องหมายอัศเจรีย์ มิฉะนั้นจะขัดต่อการอ่าน ทำนองเสนาะ และในการใช้นั้น ควรเลือกคำที่ทำนองเป็นแบบฉบับไว้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คำนาม : พ่อ แม่ พี่
 คำกริยานุเคราะห์: เทอญ นา
 คำสันธาน: ฤฯ แล ก็ ดี
 คำวิเศษณ์: บารมี เลย

คำสร้อยนี้ ต้องเป็นคำเป็น จะใช้คำตายไม่ได้ และใช้เฉพาะบทประพันธ์ ชนิดโคลงและร่าย เท่านั้น สรุปได้ว่า ฉันทลักษณ์คือข้อกำหนดในการแต่งคำประพันธ์ ซึ่งกำหนดขึ้นตามความพอใจของผู้ประพันธ์และเป็นที่ยอมรับ ฉันทลักษณ์อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามความนิยมของคนแต่ละสมัย

โดยสรุปวรรณศิลป์คือศิลปะของการเขียน โดยใช้ลีลาภาษาถ้อยคำโวหารตามรูปแบบฉันทลักษณ์ ที่ผู้ประพันธ์ต้องการถ่ายทอดอารมณ์ เพื่อสื่อออกมาสู่ผู้อ่านได้อย่างสละสลวย

ส่วนประเภทของวรรณศิลป์มี ๓ ลักษณะได้แก่ ด้านการใช้คำ การใช้ภาพพจน์ และการใช้ฉันทลักษณ์ตามรูปแบบของงานประพันธ์

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกวีนิพนธ์

ความหมายของกวีนิพนธ์

พระราชวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (๒๕๐๖: ๒) ทรงอธิบายว่า กวีนิพนธ์ คือ การเรียงถ้อยคำตามระเบียบข้อบังคับซึ่งได้แก่มาตราฉันทลักษณ์ คำร้อยกรอง เป็นส่วนประกอบของ กวีนิพนธ์

สิทธิา พิณภูวาล และนิตยา กาญจนวรรณ (๒๕๒๐: ๑๐) ได้อธิบายว่ากวีนิพนธ์ได้แก่ข้อเขียนที่มีการจำกัดจำนวนคำหรือพยางค์ จำกัดความยาว มีการกำหนดเสียงสูงต่ำ กำหนดเสียงสั้นยาว หนักเบา กำหนดสัมผัสและกำหนดจังหวะไว้อย่างแน่นอน

ชลธิรา กลัดอยู่ (๒๕๑๗: ๑๖๑-๑๖๒) ได้ให้ความหมายของกวีนิพนธ์ไว้ ๒ ระดับ คือ ระดับแรกหมายถึงถ้อยคำ สำนวน ภาษาที่เรียบเรียงขึ้นอย่างมีบทบัญญัติ มีกฎเกณฑ์ หรือเรียกกันทั่วไปว่ามีฉันทลักษณ์ตามแบบโบราณ ระดับสองหมายถึง ถ้อยคำ สำนวน ภาษา ที่เรียบเรียงขึ้นอย่างมีบทบัญญัติหรือฉันทลักษณ์ตามแบบที่มีมาแต่เดิมและรวมถึงฉันทลักษณ์ที่ผู้แต่งคิดขึ้นเองได้

พระยาอนุমানราชชน (๒๕๓: ๕) ได้ให้ความหมายของบทกวีนิพนธ์ ว่าหมายถึง โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ซึ่งมีถ้อยคำที่นำมาประกอบกัน มีขนาดมาตราเสียงสูงต่ำ หนักเบาและสั้นยาวตามรูปแบบ (Pattern) ที่กำหนดไว้ รูปแบบที่กำหนดนี้มีมากมาย ไม่จำเป็นต้องมีเฉพาะแต่ที่กำหนดไว้ในตำราซึ่งว่าด้วยการแต่งโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอนหรือฉันทลักษณ์ สรุปได้ว่า ร้อยกรอง คือ งานเขียนที่ผสมผสานระหว่างแนวความคิด และศิลปะการใช้คำตามแบบวิธีฉันทลักษณ์โบราณ หรืออาจคิดขึ้นใหม่ก็ได้

สุภาพร มากแจ้ง (๒๕๓๕: ๗๖) ให้ความหมายว่ากวีนิพนธ์ (อังกฤษ: Poetry, Poem, Poesy) คือรูปแบบทางศิลปะที่มนุษย์ใช้ภาษา เพื่อคุณประโยชน์ด้านอารมณ์สุนทรีย์ทางอารมณ์ ซึ่งเพิ่มเติมจากเนื้อหาทางความหมาย นับเป็นส่วนหนึ่งของวรรณกรรมโดยเป็นคำประพันธ์ที่กวีแต่งเป็นงานเขียนที่มีวรรณศิลป์ ไร้ให้สะท้อนอารมณ์ได้คำที่มีความหมายทำนองเดียวกันได้แก่ ร้อยกรอง ซึ่งหมายถึงถ้อยคำที่เรียบเรียงให้เป็นระเบียบตามบัญญัติแห่งฉันทลักษณ์นอกจากนี้ยังมีคำอื่น ๆ อีกหลายคำที่มีความหมายทำนองเดียวกับ กวีนิพนธ์และร้อยกรองได้แก่บทกวี บทประพันธ์ คำประพันธ์ กวีวิจารณ์ ลำนำ บทกลอน กาพย์กลอน กลอนกานต์ กานต์ รวมทั้งคำว่า ฉันท์ กาพย์และกลอน ซึ่งใน

ปัจจุบันหมายถึงคำประพันธ์ที่มีรูปแบบต่างกันที่เคยใช้ในความหมายเดียวกันกับกวีนิพนธ์และ ร้อยกรอง ต่อมาผลงานที่จัดเป็นกวีนิพนธ์เรียกว่า บทกวี ส่วนผู้ที่สร้างสรรค์ผลงานดังกล่าว เรียกว่า กวีหรือนักกวี

рінฤทัย สัจจพันธ์ (๒๕๕๑: ๑๘) กล่าวถึงกวีนิพนธ์หรือวรรณคดีบริสุทธิ์จัดว่าเป็นวิจิตรศิลป์ แขนงหนึ่งไว้ว่ากวีนิพนธ์หรือวรรณคดี เกิดจากการที่กวีสร้างสรรค์ความงดงามขึ้นด้วยตัวอักษร อาจกล่าวได้ว่า สุนทรียภาพในงานวรรณคดีเกิดขึ้นเนื่องจากกวีมีความรอบรู้ในอรรถลักษณะและ อัจฉริยภาพของภาษาสามารถเลือกสรรถ้อยคำมาปรุงแต่งให้งานศิลปะ ที่ใช้ภาษาเป็นสื่อมีความ งดงาม

กวีนิพนธ์คือ สุนทรียรสในบทกวีอันเกิดจากเสียงและความหมาย รวมทั้งลีลาจังหวะของ นันทลักษณะการที่กวีเลือกใช้ นันทลักษณะแต่ละประเภทที่แตกต่างกันไม่ว่าจะเป็น โคลง กลอนหรือ ร่าย ก็จะสามารถสะท้อนความรู้สึกที่หลากหลายแตกต่างกัน ไปด้วยสำหรับสุนทรียรสทางด้าน ความหมายเกิดจากการเลือกสรรถ้อยคำหรือภาษาที่ให้ความหมายหลายมิติที่สามารถสื่อให้เห็นภาพ แสง สี เสียงและภาพที่แสดงความเคลื่อนไหวได้

โดยสรุป กวีนิพนธ์หมายถึงการเรียงถ้อยคำตามนันทลักษณะ คำร้อยกรอง โดยมีการจำกัดจำนวน คำหรือพยางค์ จำกัดความยาว มีการกำหนดเสียงสูงต่ำ กำหนดเสียงสั้นยาว หนักเบา กำหนดสัมผัส และกำหนดจังหวะไว้อย่างชัดเจน รวมถึงนันทลักษณะที่ผู้แต่งสามารถคิดขึ้นเองได้

ลักษณะของกวีนิพนธ์

กวีนิพนธ์ คือ ลักษณะของงานร้อยกรองที่มีส่วนประกอบต่าง ๆ เพื่อให้งานเขียนมีความ น่าสนใจโดยมีผู้กล่าวถึงลักษณะของกวีนิพนธ์ดังนี้

พระยาอนุমানราชชน (๒๕๓๑: ๕) กล่าวถึงลักษณะร้อยกรองหรือกวีนิพนธ์ว่ามีองค์ประกอบ สำคัญ คือ ๑. รูปแบบ ๒. เนื้อหาและแนวคิด

๑. รูปแบบ

๑.๑ คณะหมายถึง การจัดหมวดหมู่ของคำประพันธ์ร้อยกรองทุกประเภท ว่าบทหนึ่งจะ ประกอบด้วย บท วรรค ตอนหรือคำอย่างไร เช่น กาพย์ยานี ๑๑ กำหนดคณะไว้ว่า ๑ บท จะมี ๒ บาท แต่ละบาทจะประกอบด้วย ๒ วรรค วรรคแรกจะต้องมี ๕ คำ วรรคหลัง ๖ คำ คำนี้นี้เป็นต้น

๑.๒ สัมผัส หมายถึง ความคล้องจองตามกฎเกณฑ์ที่บังคับไว้ในคำประพันธ์ แบ่งออกเป็น ๔ ชนิด ได้แก่

๑.๒.๑ สัมผัสสระ คือ สระพ้องกันตามมาตราแม่เสียงวรรณยุกต์จะต่างกันก็ตาม เช่น โคร-ไป-นัยน์-ใหม่-ใกล้เป็นต้น

๑.๒.๒ สัมผัสอักษร คือ ใช้เสียงตัวอักษรพ้องกัน ไม่กำหนดเสียงสระ หรือเสียงวรรณยุกต์สูงต่ำ เช่น เขา-ขัน, กู-คำ เป็นต้น

๑.๒.๓ สัมผัสนอก คือ สัมผัสที่ส่งและรับสัมผัสกันนอกวรรคออกไป คือส่งจากคำสุดท้ายของวรรคหน้าไปยังคำใดคำหนึ่งในวรรคต่อ ๆ ไป สัมผัสนอกนี้ เป็นสัมผัสบังคับในร้อยกรองทุกประเภทจะไม่มีไม่ได้ และกำหนดให้ใช้แต่สัมผัสสระเท่านั้น

๑.๒.๔ สัมผัสใน คือ สัมผัสที่ส่งและรับภายในวรรคเดียวกัน ไม่เป็นสัมผัสบังคับ และจะใช้สัมผัสสระหรือพยัญชนะก็ได้แล้วแต่ความเหมาะสม

๑.๓ คำครุคำลหุ คือ คำที่บังคับใช้ในการแต่งฉันท์ ซึ่งมีบังคับแจกแจงต่างกันออกไป

๑.๔ คำเอก คำโท คือ คำที่บังคับใช้ในการแต่งโคลงและร่าย คำเอกได้แก่คำพยางค์ที่มีรูปวรรณยุกต์เอกและคำตายทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นเสียง วรรณยุกต์ใด ๆ ส่วนคำโทได้แก่ คำหรือพยางค์ที่มีรูปวรรณยุกต์โท

๑.๕ คำเป็น คำตาย คือ คำที่ใช้การแต่งโคลง ร่าย และร้อยกรองที่เป็นกลบท เช่น กลอน กลบทที่มีคำตายล้วน เป็นต้น คำเป็น ได้แก่ คำที่ประกอบด้วยสระเสียงยาว ในแม่ ก.กา และคำที่มีตัวสะกดในแม่ กง กน กม เกย เกอว รวมทั้งคำที่ประกอบด้วยสระ อ่า ไอ โอ เอา ส่วนคำตาย ได้แก่ คำที่ประกอบด้วยสระเสียงสั้นในแม่ ก.กา (ยกเว้นสระ อ่า ไอ โอ เอา) และตัวสะกดในแม่ กก กค กบ

๑.๖ เสียงวรรณยุกต์ คือ ข้อกำหนดที่บังคับใช้ในการแต่งกลอนโดยถือเรื่องเสียงวรรณยุกต์เป็นสำคัญ ได้แก่ เสียงสามัญ, เอก, โท, ตรีและจัตวา เป็นต้น

๑.๗ พยางค์ คือ เสียงที่เปล่งออกมามีครั้งหนึ่ง ๆ ไม่ว่าจะสั้นยาวอย่างไร จะมีความหมายหรือไม่มีความหมายก็ตาม ในการแต่งร้อยกรองจะถือว่าพยางค์ก็คือคำนั่นเอง

๑.๘ คำขึ้นต้นและคำลงท้าย คือ คำที่ใช้กล่าวขึ้นต้นหรือคำที่ใช้ลงท้ายวรรค ซึ่งอาจจะใช้เป็นคำเดียว หลายคำ หรือวลีก็ได้ เช่น คำว่า “สักวา” “เมื่อนั้น, บัดนั้น” “คนเอ๋ยคนดี” หรือลงท้ายว่า “เอ๋ย” เป็นต้น

๑.๙ คำสร้อย คือ คำที่ใช้ลงท้ายวรรคท้ายบาทหรือท้ายบทเพื่อความไพเราะหรือเพื่อให้ครบจำนวนคำตามลักษณะบังคับ บางแห่งก็ใช้เป็นคำถามหรือใช้ย้าความ คำสร้อยนี้มักจะใช้เฉพาะโคลงกับร่ายและมักจะเป็นคำเป็น เช่น พ่อ แม่ พี่ เทอญ นา ฤฯ แล ฮา แส เป็นต้น

ส่วนสายทิวษ์ นฤตกิจ (๒๕๑๗ :๗๘-๗๙) กล่าวถึงงานเขียนบทกวีนิพนธ์ว่าเป็นบทร้อยกรองที่เสนอเนื้อหาหรือแนวความคิดเดียวในร้อยกรองเรื่องหนึ่งๆ เช่น ความรัก ธรรมชาติ อารมณ์ ความคิดฝัน หรือสิ่งประทับใจของผู้ประพันธ์ตั้งคมเป็นต้น เพื่อที่จะสื่อสารกับผู้อ่าน อาจเป็นความคิดหรือเนื้อหาโดยตรงไปตรงมาหรือความคิดที่แยบคาย ซ่อนเร้น แปลกใหม่ตามความสามารถของผู้ประพันธ์

๑. ขนาด ร้อยกรองปัจจุบันจะมีขนาดสั้นลง ส่วนใหญ่จะแต่งเพียง ๖- ๑๒ บท และเหตุที่มีขนาดสั้นลงเนื่องจากผู้แต่งไม่ได้มุ่งพรรณนาเนื้อเรื่อง แต่มุ่งแสดง “ข้อคิด” หรือเสนอ “ความคิด” ให้กระชับรัดกุมเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามมีร้อยกรองบางเรื่องที่มีผู้เขียนมีความมุ่งหมายที่จะเขียนให้มีขนาดยาวเพื่อบันทึกหรือบรรยายเหตุการณ์ เช่น ชักม้าชมเมือง ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ บางกอกแก้วกำสรวล (นิราศนครศรีธรรมราช) ของอังคาร กัลยาณพงศ์ นาฏกรรมบนลานกว้าง ของคมทวน คันธนู เสภาไพร่ ของสุจินต์ วงษ์เทศ และภควดี ของวันเพ็ญ เซ็นตระกูล เป็นต้น

๒. จันท์ลักษณะ ร้อยกรองเป็นคำประพันธ์ ที่มีจันท์ลักษณะเฉพาะตัวในแต่ละชนิดและสืบทอดศิลปะการแต่งมาช้านาน แต่ในปัจจุบันได้มีความเปลี่ยนแปลงในด้านจันท์ลักษณะบ้างดังนี้

๓. ไม่เคร่งครัดต่อจันท์ลักษณะ จะพบว่าร้อยกรองที่แต่งกันในระยะหลังไม่ได้ให้ความสำคัญต่อกฎเกณฑ์ทางด้านจันท์ลักษณะนัก จะเห็นได้จากในขณะนี้ที่กวีไทยในอดีตนิยมดำเนินการเขียนตามครูกวีแต่ผู้แต่งร้อยกรองในปัจจุบันกลับพยายามแสวงหาแนวทางตนเองประกอบกับผู้แต่งร้อยกรอง

ในปัจจุบันให้ความสำคัญแก่นี้อีกมากกว่ารูปแบบ ดังนั้นจึงสนใจเพียงลักษณะทั่ว ๆ ไป แต่จะละเลยรายละเอียด เช่น ไม่สนใจเรื่อง เสียงสัมผัสอันจะทำให้เกิดความกลมกลืนในด้านเสียงและจังหวะ ไม่สนใจจำนวนคำในแต่ละวรรค อาจสั้นหรือยาวขึ้นอยู่กับเนื้อความหรือบางทมีเพียงสัมผัสนอกเท่านั้นที่บอกให้เราทราบว่าเป็นร้อยกรอง แต่ไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นร้อยกรองชนิดใด

๔. เกิดความนิยมในการแต่งกลอนเปล่า ลักษณะสำคัญของกลอนเปลาคือ ไม่มีข้อบังคับใดๆ ในการแต่ง ไม่ว่าจะเป็นจำนวนคำ การสัมผัส จังหวะ แต่จะแบ่งเนื้อความออกเป็นวรรคเป็นตอน เพียงแต่วรรคตอนเหล่านั้นไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว ศิลปะในการแต่งกลอนเปล่าจึงอยู่ที่ความสามารถในการใช้ภาษาที่ก่อให้เกิดความสะเทือนอารมณ์และสามารถแสดงความคิดได้ลึกซึ้งและเป็นสากลมากขึ้นเพียงไร

๕. การคิดค้นทฤษฎีแบบใหม่ นอกจากร้อยกรองประเภท โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ร่าย ซึ่งเป็นร้อยกรองรูปแบบเดิมแล้ว ได้มีผู้คิดค้นทฤษฎีแบบใหม่ขึ้นในร้อยกรองปัจจุบัน ซึ่งมีลักษณะสำคัญพอจะสรุปได้ดังนี้

๕.๑ จำนวนคำ

มีการกำหนดจำนวนคำในวรรคในบาทในบทใหม่ รวมทั้งเปลี่ยนแปลงสัมผัสระหว่างบทให้มีลักษณะต่างไปจากรูปแบบเดิม เช่น กำหนดให้หนึ่งบทมีสามวรรค คำสุดท้ายของแต่ละวรรคสัมผัสกันวรรคหนึ่งมีคำประมาณ ๕-๗ คำ การแตงั้นแต่ละบทเป็นอิสระจึงไม่ต้องส่งและรับสัมผัสไปยังบทต่อ ๆ ไป ดังตัวอย่าง

คนชรารอข้ามถนน
ถนนเต็มไปด้วยรถยนต์
และแกไม่อาจข้ามพ้น
แกยืนรอ ๆ รี ๆ
ไม่รู้จะทำอย่างไรดี
ถนนมีแต่รถราขยับขี (ไม่ปรากฏชื่อ)

๕.๒ รูปแบบคำประพันธ์อย่างใหม่

มีการวางรูปแบบคำประพันธ์อย่างใหม่ด้วยการแสดงความหมายด้วยรูปที่เกิดจากการวางตัวอักษร ที่เรียกว่า “วรรณรูป” หรือ “กวีนิพนธ์รูปธรรม” (Concrete poetry) ดังตัวอย่างบทร้อยกรองชื่อ “หยาดฝน” ที่วางเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนเหมือนเป็นเม็ดฝนหล่นจากฟ้า ตรงกับเนื้อความที่พรรณนาไว้ ดังนี้

เด็ก
คนนั้น
มองสายฝน
ภายนอกหน้าต่าง
หยาดน้ำฝนจากฟ้า
หลั่งมาเป็นสาย
คูชิจ๊ะ
น้ำฝน
ใส
สาว
คนนั้น
มองสายฝน
ภายในหัวใจ
หยาดน้ำฝนจากใจ
หลั่งมาเป็นสาย
คูชิจ๊ะ
น้ำฝน
ชุ่ม
(หยาดฝน : ผกาดิน)

สุภาพร มากแจ้ง (๒๕๓๕: ๗๖) กล่าวถึง ลักษณะของกวีนิพนธ์ คือ

๑. ความมีศิลปะหรือความงามและการสื่อความหมาย

๒. มีรูปฉันทลักษณ์ตามแบบแผนแต่เดิม หรือฉันทลักษณ์อิสระ เช่น กลอนเปล่า

๓. องค์ประกอบของบทกวี คือมีความรู้สึก สาร หรือ เรื่องที่

ต้องการถ่ายทอด บทกวีที่ได้ออกมาจากความรู้สึกของผู้เขียนความรู้สึกรวมอาจเกิดขึ้นโดยกะทันหันหลังจากไปกระทบบางสิ่งบางอย่าง ก่อเกิดแรงบันดาลใจ อาจรู้สึกเปี่ยมสุข เปี่ยมความหมาย หรือรู้สึกนั่งลึกลงจมในเหวหุบแห่งความเศร้า ฯลฯ

๔. รูปแบบที่กวีเลือกในการนำเสนอองค์ประกอบของกวีนิพนธ์

๔.๑ รูปแบบ หมายถึงรูปฉันทลักษณ์ เสียง จังหวะ คำและการเรียงคำ ภาพ โวหาร
สัญลักษณ์

๔.๒ เนื้อหากวีนิพนธ์มีได้บอกเนื้อหาออกมาตรง ๆ หากใช้ภาษาที่ซ่อนสารให้ผู้อ่าน
คิดจินตนาการเชื่อมโยงออกไป

๕. ประเภทของกวีนิพนธ์

๕.๑ กวีนิพนธ์ที่มีรูปฉันทลักษณ์ตามแบบแผน ได้แก่คำประพันธ์ประเภทกาพย์ กลอน
โคลง

๕.๒. กวีนิพนธ์ที่มีรูปฉันทลักษณ์อิสระ เช่น กลอนเปล่าและวรรณรูปแบบงานเขียนที่
มีความงาม

โดยสรุปลักษณะของกวีนิพนธ์คือ มีความงามในการสื่อความหมายทางภาษา อาทิการสร้างคำ
โวหาร สัญลักษณ์ มีรูปแบบของคำประพันธ์ รวมถึงมีเนื้อหาที่สะท้อนเรื่องราวความเป็นไปของ
สังคมในยุคสมัยนั้นๆ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาแนวเพื่อชีวิต

ความหมายเนื้อหาแนวเพื่อชีวิต

งานเขียนที่สะท้อนภาพชีวิตของประชาชนในสังคมมักจะถูกเรียกว่า แนวเพื่อชีวิต โดยมีผู้กล่าวไว้ดังนี้

วาด รวี (๒๕๕๒: ๓) กล่าวว่า วรรณกรรมเพื่อชีวิตเป็นสกุลวรรณกรรมหนึ่งที่เคยมีที่ทางและบทบาทชัดเจนอยู่ในบรรณพิภพของไทย วรรณกรรมเพื่อชีวิตถือเป็นปรากฏการณ์เฉพาะในสังคมวรรณกรรมไทย แต่ก็สัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับวรรณกรรมอสังคมนิยม (Social realism) โดยเฉพาะวรรณกรรมรัสเซียที่ยึดหลักการว่าศิลปินต้องอยู่เคียงข้างประชาชน และวรรณคดีต้องนำเสนอความเป็นจริงแห่งชีวิตและสังคม

บรรจง บรรเจิดศิลป์ (๒๕๕๒: ๗๕) กล่าวว่า จุดเริ่มของ “วรรณกรรมเพื่อชีวิต” น่าจะมาจากแนวคิดเรื่อง “ศิลปะเพื่อชีวิต” “เพื่อชีวิต” แปลตรงตามตัวภาษาอังกฤษว่า For Life กล่าวคือมีการใช้ “อาวุธทางปัญญา” ต่อสู้กับ “ความไม่เป็นธรรม” ในห้วงเวลาดังกล่าวขึ้น โดยอาวุธที่ใช้ต่อกรก็คือศิลปะวรรณกรรมอันได้แก่วรรณกรรมและบทเพลง (อันเป็นอาวุธที่ทรงประสิทธิภาพในการเข้าถึง “มวลชน” มากที่สุด พร้อม ๆ กับการเข้าป่า-จับปืน) ซึ่งเราเรียกขานว่า “วรรณกรรมเพื่อชีวิต” และ “บทเพลงเพื่อชีวิต” ในเวลาต่อมา

กมล กมลตระกูล (๒๕๑๕: ๑) กล่าวถึงวรรณกรรมเพื่อชีวิต ไว้ในนิตยสารวรรณกรรมเพื่อชีวิตปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ ปี ๒๕๑๕ ว่า วรรณกรรมเพื่อชีวิตคือการต่อสู้กับอิทธิพลทางความคิด โดยผ่านตัวอักษรที่เขียนขึ้นด้วยอักษรทางภาษาที่แฝงไปด้วยปรัชญา เป็นศิลปะทางวรรณกรรมที่สะท้อนสังคม วรรณกรรมเพื่อชีวิตช่วยให้ผู้อ่านเห็น โนมหน้าของสังคมแห่งความจริงที่ชัดเจนขึ้น

เสถียร จันทิมาธร (๒๕๕๑: ๔) กล่าวว่า วรรณกรรมเพื่อชีวิตโดยแท้แล้วคือขบวนการของวรรณกรรมก้าวหน้าที่เกิดขึ้นและพัฒนาในช่วงก่อน ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ โดยในส่วนของวรรณกรรมก้าวหน้า หากนับเนื่องเฉพาะนวนิยายก้าวหน้า น่าจะอนุมานได้ว่านวนิยายก้าวหน้าเรื่องแรกคือ จนกว่าเราจะพบกันอีกของ “ศรีบูรพา” ซึ่งตีพิมพ์ในปี พ.ศ. ๒๔๕๓ ขณะที่เรื่องสั้นก้าวหน้าในยุคแรกๆ คือ หยาดเหงื่อและความทรงจำ ของ อิศรา อมันตกุล, มันเป็นเพียง ไอ้พิน ของ “ทง ศรีราชาพิพย์”, ต่อตระกูลหมอ ของ “อินทรายุทธ” และเทพเจ้า ของ “สุวัฒน์ วรดิลก” ส่วนกวี

นิพนธ์ ที่ถือกันว่าเป็นบทกวีก้าวหน้าได้แก่งานของนายผี, มณี โชติรส, เปลื้อง วรรณศรี, อุชเชณี และทวิปวร

เสนีย์ เสาวพงศ์ (๒๕๕๑: ๖) กล่าวว่า ลักษณะเด่นของวรรณกรรมเพื่อชีวิต คือ วรรณกรรมก้าวหน้าจะต้องมีวิธีการสร้างสรรค์ที่แตกต่างกับวิธีการสร้างสรรค์อื่น ๆ คือ จุดยืนที่มั่นคงประชาชนรวมไปถึงขบวนการชาวนาและกรรมกรต่างมองเห็นเป็นภาพเดียวกันว่าภายใต้ท้องฟ้าสีทอง ผ่องอำไพ ประชาชนต้องเป็นใหญ่ในแผ่นดิน

โดยสรุป ความหมายของเนื้อหาแนวเพื่อชีวิต คือแนวการเขียนที่สะท้อนความเป็นจริงของสภาพวิถีชีวิตของประชาชนแต่ละยุคแต่ละสมัยในการเรียกร้องความถูกต้องและยุติธรรม เพื่อความอยู่รอดในสังคมอย่างสันติสุข

ลักษณะเนื้อหาแนวเพื่อชีวิต

การถ่ายทอดเรื่องราวของประชาชนคือลักษณะของแนวเพื่อชีวิตทั้งนี้มีผู้กล่าวไว้ดังนี้

อิสรา อมันตกุล (๒๕๒: ๒๔) กล่าวว่า วรรณกรรมเนื้อหาเพื่อชีวิตต้องถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ความดิ้นรน และความหวัง จากประชาชนไปสู่ประชาชน และทำงานเพื่อสร้างเสรีภาพ อันถูกต้อง งานเขียนกวีนิพนธ์จึงมีความแหลมคมในทางการเมืองอย่างแจ่มชัด ขณะเดียวกัน หากพูดถึงความรักหรือสังคม เนื้อหาส่วนใหญ่ก็จะเป็นเอกภาพที่ไม่เพียงสอดแทรกในเรื่องความคิดเชิงปรัชญา “ลักษณะวรรณกรรมเพื่อชีวิตจะต้องสร้างสรรค์งานเขียนที่ไม่ให้ยาพิษแก่ประชาชน”

ศรีบูรพา (๒๕๔๘: ๗๕) กล่าวว่า ลักษณะ “ศิลปะเพื่อชีวิต” คือการได้แสดงจุดยืน และอุดมการณ์ในการสร้างสรรค์วรรณกรรมทำอะไรจึงจะทำให้ศิลปะนั้นเป็นประโยชน์แก่ชีวิตมนุษย์อย่างไรที่สุดที่จะเป็นได้” สอดคล้องกับจิตร ภูมิศักดิ์ (ทีปกร) (๒๕๕๒: ๒๐๘) กล่าวว่า ศิลปะเพื่อชีวิตหรือศิลปะเพื่อประชาชนจะต้องมีเนื้อหากล่าวถึงทุกข์ยากของประชาชนและการกดขี่ของชนชั้นปกครอง

สรุปลักษณะเนื้อหาแนวเพื่อชีวิต คือ ลักษณะการถ่ายทอดเรื่องราวการต่อสู้ของประชาชนเพื่อเรียกร้องความยุติธรรมในสังคม

ประเภทวรรณกรรมเนื้อหาแนวเพื่อชีวิตด้านแนวคิด

ไพฑูริย์ รุ่งรัตน์ (๒๕๔๑: ๗๖-๗๘) ได้เสนอความคิดเกี่ยวกับวรรณกรรมที่มีเนื้อหาแนวเพื่อชีวิตไว้ว่า แนวคิดในร้อยกรองไทยแต่โบราณจะปรากฏอิทธิพลของปรัชญาพระพุทธศาสนาอยู่อย่างเด่นชัด แม้จะเป็นเพียงปรัชญาขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต มิใช่อภิปรัชญาก็ตาม เช่น ความเชื่อในเรื่องกรรม เชื่อในความไม่เที่ยงแท้ เชื่อว่าชีวิตนี้เป็นทุกข์ เชื่อว่ารูปปรสกลันเสถียร เป็นสิ่งที่ทำให้คนลุ่มหลงได้ ฯลฯ แม้แต่การมองปัญหาของกวีไทยในอดีต ก็จะพุ่งเล็งไปที่ปัญหาของแต่ละบุคคลมากกว่าปัญหาของมนุษยชาติ หรือปัญหาเหนือโลกและแม้กวีจะไฝฝืนถึงความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมือง แต่ก็ไม่หลงไหลไปถึงสังคมในอุดมคติ แต่เมื่อรับอิทธิพลจากตะวันตกแล้ว แนวคิดที่ปรากฏในร้อยกรองไทยปัจจุบัน เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างเห็นได้ชัด ผู้แต่งรับอิทธิพลแนวคิดจากตะวันตกมาใช้ในร้อยกรองไทยมากขึ้น ซึ่งจำแนกแนวคิดที่ปรากฏในบทร้อยกรองไทยปัจจุบันออกได้ดังนี้

๑. แนวคิดแบบจินตนิยม (Romanticism) คือ แนวคิดที่มุ่งให้ความสำคัญแก่เรื่องอารมณ์ความรู้สึกและญาณสังหรณ์ของผู้แต่งมากเป็นพิเศษ เพราะมุ่งจะให้เป็นที่ประเทืองอารมณ์ของผู้อ่านมากกว่าจะเป็นเครื่องประเทืองปัญญา ฉะนั้นเนื้อหาของบทร้อยกรองตามแนวจินตนิยม จึงมักจะพัวพันอยู่กับเรื่องความรัก โลก โกรธ หลง ซึ่งเป็นกิเลสและตัณหาของมนุษย์ทั่ว ๆ ไป เช่น

รู้ทั้งรู้ว่ารักจักให้ทุกข์

ใจยังรุกร้าหลอกให้บอกเขา

ช่างไม่เจ็ดหรือไรระใจเรา

เขามีเจ้าของแล้วในแวงตา

(เดือนดับในดวงตา: นาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์)

๒. แนวคิดแบบอุดมคตินิยม (Idealism) เป็นแนวคิดที่มุ่งเสนอเรื่องราวหรือสิ่งที่ผู้แต่งเห็นว่า “น่าจะมี” หรือ “ควรจะเป็น” อันเป็นความมุ่งหวังในความสมบูรณ์แบบของสรรพสิ่งซึ่งในความเป็นจริงแล้วความสมบูรณ์แบบเป็นสิ่งที่มิอยู่ในความคิดเท่านั้น งานเขียนแนวอุดมคตินิยมจึงมักเสนอภาพหรือเรื่องราวของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้มีลักษณะดีกว่างดงามกว่าหรือสูงส่งกว่าสภาพที่เป็นอยู่จริงเสมอ ตัวอย่างเช่น

ความเมตตาปราณีอยู่ที่ไหน

ห้องอำไพราวพรอมรสสวรรค์

ชุ่มชื้นล้ำมฤตติชิตชีวิตัน

ราวของขวัญเทพประทานลอยผ่านฟ้า

(เหนือนิรันดร: ทวีปวร)

๓. แนวคิดแบบสัจนิยม (Realism) เป็นแนวคิดที่มุ่งสะท้อนภาพชีวิต และสังคมมนุษย์ตามสภาพที่เป็นจริง ดังนั้นงานร้อยกรองแนวสัจนิยมจึงแสดงให้เห็นภาพทั้งในด้านดีและด้านร้ายอย่างตรงไปตรงมา ตัวอย่างเช่น

ทุ่งข้าวเขียวขจี	สี่สดชื่นระรินลมไหว
ในน้ำใสได้สันตะวา	สำหรับชูดอกกระจิวรี
แมลงน้อยชนิดไร้เคียงสา	เกาะดอกหญ้าบนคันทนา
แมงมุมตั่งท่าตะครุบกิน	๗๕๐๖

(ทุ่งข้าว: อังคาร กัลยาณพงศ์)

๔. แนวคิดแบบธรรมชาตินิยม (Naturalism) เป็นแนวคิดที่แตกแขนงไปจากแนวคิดแบบสัจนิยมแต่ จะมุ่งมองไปในด้านเศร้าและหม่นหมองของชีวิตและสังคมมนุษย์ ด้วยความคิดที่ว่าความเลวร้ายต่าง ๆ เหล่านั้น มีสาเหตุมาจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม เช่นภาวะเศรษฐกิจ ธรรมชาติ หรือค่านิยมของสังคมบีบบังคับให้มนุษย์ต้องมีฐานะต่ำต้อยในสังคมหรือทำให้อยู่ในฐานะที่ต้องเสียเปรียบคนอื่น ๆ ในสังคม ตัวอย่างเช่น

แต่ละข้ามแต่ละชั้นของบัณฑิต	ทุกอย่างก้าวกว่าพิชิตล้วนยากเข็ญ
แต่ละช่วงแต่ละฉากล้วนยากเข็ญ	ทุกก้าวย่างกว่าจะเป็นแทบวายปราณ

(ถึงบัณฑิต: คมทวน กัณฐก)

๕. แนวคิดแบบอัตถิภาวนิยม (Existentialism) เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการแสวงหาคูณค่าใหม่ ๆ ในชีวิต โดยปฏิเสธกฎเกณฑ์หรือคุณค่าของสังคมเก่า ไม่ว่าจะป็นขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา ความเชื่อหรือกฎหมายเป็นต้น แนวคิดแบบอัตถิภาวนิยม จะยกย่องคนที่กล้าตัดสินใจเลือกสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง และพร้อมจะรับผิดชอบต่อการตัดสินใจเลือกของตนเองในแต่ละครั้ง ไม่ว่าจะการตัดสินใจนั้น ๆ จะถูกหรือผิดก็ตาม ตัวอย่างเช่น

ทุกวันนี้ฉันถูกรอบรม
 บุคสมอง บุคลิน จับมือ
 ให้คิด ให้พูด ให้ทำ
 ตามที่คนรุ่นเก่ากำหนดไว้
 สงสัยนัก

ฉันเกิดมาเพื่อใคร
 เพื่อเป็นทาส เป็นทรัพย์สิน เป็นเครื่องมือ
 เป็นพยานความดี ความถูกต้อง ของใครกัน
 ของตัวเองหรือของคนรุ่นเก่า

(ปล่อยันจากซากเดนอันโสโครกเสียดี : อรุณ ดิษฐาภิรักษ์)

๖. แนวคิดแบบสัญลักษณ์นิยม (Symbolism) เป็นแนวที่ใช้สัญลักษณ์ในการเขียนแทน
 ต้องการจะกล่าวถึงอาจจะใช้สัญลักษณ์แทนเพียงบางส่วน หรือใช้เรื่องทั้งเรื่องเป็นสิ่งแทนก็ได้
 ทั้งนี้ เนื่องจากนักคิดแนวสัญลักษณ์นิยมเชื่อว่าการใช้สัญลักษณ์ช่วยให้การสื่อความหมายทำได้
 ลึกซึ้งและกว้างไกลกว่าการกล่าวถึงตรง ๆ ตัวอย่างเช่น

โอ้ราตรีนี้หน้าทเวาหลับ	ดวงเดือนดับดาวแดงส่องแสงขริม
พระพายคึกคักจืดก็พัดพิม	เมฆครึ้มครึ้มครางอยู่ครางกรีน
มีเพลงแผ่วแผ่วมาจากฟ้ากว้าง	อันเวียงวังเกล้าลมเสียดขมขื่น
ว่ามาเกิดชวาวรัฐมาหยัดยีน	ยิดแผ่นพื้นสวรรค์ให้มันคง

(เสียงเพลงจากฟ้ากว้าง: ธงไทย สุวรรณคีรี)

๗. แนวคิดแบบสังคมนิยม (Socialism) คือแนวคิดที่มุ่งสะท้อนปัญหาทางสังคมของส่วนรวม
 มากกว่าเรื่องราวส่วนบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการต่อสู้ของชนชั้นกรรมาชีพทั้งในด้านเพื่อ
 ปากเพื่อท้องเพื่อสิทธิและเพื่อความเสมอภาค ทั้งนี้เพราะผู้เขียนต้องใช้ร้อยกรองเป็น “สื่อ” ในการ
 ตีแผ่สภาพความทุกข์ยากของชนชั้นกรรมาชีพและเพื่อเรียกร้องความยุติธรรม ให้แก่ชนกลุ่มนี้ด้วย
 เช่น

แดดจ้าฟ้าก็แจ่ม ฝนก็แล้งสิร้อนเหลือ
 น้ำตาแทนฝนเจือ รดดอกเบ็ญให้งอกงาม
 โอ้อ้อชวานาไทย จัดสนไปทุกโมงยาม
 นายทุนเขาหยาบหยาม สิก็เหยียบก็ย่ำยี

(บทโคลงมัทธาของชวานาและรวงข้าว: จาตุรงค์ น้อยอ่ำ)

โดยสรุปเนื้อหาแนวเพื่อชีวิต คือการนำเสนอด้านแนวความคิดและปรัชญา โดยมุ่งสร้าง ความสำคัญแก่อารมณ์ด้วยอุดมคตินิยมที่ว่าควรจะเป็นอีกทั้งเป็นการสะท้อนภาพชีวิตและสังคม มนุษย์ตามสภาพที่เป็นความจริง

สายทิพย์ นุกุลกิจ (๒๕๓๗: ๗๗) กล่าวว่าด้านเนื้อหาของร้อยกรองไทยหลังรับอิทธิพลจาก ตะวันตก เป็นเนื้อหาที่สะท้อนภาพของสังคมมากยิ่งขึ้นมุ่งเสนอ “ความรู้” และ “ข้อคิด” เป็นสำคัญ มิใช่เป็นร้อยกรองเพื่ออารมณ์อย่างแต่ก่อน ดังนั้นร้อยกรองในปัจจุบันจึงมีลักษณะเนื้อหาแนวเพื่อ ชีวิต มิได้มีแต่ร้อยกรองแนวพ้อฝันเท่านั้น เนื้อหาของร้อยกรองปัจจุบันอาจแบ่งได้กว้าง ๆ เป็น ๒ แนว ดังนี้ ร้อยกรองแนวพาฝัน คือ บทร้อยกรองที่ผู้แต่งมุ่งแสดงความรู้สึกส่วนตัวออกมาให้ผู้อ่าน ได้ร่วมรับรู้

ด้านเนื้อหาของร้อยกรองแนวพาฝัน แบ่งย่อยได้ดังนี้

๑. สะท้อนอารมณ์ผู้แต่ง

เนื้อหาสะท้อนอารมณ์ส่วนตัวของผู้แต่ง ได้แก่อารมณ์รัก โลก โกรธ หลง ตามแบบ ปุถุชนทั่วไปแต่ส่วนใหญ่มักจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับอารมณ์รัก ซึ่งมีทั้งแบบรัก สุข สมหวังและโศก รันทดใจ

๒. เนื้อหาสะท้อนแนวคิดเชิงอุดมคติ หมายถึงบทร้อยกรองที่เสนอแนวคิดที่มีประโยชน์ ผู้อ่านและสังคม ซึ่งแนวคิดดังกล่าวผู้แต่งอาจคิดขึ้นเองหรือนำมาจากลัทธิปรัชญาต่าง ๆ ก็ได้

๓. เนื้อหาสะท้อนจินตนาการของผู้แต่ง หมายถึงสะท้อนความนึกฝันอันบริสุทธิ์ของผู้แต่ง ที่มีต่อธรรมชาติและสิ่งต่าง ๆ รอบตัว

๔. เนื้อหาสะท้อนเรื่องราวต่าง ๆ เนื่องในโอกาสวันสำคัญของชาติและศาสนา ร้อยกรอง แนวเพื่อชีวิต คือ บทร้อยกรองที่ผู้แต่งสะท้อนเรื่องราวของสังคมมากกว่าเรื่องราวส่วนบุคคล ทั้งนี้ เพราะต้องการให้เนื้อหาของบทร้อยกรองเป็นประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ในสังคมเป็นสำคัญ

๕. เนื้อหากล่าวถึงปัญหาของชาวนา ชาวไร่ กรรมกร คนจนและผู้ใช้แรงงาน พร้อมทั้ง ชี้นำแนะแนวทางแก้ไขปัญหาไว้ด้วย

๖. เนื้อหากล่าวถึงคุณค่าและพลังของประชาชนในการต่อสู้ เพื่อให้ได้มาซึ่งความเป็นธรรมในสังคม

๗. เนื้อหาที่กล่าวถึงความรักที่ต้องมีให้แก่ประชาชน เป็นความรักที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม

๘. เนื้อหาที่สะท้อนภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมือง

๙. เนื้อหาแสดงการคัดค้านค่านิยมเก่าที่ล้าสมัยและไม่ก่อประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

๑๐. เนื้อหากล่าวถึงสถานภาพใหม่และบทบาทที่มีต่อสังคม

สาโรจน์ มณีรัตน์ (๒๕๕๔: ๓) กล่าวถึงวรรณกรรมเพื่อชีวิตว่าเป็นงานเขียนที่สร้างสรรค์โดยนักศึกษาส่วนใหญ่ จะเป็นเรื่องสั้นและบทกวี บทกวีกลายเป็นบทกวีแห่งการสู้รบของประชาชนในเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ และถูกขับขานทุกครั้งในการชุมนุมทางการเมือง อีกคนหนึ่งคือ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ อดีตนักกลอนกลุ่มสายลม-แสงแดด เริ่มหันมาเขียนบทกวีสะท้อนสังคมอย่างจริงจังเริ่มจาก “เพลงขลุ่ยกลับมาหากอไผ่” “เพลงเปลญวน” “ทางเดินแห่งหอยทาก” กล่าวถึงทัศนะของนักศึกษาต่ออำนาจเผด็จการขณะนั้น วรรณกรรมเพื่อชีวิตเริ่มทำหน้าที่ปลุกเร้าผู้คนให้ลุกขึ้นสู้กับเผด็จการ

“บทกวีเพื่อชีวิต” กวีที่มีความโดดเด่นที่มีภาษาเขียนที่สละสลวยและหนักแน่นในแนวคิดเชิงสังคม มีกลวิธีทางวรรณศิลป์ คือ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ผลงาน “อาทิตย์ถึงจันทร์” เป็นโคลง ๕๐๐ บท พรรณนาเหตุการณ์ต่อสู้ของนักเรียนนิสิตนักศึกษาจากวันอาทิตย์ที่ ๑๔ ตุลา ๑๖ ถึง วันจันทร์ที่ ๑๕ ตุลา ๑๖ อีกเล่ม คือ “เพียงความเคลื่อนไหว” รวมบทกวีที่ตีพิมพ์บทที่เด่นคือ “หนทางแห่งหอยทาก” “เพียงความเคลื่อนไหว” รวมบทกวีเล่มนี้ได้รับรางวัลซีไรต์ปี ๒๕๒๑ และเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ได้รับการยกย่องเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ในปี ๒๕๓๖ คู่กับ “อุชเชณี” (ประคิด ชุมสาย ณ อยุธยา) กวีหญิงแนวเพื่อชีวิตในทศวรรษ ๒๕๕๐

วรรณกรรมเพื่อชีวิตจะกล่าวการต่อสู้ที่มักกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสังคมในลักษณะแปลกแยก ตัวละครแสดงความโดดเด่นและเป็นปัจเจกชนสูง กล่าวถึงความล่มสลายของ

สังคมชนบท ความเสื่อมโทรมของสถาบันครอบครัว ศาสนา จริยธรรม สิ่งแวดล้อม สะท้อนปัญหา โดยไม่มีการชี้ตัวอย่างในอดีต

นอกจากนี้นักเขียนรุ่นใหม่มิได้ใช้แนวสมจริงเป็นแนวทางเดียวในการเสนอวรรณกรรม เพื่อชีวิตอีกต่อไป มีการทดลองใช้แนวสัญลักษณ์นิยม แนวแอบสแตรกต์ แนววิทยาศาสตร์ แนวเซอร์เรียลลิสม์ แนวจินตนาการ (Fantasy) และแนวสัจนิยมมายา (Magical Realism) เป็นต้น

ปัจจัยที่สนับสนุนการเติบโตของวรรณกรรมเพื่อชีวิตในช่วงที่ผ่านมา คือ นิตยสารทางวรรณกรรม เช่น โลกหนังสือ ถนนหนังสือ ช่อกระแสดและนิตยสารไรเตอร์ นิตยสารเหล่านี้เป็นเวทีสนับสนุนการสร้างสรรควรรณกรรม ส่งเสริมนักเขียนรุ่นใหม่ให้เข้ามาบนถนนวรรณกรรมอย่างไม่ขาดสาย

เหตุการณ์ “พฤษภาทมิฬ” ในช่วงวันที่ ๑๗-๒๐ พฤษภาคม ๒๕๓๕ ทำให้วิญญูณต่อสู้อของนักเขียนวรรณกรรมเพื่อชีวิตคุโชนขึ้นอีก บทกวีที่ถ่ายทอดเหตุการณ์หลังไหลออกมามากมายและ “แควี่รชน” ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ และ “ฝนแรก” ของจระนันท์ พิตรปรีชา เป็นต้น

นอกจากนี้ ไพลิน รุ่งรัตน์ (๒๕๔๑: ๓๔) กล่าวว่าวรรณกรรมเพื่อชีวิตเป็นการวิพากษ์เพื่อสิ่งที่ถูกต้องดังนี้

๑. การวิพากษ์เชิงสัญลักษณ์นิยม

ไพลิน รุ่งรัตน์ กล่าวว่าถึงการวิพากษ์เชิงสัญลักษณ์นิยมว่า งานเขียนของอังคาร กัลยาณพงศ์, ถวัลย์ ดัชนี, เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์นิคม ราชยาว และวิมล ไทรนันทน์ เป็นการวิพากษ์การก้าวไปสู่ความเป็นสมัยใหม่โดยเอาจารีตเดิมเอาสัญลักษณ์ซึ่งยังบ่งถึงค่านิยมบางอย่างร่วมกันในสังคมมาเป็นเครื่องมือ งาน ป.อินทรปาลิต เป็น "งานเหนือจริง" (Surrealism) แบบไทยๆ ที่เอาความเป็นไปไม่ได้ (impossibility) มาวิพากษ์ความล้มเหลวในการสร้างสังคมสมัยใหม่ของไทย

๒. การวิพากษ์โดยเชิงภาษา

ในงานวิพากษ์โดยเชิงภาษา เช่น การสร้างภาษาว่าสามารถที่จะสะท้อนความจริง ประชญาสมัยใหม่ตามที่กล่าวอ้างหรือไม่ ปรากฏชัดเจนในงานของ ช่าง แซ่ตั้ง

๓. การวิพากษ์เสียดสีการพัฒนา การวิพากษ์มีการอาศัยภาษาที่จริงใจของชาวบ้านในชนบท ปรากฏในงานที่ตริ่งใจของ คำสิงห์ ศรีนอก ส่วนการเสียดสี การกล่าวอ้างความสำเร็จของยุคสมัยใหม่ โดยผ่านชีวิตตัวละครตัวน้อย เช่น โสภณี เด็กส่งกาแฟ ตำรวจชั้นผู้น้อย นักเลง ชาวไร่ที่ปะทะขัดแย้ง ระหว่างสิ่งเก่ากับความทันสมัย เช่น แจ้จ๋ม ไบตอง พริ้ง พักทอง ทอมและจระก้า ปรากฏอย่างน่าทึ่งในงานเขียนของรงค์ วงษ์สวรรค์

๔. การวิพากษ์กรอบคุณธรรมของสังคมสมัยใหม่ไทยว่ามีจริงหรือไม่ เช่น ชี้นำงานของชาติ กอบจิตติ

๕. การวิพากษ์โดยเนื้อหา ความไม่มั่นคงของชีวิตสมัยใหม่ในจิตสำนึกที่สับสน ปรากฏในงานของ สุวรรณี สุคนธา ณรงค์ จันทร์เรืองและ สีลา โคมฉาย

๖. การวิพากษ์ที่สวนกระแสเป็นกลุ่มวรรณกรรมประชานิยมใหม่ที่สะท้อนความมั่นใจของประเทศไทยที่ขยายไปจัดการทรัพยากร โครงสร้างสังคมในชนบท ได้แก่วีรบุรุษที่พิทักษ์ป่าไม้ และผดุงความยุติธรรมในชนบทเพื่อรัฐ เช่น เสือ กลิ่นสัก ของ อรชร เปลว สุริยา ของ ศรีรัตน์ รัชนีพร ไพรวลัย ของ พนมเทียนขนาด ร้อยกรองปัจจุบันจะมีขนาดสั้นลง ส่วนใหญ่จะแต่งเพียง ๖-๑๒ บท และเหตุที่มีขนาดสั้นลงเนื่องจากผู้แต่งไม่ได้มุ่งพรรณานำเรื่อง แต่มุ่งแสดง “ข้อคิด” หรือเสนอ “ความคิด” ให้กระชับรัดกุมเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม มีร้อยกรองบางเรื่องที่คุณเขียนมีความมุ่งหมายที่จะเขียนให้มีขนาดยาวเพื่อบันทึกหรือบรรยายเหตุการณ์ เช่น ชักม้าชมเมือง ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ บางกอกแก้วกำสรวล (นิราศนครศรีธรรมราช) ของ อังคาร กัลยาณพงศ์ นาฏกรรมบนลานกว้าง ของ คมทวน คันธนู เสภาไพร่ ของ สุจินต์ วงษ์เทศ และภควดี ของ วันเพ็ญ เช่นตระกูล เป็นต้น

จากข้อมูลของนักวิชาการทั้ง ๔ ท่านสรุปได้ว่าแนวเพื่อชีวิตคือเนื้อหาที่สะท้อนเรื่องราวของประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมที่ต้องต่อสู้เพื่อความถูกต้องในด้านสิทธิเสรีภาพและความยุติธรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาวรรณศิลป์

ทางการศึกษาในด้านวรรณศิลป์มีผู้ทำการวิจัยไว้ดังนี้

บุญส่ง สนใจ (๒๕๔๑) ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์ท่วงทำนองการแต่งกวีนิพนธ์ ของเสงี่ยม สวัสดิศตสาร” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ท่วงทำนองการแต่งบทกวีนิพนธ์ ของเสงี่ยม สวัสดิศตสาร ในด้านเนื้อหา รูปแบบ คุณค่าเชิงวรรณศิลป์และภาพสะท้อนสังคม ผลการศึกษาพบว่าเสงี่ยม สวัสดิศตสาร นิยมใช้คำประพันธ์ชนิดเดียวแต่งคำประพันธ์ทั้งเรื่อง ประเภทที่ใช้แต่งมากที่สุด คือ กลอน รองลงไป เป็นกาพย์ ฉันท์และโคลงตามลำดับ ส่วนคำประพันธ์ประเภทร้อย มักใช้แต่งประสม กับ คำประพันธ์ ประเภทอื่น ๆ บทกวีนิพนธ์ที่มีลักษณะการแต่งที่ใช้คำประพันธ์มากกว่าชนิดเดียวขึ้นไปแต่งนั้น ที่เป็นบทกวีวิจารณ์มีจำนวนมากที่สุดรองลงไปเป็นกาพย์เห่เรือ ลิลิตและลักษณะอื่นตามลำดับ ทั้งนี้ ไม่รวมลักษณะการแต่งที่เป็นบทละครและคำประพันธ์รูปแบบใหม่

ณัฐา คำชู (๒๕๕๓) ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์การสร้างสรรค์นิทานคำกาพย์บทคัดย่อ” มี วัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์ศิลปะการประพันธ์นิทานคำกาพย์ จำนวน ๕๐ เรื่องในด้านเนื้อหา แนวคิด และวรรณศิลป์ เพื่อให้ประจักษ์ถึงปฏิภาณของกวี ในการสร้างสรรค์นิทานคำกาพย์ให้เกิดความ บันเทิงและประเทืองสติปัญญาแก่ผู้อ่าน ผลการศึกษาทำให้เห็นว่า นิทานคำกาพย์มีบทบาทต่อ สังคมไทย มาแต่โบราณกาลปรากฏหลักฐานชัดเจนในสมัยอยุธยาถึงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๖ เพื่อนำมาสวดอ่านและฟังกันในที่ประชุมชนหรือครัวเรือนเพื่อความบันเทิงและสั่งสอนคติธรรมกวีมี ปัญญาความสามารถอย่างยิ่งในการถ่ายทอดความรู้ความคิดซึ่งหยั่งรากลึก มาจากการเคารพเชื่อมั่น และศรัทธาในคำสอนทางพระพุทธศาสนา นำความสามารถรอบรู้ทางวรรณกรรม การใช้ถ้อยคำ ภาษา ความชัดเจนในชีวิตและ สัจธรรมของโลก รวมทั้งจินตนาการ มาสร้างสรรค์เนื้อหา แนวคิด และวรรณศิลป์ ให้สอดคล้องประสานกันอย่างกลมกลืน สื่อความหมาย อารมณ์ความรู้สึกตามเนื้อเรื่อง และนำเสนอความรู้ความคิดของกวีมาสู่ผู้อ่านให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินและประเทือง สติปัญญา

กิริติกานต์ บุญฤทธิ์ (๒๕๕๑) ได้ศึกษาเรื่อง “โลกทัศน์ในรวมบทกวีนิพนธ์ชุด ม้าก้านกล้วย” ของไพโรจน์ ขาวงาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงประสบการณ์ของผู้แต่ง และ บริบททางสังคมรวมถึงวัฒนธรรมของบทประพันธ์ จากการศึกษาพบว่าโลกทัศน์ในรวมบทกวี

นิพนธ์ชุด ม้าก้านกล้วย เป็นโลกทัศน์ที่สร้างสมมาจากประสบการณ์ชีวิต และการร่วมรับรู้การต่อสู้ของผู้คนในยุคพัฒนาเศรษฐกิจ ดังปฏิกิริยาต่อปัญหาสังคมที่เน้นการพัฒนาวัตถุควบคู่ไปกับอารมณื ความรู้สึก โหยหาอาลัย อันเนื่องจากการพลัดพรากจากบ้านเกิด และความรู้สึกสะท้อนใจต่อความ ล่มสลายของสังคมเกษตรกรรมพร้อมกับความถดถอยทางจริยธรรมของเพื่อนร่วมยุค ไพบรินทร์ ยังเชิดชูคุณค่ารากเหง้าทางวัฒนธรรมชนบทว่าจะสามารถอบอุ่นจิตวิญญาณได้ เขาเชื่อมั่นว่าการ ต่อสู้โดยไม่ละทิ้งอุดมคติ และการเชื่อมโยงความฝันกับการเรียนรู้จะสร้างไว้ซึ่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กวีดำเนินกวีในบทบาทของผู้สร้างวรรณศิลป์ โดยสามารถใช้คำประพันธ์สื่อความให้เข้ากับยุคสมัย และวัตถุประสงค์การแต่ง ได้อย่างเหมาะสม ทั้งฉันทลักษณ์ตามขนบและฉันทลักษณ์พื้นบ้าน โดยเฉพาะกลอนสุภาพในลีลาคล้ายสุนทรภู่ ซึ่งมีจังหวะภายในวรรคและการใช้สัมผัสในอย่าง แพรวพราย นอกจากนี้ กวียังสื่อความหมายและปลุกเร้าอารมณ์ด้วยความประณีตของคำ กลุ่มคำ และประโยค ในด้านระดับภาษากล่าวได้ว่ากวีใช้ระดับภาษาแบบเป็นกันเองซึ่งมีลักษณะเด่นคือการใช้คำในวงศัพท์สามัญ และยังใช้ภาษาถิ่นอีสานเพื่อจำลองบทสนทนาให้มีความสมจริงอย่างที่ชาวบ้าน ใช้พูดจากันในชีวิตประจำวัน กวีใช้ภาพพจน์ความเปรียบหลายประเภทสื่อสารให้ครุ่นคิด อีกทั้งยัง ผสมผสานสัญลักษณ์ตามขนบกับสัญลักษณ์เฉพาะตน ที่มีรากฐานความเป็นคนชนบทที่มีความใกล้ชิดกับธรรมชาติและวัฒนธรรมในท้องถิ่น ได้อย่างกลมกลืน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกวีนิพนธ์

การศึกษาทางด้านลักษณะของงานประพันธ์ประเภทกวีนิพนธ์มีผู้ศึกษาไว้ดังนี้

กิริติ ณะไชย (๒๕๔๓) ได้ศึกษาเรื่อง “ฉันทลักษณ์ในกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่ : การสืบทอด การสร้างสรรค์ และความสัมพันธ์กับสุนทรียภาพทางวรรณศิลป์” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษฉันทลักษณ์ ในกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่ เพื่อชี้ให้เห็นการสืบทอดขนบ การสร้างสรรค์ และความ สัมพันธ์ของ ฉันทลักษณ์กับการสร้างความงามทางวรรณศิลป์ โดยเลือกศึกษากวีนิพนธ์ของอังคาร กัลยาณพงศ์ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ คมทวนคันธนู สีวกานท์ ปทุมสูติ แร่คำ ประโดยกคำ ไพบรินทร์ ขาวงาม กานติ ณศรีธธา โกศล กลมกล่อมและศักดิ์สิริ มีสมสืบ ผลการวิจัยพบว่า ฉันทลักษณ์ในกวีนิพนธ์ สมัยใหม่ สืบทอดจากรรรณคดีลายลักษณ์ทั้งร้อย โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอนและกลบท แสดงให้เห็น ว่ากวีร่วมสมัยได้ศึกษาฉันทลักษณ์ทั้งจากตำราประพันธ์ศาสตร์และวรรณคดี โดยเฉพาะวรรณคดี แบบฉบับมาแล้ว เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ กวียังใช้ฉันทลักษณ์ที่มาจากเพลงพื้นบ้าน และวรรณคดีท้องถิ่นด้วยจึงทำให้นันทลักษณ์ในกวีนิพนธ์สมัยใหม่ มีความหลากหลายและต่อเนื่องกับวรรณคดีในอดีต อย่างชัดเจน ความรู้ความเข้าใจขนบฉันทลักษณ์ของกวีได้นำไปสู่การยึดถือขนบฉันทลักษณ์ ดังกล่าวเป็นตัวอย่างหรือต้นแบบในการปรับปรุงประยุกต์แบบแผนเดิมทั้ง โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน กลบทฉันทลักษณ์จากเพลงพื้นบ้านและวรรณคดีท้องถิ่น ให้เป็นฉันทลักษณ์รูปแบบใหม่อีกหลากหลายชนิด ทำให้เห็นว่ากวีร่วมสมัยยังคงสร้างสรรค์ฉันทลักษณ์ในกวีนิพนธ์เช่นเดียวกับกวีในอดีตฉันทลักษณ์รูปแบบใหม่จึงเป็นขนบวรรณศิลป์ร่วมสมัยที่จะสืบทอดในการสร้างสรรค์วรรณคดีต่อไปการสืบทอดขนบการสร้างสรรค์ฉันทลักษณ์ในกวีนิพนธ์สมัยใหม่ยังมีส่วนสำคัญในการสร้างความงามทางวรรณศิลป์ กวีร่วมสมัยใช้เสียง คำ และจำนวนคำในบทของฉันทลักษณ์แต่ละประเภทเป็นเครื่องมือในการสร้างลีลาและลักษณะเด่นในกวีนิพนธ์ที่เอื้อให้เกิดความไพเราะและเน้นย้ำความหมายของตัวบท กวีนิพนธ์สมัยใหม่จึงมีคุณค่าและสะท้อนภูมิปัญญาด้านวรรณศิลป์ของกวีไทยที่ดำรงอยู่อย่างไม่มีวันเสื่อมสูญ

การศึกษาทางด้านลักษณะของงานประพันธ์ประเภทกวีนิพนธ์มีผู้ศึกษาไว้ดังนี้

เบญจพร เนียรนาทสกุล (๒๕๕๔) ศึกษาเรื่อง “จินตภาพที่เกี่ยวกับธรรมชาติในกวีนิพนธ์” ของ อุชเชณี เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์และ ไพวรินทร์ ขาวงาม การวิจัยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาเนื้อหาและกลวิธีการสร้างจินตภาพที่เกี่ยวกับธรรมชาติในกวีนิพนธ์ของอุชเชณี เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ และ ไพวรินทร์ ขาวงาม รวมถึงการสื่อความหมายของจินตภาพที่เกี่ยวกับธรรมชาติ ที่ช่วยให้เข้าใจสารสำคัญของงาน ผลการศึกษาพบว่า จินตภาพที่เกี่ยวกับธรรมชาติที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ของกวีทั้งสามเป็นจินตภาพที่เกิดจากการใช้พรรณนาโวหาร การใช้ภาพพจน์และสัญลักษณ์ เพื่อสื่อภาพที่ชัดเจน เพื่อถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก เพื่อสื่อสารสำคัญและเพื่อสร้างความหมายที่ลึกซึ้ง กวีเลือกใช้กลวิธีต่างๆ ทั้งการใช้คำนามและนามวลีที่กล่าวถึงธรรมชาติโดยตรง การใช้คำกริยาแสดงอาการ การใช้คำกริยาแสดงสภาพ การใช้คำขยายบอกแสง สี เสียง กลิ่นและสัมผัส การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติและการใช้ภาพพจน์และสัญลักษณ์ ลักษณะการใช้ภาษาเพื่อมุ่งสร้างจินตภาพที่สอดคล้องกับสารสำคัญของเรื่องมีสัมพันธภาพและเป็นเอกภาพเพื่อเชื่อมโยงไปสู่ความเข้าใจความคิดและสารสำคัญที่กวีต้องการนำเสนอ ได้แก่ การสร้างความหวังและกำลังใจปลอบประโลมใจผู้ทุกข์ยาก การปลุกฝังอุดมคติที่ดีงามแก่ผู้คน การแสดงสภาพสังคม และปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน การนำเสนอและอธิบายหลักปรัชญาและธรรมะในศาสนาให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจอย่างถูกต้องลึกซึ้ง

นอกจากนี้ปรมาภรณ์ ลิ้มปีเลิศเสถียร (๒๕๓๘) ได้ศึกษาเรื่อง “ร้อยกรองของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์” วิจารณ์เกี่ยวกับความคิดของกวี วิทยานิพนธ์เล่มนี้มุ่งศึกษาลีลาการใช้ภาษาที่เป็นลักษณะเด่นในร้อยกรองของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เพื่อชี้ให้เห็นว่า วิจารณ์ของกวีมีความสัมพันธ์กับความคิดของกวี และสื่อความคิดได้สัมฤทธิ์ผล ผลการศึกษาสรุปว่า งานร้อยกรองของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ มีแนวคิดที่สำคัญ ๆ ปรากฏอยู่หลายด้าน อาทิ ความรัก ธรรมชาติ ศาสนาและสังคม เนาวรัตน์มักเลือกสรรถ้อยคำที่มีลีลาอ่อนหวานนุ่มนวล สื่อสารความคิดเช่นเดียวกับการใช้ความเปรียบสื่อจินตภาพได้อย่างสวยงาม นอกจากนี้เนาวรัตน์ยังสามารถนำขนบการแต่งวรรณคดีและเพลงพื้นบ้านมาปรับประยุกต์สร้างสรรค์เพื่อสื่อสารร่วมสมัยลีลาการใช้ภาษาที่อ่อนหวานอันเป็นลักษณะเด่นเฉพาะของกวีชี้ให้เห็นว่าเนาวรัตน์ มีทัศนคติต่อโลกและชีวิตอย่างเอื้ออาทร อ่อนโยนปรารถนาที่จะสร้างสรรค์คุณค่าความดีงามให้เกิดขึ้น การใช้ภาษาที่งดงามดังกล่าว สามารถสื่อให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์สะเทือนใจ ซาบซึ้ง คล้อยตามทัศนคติได้

ธนิกาญจน์ จินาพันธ์ (๒๕๔๖) ศึกษาเรื่อง “กวีนิพนธ์ซีไรต์ไทย : การวิเคราะห์แนวคิดและคุณค่าในกวีนิพนธ์ไทยที่ได้รับรางวัล” วรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน(ซีไรต์) มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษากวีนิพนธ์ซีไรต์ไทยโดยมุ่งวิเคราะห์แนวคิดและคุณค่าที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ซีไรต์ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๓-๒๕๔๔ รวมทั้งหมด ๘ เล่มผลการวิจัยสรุปว่า กวีนิพนธ์ซีไรต์ มีแนวคิดที่มุ่งแสดงความรับผิดชอบ และสำนึกเชิงสังคมของกวี ทั้งในด้านการนำเสนอปัญหาของสังคม เช่นปัญหาโสเภณี ปัญหาความเหลื่อมล้ำของคนในสังคม ปัญหาการใช้อำนาจเผด็จการทางการเมือง การปกครอง เป็นต้น และการเสนอแนะแนวทางที่ทำให้สังคมเป็นปกติสุข คือการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติซึ่งต้องเอื้อเพื่อแบ่งปัน และเห็นค่าความสำคัญของชีวิตอื่น เทียมเท่าตนเอง ในส่วนของคุณค่าที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ซีไรต์ มีคุณค่าสำคัญ ๒ ประการคือ คุณค่าด้านการสืบทอด ขนบและสร้างสรรค์วรรณศิลป์ และคุณค่าด้านการสร้างพุทธิปัญญา ในส่วนของคุณค่าด้านการสืบทอดขนบและการสร้างสรรค์วรรณศิลป์นั้น

กวีนิพนธ์ซีไรต์แสดงให้เห็นว่ากวีผู้สร้างได้ศึกษาและใช้ความรู้วรรณคดีโบราณทั้งด้านรูปแบบและเนื้อหามาสืบต่อและปรับสร้างใหม่ การสืบทอดและสร้างสรรค์ใหม่ทำให้กวีนิพนธ์ซีไรต์เป็นกวีนิพนธ์ร่วมสมัยที่มีรากวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์เชื่อมโยงจากอดีตสู่ปัจจุบัน โดยมีแนวคิดและเนื้อหาตามบริบททางสังคมที่เปลี่ยนไป ยังผลให้เกิดความคิดแตกออกจากพื้นฐานที่มีอย่างลึกซึ้ง และน่าสนใจ คุณค่าอีกประการหนึ่งคือกวีนิพนธ์ซีไรต์ทั้ง ๒ เล่ม แสดงให้ประจักษ์ถึงปัญญาและความรู้แจ้งอันเกิดจากการเรียนรู้ความจริงและความเป็นไปของธรรมชาติของโลกจนเกิดเป็นความเข้าใจตนเองเพื่อที่จะนำไปสู่การอยู่ร่วมโลกเดียวกันอย่างสันติในที่สุด

จากข้อมูลของบรรดานักวิจัยข้างต้น สรุปได้ว่ากวีนิพนธ์ คืองานประพันธ์ที่มีรูปแบบตาม
ฉันทลักษณ์และมีเนื้อหาถ่ายทอดเรื่องราวของสังคมที่ปรากฏในยุคสมัยนั้น ๆ

งานวิจัยที่เกี่ยวกับวรรณกรรมเพื่อชีวิต

วรรณกรรมเพื่อชีวิตนับว่ามีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมจึงมีผู้ศึกษามาอย่างต่อเนื่อง
ดังนี้

ปรมาภรณ์ ลิ้มปีเลิศเสถียร (๒๕๕๒) ศึกษาเรื่อง “ร้อยกรองการเมืองในสมัยรัฐบาลทักษิณ
ชินวัตร” การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาด้านรูปแบบเนื้อหาแนวคิดและกลวิธีทางวรรณศิลป์ รวมทั้ง
ศึกษาบทบาทของร้อยกรองที่มีต่อวรรณกรรม สังคมและการเมือง กลุ่มตัวอย่างมี ๕๐๔ บท รวบรวม
จากหนังสือพิมพ์มติชน เดลินิวส์ คมชัดลึก ข่าวสดและในนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ เนชั่นสุดสัปดาห์
และสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ใช้วิธีวิจัยทางสังคมวิทยาและประวัติศาสตร์การเมือง (Sociological and
Political History Approach) ผลการวิจัยพบว่า ผู้แต่งเป็นนักเขียนที่มีชื่อเสียง รูปแบบคำประพันธ์
และลีลาวรรณศิลป์ กวียังคงสืบสานขนบฉันทลักษณ์ และขนบวรรณศิลป์ไว้ได้อย่างสมบูรณ์ งดงาม
 อีกทั้งได้ประยุกต์ขนบเก่าและสร้างสรรค์วรรณศิลป์ในรูปแบบใหม่ได้อีกหลายลักษณะ

ในด้านแนวคิดพบว่าแนวคิดที่กล่าวถึงนักการเมืองไว้จริยธรรมคำนึงถึงผลประโยชน์
ของตนเอง และพวกพ้องไม่คำนึงถึงประชาชนและประเทศชาติมากที่สุดรองลงมาคือแนวคิดที่ว่า
นายกรัฐมนตรีล้มลงในอำนาจ ใช้อำนาจในการปกครองประเทศในทางที่ผิด และมีพฤติกรรมที่
มักสร้างภาพลักษณ์อันดีงามเพื่อให้ประชาชนหลงเชื่อและนิยมชมชอบ แนวคิดลำดับต่อมาได้แก่การ
กล่าวถึงนโยบายต่างๆ ของรัฐบาล เป็นนโยบายที่มีผลประโยชน์ของตนและพวกพ้องทับซ้อนและ
เป็นนโยบายประชานิยมที่ทำให้ประชาชนหลงเชื่อและชื่นชม

ด้านบทบาทหน้าที่ต่อวรรณกรรม พบว่าร้อยกรองการเมืองในสมัยนี้มีลักษณะเป็นกวีนิพนธ์
เพื่อชีวิต อีกทั้งแสดงให้เห็นคุณค่าของวรรณกรรมเพื่อชีวิตที่มีต่อมวลมนุษย์และสังคม ได้เช่นเดียวกับ
กวีนิพนธ์เพื่อชีวิตในอดีต ด้านบทบาทต่อสังคม การเมือง ร้อยกรองมีบทบาทปลูกจิตสำนึกให้
ผู้นำมีธรรมาภิบาลในการปกครองประเทศ ส่งเสริมให้การเมืองภาคประชาชนมีความเข้มแข็ง
 กระตุ้นเตือนให้ประชาชนรู้เท่าทันพฤติกรรมนักการเมืองเตือนสติให้ประชาชนดำเนินชีวิตด้วย
ความพอเพียง และมีบทบาทตักเตือนให้ประชาชนมีความปรองดอง สามานฉันท์ เพื่อความสงบสุข
ของประเทศไทย

จิตกวี กระจ่างเนตร (๒๕๔๑) ศึกษา เรื่อง “วรรณกรรมเพลงเพื่อชีวิตของสุรชัย จันทิมาธร” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเนื้อหาเพลงของสุรชัย จันทิมาธร ในแง่วรรณกรรมเพื่อชีวิต และศึกษาศิลปะการประพันธ์คำร้องในแง่สุนทรียภาพผลการศึกษปรากฏว่าเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องดังต่อไปนี้ เนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดและอุดมการณ์ เนื้อหาเกี่ยวกับชานา เนื้อหาเกี่ยวกับอีสาน เนื้อหาเกี่ยวกับกรรมกรผู้ใช้แรงงาน เนื้อหาเกี่ยวกับวีรชน เนื้อหาเกี่ยวกับการปราบปรามคอมมิวนิสต์ เนื้อหาเกี่ยวกับการน้อราษฎร์บังหลวง เนื้อหาเกี่ยวกับความรักและการให้กำลังใจเรื่องศิลปะการใช้คำร้องในแง่สุนทรียภาพพบว่า มีการใช้ถ้อยคำเกี่ยวกับการแสดงอารมณ์ คำแสดงการเคลื่อนไหวคำเลียนเสียงธรรมชาติคำภาษาถิ่น และศิลปะการใช้ภาษาแบบซ้ำคำซ้ำวลี การเล่นคำซ้อน การเล่นอักษรและการหลกคำ

จากการศึกษาเนื้อหาในบทเพลงพบว่า

๑. มีเนื้อหาเกี่ยวกับความคิดและอุดมการณ์ ๒๒ เพลง

๒. มีเนื้อหาสะท้อนภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม

สะท้อนด้านชานา ๖ เพลง

สะท้อนภาพสังคมชาวอีสาน ๖ เพลง

สะท้อนภาพกรรมกรและแรงงาน ๕ เพลง

สะท้อนภาพวีรชน ๘ เพลง

สะท้อนภาพเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ ๗ เพลง

สะท้อนภาพการน้อราษฎร์บังหลวง ๒ เพลง

สะท้อนภาพเกี่ยวกับความรักและกำลังใจ ๑๕ เพลง

สะท้อนภาพประสบการณ์ตรง ๓๗ เพลง

เรื่องศิลปะการประพันธ์ คำร้องในแง่สุนทรียภาพพบว่า มีการใช้ถ้อยคำเกี่ยวกับการสร้างอารมณ์ คำแสดงการเคลื่อนไหว คำเลียนเสียงธรรมชาติ คำภาษาถิ่น และศิลปะการใช้ภาษาแบบซ้ำคำซ้ำวลี การเล่นคำซ้อน การเล่นอักษรและการหลกคำ

๑. ด้านการใช้คำแสดงความรัก อาลัยและเศร้าโศก คำแสดงอารมณ์โกรธ

๒. คำแสดงอาการเคลื่อนไหว จะปรากฏคำเคลื่อนไหวตามธรรมชาติ ด้านภาษา ภาษากิน ภาคอีสานมากที่สุด รองลงมาคือภาษากินเหนือ

๓. ด้านศิลปะการใช้ภาษา มีการซ้ำคำ ซ้ำวลีภายในวรรคเดียวกันและต่างวรรค การใช้ภาษาที่พบมากที่สุดคือด้านการใช้คำซ้อนที่มาจากฐานเสียงเดียวกัน ความหมายเหมือนกัน การเล่นอักษร จะมีการเล่นพยัญชนะต้นเดียวกันซึ่งมีลักษณะเป็นคำซ้อนส่วนด้านคำหลากซึ่งพบว่ามีกรนำมาใช้น้อยมาก

ปัญหา วรรณชาติ (๒๕๕๑) ศึกษา “คุณค่าของบทประพันธ์ในบทกวีนิพนธ์ บ้านเก่า” ของ โชคชัย บัณฑิต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารวมบทกวีนิพนธ์บ้านเก่าของ โชคชัย บัณฑิต ในแง่ความสัมพันธ์ของรูปแบบกับเนื้อหา อันเป็นปัจจัยของคุณค่าเชิงสุนทรียะและเชิงปัญญา ผลการศึกษา พบว่าบทกวีนิพนธ์ของ โชคชัย บัณฑิต มีความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมที่จะกระตุ้นเตือนการพิจารณาและวิพากษ์วิจารณ์พฤติกรรมสังคม โดยเฉพาะค่านิยมหรือความเชื่อทางคุณค่า โดยนำข้อบกพร่องที่พบมากระตุ้นให้ผู้อ่านครุ่นคิดถึงคุณค่าที่แท้จริงในอุดมคติซึ่งเป็นคุณค่าที่ควรเชิดชู นั่นคือการรักษาคุณค่าทางจิตวิญญาณให้คงอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง ในการบริโภคนิยมการสร้างสรรค์ บทประพันธ์ที่สามารถสะท้อนคุณค่าทางปัญญาด้วยการใช้ประโยชน์จากขนบวรรณศิลป์ไทย คือการปรับใช้ฉันทลักษณ์เพื่อสื่อความหมายที่เหมาะสมกับบริบท กวีนำวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ โวหารและสัญลักษณ์ เพื่อสื่อสารความหมาย โชคชัย บัณฑิต ใช้ภาษาวรรณศิลป์กระตุ้นให้ผู้อ่านตระหนักและรับรู้ถึงปัญหาของสมัยปัจจุบันที่มีสาเหตุมาจากผลของการพัฒนาทางวัตถุนิยมความเข้าใจแก่นแท้ของชีวิต และการยึดมั่นค่านิยมที่ส่งผลเสียต่อชีวิต ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่สอดคล้องกับยุคสมัยและจำเป็นต้องได้รับการแก้ไข กวียังคงคาดหวังว่าการชี้ให้เห็นภัยของปัญหาจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง สิ่งที กวีชี้แนะไว้ก็คือคุณค่าของความเป็นมนุษย์ อันประกอบด้วยความรู้ความเข้าใจในความจริงอย่างไม่หลงในภาพลวงตา

สรุปความว่าวรรณกรรมแนวเพื่อชีวิตคือวรรณกรรมที่สะท้อนเรื่องราวความเป็นไปในสังคม เพื่อเรียกร้องให้คนส่วนใหญ่มีความเข้าใจเห็นใจซึ่งกันและกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน อีกทั้งจรรโลงไว้ซึ่งความยุติธรรมของสังคม

บทที่ ๓

วิธีการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การใช้ภาษาวรรณศิลป์และเนื้อหาในบทกวีนิพนธ์แนวเพื่อชีวิต ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

๑. รวบรวมหนังสือที่เป็นบทกวีนิพนธ์ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์
๒. พิจารณาวิเคราะห์ การใช้ภาษาวรรณศิลป์ ในบทกวีนิพนธ์และเนื้อหาแนวเพื่อชีวิต
๓. สังเกตรวบรวมแล้วบันทึกไว้ตามหมวดหมู่เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์
๔. สัมภาษณ์ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ บทกวีนิพนธ์ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ที่ตีพิมพ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๖–๒๕๕๔ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสุ่มจำนวน ๑๔ เล่มดังรายชื่อต่อไปนี้

๑. คำหยาด
๒. อาทิตย์ถึงจันทร์
๓. เพียงความเคลื่อนไหว
๔. ซักผ้าชมเมือง

๕. อนุทิน ๑๔ ตุลา
๖. เพลงขลุ่ยเหนือทุ่งข้าว
๗. ตากรุ่งเรื่องโพยม
๘. ทิพย์สุคนธ์คนตรีไทย
๙. วารีดุริยางค์
๑๐. บทกวีนอกรั้วโรงเรียน
๑๑. เขียนแผ่นดิน
๑๒. ราษฎร์เดินนำราชดำเนิน
๑๓. ไม่รู้เลยว่ารัก
๑๔. ราวเทียน มธุระธรรม

หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยลักษณะการใช้ภาษาด้านวรรณศิลป์ กวีนิพนธ์และเนื้อหาแนวเพื่อชีวิตใช้เกณฑ์การศึกษาภาษาวรรณศิลป์ของกวีนิพนธ์และเนื้อหาแนวเพื่อชีวิตดังนี้

วิเคราะห์การใช้ภาษาวรรณศิลป์

๑. การใช้คำ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การวิเคราะห์การใช้คำโดยอาศัยแนวของ วิพุธ โสภางค์ (๒๕๔๔: ๑๒๕) ซึ่งสรุปเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ได้ดังนี้

๑.๑ การเลียนเสียงธรรมชาติ คือ คำที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกเหมือนได้ยินหรือเห็นภาพ ทำให้เกิดความไพเราะและสะท้อนอารมณ์ตามไปด้วย

๑.๒ การเล่นคำ คือ การนำคำพ้องรูปพ้องเสียงมาร้อยกรองเข้าด้วยกันจะทำให้เกิดเสียงไพเราะน่าฟัง ถ้านำมาใช้ในบทพรรณนาหรือบทคร่ำครวญ ก็จะทำให้เกิดความสะท้อนอารมณ์

๑.๓ การใช้คำอุปมาคือ การซ้ำคำชนิดหนึ่ง โดยใช้พยัญชนะซ้ำเข้าไปข้างหน้า

๑.๔ การสัมผัสอักษร สระและการเล่นเสียงวรรณยุกต์ คือ การนำคำที่มีพยัญชนะต้นสระ ตัวสะกดอย่างเดียวกัน แต่ต่างวรรณยุกต์กัน นำมาเรียงไว้ใกล้กัน ทำให้เกิดเสียงไพเราะ

๒. การใช้ภาพพจน์ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การวิเคราะห์การใช้ภาพพจน์โดยอาศัยแนวของ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (๒๕๔๑: ๒๖๑-๒๖๓) ซึ่งสรุปเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ได้ดังนี้

๒.๑ อุปมาอุปไมย (Simile) คือการนำสิ่งที่มีลักษณะเหมือนกันมาเปรียบเทียบกัน เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพหรือสิ่งที่พูดถึงได้ชัดเจนแจ่มแจ้งขึ้น โดยมีคำว่า เหมือน คล้าย ราวกับ และดุจ เป็นต้น

๒.๒ อุปลักษณ์ (Metaphor) คือการเปรียบเทียบที่มีใช้การเปรียบเทียบโดยตรง แต่เป็นการนำลักษณะเด่นของสิ่งนั้นมากล่าวหรือนำชื่อสิ่งนั้นมากล่าว มักใช้คำว่า เป็น คือ เท่า ในการเปรียบเทียบ

๒.๓ อติพจน์ (Hyperbole) คือ โวหารเกินจริง เป็นการพรรณนาภาพหรืออารมณ์ที่เกินความจริงเพื่อช่วยให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการที่กว้างไกลและแปลกใหม่กว่าธรรมดา

๒.๔ บุคลาธิษฐาน (Personification) คือการสมมุติให้มีตัวตน เป็นโวหารซึ่งกล่าวถึงสิ่งที่ไม่มีชีวิตราวกับว่าสิ่งนั้นมีชีวิต แสดงกิริยาอาการต่าง ๆ ให้เหมือนคน เช่น พุดได้ ร้องให้ได้ และรู้สึกได้ เป็นต้น

๒.๕ ปฏิพจน์ (Antithesis) คือการใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกันในลักษณะแย้งหรือถ่วงความ เช่น สวยอย่างร้าย และ ดีเป็นบ้า เป็นต้น

๒.๖ ปฏิพจน์ (Rhetorical-question) คือศิลปะการใช้คำถามที่ไม่ต้องการคำตอบของผู้แต่งเพราะมุ่งจะให้คำถามนั้นเป็นสื่อนำความคิดของผู้อ่าน หรือเป็นเครื่องเรียกร้องความสนใจของผู้อ่านมากกว่าต้องการคำตอบ

๒.๗ อุทาหรณ์ (Analogy) คือวิธีการเปรียบเทียบเรื่องราว เหตุการณ์ หรือความคิดสองอย่างที่มีความหมายต่างกันว่าคล้ายกัน โดยการยกข้อความที่เชื่อว่าง่ายแก่การเข้าใจมาเปรียบเทียบกับสิ่งที่ผู้แต่งต้องการจะเสนอ มักจะนิยมใช้สุภาษิต คำพังเพย หรือเพลงกล่อมเด็กเพื่อช่วยสรุปใจความสำคัญหรือช่วยสร้างบรรยากาศของเรื่อง

วิเคราะห์ลักษณะการใช้ภาษาเนื้อหาแนวเพื่อชีวิต

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การวิเคราะห์การใช้ภาษาเนื้อหาแนวเพื่อชีวิต โดยอาศัยแนวของ ไพลิน รุ่งรัตน์ (๒๕๔๑: ๓๔ ๓๘)

๑. แนวคิดแบบจินตนิยม (Romanticism) คือ แนวคิดที่มุ่งให้ความสำคัญแก่นเรื่องอารมณ์ ความรู้สึกและญาณสังหรณ์ของผู้แต่งมากเป็นพิเศษ เพราะมุ่งจะให้ เป็นเครื่องประเทืองอารมณ์ของผู้อ่านมากกว่าจะเป็นเครื่องประเทืองปัญญา ฉะนั้นเนื้อหาของบทร้อยกรองตามแนวจินตนิยมจึงมักจะพัวพันอยู่กับเรื่องความรัก โลก โกรธ หลง ซึ่งเป็นกิเลสและตัณหาของมนุษย์ทั่วไป

๒. แนวคิดแบบอุดมคตินิยม (Idealism) คือแนวคิดที่มุ่งเสนอเรื่องราว หรือสิ่งที่ผู้แต่งเห็นว่า “น่าจะมี” หรือ “ควรจะเป็น” อันเป็นความมุ่งหวังในความสมบูรณ์แบบของสรรพสิ่งซึ่งในความเป็นจริงแล้วความสมบูรณ์แบบเป็นสิ่งที่มิอยู่ในความคิดเท่านั้น

๓. แนวคิดแบบสัจนิยม (Realism) คือแนวคิดที่มุ่งสะท้อนภาพชีวิตและสังคมมนุษย์สภาพที่เป็นจริงดังนั้น ร้อยกรองแนวสัจนิยมจึงแสดงให้เห็นภาพทั้งในด้านดีและด้านร้ายอย่างตรงไปตรงมา

๔. แนวคิดแบบธรรมชาตินิยม (Naturalism) คือแนวคิดที่แตกแขนงไปจากแนวคิดแบบสัจนิยม แต่จะมุ่งมองไปในด้านเศร้าและหม่นหมองของชีวิตและสังคมมนุษย์ ด้วยความคิดที่ว่าความเลวร้ายต่าง ๆ เหล่านั้น มีสาเหตุมาจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม

๕. แนวคิดแบบอัตถิภาวนิยม (Existentialism) คือแนวคิดที่มุ่งเน้นการแสวงหาคคุณค่าใหม่ ๆ ในชีวิต โดยปฏิเสธกฎเกณฑ์หรือคุณค่าของสังคมเก่า ไม่ว่าจะป็นขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา ความเชื่อ หรือกฎหมายเป็นต้น

๖. แนวคิดแบบสัญลักษณ์นิยม (Symbolism) คือแนวที่ใช้สัญลักษณ์ในการเขียนแทนต้องการ จะกล่าวถึงอาจจะใช้สัญลักษณ์แทนเพียงบางส่วนหรือใช้เรื่องทั้งเรื่องเป็นสิ่งแทนก็ได้ ทั้งนี้ เนื่องจาก นักคิดแนวสัญลักษณ์นิยมเชื่อว่าการใช้สัญลักษณ์ช่วยให้การสื่อความหมายทำได้ลึกซึ้งและกว้างไกล กว่ากล่าวถึงตรง ๆ

๗. แนวคิดแบบสังคมนิยม (Socialism) คือแนวคิดที่มุ่งสะท้อนปัญหาทางสังคมของส่วนรวม มากกว่าเรื่องราวส่วนบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการต่อสู้ของชนชั้นกรรมาชีพทั้งในด้านเพื่อปาก เพื่อท้องเพื่อสิทธิ และเพื่อความเสมอภาค ทั้งนี้เพราะผู้เขียนต้องใช้ร้อยกรองเป็น “สื่อ” ในการตีแผ่ สภาพความทุกข์ยากของชนชั้นกรรมาชีพและเพื่อเรียกร้องความยุติธรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

๑. นำบทกวีนิพนธ์ที่เก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ตามเกณฑ์ที่สร้างไว้ในเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๒. นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาเขียนพรรณนาพร้อมยกตัวอย่างประกอบ

๓. สรุปผลและเสนอรายงานผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การใช้ภาษาวรรณศิลป์และเนื้อหาในบทกวีนิพนธ์แนวเพื่อชีวิตของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ภาษาด้านการสรรค้ำในการใช้ภาษาด้านโวหารภาพพจน์ และศึกษาเนื้อหาแนวเพื่อชีวิตที่ปรากฏในบทกวีนิพนธ์ โดยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ ออกเป็น ๓ ส่วน คือ ๑) การวิเคราะห์การใช้ภาษาด้านการใช้คำ ๒) การใช้ภาษาภาพพจน์ ๓) เนื้อหาแนวเพื่อชีวิต ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

การใช้ภาษาวรรณศิลป์

การใช้ภาษาในกวีนิพนธ์และเนื้อหาแนวเพื่อชีวิต ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ มี ๓ ลักษณะ ตามเกณฑ์การวิเคราะห์การใช้ภาษาในกวีนิพนธ์และเนื้อหาแนวเพื่อชีวิต ที่กำหนดไว้ในบทที่ ๓

ด้านการใช้คำ

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การวิเคราะห์การใช้คำโดยอาศัยแนวของ วิพุธ โสภางค์ (๒๕๔๔: ๑๒๔) ซึ่งสรุปเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ได้ดังนี้

๑. การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ
๒. การเล่นคำพ้องรูปพ้องเสียง
๓. การใช้คำอุปมาอุปไมย
๔. การสัมผัสอักษร สระ และการเล่นเสียงวรรณยุกต์

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังนี้

๑. การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ คือ การใช้ถ้อยคำเลียนเสียงธรรมชาติ เช่น เสียงธรรมชาติ คนตรี เสียงของสัตว์ เสียงคลื่น เสียงลม เสียงฝนตก เสียงน้ำไหล เช่น คำว่า พราพรา กุบกับ ออกเอ็ด นอกจากนี้จะให้ความหมายจากเสียงแล้วยังสามารถแสดงถึงภาพเคลื่อนไหว อีกทั้งยังทำให้เกิดความ

ไพเราะและสะเทือนอารมณ์ ผู้วิจัยพบคำที่เลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏในบทกวีนิพนธ์ ทั้ง ๑๔ เล่ม จำนวน ๑๗๘ คำ พบมากที่สุดคือ ไม่รู้เลยว่ารักพบจำนวน ๓๐ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๘๕ อันดับที่ ๒ เพลงขลุ่ยเหนือทุ่งข้าว พบจำนวน ๑๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๖๗ อันดับที่ ๓ ชักม้าชมเมือง ตากรุ่ง เรืองโยม และราวเทียนมธุรชรรณ พบจำนวน ๑๘ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๑๑ พบอันดับต่ำสุดคือ อนุทิน ๑๔ ตุลา พบจำนวน ๓ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑.๖๘ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑

“กระดิ่งกริ่งกร่างครางครวญ เพื่อนเอ๋ยเคยครั้งลำเค็ญ กุกกับกุกกับขยับวิ้ง คือม้าคูเมืองเปรี๊ญปรุญ	ให้หวนรำลึกนึกเห็น ปลงปามาเป็นปากรุง กลิ้งกลางเมืองเรีกรุ่ง อำรุงเขลางค์ปางบรรพ์”
---	--

(เขียนแผ่นดิน, ๒๕๓๓: ๕๔)

คำว่า **กริ่ง** เป็นคำนาม หมายถึงเครื่องบอกสัญญาณที่มีเสียงดัง ทำด้วยโลหะ(ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๖๘) ส่วน คำว่า **กุกกับ** เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง เสียงดังเช่นนั้น (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๓๓) ในบทกวีนิพนธ์นี้ผู้ประพันธ์ถ่ายทอดลีลาภาษาเสียงของกระดิ่งว่ามีเสียงดัง กริ่งกร่าง ซึ่งเป็นเสียงของกระดิ่ง และใช้คำว่า กุกกับกุกกับ แทนเสียงของม้าที่ขยับวิ้ง ซึ่งเท้าของม้าเวลาวิ่งจะมีเสียงดังกุกกับกุกกับ เป็นการใช้คำบอกเสียงที่บรรยายได้ชัดเจนตามลักษณะของเสียงม้าวิ้ง

ตัวอย่างที่ ๒

“พราพราหน้าฝน พอดอบแม่ไต้	บนลานย่าโม ไชยะน่าไซ
------------------------------	-------------------------

(เขียนแผ่นดิน, ๒๕๓๓: ๒๘๕)

จากกลอนสุภาพข้างต้น คำว่า **พราพรา** เป็นคำกริยา หมายถึง ตกน้อยๆ เรื่อยไป ใช้กับสายฝน (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๗๖๓) ในบริบทนี้ผู้เขียนบรรยายบรรยากาศที่มีฝนตกบนลานย่าโม (จังหวัดนครราชสีมา) โดยใช้คำเลียนเสียงของฝนเป็นคำว่า พราพรา เป็นเสียงของฝนแทนเสียงทางธรรมชาติ

ตัวอย่างที่ ๓

ไผ่ซอ้ออ้อเอียดเบียดคอด
 ออดแอดแอดออดยอດไกว

ลมลอดไล่เลียเรียวไผ่
 แพบไผ่ไผ่น้ำค้ำคอง

(คำหยาด, ๒๕๕๑: ๑๕๗)

คำว่า ออดแอดแอดออด เป็นวิเศษณ์ หมายถึง ไม่หยุดหย่อนเสียดสีกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๔๔) ผู้เขียนใช้คำเลียนเสียงของใบไผ่เป็นคำว่า อ้อเอียด และออดแอดแอดออด ซึ่งเป็นเสียงของใบไผ่ที่เสียดสีกันแทนเสียงทางธรรมชาติ

ตัวอย่างที่ ๔

รักตะลุม ตู่่งเซ่ เห่สิงโต
 ถึงหน้าร้านอาโก ก็ไหว้เจ้า
 ไค้ก้านับคาบกลด่องซิงอ้งเปา
 แถมขวดไวท์หมากเมาเหล้ายาดอง

(ไม่รู้เลยว่ารัก, ๒๕๕๔: ๔๓)

คำว่า ตะลุม เป็นคำนาม หมายถึง หนึ่งตะลุม, ซ้อมหรสพอย่างหนึ่ง ใช้หนังสือเป็นรูปภาพขนาดเล็ก ทียบด้วยไม้ดับอันเดียว (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๔๔๖) ในบทนี้ผู้ประพันธ์ใช้คำเลียนเสียงของหนึ่งตะลุม ที่นิยมแสดงทางภาคใต้ ว่า ตะลุม ตู่่งเซ่ ซึ่งคำว่า ตู่่งเซ่ เป็นเสียงของจังหวะดนตรีที่ให้ความสนุกสนาน

ตัวอย่างที่ ๕

สบายใจ
 โลกทุกวันมันกลับตาลปัตร
 คนทุกวันมันกั๊กกันกั๊กพะ
 ป๊ะเท่งป๊ะ เท่งป๊ะ ป๊ะเท่งป๊ะ !

(ราวเทียน มธุรธรรม, ๒๕๕๔: ๑๕๗)

คำว่า **เพ่ง** เป็นคำกริยา หมายถึง การทบทวนทำให้เกิดเสียง (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๕๓๕) กวีนิพนธ์บทนี้ผู้เขียนใช้คำเลียนเสียงของ กลอง ที่เป็นเครื่องดนตรีของไทย ว่า **ปะเพ่งปะ เพ่งปะ ปะ เพ่งปะ** เป็นเสียงของจังหวะดนตรีที่ทำให้เกิดความรู้สึกสนุกสนานในงานรื่นเริงเช่น เทศกาลงานตรุษจีน มาเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของคนกลับกลายเป็นร้ายใช้คำไม่สุภาพมาเสียดสีโคลนกัน

ตัวอย่างที่ ๖

ปู้ปู้นกะฉีกฉัก
จะหนักก็ลากไหว
รากเลือดลากเลือดไป
เถิดรถไฟของคนจน

(ราษฎรเดินนำราชดำเนิน, ๒๕๕๑: ๓๓)

คำว่า **ปู้น** เป็นคำวิเศษณ์คือ ลักษณะเสียงร้องของรถไฟ หมายถึง เครื่องบอกสัญญาณ ผู้เขียนถ่ายทอดลีลาภาษาเสียงของ รถไฟดัง ปู้นปู้น ซึ่งเป็นเสียงร้องของรถไฟ เป็นการใช้คำเลียนเสียงที่บรรยายได้ชัดเจนตามลักษณะของเสียงดังของสัญญาณรถไฟ

ตัวอย่างที่ ๗

ไอ้หรีงปวดหัวตัวร้อน
แม่คอนใส่หลังรั้งบำ
พ่อไปหักหน่อไม้ได้มา
ห่อผ้าชะม้หาไม้ฟัน
ตีชูดจุดไฟจึงได้หมก
กินกันล่ำล่ำจึ่งขมขื่น
เสียงน้ำคักคักฟ้าครื้นครื้น
พ่อยืนแล้วร้องเราต้องไป

(นอกรั้วโรงเรียน, ๒๕๔๖: ๑๕๖)

คำว่า **ครื้นครื้น** เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง เสียงฟ้าร้องที่ดังลั่น (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๒๒๔) กวีนิพนธ์บทนี้ผู้แต่งใช้คำครื้นครื้นเป็นการใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติของฟ้าที่ร้องคำราม ขณะฝนกำลังตกลงมาเป็นการบรรยายความรู้สึกที่ทุกข์ตรมในเรื่องความยากจนข้นแค้น ที่ลูกต้องมาเจ็บไข้ได้ป่วยอีกทั้งอาหารการกินเพื่อประทังชีวิตก็หาได้ลำบาก

การเล่นคำ คือ การนำคำพ้องรูปพ้องเสียงมาร้อยกรองเข้าด้วยกันจะทำให้เกิดเสียงไพเราะ น่าฟัง ถ้านำมาใช้ในบทพรรณนา หรือบทคร่ำครวญ ก็จะทำให้เกิดความสะเทือนอารมณ์ พบจำนวน ๓๖๕ คำ บทกวีที่พบมากเป็นอันดับที่ ๑ คือ ไม่รู้เลยว่ารักพบจำนวน ๑๑๒ คำ คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๖๘ อันดับที่ ๒ คำหยาตพบจำนวน ๓๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๙.๕๘ อันดับที่ ๓ ราวเทียบมธุรสรวมพบจำนวน ๒๙ คำ คิดเป็นร้อยละ ๗.๙๔ และพบอันดับต่ำสุดคือ อนุทิน ๑๔ ตุลา ทิพย์สุคนธ์คนตรีไทย และนอกรั้วโรงเรียน พบบทละ จำนวน ๑๐ คำ คิดเป็นร้อยละ ๒.๗๔ ปรากฏดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๘

แรงไร้แรงนาสาหัส	จักหยัดยื่นยงคงไฉน
แรงจักรแรงยนต์กลไก	แทนที่แรงไร้แรงนา
บ้านเรายังไร้ยังนา	โลกาภิวัดนี้ไล่ต้อน
ตาสีตาสาหวัคลอน	แรงงานแ่งนง่อนโงนเงน

(ไม่รู้เลยว่ารัก, ๒๕๕๔: ๑๑๔)

คำว่า แรง เป็นคำนาม หมายถึง กำลัง เช่น แรงคน ไม่มีแรง มีแรงมาก ออกแรง ,อำนาจ เช่นแรงเจ้าที่แรงกรรม, ว. ฉุน, จัด, กล้า เช่น กลิ่นแรง ใช้กำลังกระทำ เช่น อย่าทำแรง ดีแรง ๆ, มีกำลัง, ศักดิ์สิทธิ์ เช่นเจ้าที่แรง (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๙๗๗) ผู้เขียนใช้คำ พ้องรูปพ้องเสียง คำว่าแรงมาเขียนซ้ำกัน เพื่อเน้นย้ำถึงความรู้สึกของการใช้กำลังที่เกิดจากแรงคนและแรงของเครื่องจักรกล

ตัวอย่างที่ ๙

ร่มอ โศกสดใสในความฝัน
 ร่มนรินทร์ลานสวาทปรารธนา
 ร่มลำธารสีเทาเจ้าพระยา
 และรุ่มอาณาจักร ความรักเรา

(คำหยาต, ๒๕๕๑: ๓๖)

คำว่า ร่ม เป็นคำนาม หมายถึงบริเวณที่แดดส่องไม่ถึง, สิ่งที่ใช้กางกันแดด กันฝน (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๙๒๕) กวีนิพนธ์บทนี้ผู้ประพันธ์ใช้คำ พ้องรูปพ้องเสียง คำว่า

(ร่วมโศก) ความหมายที่ ๑ คือการคุ้มครองป้องกันให้ได้รับความรู้สึกสุขสงบ ความหมายที่ ๒ (ร่วมรื่นครี) ความสุขตามปรารถนาที่เกิดขึ้นตลอดไป ความหมายที่ ๓ (ร่วมลำธาร) ความร่วมเย็นของสายน้ำ ความหมายที่ ๔ (ร่วมอาณาจักร) ความร่วมเย็นแห่งความรักของคนสองคน

ตัวอย่างที่ ๑๐

ประลองเพลงเล่นเพลงบรรเลงพิณ

เพลงแผ่นดินแผ่นดินฟ้าภาษาศรี

ประเลงรับขับไม้มโหรี

ชื่นน้ำใจไมตรีมีต่อกัน

(ทิพยสุนทรคันทรียไทย, ๒๕๔๔: ๕๘)

คำว่า เพลง เป็นคำนาม หมายถึง บริเวณ สำเนียงขับร้องทำนองดนตรี (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๕๕) ในบริบทนี้ผู้เขียนใช้คำ พ้องรูปพ้องเสียง คำว่า เพลง ความหมายที่ ๑ หมายถึง เสียงที่ขับกล่อมให้เกิดความรู้สึกสุนทรีย์และมีความรู้สึกดี ๆ ต่อกัน ความหมายที่ ๒ หมายถึง ศิลปวัฒนธรรมทางภาษาและดนตรีไทยของคนไทยที่ร่วมกันขับกล่อมสืบสานไมตรีที่ดีต่อกันเรื่อยมา

ตัวอย่างที่ ๑๑

“ผีหลวงรักษาป่าเขา

ผีเมืองคุ้มบ้านเมืองดี

ผีคดหมื่นถ้ำหมื่นผา

ขุนเขาอันหลวงอันราม

ผีเห้าย่าเฝ้าเรือนรักที่

พ่อผีเป็นใหญ่ยาม

ผีปู่ผีย่าพระสยาม

ทอดทามพิทักษ์ไพรไทย”

(เขียนแผ่นดิน, ๒๕๑๓: ๓๖๗)

ราชบัณฑิตยสถาน ให้คำจำกัดความคำว่า ผี เป็นคำนาม หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์เชื่อว่าเป็นสภาพลึกลับ มองไม่เห็นตัว แต่อาจปรากฏเหมือนมีตัวตนได้ อาจให้คุณหรือโทษได้ มีทั้งดีหรือร้าย เช่น ผีปู่ย่าตายาย ผีเรือน เรียกคนที่ตายแล้วว่า ผี ผีหลวงผีเมือง คือ วิญญาณที่ดูแลบ้านเมือง ผีเห้าย่าคือ วิญญาณที่ดูแลบ้าน ผีคด คือวิญญาณที่ดูแลป่าเขา พ่อผี คือ คนที่ยังมีชีวิตที่ทำหน้าที่สื่อกับวิญญาณ ส่วนคำว่า ผีปู่ผีย่า คือ ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๔๖: ๑๓๕) บทกวีนิพนธ์นี้ คำว่าจากคำนาม “ผี” ที่เป็นคำสามัญทั่วไป ผู้ประพันธ์สามารถนำมาพรรณนาชนิดต่าง ๆ

ของผีได้อย่างไพเราะสร้างลีลาการใช้ภาษาได้อย่างน่าประทับใจ อีกทั้งยังทำให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจ ความหมายของลักษณะของผีต่างอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นผีหลวงผีเห่า ผีเมือง พ่อผี ผีดงผีป่า อีกทั้งบท กวีนิพนธ์นี้เป็นการแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตนและความกตัญญูทเวทิตาค่อดวงวิญญาณบรรพบุรุษ ที่ได้ล่วงลับไปแล้วอีกด้วย

ตัวอย่างที่ ๑๒

ครูข้าวปลาอาหารบันดาลแรง

ครูแผ่นดินสำแดงแหล่งก่อนเก่า

ครูสายน้ำจำเริญเป็นร่วมเงา

ครูสายลมบอกเล่าฤดูกาล

(ราวเทียน มธุระธรรม, ๒๕๕๔: ๑๑๐)

คำว่า **ครู** เป็นคำนาม หมายถึงผู้สั่งสอนศิษย์, ผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๒๒๕) ในบริบทนี้ผู้เขียนใช้คำพ้องรูปพ้องเสียง คำว่า **ครู** ไว้ดังนี้ความหมายที่ ๑ คือ ครูสอน ให้ชั้นนำมาหากิน ความหมายที่ ๒ คือครูให้ความรู้วิชาการต่าง ๆ ความหมายที่ ๓ คือครูให้ ความสุขความอบอุ่นและความหมายที่ ๔ คือครูสอนให้รู้จักปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ

ตัวอย่างที่ ๑๓

ออกมาเถิดออกมา

ออกมาหาผู้คนผอง

ออกมาเปิดตามอง

ออกมาหาความเป็นธรรม

ออกไปจงออกไป

ออกไปจากความสاریยา

ออกไปชดใช้กรรม

ออกไปอยู่ยังที่ควร

(ราษฎ์เดินนำราชดำเนิน, ๒๕๕๑: ๕๓)

คำว่า **ออก** เป็นคำกริยา หมายถึงอาการที่เคลื่อนไหวไปข้างนอก หรือพ้นจากที่ปิดบัง (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๓๔๒) ในบริบทนี้ผู้เขียนใช้คำพ้องรูปพ้องเสียง คำว่า **ออก** ซึ่ง หมายถึง อาการกิริยาของประชาชนที่ต้องการออกมาเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิตามระบอบ

ประชานิยมและต้องการให้ผู้มีอำนาจที่ใช้อำนาจอันไม่ถูกต้อง ไม่ยุติธรรม จงออกไปจากการจัดการบริหารประเทศเสียที ไปอยู่ในที่ที่ควรอยู่ไปและชดใช้กรรมที่ได้กระทำไว้

ตัวอย่างที่ ๑๔

กาลเวลาฆ่าจิตร ภูมิศักดิ์

กาลเวลาที่ตระหนกประจักษ์ค่า

กาลเวลาฆ่าคนดีทุกทีมา

แต่เวลาที่ทูนเทิดเชิดคนดี

(เพียงความเคลื่อนไหว, ๒๕๔๑: ๑๐๗)

คำว่า กาล เป็นคำนาม หมายถึงเวลา กาล ครั้ง หน ครั้ง (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๑๗) ในบริบทนี้ผู้เขียนใช้คำ พ้องรูปพ้องเสียง คำว่า กาล ซึ่งหมายถึงเหตุการณ์เรื่องราวในการผลิตชีพ กวีนักคิดนักเขียน “จิตร ภูมิศักดิ์” ผู้มีความคิดแนวก้าวหน้าท่านนี้ ท่านได้สร้างประวัติศาสตร์ทางการศึกษาภาษาไทยให้แก่คนไทยไว้จำนวนมาก อาทิ โครงการแข่งน้ำ โฉมหน้าศักดินาไทย ศิลปะเพื่อชีวิต บทกวีนิพนธ์เรื่อง แม่ ผลงานของท่านมีคุณค่าต่อสังคมไทย สมดังคำที่กล่าวว่า แม้ชีวงวายแต่ยังสถิตย์ความดีไว้ให้ชนรุ่นหลังจดจำ

ตัวอย่างที่ ๑๕

ทัพหน้าทัพด่านนี้

คณนา

ทัพนักเรียนอำรุง

รุ่นพร้อม

ทัพแห่งนักศึกษา

นิสิต

รักพรักพร้อมห้อม

แห่แห่นๆ

(อนุทิน ๑๔ ตุลา, ๒๕๕๒: ๔๔)

คำว่า ทัพ เป็นคำนาม หมายถึง กองทหาร และลักษณนาม กองหรือทัพทหาร (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๑๔๒) ในบริบทนี้ผู้เขียนใช้คำ พ้องรูปพ้องเสียง คำว่า ทัพ ความหมายที่ ๑ หมายถึง ผู้คนที่เป็นผู้นำในการเรียกร้องประชานิยมมีจำนวนนับได้คือมีจำนวนไม่มากที่เป็นด้านหน้า ความหมายที่ ๒ และ ๓ คือ อาการกิริยาของกองทัพนิสิตนักศึกษาและประชาชนจำนวนมากที่ต้องการออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องความถูกต้องและความยุติธรรมให้แก่ประชาชนส่วนใหญ่ในสังคม

ด้านการใช้คำอุปมา คือ การซ้ำคำชนิดหนึ่ง โดยใช้พยัญชนะซ้ำเข้าไปข้างหน้าเพื่อเน้นย้ำความหมายและความรู้สึก พบจำนวน ๓๑๔ คำ พบมากเป็นอันดับที่ ๑ คือ ไม่รู้เลยว่ารัก พบจำนวน ๔๓ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๖๕ อันดับที่ ๒ คำขาด พบจำนวน ๔๑ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๐๖ อันดับที่ ๓ คือชักม้าชมเมือง พบจำนวน ๓๘ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๑ และอันดับต่ำสุดคือ อนุทิน ๑๔ ตุลา พบจำนวน ๔ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑.๒๗ ดังตัวอย่างคำอุปมาต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑๖

ดอกหัวใจบานสะพรั่งไปทั้งสวน
สายลมรักตระหลบอวลให้หวานหอม
ผีเสื้อแห่งปรารถนามาดมดม
ในโอบอ้อมระบัดใบละไมละมุน

(ไม่รู้เลยว่ารัก, ๒๕๕๔: ๑๖)

คำว่า **ละไมละมุน** เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง น่ารัก น่าเอ็นดู งามชวนดู (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๕๕๘) ในบริบทนี้ผู้เขียนใช้คำ อุปมา คำว่า ละมุนละไม เทียบความงามของหญิงสาวแรกเริ่ม เป็นเช่นดังดอกไม้ที่สวยงามน่ารักน่าทะนุถนอม อีกทั้งความงามนี้เป็นที่หมายปองของชายหนุ่ม ที่อยากจะมาดูแลดอกไม้

ตัวอย่างที่ ๑๗

ทูนสะทกสะเทือนลู่อยู่ไหวไหว	ดึงหัวใจเรากลับพลิกภาพพร่า
ทูนค้อยนิ่งแนบน้ำธรรมดา	ลมพัดมาพองน้ำน้ำพลิวพลิว
อดีตเอื้อมเชื่อมซัดปัจจุบัน	คืนและวันบรรเลงดังเพลงผิว
สะทกทูนสะเทือนล้ำเรากำนี้	วัดเบ็ดลิวปลิวใจไปกว้างฟ้า

(ตากรุ่งเรืองโพยม, ๒๕๔๘: ๔๕)

คำว่า **สะเทือน** เป็นคำกริยา หมายถึง มีอาการไหวหรือสั่น เพราะถูกกระทบกระทั่ง เช่นเสียงระเบิดทำให้บ้านสะเทือน (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๕๒) ในบริบทนี้ผู้เขียนใช้คำอุปมา คำว่า สะทกสะเทือน ที่หมายถึง สิ่งที่ลอยน้ำสำหรับให้สิ่งอื่นเกาะ มีการเคลื่อนไหวลู่แรงลม ทำให้หัวใจของผู้คนที่ต้องการเกาะเกี่ยวเป็นที่พึ่งต้องหวั่นไหวไปด้วย

ตัวอย่างที่ ๑๘

สยามินทร์เมืองมาศตั้ง	แต่บุรพ์
ละเอียดละออถาย	คิลกหล้า
พระศาสน์พิสุทธิพูน	ไพโรจน์
ยศพระขอเยี่ยมฟ้า	เฟื่องฝัน

(อาทิตย์ถึงจันทร์, ๒๕๔๖: ๑๕)

คำว่า **ละเอียดลออ** เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง ถี่ถ้วนรอบคอบ มีความละเอียดถี่ถ้วน ประณีต (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๐๐๑) ในบริบทนี้ผู้เขียนใช้คำ อธิพจน์ คำว่า ละเอียดลออ ที่หมายถึง ลวดลายของสิ่งก่อสร้างที่ปรากฏให้เห็น เช่น โบสถ์ วิหาร ราชวังและวัดวาอารามต่าง ๆ ช่างสร้างได้อย่างละเอียดละออองคงามเหลือเกิน

ตัวอย่างที่ ๑๙

เสื่อสี่เหลี่ยมกลมร่มห่มใบไม้
 สีม่วงซ้อนจะอ่อนไหวในระหว่าง
 เป็นลายดอกดวงประดับระยับระยาง
 ทั้งท่ามกลางกว้างไกลสุดสายตา

(เพียงความเคลื่อนไหว, ๒๕๔๑: ๔๖)

คำว่า **ระยับ** เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง แพรวพราว วับวาบ (ใช้แก่แสงหรือรัศมี) เช่น ฝ้ามั่น ระยับประณีต (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๕๓๕) ในบริบทนี้ผู้เขียนใช้คำ อธิพจน์ คำว่า ระยับ ระยาง ที่หมายถึง ลวดลายของเสื่อที่เหล่าทหารจำนวนมากมายมมหาศาลที่มาคุมเข้มการเรียกร้อง ประชาธิปไตย ของนิสิต นักศึกษาและประชาชน ในเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา ๒๕๑๖

ตัวอย่างที่ ๒๐

ลิวลิวปลิวไปชยฟ้า
 แปลบพราปราพลิวพะพลิวไหว
 คือเสียงไหวรวของหัวใจ
 วิญญูณไม้ไผ่ประพรมเพลง

(ทิพย์สุคนธ์คนตรีไทย, ๒๕๔๔: ๔๒)

คำว่า พลิ้ว เป็นคำกริยา หมายถึง บิดเบี้ยวไปตามลม (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๗๗๒) ในบริบทนี้ผู้เขียนใช้คำ อพภาษ คำว่า พะพลิ้ว ที่หมายถึง การขับเคลื่อนดนตรีไทยที่เสียงสูงต่ำมีความพลิ้วไหวไพเราะเช่นเดียวกับเสียงแตรลมและเสียงหัวใจของคนที่มีความหวั่นไหว

ตัวอย่างที่ ๒๑

ฤาโลกจะถึงกาละ
จะวินาศวิบัติประลัย
จึงระริ้วระฆะผ่าวกระไอ
และวิกฤตฤตฤกาล

(ราชฎีเดินนำราชดำเนิน, ๕๕๑: ๒๙)

คำว่า ริ้ว เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง มีรอยแตกลึกเป็นทางลงไปในเรื่องของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง บิดเบี้ยวไปตามลม (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๕๕๕) และ คำว่า ผ่าว เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง อาการที่รู้สึกร้อนแรงเมื่อมีไอร้อนมากระทบ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๗๓๕) ในบริบทนี้ผู้เขียนใช้คำ อพภาษ คำว่า ระริ้วระฆะผ่าว ที่หมายถึง ความร้อนแรงของการประท้วงทางการเมืองเหมือนความทุกข์ความไม่พอใจในปัญหาบ้านเมืองที่เกิดขึ้น

ตัวอย่างที่ ๒๒

คะครื้นฆ้องขานย้าอยู่โห่งหน่ง
เพลงทุกเพลงเพราะพริ้งยิ่งใหญ่หลวง
มือที่เคาะลูกฆ้องประคองควง
ยังหนักหน่วงแน่นนำท่วงทำนอง

(เพลงขลุ่ยเหนือทุ่งข้าว, ๒๕๔๘: ๑๔)

คำว่า ริ้ว เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง เอิกเกริก กึกก้องสนั่นมาก (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๒๒๔) ในบริบทนี้ผู้เขียนใช้คำอพภาษคำว่า คะครื้นฆ้องที่หมายถึงเสียงฆ้อง ที่เป็นเสียงของดนตรีไทยให้ดังกึกก้องสนั่น อีกทั้งเสียงนี้ คือเสียงการถวายพระพรของประชาชนที่มีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

การสัมผัสอักษร สระและการเล่นเสียงวรรณยุกต์ คือ การที่มีพยัญชนะต้น สระ ตัวสะกด อย่างเดียวกัน แต่ต่างวรรณยุกต์กัน มาเรียงไว้ใกล้กันทำให้เกิดเสียงไพเราะ พบจำนวน ๔๕๒ พบเป็นอันดับที่ ๑ คือ คำหยาตจำนวน ๖๔ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๐๑ อันดับที่ ๒ ไม่รู้เลยวาร์ก จำนวน ๕๕ คำ

คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๕๕ อันดับที่ ๓ คือเขียนแผ่นดิน พบจำนวน ๔๗ คำ คิดเป็นร้อยละ ๕.๕๓ และ อันดับต่ำสุดคือ นอกครัวโรงเรียน พบจำนวน ๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑.๘๒ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๒๓

พระจันทร์จระเข้มกระจ่างแจ้ง

ส่องแสงช่อชูดุไสว

นางแย้มแย้มยิ้มอยู่ริมไพร

เหมือนที่ไร่ ฝ่ายพิม เจ้ายิ้มแย้ม

(คำหยาด, ๒๕๕๑: ๑๕)

คำว่า **แจ่ม** เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง กระจ่างไม่มัวหมอง, ชัด ถี่ถ้วนรอบคอบ มีความละเอียด ลึกซึ้ง ประณีต (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๕๑๗) นางแย้ม น. ชื่อพุ่มไม้ขนาดเล็ก ใบออกตรงข้ามกัน โคนใบเว้าแบบหัวใจ ขอบใบหยักมีขนเล็กน้อย ดอกเป็นช่อสั้น ๆ เบียดกันแน่น กลีบดอกมักซ้อน สีขาวหรือแดงเรื่อ ๆ กลิ่นหอม ส่วนคำว่า **แย้ม** เป็นคำกริยา หมายถึง เฝย, คลี, บานแต่น้อย ๆ ไม่ถึงกับยิ้ม (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๐๐๑) ในบริบทนี้ผู้เขียนใช้คำ สัมผัสอักษรอย่างเดียวกัน นำมาเรียงไว้ใกล้กัน ทำให้เกิดเสียงไพเราะและเกิดความรู้สึกถึงความงามธรรมชาติที่ปรากฏเป็นแสง ของพระจันทร์ที่เปรียบเสมือนความงามของหญิงสาวที่งามอย่างเป็นธรรมชาติไร้ซึ่งสิ่งปรุงแต่ง

ตัวอย่างที่ ๒๔

จำไว้เลยอกหักจงรักใหม่

ให้ทันทีทันใดอย่าได้สะอูด

ยิ่งโศกซ้ำซ้ำตรมยิ่งโทรมทรุด

จะยิ่งหลุดลงนรกอเวจี

(ไม่รู้เลยว่ารัก, ๒๕๕๔: ๘)

คำว่า **ซ้ำ** เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง น่วมระบมเพราะถูกกระทบกระเทือนอย่างแรงหรือบ่อย ๆ เช่น รอยฟกซ้ำดำเขียว (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๒: ๑๖๒) คำว่า **โทรม** เป็นกริยา หมายถึง เสื่อมสภาพเดิม (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๐๐๑) ในบริบทนี้ผู้เขียนใช้คำซ้ำที่หมายถึงความทุกข์

ระทมขมขื่นใจในการบอบช้ำจากความรัก จึงใช้ว่าซ้ำซ้ำ และใช้คำว่า โทมทรุด เป็นคำซ้อนที่หมายถึงความรักเดิมได้แปรสภาพและเปลี่ยนแปลงไปแล้วถ้ายึดติดกับรักเดิม ๆ ก็จะทำให้ชีวิตย่ำแย่

ตัวอย่างที่ ๒๕

ยุคสมัยของแม่พ่อนั้นล่อแหลม
ลูกจึงมอมแมมไหม้หมกเหมือนตคเหว
ลูกต้องก้าวต้องกล้าฝ่าไฟเปลว
อย่าต้องอุ้มคิวเอาอีกต่อไป

(นอกรั้วโรงเรียน, ๒๕๔๖: ๑๕๘)

คำว่า มอมแมม เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง เปื้อนเปรอะ สกปรก เช่นเนื้อตัวมอมแมม (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๐๐๑) ในบริบทนี้ผู้เขียนใช้คำว่า มอมแมมไหม้หมกเหมือนตคเหว หมายถึง เยาวชนคนหนุ่มสาวที่เป็นอนาคตของชาติ แต่ต้องมัวหมองมอมแมมไปด้วย สิ่งชั่วๆ และภัยอันตรายต่าง ๆ ที่ล่อแหลมอยู่ในสังคม เช่น แหล่งเร่รุ่ม แหล่งอบายมุข ผู้เขียนต้องการให้เยาวชนกล้าที่จะก้าวข้ามสิ่งชั่วๆต่าง ๆ เพื่อนำพาตนเองให้ข้ามพ้นสิ่งที่เสื่อมไปให้ได้

ตัวอย่างที่ ๒๖

เพียงกระเพื่อมเลื่อมรับวันวิบไหว
ก็รู้ว่ามีน้ำใสใจระจก
เพียงแววตาคู่นั้นสั้นสะทก
ก็รู้ว่ามีหัวใจ

(เพียงความเคลื่อนไหว, ๒๕๔๑: ๘๔)

คำว่า วิบไหว เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึงจับปล้น, จับไหว ใช้ประกอบอาการของแสงหรือสิ่งมีรูปร่างที่ปรากฏให้เห็น แล้วหมดสิ้นที่ลับหายไปอย่างรวดเร็วในทันทีทันใด (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๐๐๑) ในบริบทนี้ผู้เขียนใช้ คำว่า วิบไหว ที่เป็นแสงของอาวุธ ที่ผู้มีอำนาจใช้ข่มขู่ในการละเมิดระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม เป็นการใช้อำนาจที่แสดงถึงความรู้สึกได้อย่างถึงแก่นแท้ของอารมณ์

ตัวอย่างที่ ๒๗

มโหรีจากราวป่ามาเรื่อยรี
 ราชนิแห่งน้ำค้างจะห่างหัน
 ฝักค้อยดิ่งแตกจังหวะประชันกัน
 จักจั่นจีเจียรรับเรื่อยร้อง

(วารีดุริยางค์, ๒๕๔๗: ๑๔)

คำว่า **เจียร** เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง เรื่อยไปไม่มีติดขัด เช่นเทศน์เจียร พุดเจียร (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๐๐๑) ในบริบทนี้ผู้เขียนใช้คำว่า **เจียรแจ้ว** ที่เสียงของ จักจั่น เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึงมีเสียงทอดยาวไม่ขาดระยะซึ่งเป็นการเล่นคำสัมผัสอักษรได้อย่างไพเราะทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพของสัตว์ร้องและมีความรู้สึกสุนทรีย์ไปกับธรรมชาติ

ตัวอย่างที่ ๒๘

ระเบิดบาปกระสุนบ้าเป็นท่าฝน
 คนกับคนเข่นฆ่าเหมือนบ้าคลั่ง
 ตะวันเดือดเลือดแดงแข่งประดัง
 พระเจดีย์ปลั่งปลั่งประกายทอง

(เพลงขลุ่ยเหนือทุ่งข้าว, ๒๕๔๘: ๑๔๒)

คำว่า **บาป** เป็นคำนาม หมายถึงการกระทำผิดหลักคำสอน หรือข้อห้ามในศาสนา (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๖๒๔) ในบริบทนี้ผู้เขียนใช้คำว่า “ระเบิดบาปกระสุนบ้าเป็นท่าฝน” “ตะวันเดือดเลือดแดงแข่ง” และ “ปลั่งปลั่งประกายทอง” ซึ่งเป็นการสัมผัสสระและอักษรได้ไพเราะและทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพเหตุการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างรุนแรงถึงแก่เลือดเนื้อชีวิตได้ชัดเจน

ตัวอย่างที่ ๒๙

ประชาชนคนชั้นกลางยังไ้เบื้อ
 คนรากหญ้ายังเป็นเหยื่อทุกหย่อมหญ้า
 เผล่จการเบ็ดเสร็จเผด็จสภา
 ปล้นประชาธิปไตยไปทุกครั้ง
 ราษฎรเดินนำราชดำเนิน

(ราษฎรเดินนำราชดำเนิน, ๒๕๕๑: ๘๒)

คำว่า **เบ็ดเสร็จ** เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง รวมด้วยกัน หรือรวมหมดด้วยกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๖๓๖) ในบริบทนี้ผู้เขียนใช้ คำว่า “เผด็จการเบ็ดเสร็จเผด็จสภา” ซึ่งเป็นการสัมผัสสระและอักษรเพื่อเล่าเรื่องเหตุการณ์ที่ประชาชนชาวรากหญ้าถูกระงับจากกลุ่มเผด็จการ อีกทั้งคนชั้นกลางก็ไม่มีปากไม่มีเสียงไม่ให้ความสนใจในการกระทำที่เกิดขึ้น

ตัวอย่างที่ ๓๐

ให้รู้โลกรู้ธรรมรู้กำหนด
ให้รู้ทั้งธรรมรสบทศึกษา
รู้สรรพปัญญะกาลเวลา
ธรรมชาติธรรมดอันล้ำค่า

(ราวเทียนมธุรสธรรม, ๒๕๕๔: ๑๒)

คำว่า **รู้** เป็นคำกริยา หมายถึง แจ่ม, เข้าใจ, ทราบ, รู้กัน (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๒: ๘๖๒) ในบริบทนี้ผู้เขียนใช้ คำว่า “รู้” ซึ่งเป็นการสัมผัสสระและอักษรที่เน้นรสของพระธรรมได้อย่างไพเราะ และผู้เขียนมีความเข้าใจในหลักธรรมะที่เป็นธรรมชาติอย่างชัดเจน ดังข้อความว่า “ให้รู้ทั้งธรรมรสบทศึกษา”

ตัวอย่างที่ ๓๑

ห้ามห้าวหันเหียน	ใจหาย
วิบัติวัฒนธรรมวาย	วอดแล้ว
ภาษาพ่อสืบสาย	ศักดิ์สิทธิ์
อังกฤษมะริกันแก๊ง	กร่อนถ้อยไทยสยาม

(เพลงขลุ่ยเหนือทุ่งข้าว, ๒๕๔๘: ๘)

คำว่า **ห้าม** เป็นคำกริยา หมายถึง จวนสุกใช้แก่ผลไม้ หรือมีนิสัยมุทะลุห้าวหาญ บ้าบิ่น ผิดปกติ วิสัย, แจ่ม, เข้าใจ, ทราบ, รู้กัน (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๒๘๒) ในบริบทนี้ผู้เขียนใช้ คำว่า “ห้าม” ซึ่งเป็นการสัมผัสอักษรห้ามในที่นี้แสดงถึงความกล้าหาญมากที่ทำลายวัฒนธรรมไทย ด้านภาษาไทยให้วิบัติขึ้นโดยไม่คำนึงถึงบรรพบุรุษไทยที่อุทิศสำหรับสร้างสรรค์ขึ้นมาจนเป็นมรดกทางอารยธรรม

การใช้ภาษาด้านการใช้คำแสดงความถี่ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงความถี่ ด้านการใช้คำ ที่ปรากฏในบทกวีนิพนธ์ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

บทกวีนิพนธ์	คำเขียนเสียงธรรมชาติ	คำพ้องรูปพ้องเสียง					คำสัมผัสในวรรคเดียวกัน		รวม	เปอร์เซ็นต์
		เปอร์เซ็นต์	เปอร์เซ็นต์	คำอัพพลาส	เปอร์เซ็นต์	เปอร์เซ็นต์	เปอร์เซ็นต์			
๑.คำหยาด	๑๑	๖.๑๗	๓๕	๕.๕๘	๔๑	๑๓.๐๖	๖๔	๑๓.๐๑	๑๕๑	๑๑.๑๕
๒.อาทิตย์ถึงจันทร์	๖	๓.๓๗	๑๕	๕.๒๐	๑๑	๓.๕๐	๓๕	๗.๑๑	๗๑	๕.๒๖
๓.เพียงความเคลื่อนไหว	๕	๕.๐๕	๒๑	๕.๗๕	๒๗	๘.๕๕	๓๗	๗.๕๒	๕๔	๖.๕๖
๔.ซังม้ามหมเมือง	๑๘	๑๐.๑๑	๒๓	๖.๓๐	๓๘	๑๒.๑	๔๒	๘.๕๓	๑๒๑	๘.๕๗
๕.อนุทิน๑๔ตุลา	๓	๑.๖๘	๑๐	๒.๗๔	๔	๑.๒๗	๓๑	๖.๓๐	๔๘	๓.๕๕
๖.เพลงขลุ่ยเหนือทุ่งข้าว	๑๕	๑๐.๖๗	๒๘	๗.๖๗	๓๒	๑๐.๑๕	๒๑	๔.๒๖	๑๐๐	๗.๔๑
๖.ตากุ้งเรืองโพนม	๑๘	๑๐.๑๑	๑๖	๔.๓๘	๒๗	๘.๕๕	๓๔	๖.๕๑	๕๕	๗.๐๔
๘.ทิพย์สุคนธ์ดนตรีไทย	๕	๕.๐๕	๑๐	๒.๗๔	๘	๒.๕๔	๑๒	๒.๔๓	๓๕	๒.๘๕
๕.วาริคุริขางค์	๕	๒.๘๐	๑๒	๓.๒๘	๑๔	๔.๔๕	๑๘	๓.๖๕	๔๕	๓.๖๓
๑๐.นอกกริ้วโรงเรียน	๔	๒.๒๔	๑๐	๒.๗๔	๘	๒.๕๔	๕	๑.๘๒	๓๑	๒.๒๕
๑๑.เขียนแผ่นดิน	๑๒	๖.๗๔	๑๕	๕.๒๐	๒๒	๗.๐๐	๔๗	๕.๕๓	๑๐๐	๗.๔๑
๑๒.ราชภูรีดินนาราชดำเนิน	๑๖	๘.๕๘	๒๑	๕.๗๕	๑๘	๕.๗๓	๓๕	๗.๕๒	๕๔	๖.๕๖
๑๓.ไม่รู้เลยว่ารัก	๓๐	๑๖.๘๕	๑๑๒	๓๐.๖๘	๔๓	๑๓.๖๕	๕๕	๑๑.๕๕	๒๔๔	๑๘.๐๕
๑๔.ราวเทียนมธุรรรรม	๑๘	๑๐.๑๑	๒๕	๗.๕๔	๒๑	๖.๖๘	๔๔	๘.๕๔	๑๑๒	๘.๓๐
รวม	๑๗๘	๑๐๐	๓๖๕	๑๐๐	๓๑๔	๑๐๐	๔๕๒	๑๐๐	๓๔๕	๑๐๐

จากตารางแสดงจำนวนความถี่สรุปได้ดังต่อไปนี้

ด้านการใช้คำ เลียนเสียงธรรมชาติ พบจำนวน ๑๗๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕๗

อันดับที่ ๑ ได้แก่ ไม่รู้เลยว่ารัก พบจำนวน ๓๐ คำ คิดเป็น ร้อยละ ๑๖.๘๕

อันดับที่ ๒ ได้แก่ เพลงขลุ่ยเหนือทุ่งข้าว ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติกับ พบจำนวน ๑๕ คำ คิดเป็น ร้อยละ ๑๐.๖๗

อันดับที่ ๓ ได้แก่ ชักม้าชมเมือง ดากรุ่งเรือง โปยม และราวเทียนมธุรธรรมพบบทกวีละ จำนวน ๑๘ คำ เท่ากันคิดเป็น ร้อยละ ๑๐.๑๑

อันดับต่ำสุด คือ อนุทิน ๑๔ ตุลาพบจำนวน ๓ คำ คิดเป็น ร้อยละ ๑.๖๘

ด้านการใช้คำ คำพ้องรูปพ้องเสียง พบจำนวน ๓๖๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๕๘

อันดับที่ ๑ ไม่รู้เลยว่ารัก พบจำนวน ๑๑๒ คำ คิดเป็น ร้อยละ ๓๐.๖๘

อันดับที่ ๒ คำหยาด พบจำนวน ๓๕ คำ คิดเป็น ร้อยละ ๙.๕๘

อันดับที่ ๓ ราวเทียนมธุรธรรม พบจำนวน ๒๕ คำ คิดเป็น ร้อยละ ๗.๕๔

อันดับต่ำสุด คือ อนุทิน ๑๔ ตุลา ทิพย์สุคนธ์คนตรีไทยและนอกรั้วโรงเรียน พบจำนวน ๑๐ คำ คิดเป็น ร้อยละ ๒.๗๔

ด้านการใช้คำอภิปาฐ ที่พบจำนวน ๓๑๔ คำ คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๒๗

อันดับที่ ๑ บทกวีนิพนธ์ ไม่รู้เลยว่ารัก พบจำนวน ๔๓ คำ คิดเป็นร้อยละ๑๓.๖๕

อันดับที่ ๒ บทกวีนิพนธ์ คำหยาด พบจำนวน ๔๑ คำ คิดเป็น ร้อยละ๑๓.๐๖

อันดับที่ ๓ บทกวีนิพนธ์ ชักม້าชมเมือง พบ ๓๘ คำ คิดเป็น ร้อยละ ๑๒.๑

อันดับต่ำสุด คือ อนุทิน ๑๔ ตุลา พบจำนวน ๔ คำ คิดเป็นร้อยละ๑.๒๗

ด้านการใช้คำ สัมผัสในวรรคเดียวกัน พบจำนวน ๔๕๒ คำ คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๔๗

อันดับที่ ๑ คือ คำหยาด พบจำนวน ๖๔ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๐๑

อันดับที่ ๒ คือ ไม่รู้เลยว่ารัก พบจำนวน ๕๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๕๕

อันดับที่ ๓ คือ เขียนแผ่นดินพบจำนวน ๔๗ คำ คิดเป็นร้อยละ๕.๕๓

อันดับต่ำสุด คือ นอกครัวโรงเรียน พบจำนวนเท่ากันคือ ๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑.๘๒

ด้านการใช้คำทั้ง ๔ ด้าน ที่พบอันดับที่ ๑ คือ ไม่รู้เลยว่ารัก เป็นบทกวีร่วมสมัยใช้ภาษาที่เรียบง่าย เป็นบทกวีนิพนธ์ที่แฝงทัศนคติเรื่องความรัก พบจำนวน ๒๔๔ คำ คิดเป็น ร้อยละ ๑๘.๐๕ อันดับที่ ๒ คือ คำหยาด เป็นบทกวีที่แสดงความคิดฝันของวัยรุ่น พบจำนวน ๑๕๑ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๑๕ อันดับที่ ๓ คือ ชักม້าชมเมือง เป็นบทกวีที่มุ่งแสดงให้เห็นคุณค่าพุทธธรรมพบจำนวน ๑๒๑ คำ คิดเป็นร้อยละ ๘.๕๗ อันดับต่ำสุดคือ นอกครัวโรงเรียน เป็นบทกวีที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของคนในสังคมพบ ๑๑ คำ คิดเป็นร้อยละ ๒.๒๕

ด้านการใช้คำที่พบอันดับที่ ๑ คือ ด้านคำสัมผัสในวรรคเดียวกัน เพราะผู้เขียนเป็นกวีที่นิยมแต่งตามฉันทลักษณ์ธรรมเนียมนิยม พบจำนวน ๔๕๒ คำ คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๔๗ ที่พบเป็นอันดับ ๒ คือ ด้านคำพ้องรูปพ้องเสียง ผู้แต่งนิยมใช้คำพ้องรูปและพ้องเสียงที่สามารถตีความได้หลายความหมาย พบจำนวน ๓๖๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๐๕ อันดับที่ ๓ คือ คำอภิปาฐ ที่มีการเล่นเสียงสระด้านหน้าของคำเพื่อให้คำมีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น พบจำนวน ๓๑๔ คำ คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๒๗ และที่พบอันดับต่ำสุด คือ ด้านคำเลียนเสียงธรรมชาติ พบจำนวน ๑๗๘ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๑๕ ที่พบเป็นจำนวนน้อยเพราะเสียงของธรรมชาติต้องใช้การเลียนแบบสิ่งของ สัตว์และลมฝน

การใช้ภาษาด้านภาพพจน์

การใช้ภาพพจน์ คือการใช้ถ้อยคำเป็นสื่อในการถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ความฝัน หรือความรู้ของผู้แต่งไปยังผู้อ่าน เป็นเครื่องช่วยขยายเนื้อความให้ชัดเจนยิ่งขึ้น หรือช่วยทำให้ผู้อ่านเกิดมโนภาพคล้ายตามผู้แต่งไปด้วย การใช้ภาพพจน์นี้มักมุ่งเอาความรู้สึกด้านอารมณ์เป็นสำคัญกว่าข้อเท็จจริง (กุหลาบ มลลิกะมาส, ๒๕๒: ๑๕)

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การวิเคราะห์การใช้ภาพพจน์โดยอาศัยแนวของ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (๒๕๔๑: ๒๖๑-๒๖๓) ซึ่งปรากฏในกวีนิพนธ์และเนื้อหาแนวเพื่อชีวิต มี ๗ ชนิดดังนี้

๑. อุปมาอุปไมย (Simile)
๒. อุปลักษณ์ (Metaphor)
๓. อติพจน์ (Hyperbole)
๔. บุคลาธิษฐาน (Personification)
๕. ปฏิพจน์ (Antithesis)
๖. ปฏิพจน์ (Rhetorical-question)
๗. อุทาหรณ์ (Analogy)

ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ภาพพจน์ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังรายละเอียดดังนี้

๑. **อุปมาอุปไมย (Simile)** คือการนำสิ่งที่มีลักษณะเหมือนกันมาเปรียบเทียบกัน เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพสิ่งที่พูดถึงได้ชัดเจนแจ่มแจ้งขึ้น พบคำที่แสดงอุปมาอุปไมยคือคำว่า เหมือน คล้าย ราวกับ จำนวน ๑๘๔ คำ กวีนิพนธ์ที่แสดงภาพพจน์แบบอุปมาอุปไมย อันดับที่ ๑ คือคำหยาด พบจำนวน ๕๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๘๙ อันดับที่ ๒ คือ ตากรุ่งเรืองโพยม พบจำนวน ๒๑ คำ คิดเป็นร้อยละ

๑๒.๕ อันดับที่ ๓ ไม่รู้เลยว่ารัก พบจำนวน ๒๑ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๕๑ อันดับต่ำสุด คืออนุทิน ๑๔ ตุลา พบจำนวน ๑ คำ คิดเป็นร้อยละ ๐.๕๑ ดังตัวอย่างอุปมาอุปไมยในบทกวีต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๓๑

ดูจ เป็นตันซ่อนชูช่ออรชร
เหมือนเราซ่อนเป็นชู้คู่แค้น
ซ่อนกลิ่นส่งกลิ่นประทีนแกม
เหมือนกลิ่นแก้ม โคมของเมื่อส่งตัว

(คำหยาด, ๒๕๕๑: ๑๕)

๑. คำว่า “ดูจ” เป็นตันซ่อนชูช่ออรชร เปรียบเทียบว่า ความรักของชายหนุ่มหญิงสาว แอบซ่อนเร้นไว้ไม่กล้าเปิดเผยเหมือนตันซ่อนชู ที่เป็นพืชพรรณชนิดหนึ่ง

๒. คำว่า “เหมือน” ซ่อนเป็นชู้คู่แค้น เปรียบเทียบว่า ต่างฝ่ายต่างแอบซ่อนความในใจ

๓. คำว่า “เหมือน” เปรียบเทียบว่า แก้มของผู้หญิงมีกลิ่นหอมเหมือนตอนส่งตัวเข้าหอ

ตัวอย่างที่ ๓๒

นอนเถิดหนายาหยีที่จะกล่อม
งามละม่อมมิ่งขวัญอย่าหวั่นไหว
คีรีรอบขอบเคียงเหมือนเวียงชัย
อยู่ร่วมไม้เหมือนปราสาทราชวัง

(คำหยาด, ๒๕๕๑: ๒๐)

๑. คำว่า “เหมือน” เป็นการใช้อุปมาโวหาร เปรียบเทียบ บ้าน ของชายหนุ่มที่หญิงสาวมา อยู่ด้วยนั้นว่ามีลักษณะเหมือนมีภูเขาล้อมรอบ เหมือนปราสาทราชวัง

๒. คำว่า “เหมือน” เปรียบเทียบว่า บ้านของชายหนุ่มเมื่อเข้ามาอยู่ด้วยกันแล้วมีความร่มเย็น เป็นสุขเหมือนอยู่ใต้ร่มไม้

ตัวอย่างที่ ๓๓

บางครั้งเหมือนจะเปิดแต่ปิดมิด
 บางครั้งเหมือนจะปิดแต่เปิดเผย
 เป็นความใกล้ที่ห่างอย่างคุ้นเคย
 เป็นความเฉยชินได้เมื่อใกล้กัน

(ไม่รู้เลยว่ารัก, ๒๕๕๔: ๘)

ข้อความ “บางครั้งเหมือนจะเปิดแต่ปิดมิด บางครั้งเหมือนจะปิดแต่เปิดเผย” เปรียบเทียบว่าความรักของคนเรามักกล้า ๆ กลัว ๆ จะเอ่ยความนัยที่อยู่ในใจหรือไม่เอ่ยดี เป็นความรักที่ยังไม่มีความชัดเจน คำที่แสดงความเปรียบคือ คำว่า เหมือน

ตัวอย่างที่ ๓๔

คิดเสมอเมื่อใจไปถึงเขา
 สายตาเศร้าเฝ้าเตือนว่าเหมือนฝัน
 แวอวาร์ณ้อ่อนหวานผสานกัน
 เหมือนจันรรจจันนทันอาลัย

(คำหยาด, ๒๕๕๑: ๕๒)

๑. คำว่า “เหมือน” เปรียบเทียบ ความคิดถึงของชายหนุ่มที่มีต่อหญิงสาว ความคิดถึงเหมือนความฝันที่ไม่เป็นความจริง

๒. คำว่า “เหมือน” เปรียบเทียบว่า ความรักความคิดถึงที่ท่วมท้นนั้นต้องอาลัยอาวรณ์ต้องทนคิดถึงถ้อยคำอันแสนหวานที่เคยมีให้แก่กัน

ตัวอย่างที่ ๓๕

อะโห ไอ้เพื่อนแก้ว	กูเอ๋ย
ใครจักดับจักแสง	ตั้งนี้
ตายได้ร่วมรงเผย	สง่าเงื่อน งามเส
แดงแห่งเลือดป้ายชี้	ชาติไทย

(อนุทิน ๑๔ ตุลา, ๒๕๕๒: ๓๐)

เป็นการเปรียบเทียบว่า ในสังคมเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ไม่มีใครสามารถดับแสงแห่งความร้อนแรงที่เกิดขึ้นได้ ความขัดแย้งและการต่อสู้ก็เป็นดั่งแสงของดวงอาทิตย์ในบทกวีนิพนธ์นี้ คำที่แสดงความเปรียบเทียบคือคำว่า ดั่ง

ตัวอย่างที่ ๓๖

ข่าวผู้แทนผู้เท็จ	เหมือนดอกเห็ดเดือนหก
เที่ยวสาโทสารก	ทุกสมัย
มิ่งอยู่เมืองนอนมั่ง	กูอยู่ทุ่งนอนทับ
อย่าเผยมาขยับ	เขยิบใกล้

(เพียงความเคลื่อนไหว, ๒๕๔๑: ๑๐๗)

เป็นการใช้อุปมาโวหาร เปรียบเทียบนักการเมืองมีจำนวนมากมายเหมือนดอกเห็ดเดือนหกที่ผุดขึ้นตามธรรมชาติ แต่กลับไม่มีความจริงใจต่อประชาชน เที่ยวแสวงหาทรัพย์สินและอำนาจอยู่สบายเหมือนนอนมั่ง ส่วนชาวบ้านอดอยากจนตระการกำลำบากเหมือนนอนในท้องทุ่งนา เป็นเหยื่อของขุม ผู้แต่งใช้คำที่แสดงความเปรียบเทียบคือคำว่า เหมือน

ตัวอย่างที่ ๓๗

ถ้าสัตว์เมืองสร้างเมืองเป็นป่าได้
เราก็เหมือนใบไม้ในเมืองหลวง
ที่โหยหาป่าเขาเปลี่ยวเปล่าปวง
จิตรจะร่วงลงทั้งป่าเข้ามาเมือง

(เพียงความเคลื่อนไหว, ๒๕๔๑: ๑๐๗)

บทกวีนิพนธ์นี้เป็นการเปรียบเทียบ จิตร ภูมิศักดิ์ กวีแนวเพื่อชีวิตที่เป็นทั้งนักคิดและนักเขียนแนวก้าวหน้า จิตรเป็นเสมือนใบไม้ ที่แสดงความเป็นธรรมชาติของมนุษย์ปุถุชนผู้แต่งใช้ คำที่แสดงความเปรียบเทียบคือคำว่า เหมือน

ตัวอย่างที่ ๓๘

เราจึงมีความรักจากความรัก
 เชื่อมประจักษ์จากใจดวงสายโซ่
 แม่และพ่อเหมือนสะพานเหมือนร่มโพธิ์
 เป็นเกราะ โล่คุ้มป้องบังพองภัย

(นอกรั้วโรงเรียน, ๒๕๔๖: ๑๖๘)

๑. คำว่า “ดูจ” เป็นการเปรียบเทียบความรักเหมือนสายโซ่ที่เป็นสายรักเชื่อมต่อระหว่าง
 พ่อแม่ และลูก

๒. คำว่า “เหมือน” เปรียบพ่อแม่ เหมือนสะพานที่ชี้แนะแนวทางให้ลูกเดิน คอยช่วยเหลือลูก
 โอบอุ้มคุ้มครองปกป้องภัยให้ลูก คำที่แสดงความเปรียบในบทกวีนี้คือคำว่า เหมือน

ตัวอย่างที่ ๓๙

นักปราชญ์ท่านเปรียบเทียบสังคมไทย
 ว่าเหมือนไก่ในแข่งขังไว้มา
 ยังจิกตีกันอยู่ตลอดเวลา
 ไม่เคยคิดข้ามฝาฝาแข่งไป

(ราษฎรเดินนำราชดำเนิน, ๒๕๕๑: ๓๘)

ผู้เขียนแต่งบทกวีเปรียบเทียบคนเราเหมือนไก่ อยู่ในขังที่ไม่นานก็จะถูกฆ่า แทนที่จะบิน
 ข้ามฝาแข่งให้ผ่านพ้นไปให้ได้ แต่กลับมัวแต่ทะเลาะกัน ไก่ก็เหมือนกับประชาชนที่กำลังจะถูกเชือด
 จากเงื้อมมือของผู้มีอำนาจ คำที่แสดงความเปรียบบทกวีนี้คือคำว่า เหมือน

โดยสรุป อุปมาอุปไมย คือการเปรียบเทียบโดยใช้คำว่า เหมือน ดูจ ดัง รวกับ เพื่อให้ผู้อ่าน
 มองเห็นภาพอย่างเด่นชัดอีกทั้งยังสามารถเข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกของผู้เขียนที่ต้องการสื่อสาร
 ออกมาอีกด้วย

๓. **อุปลักษณ์ (Metaphor)** คือการเปรียบเทียบที่มีใช้การเปรียบเทียบโดยตรง แต่เป็นการนำลักษณะเด่นของสิ่งนั้นมากล่าว หรือนำชื่อสิ่งนั้นมากล่าว มักใช้คำว่า เป็น คือ เท่า ในการเปรียบเทียบ ผู้วิจัยพบอุปลักษณ์ จำนวน ๓๓๕ คำ อันดับที่ ๑ คือ ราวเทียบมธุรสพบจำนวน ๘๒ คำ คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๖๔ อันดับที่ ๒ คือ กำหยาด พบจำนวน ๖๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๑๕ อันดับที่ ๓ คือ ตากรุ่งเรืองโพยม พบจำนวน ๔๗ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๔ อันดับต่ำสุดคือ อนุทิน ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ พบจำนวน ๑ คำ คิดเป็นร้อยละ ๐.๒๖ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๔๐

แขนซ้ายคือพุ่มดวง

แม่น้ำหลวงคือแขนขวา

อุ้มลูกเนบอุรา

ให้คัมมแม่ตาปี ฯ๕๐

(เขียนแผ่นดิน, ๒๕๓๓: ๒๑)

ผู้เขียนเปรียบธรรมชาติ ของ “แม่น้ำตาปี” ให้เหมือนมนุษย์ เป็นการเปรียบเทียบ สิ่งหนึ่ง เป็นอีกสิ่งหนึ่ง โดยใช้คำว่า “แขนซ้ายคือ พุ่มดวง คือ ดวงใจซึ่งเป็นที่มีความสำคัญยิ่ง ส่วนคำว่า แม่น้ำหลวงคือแขนขวาที่มีไว้คอยอุ้มดูแลลูกเนบไว้อุรา ให้คัมมคือแม่น้ำตาปีที่ จ. สุราษฎร์ธานี” ผู้เขียนสร้าง คำที่แสดงการเปรียบเทียบคือคำว่า คือ

ตัวอย่างที่ ๔๑

ก่อนจะเป็นอะไรในโลกนี้

ทั้งเลวทรามต่ำต้อที่สุด

ก่อนจะสวมหัวโขนละครชุด

คุณต้องเป็นมนุษย์ก่อนอื่นใด

(ราษฎร์เดินนาราชดำเนิน, ๒๕๕: ๑๔)

ผู้เขียนได้กำหนดแบบอุปลักษณ์ว่า การเป็นมนุษย์ที่ดีที่สุดต้องรู้จักความเป็นมนุษย์ คือ รู้ตัว รู้ชั่ว รู้เท่าทันอารมณ์ของตนเองและเล่นบทบาทไปตามบทละครแห่งชีวิต ที่ต้องสวมใส่ เหมือนกับ หัวโขน คำที่แสดงการเปรียบเทียบในที่นี้คือคำว่า เป็น

ตัวอย่างที่ ๔๒

ร้อนนอกมาร้อนใน
จนร้อนใจที่ประจัน
เป็นพินทุกคืนวัน
และเป็นไฟมาไหม้ตัว

(ราวเทียน มธุรธรรม, ๒๕๕๔: ๑๕๑)

ผู้เขียนได้กำหนดแบบอุปลักษณ์ว่า จิตใจของคนเรา มีเย็นมีร้อน หากใจลัดค้ำร้อนก็แสดงออกมาภายนอกให้บุคคลอื่นได้เห็นเป็นพินที่พร้อมจะเป็นเชื้อไฟให้ลูกโพลน เป็นไฟที่เผาเผาตนเองให้หมดไหม้ความร้อนใจ กลายเป็นเปลวไฟที่เผาไหม้ตนเองทั้งภายนอกและภายในอยู่ทุกวัน

ตัวอย่างที่ ๔๓

นำพระรามศรีได้	สิดา
เป็นปริศนาธรรมา	นิมิตรผู้
สมมุติบุคคลสา-	มารถคู่
พระนิพพานแห่งรู้	ระงับได้โดยตน

(ชักม้าชมเมือง, ๒๕๔๕: ๗๘)

ในกวีนิพนธ์บทนี้ผู้เขียนได้กำหนดแบบอุปลักษณ์ว่า พระรามและนางสิดาเป็นตัวแทนของพระนารายณ์ ที่จุติลงมาจากสวรรค์เพื่อปกป้องคุ้มครองประชาราษฎร์ ระงับความทุกข์เศร้าโศก อีกทั้งข้อความยังเป็นเครื่องเตือนใจให้ผู้คนไม่ยึดมั่นถือมั่นในตัวตนจะทำให้หลุดพ้นและเข้าสู่นิพพาน

ตัวอย่างที่ ๔๔

ใครคือครุครคือใครในวันนี้	ใช้อยู่ที่ปริญญามหาศาล
ใช้อยู่ที่เรียกว่าครุอาจารย์	ใช้อยู่ยาวนานสอนนานในโรงเรียน
ครุคือผู้ชี้แนะทางความคิด	ใช้รู้ถูกรู้ผิดคิดอ่านเขียน
ใช้รู้ทุกขรู้ยากรู้พากเพียร	ใช้รู้เปลี่ยนแปลงสู้รู้การงาน

(เพลงขลุ่ยเหนือทุ่งข้าว, ๒๕๔๘: ๕๑)

ในที่นี้ผู้เขียนกล่าวถึงความเป็นครูว่ามีใช้อยู่ที่ใบปริญญา หรืออยู่ที่ใครต่อใครเรียกว่าครู คำว่าครูมิได้อยู่ที่การสอนนานในโรงเรียน แต่อยู่ที่คุณค่าของความเป็นครู ที่สามารถนำความคิดที่ถูกต้องให้รู้ถูกผิด รู้ดีรู้ชั่ว สอนให้อ่านออกเขียนได้ รวมถึงสอนให้รู้จักการขยันหมั่นเพียรอดทนต่อสู้กับชีวิต

ตัวอย่างที่ ๔๕

จักคาดจกคิดได้	ดั่งฤา
จุดหนึ่งซึ่งจกอิง	จักอ้าง
จากจุดสู่เส้นคือ	ความสัตย์
จุดเริ่มจุดท้ายสร้าง	เสกสม

(อาทิตย์ถึงจันทร์, ๒๕๔๖: ๒๕)

ผู้เขียนได้กำหนดคุณลักษณะว่า ความเป็นเส้นตรง มาตรฐาน นั่นคือความสัตย์ ความสัตย์ก็คือความจริงใจซื่อสัตย์สุจริต ไม่คดโกงเอินเอียง การมีความซื่อสัตย์สุจริตคือจุดที่นำไปสู่ความสำเร็จ

ตัวอย่างที่ ๔๖

เมื่อเมืองคนคับคั่งด้วยคนป่า
คนดีก็ด้อยค่าเหมือนกรวดหิน
เมื่อสัตว์ป่าสร้างป่าไว้หากิน
สัตว์เมืองก็ต้องสิ้นวิสัยเมือง

(เพียงความเคลื่อนไหว, ๒๕๔๑: ๑๐๓)

ผู้เขียนกล่าวว่า เมื่อเมืองคนเต็มไปด้วยคนป่า (คนชั่ว) คนดีที่มีอยู่จำนวนน้อยก็ไร้ค่าเหมือนกรวดหิน (ไม่มีแรงต้านคนชั่วจำนวนมากได้) เมื่อคนไม่ดีหาวิธีหากินด้วยการฉ้อฉล คนที่อยู่ในประเทศชาติก็ไม่สามารถอยู่ได้

ตัวอย่างที่ ๔๗

ขอกายเจ้าจงเป็นเช่นต้นไม้
ยืนอยู่ได้โดยภพสงบนิ่ง
เพื่อแผ่ร่มและเป็นหลักให้พักพิง
แต่งดอกพริ้งผลัดฤดูอยู่ชั่วกาล

(วารีดุริยางค์, ๒๕๔๗: ๒๓)

ผู้เขียนเปรียบชีวิตคนเราเป็นต้นไม้ที่สงบนิ่งคือมีความดีความสุบสุขสงบและพร้อมที่จะให้
ความสุขความสงบแก่ผู้อื่น

ตัวอย่างที่ ๔๘

เจ้าพระยาตือนนิยามแห่งความรัก

อาณาจักรศักดิ์ศรีที่ฝันใฝ่

สัตถุลักษณะล้ำนำแม่นำใจ

รวมอยู่ในทุกที่ที่มีเธอ

(คำหยาด, ๒๕๕๑: ๑๔๖)

ในที่นี้ผู้เขียนใช้อุปมาอุปไมยว่า ความรัก คือแม่น้ำเจ้าพระยาที่คอยหล่อเลี้ยงและชุบชีวิตของ
คนเรา อีกทั้งความรักยังมีความกว้างใหญ่ไพศาล แม่น้ำเจ้าพระยาแพร่ไปถึงไหนความรักก็แพร่ไป
ถึงที่นั่น

ตัวอย่างที่ ๔๙

อย่างขำขำยื่นอยู่คงคำ

ดิ่งคำราวจะคืนบาดาลได้

รองรับประคับประคองให้ครรรโล

ปลอบใจเอาใจประจํามา

จับขานพานคำเป็นคำหลวง

โอบไว้ในทรวงเสนาหา

ดำเนินทำนองทอดคนยนา

ดูแลรักษาอยู่จงดี

(ทิพย์สุคนธ์คนตรีไทย, ๒๕๔๔: ๒๓)

ในบทกวีนี้ผู้เขียนได้กำหนดแบบอุปมาอุปไมยว่า เสียงของคนตรีไทยเป็นมรดกของคนไทย
เหมือนกับ คำว่า คำหลวงในอดีตที่นิยมกล่าวถึงกัน เช่น มหาชาติคำหลวง ก็คือมรดกของประเทศ
อันมีค่าของคนไทย ในที่นี้ก็หมายถึง คนตรีไทย ที่มีฆ้องวงใหญ่เป็นต้นประโคนในราชสำนักและ
ในหมู่ประชาชนทั่วไป

โดยสรุป อุปลักษณะคือการเปรียบที่ใช้คำว่า เป็น คือ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพและมีความเข้าใจ
ชัดสารที่ผู้เขียนสื่อออกมาให้เห็นภาพได้ชัดเจนมากขึ้น

๓. **อติพจน์ (Hyperbole)** คือโวหารเกินจริง เป็นการพรรณนาภาพหรืออารมณ์ที่เกินความจริง
เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการที่กว้างและแปลกใหม่กว่าธรรมดา อติพจน์ในบทกวีนิพนธ์ จำนวน
๖๒ คำ ที่พบอันดับที่ ๑ คือ ชักม้าชมเมือง จำนวน ๑๐ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๑๓ อันดับที่ ๒
คือ คำหยาด พบจำนวน ๗ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๒๕ ที่ไม่พบอติพจน์คือบทกวี อนุทิน ๑๔ ตุลาคม
พ.ศ. ๒๕๑๖ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๕๐

ตะวันรุ่งเรือแสงจนแดงเลือด
แผ่นดินเดือดคุน้ำก็คล้าหมอง
เพลงขลุ่ยขาดห้วงท่วงทำนอง
เสียงตะโกนกู่ก้องมาไกลไกล

(เพลงขลุ่ยเหนือทุ่งข้าว, ๒๕๔๘: ๑๓๘)

ในบทกวีนี้ผู้เขียนใช้ข้อความว่า “ตะวันรุ่งเรือแสงจนแดงเลือด” เป็นการกล่าวเกินจริงว่า ตะวัน
เป็นสีแดงสดเหมือนสีเลือด และใช้โวหาร “แผ่นดินเดือดคุน้ำก็คล้าหมอง” ก็เป็นการกล่าวเกินจริง
เพราะแผ่นดินเดือด คือการรบฆ่าฟันกัน ผู้คนล้มตาย ศพและเลือดแดงฉานเต็มคุคลองแม่น้ำ ทำใ้
น้ำใสบริสุทธ์ต้องมัวหมองไปด้วย การที่ผู้ประพันธ์กล่าวเช่นนี้เพื่อให้ผู้อ่านมีความความรู้สึกและ
จินตนาการว่าเป็นเหตุการณ์ที่รุนแรงมาก

ตัวอย่างที่ ๕๑

อยากให้เราารักสักเท่าฟ้า
หมดภาษาจะพิสูจน์พุดรักได้
เต็มอยู่ในความว่างกว้างและไกล
คือหัวใจสองดวงห้วงหากัน

(คำหยาด, ๒๕๕๑: ๓๕)

ในที่นี้ ผู้เขียนใช้คำว่า “อยากให้รู้ว่ารักสักเท่าฟ้า” เป็นการกล่าวเกินจริงว่า รักหญิงสาวเท่า แผ่นฟ้า ซึ่งหมายถึงท้องฟ้าที่แผ่กว้างใหญ่ไพศาล ไม่มีที่สิ้นสุดแต่ความรักสามารถที่จะมีวันสิ้นสุด ลงได้ คำว่า “อยากให้รู้ว่ารักสักเท่าฟ้า” เป็นการกล่าวว่ารักหญิงสาวมากเกินที่จะพรรณนาเหมือน ท้องฟ้าที่ไม่มีที่สิ้นสุดการกล่าวเกินจริงเช่นนี้ทำให้ผู้หญิงรู้สึกดี

ตัวอย่างที่ ๕๒

พอลิ้นวันพรรษา

ถึงเวลาจะสิ้นใจ

ตะวันเดือดเดือดไหล

สะท้อนไปทั้งแผ่นดิน

(เพียงความเคลื่อนไหว, ๒๕๔๑ : ๑๓๐)

ในที่นี้ผู้เขียนใช้ข้อความว่า “พอลิ้นวันพรรษา ถึงเวลาจะสิ้นใจ” เป็นการกล่าวเกินจริงว่า เมื่อหมดหน้าเข้าพรรษา ก็อาจจะสิ้นใจได้ เพราะปกติแล้วในช่วงเข้าพรรษา ๓ เดือนนั้นทุกคนจะละ การทำความชั่วเพราะกลัวบาป ไม่กล้าทำผิดศีลธรรม แต่พอหมดพรรษาเหตุการณ์ร้าย ๆ ในเดือน ตุลาคมก็อาจจะเกิดขึ้น ผู้เขียนสื่อให้ทราบว่าจะเกิดการรบฆ่าฟันกันเหมือนที่เคยเกิดมาแล้ว

ตัวอย่างที่ ๕๓

นักเรียนนครเสถียร

เร่งทวี

ป่าวประชาชนประชัน

ช่วยรู้

แน่นขนัด ณ ธานี

เนื่องผนิก

สนั่นแต่เสียงสู้สู้

สุดสรว

(อาทิตย์ถึงจันทร์, ๒๕๔๖ : ๔๕)

ในที่นี้ผู้เขียนใช้ข้อความ “แน่นขนัด ณ ธานี เนื่องผนิก สนั่นแต่เสียงสู้สู้ สุดสรว” เป็นการ กล่าวเกินจริงว่า นักเรียนที่ออกมาเรียกร้องประชาธิปไตยและความถูกต้องของสังคมแน่นขนัดเต็ม แผ่นดินและเสียงโห่ร้องของนักเรียนดังไปถึงสรวงสวรรค์

ตัวอย่างที่ ๕๔

ดินถล่มน้ำทลาย

แถมร้ายก็ร้ายสุด

ไฟฟ้าประลัยรูด

ระดมโหม กระจงกระจิง

ดินน้ำแถมไฟ

พิบัติภัยระบาศระเบิง

โลกอุระอุเพลิง

ก็เพราะคนมันเนรคุณ

(ราวเทียน มธุรธรรม, ๒๕๕๔: ๑๑๘)

ในบทกวีนี้ผู้เขียนใช้คำว่า “ดินถล่มน้ำทลาย” หมายถึงดินบนเขาทลายถล่มทับผู้คนและน้ำที่มาจากภัยธรรมชาติก็กัดเซาะหินผาอย่างน่ากลัว “โลกอุระอุเพลิง” เป็นการกล่าวเกินจริงว่า ภัยพิบัติทางธรรมชาติได้ทำลายล้างประชาชน ทำให้ต้องสูญเสียชีวิตไปเป็นจำนวนมาก จนเกิดความเศร้าโศกเสียใจเพราะไฟเพลิงคือความเคียดแค้นที่ร้อนระอุพร้อมที่จะเผาไหม้ไปทั่วโลก

ตัวอย่างที่ ๕๕

ใครช่วยปลอบสะอื่น

ต้องกลืนน้ำตาต่างข้าว

เซ็ดน้ำตาที่พร่ำพราว

ให้แม่ศรีนะแม่ศรี

(ไม่รู้เลยว่ารัก, ๒๕๕๔: ๑๑๓)

ในบทกวีนี้ผู้เขียนใช้คำว่า “ต้องกลืนน้ำตาต่างข้าว” เป็นการร้องไห้คร่ำครวญเศร้าโศกเสียใจมากจนต้องกินน้ำตาต่างข้าว เป็นการเปรียบเทียบเกินจริง เพราะไม่มีผู้ใดต้องกลืนกินน้ำตาแทนข้าวได้ การกล่าวเช่นนี้เพื่อให้ผู้อ่านมีความรู้สึกเศร้าใจมาก

ตัวอย่าง ที่ ๕๖

ประประจงลงนิ้วประนมแนบ

โหยแหบหวนให้เจียนใจหาย

พร่าพรันปล่านปลิวขึ้นพริ้วพราย

ทั้งทิมแทงท่าทายให้ทบทวน

ระทิกถึตระนงอยู่องอาจ

กุมธาตุแห่งทิพย์ทวีปถ้วน

ปลิวไหววิเวกเสกกระบวน

ถั่งถ้อยช้อยชวนมาชูใจ

(ทิพย์สุคนธ์คนตรีไทย, ๒๕๔๔: ๒๗)

ในที่นี้ผู้เขียนใช้ข้อความว่า “โหยแหบหวนให้เจียนใจหาย” และ “ปลิวไหววิเวกเสกกระบวน” เป็นการกล่าวเกินจริงว่า เสียงปีเหมือนกับเสียงคนที่โหยหวนชวนสะอื้นร้องไห้ และเสียงก็มาทิมแทงหัวใจอย่างทรमानในโลกธาตุ อีกทั้งโลกธาตุที่หวนไหวก็เหมือนกับแผ่นดินไหว

สรุป อติพจน์ คือ การใช้ภาพพจน์ที่กล่าวเกินเรื่องราวที่เป็นความจริงเพื่อให้ผู้อ่านมีความรู้สึกร่วมกับเรื่องราวและเหตุการณ์ที่ปรากฏในบทกวี

๔. บุคลาธิษฐาน (Personification) คือการสมมุติให้มีตัวตน เป็นการกล่าวถึงสิ่งที่ไม่มีชีวิตราวกับว่าสิ่งนั้นมีชีวิต แสดงกิริยาอาการต่าง ๆ ให้เหมือนคน เช่น พุดได้ ร้องไห้ได้และรู้สึกได้ เป็นต้น บุคลาธิษฐานที่พบอันดับที่ ๑ และมีจำนวนเท่ากัน คือ บทกวีนิพนธ์ดากรุ่งเรื่องโทยม และบทกวีนิพนธ์ เขียนแผ่นดิน พบจำนวน ๑๗ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๑๗ อันดับที่ ๒ คือกวีนิพนธ์เพียงความเคลื่อนไหว พบจำนวน ๑๓ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๘๓ และอันดับที่ ๓ คือ ดากรุ่งเรื่องโทยม และเขียนแผ่นดิน พบจำนวน ๖ คำ คิดเป็นร้อยละ ๕.๖๗ บทกวีนิพนธ์ที่ไม่ปรากฏภาพพจน์ คือ บทกวีอนุทิน ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๕๖

ตะวันคล้อยลอยต่ำแล้ว	ลาดวง
ทอประกายเรืองไร	ระลอกพริ้ม
รวดประกวคผกาพวง	เพชรเกล็ด
วงแห่งน้ำย้ายืม	ขยับขยาย]

(อาทิตย์ถึงจันทร์, ๒๕๔๖: ๖๓)

ข้อความว่า “วงแห่งน้ำย้ายืม” ผู้ประพันธ์สร้างคำว่า น้ำย้ายืม ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ใช่คนแต่บรรยายให้ เป็นสิ่งที่มีปฏิกริยาอาการที่พูดและยิ้มได้แสดงอากัปกิริยาดีเหมือนกับคนทั่วไป

ตัวอย่างที่ ๕๗

พรายพาดมาสมุขล้วน	หลั่นลด
ใบระก่าถ่ายชนิด	นาคสะดุ้ง
หน้าบันแย่งก้านขด	ขมวดเทพ
บุษบกสามฉัตรคู่	ครอบไว้กลางวง

(ชักม้าชมเมือง, ๒๕๔๕: ๘๖)

ในบทกวีนี้ข้อความว่า “ใบระก่าถ่ายชนิด นาคสะดุ้ง” ซึ่งใบระก่าเป็นใบไม้ที่ประดับตามโบสถ์วิหารเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิตแต่ผู้เขียนบรรยายให้ดูเหมือนมีชีวิตและมีพฤติกรรม มีอากัปกิริยาที่ پایปันได้เหมือนกับคน

ตัวอย่างที่ ๕๘

อายแก่ดินฟ้าเถิด	อย่าทำ
อย่าขึ้นเงินมางา	ง่าง่า
เอาเงินพูดทุกคำ	เถ้าแก่
เงินปรตเงินผีสร้าง	ศักดิ์สิ้นเสียหมา

(ชักม้าชมเมือง, ๒๕๔๕: ๒๑๒)

จากข้อความว่า “คือเสียงไหวรัวของหัวใจวิญญาณไม้ไผ่ประพรมเพลง” ซึ่งไม้ไผ่ เป็นสิ่งที่
ไม่สามารถพูดได้แต่ถูกนำมาพรรณนาว่า มีวิญญาณ มีความรู้สึกร้องครวญออกมาเป็นเพลงได้

ตัวอย่างที่ ๖๓

วัดเฮี้ยววัดโบสถ์
ปลุกตาล โคนคเจ็ดต้น
เจ้าขุนทองไปปล้น
ปานจะนี้ไม่เห็นมา
ขลุ่ยเข้าครวญหวลโหยระโยยโอด
พิไลโรชนาการสะท้านพร่า
เป่าคำหอมเหินลิ่วขึ้นปลิวฟ้า

(เพลงขลุ่ยเหนือทุ่งข้าว, ๒๕๔๘: ๑๓๓)

ในบทกวีนี้ผู้เขียนพรรณนาว่า “ขลุ่ยเข้าครวญหวลโหยระโยยโอด” ซึ่ง ขลุ่ย เป็นสิ่งที่ไม่มี
ชีวิตแต่ถูกนำมาพรรณนาว่าเป็นสิ่งมีชีวิต มีความรู้สึกที่คร่ำครวญ เศร้า โศกเสียใจได้เหมือนกับคน

ตัวอย่างที่ ๖๔

ตะวันเดือดเลือดไหล
สะท้านไปทั้งแผ่นดิน
เสียงระฆังรำขาน
ยังกังวานไม่สุดสิ้น
ปิ่นกระหน่ำมาย้ายิน
ถึงวิญญาณผู้อยู่ยัง
ไปแล้วหรือเพื่อนเฮี้ย
กระไรเลยไม่อยู่ฟัง

(เพียงความเคลื่อนไหว, ๒๕๔๑: ๑๓๐)

คำว่า “ตะวันเดือดเลือดไหล” ซึ่งดวงตะวันไม่มีชีวิตไม่มีเลือดเนื้อแต่ถูกนำมาพรรณนาว่ามี
ความรู้สึกที่หวนไหวรู้สึกเดือดร้อนได้เหมือนกับชีวิตของมนุษย์

สรุป บุคลาธิษฐาน คือการสมมติให้สิ่งไม่มีชีวิตมีอากัปภิกิริยาต่าง ๆ ได้เหมือนกับมนุษย์ เช่น ดีใจ เสียใจ ร้องไห้และหัวเราะได้เป็นต้น เพื่อสร้างความกลมกลืนระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

๕. ปฏิพจน์ (Antithesis) คือการใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกันในลักษณะแย้งหรือถ่วงความ เช่น สวยอย่างร้าย ตีเป็นบ้า ผู้วิจัยพบ ปฏิพจน์ในบทกวีนิพนธ์ จำนวน ๕๕ คำ บทกวีนิพนธ์ ราวเทียน มธุระธรรม จำนวน ๑๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๒๕ อันดับที่ ๒ ที่พบมากที่สุดคือ บทกวีนิพนธ์คำหยาด และบทกวีนิพนธ์ไม่รู้เลยว่ารัก พบจำนวน ๘ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๕๖ อันดับที่ ๓ ตามรู้เรื่องโพยม และราษฎร์เดินนำราชดำเนิน จำนวน ๖ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๑๗ บทกวีนิพนธ์ที่ไม่ปรากฏภาพพจน์ ปฏิพจน์ คือ บทกวีอนุทิน ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๖๕

แทบฝั่งธารที่เราฝ่าฝืนถึง
เสียงน้ำซึ่งกระซิบสาดปราศจากเสียง
จักรวาลวุ่นวายไร้สำเนียง
โลกนี้เพียงแผ่นภพสงบเย็น

(วารีดุริยางค์, ๒๕๔๗: ๑๑)

จากข้อความว่าเสียงน้ำซึ่ง “กระซิบสาดปราศจากเสียง” ผู้แต่งพรรณนาว่าเสียงของน้ำเป็นเสียงกระซิบที่ต้องมีเสียงแต่กลับเป็นเสียงกระซิบที่ปราศจากเสียง และ “จักรวาลวุ่นวายไร้สำเนียง” คำว่าวุ่นวายต้องเกิดสำเนียงหรืออันดั่ง ใช้คำว่า ไร้สำเนียงซึ่งเป็นการใช้คำในลักษณะแย้งหรือถ่วงความ

ตัวอย่างที่ ๖๖

ลืมนตาเถิดที่รัก พักเหนื่อยแล้ว
มาชมแก้วเคลื่อนทางเขาวางขาย
สิ้นสุนทรท่านแล้วแก้วกระจาย
เศษกรวดทรายก็เคลื่อนแสงจิ้นแข่งแวง

(คำหยาด, ๒๕๕๑: ๒๐)

ผู้ประพันธ์ใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกัน คือคำว่า “ลืมตา กับคำว่า พักเหนื่อย” มาใช้เป็นการพรรณนาถึงผู้ที่สิ้นชีวิตแล้วว่าได้พักเหนื่อยแล้วให้กลับลืมตาขึ้นมาใหม่ ให้มีชีวิตขึ้นมาใหม่ ซึ่งเป็นข้อความขัดแย้งกันและเป็นไปไม่ได้ ที่คนตายแล้วจะฟื้นขึ้นมาใหม่

ตัวอย่างที่ ๖๗

วาทปาฏิโมกข์โศลกใหม่

เอาเงินใช้ชี้้นำความดีชั่ว

เอาตำแหน่งอำนาจมาวัดตัว

เอากฎหมายหมองมัวมาคลุมใจ

(ราวเทียนมรรุธรรม, ๒๕๕๔: ๓๖)

ในบทกวีนี้ข้อความว่า “เอาเงินใช้ชี้้นำความดีชั่ว” คำว่า ดีชั่ว เป็นคำที่มีความหมายตรงข้ามกันแต่อยู่ในวรรคเดียวกันทำให้เกิดความหมายตรงข้ามกันในลักษณะแย้งหรือถ่วงความ ที่พรรณนาถึงการใช้จ่ายเงินทำให้สิ่งต่าง ๆ ที่ดีกลายเป็นสิ่งชั่ว สิ่งที่ดีกลายเป็นสิ่งดี

ตัวอย่างที่ ๖๘

โง่งอำนาจเพื่อให้ได้อำนาจ

โง่งทั้งชาติโง่งนรกโง่งสวรรค์

ผ้าเหลืองโง่งศรัทธาบ้านตะบัน

นายขยันการ โง่งโง่งหล่นลด

(ราษฎร์เดินนำราชดำเนิน, ๒๕๕๑: ๓๑)

จากข้อความว่า “ผ้าเหลืองโง่งศรัทธาบ้านตะบัน” คำว่า ดี ชั่ว เป็นคำที่มีความหมายตรงข้ามกันแต่อยู่ในวรรคเดียวกันทำให้เกิดความหมายตรงข้ามกันในลักษณะแย้งหรือถ่วงความเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกและจินตนาการ ผู้เขียนพรรณนาว่า ผ้าเหลืองซึ่งไม่มีชีวิตจิตใจ แต่กลับทำหน้าที่เหมือนเป็นพระภิกษุที่มีชีวิต โง่งศรัทธาประชาชนโดยการประพฤติปฏิบัติผิดศีลผิดวินัยไม่เหมาะสมที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือ

ตัวอย่างที่ ๖๕

ชาติผู้คิดดินแดง	แต่ข้าวแกงยังไม่กิน
จะตากแดดนอนดิน	กระไรได้
คราน้ำท่วมทุกซอก	ครั้นคราวสุขฤๅสก
ให้แบกโลกทั้งโลก	ก็บรรลัย

(เพียงความเคลื่อนไหว, ๒๕๔๑: ๑๐๗)

จากข้อความว่า “ครั้นคราวสุขฤๅสก” คำว่า สุขกับ โสก หมายถึง เวลาที่ทุกคนเรามีความสุขกัน แต่ตัวฉันกลับมีแต่ความโสกเศร้า เป็นทุกข์แต่ผู้เดียว เป็นคำที่มีความหมายตรงข้ามกันแต่อยู่ในวรรคเดียวกันทำให้เกิดความหมายตรงข้ามกันในลักษณะแย้งหรือถ่วงความเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกที่ขัดแย้งกันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

สรุป ปฏิพจน์คือการใช้คำที่มีความหมายตรงข้าม ที่ขัดแย้งกับความรู้สึกเพื่อเป็นการถ่วงน้ำหนักของเนื้อความ

๖. **ปฏิพจน์ (Rhetorical-question)** คือศิลปะการใช้คำถามที่ไม่ต้องการคำตอบของผู้เขียน เพราะมุ่งจะให้คำถามนั้นสื่อความคิดของผู้อ่าน หรือเป็นเครื่องเรียกร้องความสนใจของผู้อ่านมากกว่า ต้องการคำตอบ ผู้วิจัยพบภาพพจน์ปฏิพจน์ พบจำนวน ๑๕๕ คำ พบเป็นอันดับที่ ๑ คือ ตากรุ่ง เรื่อง โปยม พบจำนวน ๓๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๕๘ อันดับที่ ๒ บทกวีนิพนธ์คำหยาด พบจำนวน ๒๘ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๐๖ อันดับที่ ๓ คือ เพียงความเคลื่อนไหว และราษฎร์เดินนำราชดำเนิน พบจำนวน ๖ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๑๗ บทกวีนิพนธ์ที่ปรากฏภาพพจน์ปฏิพจน์จำนวนต่ำสุด คือ บทกวีอนุทิน ๑๔ ตุลา จำนวน ๑ คำ คิดเป็นร้อยละ ๐.๖๔

ตัวอย่างที่ ๗๐

เราจักเป็นเช่นใดในโลกนี้
เป็นคนดีได้ดั่งมีขมมัน
คอยขันแข่งแย่งฮีนทุกคืนวัน
ใครขวางหน้ามามันกระนั้นฤ

(ตากรุ่งเรื่อง โปยม, ๒๕๔๘: ๘๖)

การตั้งคำถาม “เช่นใด” กับ “กระนั้นฤ” การตั้งคำถามเช่นนี้ผู้เขียนต้องการบอกความรู้สึกของคนที่มืออยู่ให้รับรู้ และหาคนที่มีความรู้สึกเช่นเดียวกัน เพื่อให้รับรู้ความรู้สึกเกี่ยวกับเรื่องราว เหตุการณ์ทางการเมืองที่ตนกำลังเผชิญอยู่ว่าจะใช้ชีวิตอย่างไรถ้าข้าขวางผู้มีอำนาจจะต้องถูกฆ่าหรือ

ตัวอย่างที่ ๗๑

ไอ้หนอคำนี้นอนไหน
 สุมทุมพุ่มไม้มาห่ม
 นับดาวน้ำวเดือนเพื่อนชม
 พรหมฟากมุ้งฟ้าหมอนฟาง

(คำหยาด, ๒๕๕๑: ๑๘๓)

การตั้งคำถามด้วยคำว่า “ไหน” ผู้เขียนอยากรู้ในสิ่งที่ตนมองไม่เห็นทางออกของความเหงา และความอ้างว้าง โดดเดี่ยวเดียวดายในยามค่ำคืน ผู้เขียนมีความรู้สึกที่ต้องให้ดาวมาเป็นเพื่อนใช้ฟ้าเป็นมุ้ง เอาฟางข้าวมาเป็นหมอน

ตัวอย่างที่ ๗๒

กลไตรรชากแก้ว	กับมือ
นำปรีมริมหยดกล	เกล้าไกลี่
สะเทือนนิตสะกิดถี่	ถล้าหก
ควรรประคองแก้วไว้	ระวัง

(อนุทิน ๑๔ ตุลาคม, ๒๕๕๒: ๖๒)

การตั้งคำถามด้วยคำว่า “กลใด” การตั้งคำถามเช่นนี้เป็นการตั้งคำถามเพื่ออยากรู้ความเป็นไปของเหตุการณ์บ้านเมืองว่าเกิดอะไรขึ้น กวีนิพนธ์บทนี้หมายถึงการตั้งคำถามว่า “กลใด” กระจกแก้ว (อำนาจการปกครอง) ไปทำให้น้ำที่อยู่ในแก้ว (เคื่อดร้อนระส่ำระสาย) ปั่นป่วนบ้านเมืองไม่สงบ เป็นการสื่อถึงการใช้อำนาจการปกครองที่ไม่ถูกทำนองครองธรรมทำให้ประชาชนและบ้านเมืองเคื่อดร้อน

ตัวอย่าง ที่ ๗๓

ตั้งปัญหาคำถามอะไรเอ๋ย
แต่ต้นจนเอยไม่เคยเปลี่ยน
ตุ๊กตุ้นตึกตามาโรงเรียน
จนคินนั้นผันเปลี่ยนความเปลี่ยนแปลง

(ไม่รู้เลยว่ารัก, ๒๕๕๔: ๔๒)

การตั้งคำถามด้วยคำว่า “อะไรเอ๋ย” การตั้งคำถามเช่นนี้ผู้เขียนอยากรู้ความคิดเห็นของผู้อ่านว่าเป็นอย่างไรในการที่ทำอะไรแบบเดิม ๆ ไม่รู้จักปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจนทำให้ผู้อื่นร่วมกันตั้งคำถามเรียกร้องความสนใจของผู้อ่านมากกว่าต้องการคำตอบ จากผู้อ่าน

ตัวอย่างที่ ๗๔

สะใจไหมเล่าเพื่อนชาวไทย
เขายกให้เป็นโคตร โกงอันดับสอง
เป็นตำแหน่งที่ไม่มีใครปอง
เรายังครองอันดับไว้ได้เหมือนเดิม

(ราษฎร์เดินนำราชดำเนิน, ๒๕๕๑: ๓๑)

บทกวีบทนี้ได้ตั้งคำถาม จากคำว่า “ไหม” เป็นการตั้งคำถามแบบไม่ต้องการคำตอบผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่านจุกคิดเองว่าภูมิใจในการถูกจัดอันดับ การโกงกินในประเทศเป็นอันดับ ๒ หรือไม่ ซึ่งตำแหน่งแห่งการโกงกินนี้คงไม่มีใครพึงปรารถนาแต่ก็ปล่อยให้มีการโกงกินกันโดยไม่ปรับปรุงแก้ไข

ตัวอย่างที่ ๗๕

ทุกข์มีเหตุเป็นแดนเกิด
สงครามระเบิดเกิดจากไหน
เหตุแห่งทุกข์นั้นมีอยู่ที่ใด
ทำอย่างไรจะระงับดับสงคราม

(ราวมเทียนมธุรธรรม, ๒๕๕๔: ๑๔๓)

ผู้เขียนตั้งคำถามด้วยคำว่า

๑. “ไหน” ถามเพื่อตอกย้ำถึงการกระทำของสาเหตุแห่งสงครามที่เกิดขึ้น

๒. “ที่ใด” ถามเพื่อให้ผู้อ่านคิดทบทวนไตร่ตรองถึงเหตุแห่งทุกข์

๓. “อย่างไร” เป็นการตั้งคำถามสื่อความคิดของผู้อ่าน หรือเป็นเครื่องกระตุ้นให้ผู้อ่านคิดใคร่ครวญมากกว่าต้องการคำตอบ

ผู้เขียนสะท้อนให้เห็นว่าความทุกข์เกิดจากสาเหตุบางประการที่ทำให้เกิดทุกข์แต่สงครามรบราฆ่าฟันกันนั้นมีสาเหตุมาจากอะไร ใครเป็นคนทำให้เกิด จะดับสงครามได้อย่างไร

ตัวอย่างที่ ๑๖

วัดเอี้ยววัดโบสถ์

เจ้าขุนทองไปปล้น

คดข้าวไล่ห่อ

เขากักร้าล้อมา

ศพเจ้ายังทิ้งไว้

เหลือแต่กระดูกแก้ว

ปลูกตาลโดนคเจ็ดต้น

ปานฉะนี้ไม่เห็นมา

จะถ่อเรือไปหา

ว่าเจ้าขุนทองตายแล้ว

ไม่มีใครจะวีแวว

เมียรักจะไปปลง

(ชักม้าชมเมือง, ๒๕๔๔: ๒๓๘)

ผู้เขียนพรรณนาในลักษณะอาลัยอาวรณ์ผู้ที่สูญเสียชีวิตว่ามีผู้มีอำนาจที่ทำลายระบบประชาธิปไตยยึดอำนาจพอประชาชนไปต่อต้านก็ถูกฆ่าตาย ทำให้ลูกเมียที่อยู่ทางบ้านต้องเดือดร้อน

สรุปภาพจน์แบบปฏิพจน์ ได้สื่อความคิดระหว่างผู้เขียนและผู้อ่านเป็นการเรียกร้องให้ลูกคิดโดยมิได้หวังคำตอบจากผู้อ่าน เป็นการสื่อสารแบบไม่เผชิญหน้า

๗. อุทาหรณ์ (Analogy) คือวิธีการเปรียบเทียบเรื่องราว เหตุการณ์ หรือความคิดสองอย่างที่มีความหมายต่างกันว่าคล้ายกัน โดยการยกข้อความที่เชื่อว่าง่ายแก่การเข้าใจมาเปรียบเทียบกับสิ่งที่

ผู้แต่ง ต้องการจะเสนอ มักจะนิยมใช้สุภาษิต คำพังเพยหรือเพลงกล่อมเด็ก เพื่อช่วยสรุปใจความสำคัญ หรือช่วยสร้างบรรยากาศของเรื่องผู้วิจัยพบภาพพจน์แบบอุทาหรณ์จำนวน ๒๒๐ คำ เป็นอันดับที่ ๑ คือบทกวีนิพนธ์ อาทิตยถึงจันทร์และบทกวีนิพนธ์ราวเทียนมธุระธรรม พบจำนวน ๓๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๙๑ อันดับที่ ๒ คือบทกวีนิพนธ์ดากรุ่งเรืองโพยม พบจำนวน ๒๖ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๘๒ อันดับที่ ๓ คือไม่รู้เลยว่ารัก พบจำนวน ๒๔ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๙๑ บทกวีนิพนธ์ที่ปรากฏภาพพจน์ปฏิเสธต่ำสุด คือ บทกวีอนุทิน ๑๔ ตุลา มีจำนวน ๑ คำ คิดเป็นร้อยละ ๐.๔๕ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๗๗

เป็นประวัติศาสตร์หน้า	หนึ่งสยาม
หนึ่งพระโปรดประทาน	ประเทศให้
หนึ่งพลจากราชกูร์หลาม	รวมหนึ่ง
โค่นเข่นเดชร้ายได้	ตั้งถวิล

(อาทิตยถึงจันทร์, ๒๕๔๖: ๒๗)

วิธีการเปรียบเทียบเรื่องราว เหตุการณ์ วันที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานรัฐธรรมนูญแก่ประชาชน ในวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๑๕ ซึ่งมีความสำคัญต่อประชาชนชาวไทยยิ่งในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยประชาชนจึงร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาประเทศและปกป้องสิ่งไม่ดีออกไปทำให้ประเทศชาติอยู่รอดมาได้

ตัวอย่างที่ ๗๘

หอนหาหวนห้วงให้	หายโหย
นอนแนบนิ่งเนาเนิน	นี่
ดูดาวดาษเดือนโดย	เดี๋ยวเด่น
จุ่มจอกจันทร์จิมจี	จูดจิม

(อาทิตยถึงจันทร์, ๒๕๔๖: ๕๕)

บทกวีนิพนธ์บทนี้เป็นวิธีการพรรณนาเรื่องราว เหตุการณ์ ในวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖ ที่
 นิสิตนักศึกษาและประชาชนต้องนอนแน่นิ่ง เป็นร่างที่ไร้วิญญาณ แต่เป็นเหมือนดวงดาวที่ส่องสว่าง
 อยู่บนท้องฟ้า ด้วยการเปรียบว่า “นอนแนบนิ่งเนาเนิ่นนี้”

ตัวอย่างที่ ๗๕

โรคโลก

เอาชนะธรรมชาติ

โลกธาตุจึงแปรปรวน

ธรรมชาติจึงจัดกระบวน

ให้บทเรียนมาเจียนมนุษย์

(ราวเทียน มธุรธรรม, ๒๕๕๔: ๑๑๘)

ผู้เขียนใช้วิธีการพรรณนาเรื่องราว เหตุการณ์ การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ธรรมชาติ
 เปลี่ยนแปลงไป ความเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติทำให้ธรรมชาติหันกลับมาทำลายมนุษย์เหมือนแก่
 แค้นมาเอามนุษย์คืน เป็นบทเรียนที่มาทำร้ายมนุษย์ ที่มนุษย์ทำลายธรรมชาติ

ตัวอย่างที่ ๘๐

ก็ก่อก่อก่อก่อก่อก

เบิกทางโบกธง

บนถนนคนหาญสะท้านสะทีก

สะท้อนวันพันศพพันศึก

จดจำจารึก

ราษฎร์เดินนำราชดำเนินฯ

(ราษฎร์เดินนำราชดำเนินฯ, ๒๕๕๑: ๕๔)

กลวิธีที่ผู้เขียนใช้เป็นการพรรณนาเรื่องราว เหตุการณ์ การเรียกร้องประชาธิปไตย บนถนน
 ราชดำเนินที่เกิดขึ้นแล้วแล้วเล่า ดังข้อความในบทกวีที่ว่า “สะท้อนวันพันศพพันศึก จดจำจารึก
 ราษฎร์เดินนำราชดำเนิน”

ตัวอย่างที่ ๘๑

มาสมหาตุลาคมอาคมขลัง
 ยกตาซังขึ้นซังให้ลือฉาว
 ซ้างหนึ่งธรรมความถูกทุกเรื่องราว
 ซ้างหนึ่งคาวแห่งอธรรมความผิดพลั้ง

(เพลงขลุ่ยเหนือทุ่งข้าว, ๒๕๔๘: ๑)

กลวิธีที่ผู้เขียนใช้เป็นการเปรียบเทียบเรื่องราว เหตุการณ์ เดือนตุลาคม ที่เป็นหน้าหนึ่งในประวัติศาสตร์การเมืองไทยในการเรียกร้องประชาธิปไตย ดังคำว่า มาสมหาตุลาคมอาคมขลัง ยกตาซังขึ้นซังให้ลือฉาว เป็นการพรรณนาถึงกลุ่มชนที่รักความเป็นธรรมมาร่วมตัวกันเรียกร้องความเป็นธรรมจากกลุ่มชนที่ใช้อธรรมครองเมือง

ตัวอย่างที่ ๘๒

ทีละภาพทีละภาพกระซบซัด
 ทีละนัดทีละนัดถนัดร่าง
 ทีละวันละวัน ไปยังไม่จาง
 ยิ่งกระจะยิ่งกระจางอยู่กลางใจ

(เพียงความเคลื่อนไหว, หน้า ๑๓๑)

กวีบทนี้ผู้เขียนพรรณนาเปรียบเทียบ เหตุการณ์ การประท้วงอดอาหาร ที่เกิดขึ้นในเดือนตุลาคม ๒๕๖๖ เป็นหนึ่งในประวัติศาสตร์การเมืองไทยที่ถูกจารึกไว้ในความทรงจำ ดังคำว่า ทีละนัดทีละนัดถนัดร่าง ทีละวันละวัน ไปยังไม่จาง ยิ่งกระจะยิ่งกระจางอยู่กลางใจเป็นการสะท้อนให้เห็นภาพที่ประชาชนเรียกร้องประชาธิปไตยถูกอำนาจเผด็จการทำลายล้างด้วยการยิง

ตัวอย่างที่ ๘๓

ร้ายประเลงเพลงความหลัง
 แมปึงวังม่านผสานสาย
 พรมวาริคุริยางค์หลังระบาย
 เล่านิยายยี่ดยาวเจ้าพระยา

(คำหยาด, ๒๕๕๑: ๕๒)

ผู้เขียนพรรณนาเรื่องราวเรื่องราวของลำน้ำเจ้าพระยา ที่เกิดจากแม่น้ำปิง วัง ยม น่าน มารวมตัวกันที่ จังหวัดนครสวรรค์ และไหลเรื่อยลงมาเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาสู่อ่าวไทย ที่จังหวัดสมุทรปราการ แม่น้ำสายนี้ ไหลลงมาประจูดงเสียดนครที่บรรเลงไปตามจังหวะของสายน้ำที่ไหล ซึ่งแม่น้ำสายนี้มีตำนานเรื่องราวมากมายเกิดขึ้น

ตัวอย่างที่ ๘๔

น้อมถวายบังคมคัล

มิ่งขวัญกษัตริราชเจ้า

บรมธิสมภารผ่านภพเพรา

พิลาศร่มห่มเหย้าเย็นสรานู

องค์แห่งสามัคคีธรรมความเป็นชาติ

นำทวยราษฎร์รู้รักสมัครสมาน

เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกลมเกลียวตระการ

อันบันดาลแผ่นดินไฉนดี

(ไม่รู้เลยว่ารัก, ๒๕๕๔: ๕๓)

กวีบทนี้ผู้เขียนใช้พรรณนาเรื่องราวของสังคมไทย ที่โชคดีมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรทำให้ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุขมาทุกยุคทุกสมัย พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ ทรงเป็นแบบอย่างการดำเนินชีวิต ทรงมีทศพิธราชธรรม ทรงเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนคนไทยทุกคนทุกยุคทุกสมัย

การใช้ภาษาด้านภาพพจน์แสดงความถี่ได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงความถี่ด้านภาพพจน์ ที่ปรากฏในบทกวีนิพนธ์ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

บทกวี นิพนธ์	อุปมา	เปอร์เซ็นต์	อุปลักษณะ	เปอร์เซ็นต์	อดีตพจน์	เปอร์เซ็นต์	บุคลาธิษฐาน	เปอร์เซ็นต์	ปฏิบัติพจน์	เปอร์เซ็นต์	ปฏิบัติอุปมา	เปอร์เซ็นต์	อุทาหรณ์	เปอร์เซ็นต์	รวม	เปอร์เซ็นต์
๑.คำหยาด	๕๕	๒๕.๘๕	๖๕	๑๗.๑๕	๗	๑๑.๒๕	๑๒	๑๐	๘	๑๓.๕๖	๒๘	๑๘.๐๖	๒๑	๕.๕๔	๑๕๖	๑๖.๖๒
๒.อาทิตย์ ถึงจันทร์	๑๐	๕.๔๓	๑๔	๕.๐๑	๒	๓.๒๒	๕	๔.๑๖	๖	๑๐.๑๗	๗	๑.๕๓	๓๕	๑๕.๕๑	๘๐	๖.๖๘
๓.เพียง ความ เคลื่อนไหว	๑๘	๕.๗๘	๒๓	๖.๐๖	๔	๖.๔๕	๑๓	๑๐.๘๓	๓	๕.๐๘	๓	๕.๘๐	๑๐	๔.๕๔	๘๐	๖.๖๘
๔.ซึกม้า ชมเมือง	๕	๔.๘๕	๘	๒.๑๑	๑๐	๑๖.๑๓	๖	๕	๒	๓.๓๕	๓	๑.๕๓	๑๕	๖.๘๑	๕๓	๕.๕๕
๕.อนุทิน ๑๔ตุลา	๑	๐.๕๔	๑	๐.๒๖	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๑	๐.๖๔	๑	๐.๔๕	๔	๐.๓๓
๖.เพลงขลุ่ย เหนือทุ่ง ข้าว	๑๖	๘.๖๕	๒๒	๕.๘๐	๒	๓.๒๒	๑๑	๕.๑๖	๒	๓.๓๕	๑๗	๑๐.๕๗	๑๖	๗.๒๗	๘๖	๗.๒๕
๖.ตากรุ่ง เรื่องโทยม	๒๑	๑๑.๔๑	๔๗	๑๒.๔	๖	๕.๖๗	๑๗	๑๔.๑๗	๖	๑๐.๑๗	๓๕	๒๒.๕๘	๒๖	๑๑.๘๒	๑๕๘	๑๓.๔

ตารางที่ 2 (ต่อ)

บทกวี นิพนธ์	อุปมา	เปอร์เซ็นต์	อุปลักษณะ	เปอร์เซ็นต์	อติพจน์	เปอร์เซ็นต์	บุคคลวิษฐาน	เปอร์เซ็นต์	ปฏิพจน์	เปอร์เซ็นต์	ประพจน์	เปอร์เซ็นต์	อุทาหรณ์	เปอร์เซ็นต์	รวม	เปอร์เซ็นต์
๘. ทิพย์ สุคนธ์																
คนตรีไทย	๒	๑.๐๘	๒	๐.๕๒	๒	๓.๒๒	๒	๑.๖๖	๐	๐	๒	๑.๒๕	๒	๐.๕๐	๑๒	๑.๐๑
๕. วารี																
ดุริยางค์	๖	๓.๒๖	๒๒	๕.๘๐	๔	๖.๔๕	๖	๖.๖๖	๔	๖.๗๘	๒	๑.๒๕	๖	๒.๓๒	๕๒	๔.๔๑
๑๐. นอกร้ว																
โรงเรียน	๕	๒.๓๑	๑	๐.๒๖	๒	๓.๒๒	๒	๑.๖๖	๑	๑.๖๕	๓	๑.๕๓	๑	๐.๔๕	๑๕	๑.๒๓
๑๑. เขียน																
แผ่นดิน	๖	๔.๓๔	๔๕	๑๑.๘๓	๖	๕.๖๗	๑๗	๑๔.๑๗	๔	๖.๗๘	๓	๑.๕๓	๑๗	๓.๓๒	๑๐๐	๘.๔๘
๑๒. ราชฎี																
เดินนำราช																
ค่านิน	๗	๓.๘๐	๑๗	๔.๔๘	๕	๘.๐๖	๖	๖.๖๖	๖	๑๐.๑๗	๒๔	๑๕.๔๘	๑๑	๕	๗๘	๖.๖๑
๑๓. ไม่รู้เคย																
ว่ารัก	๒๓	๑๒.๕	๒๕	๖.๕๕	๗	๑๑.๒๕	๑๑	๕.๑๖	๘	๑๓.๕๖	๑๖	๑๐.๓๒	๒๔	๑๐.๕๑	๑๑๔	๕.๖๖
๑๔. ราว																
เทียน มธุร																
ธรรม	๓	๑.๖๓	๘๒	๒๑.๖๔	๕	๘.๐๖	๘	๖.๖๖	๕	๑๕.๒๕	๕	๕.๘๐	๓๕	๑๕.๕๑	๑๕๑	๑๒.๘๑
รวม	๑๘๔	๑๐๐	๓๓๕	๑๐๐	๖๒	๑๐๐	๑๒๐	๑๐๐	๕๕	๑๐๐	๑๕๕	๑๐๐	๒๒๐	๑๐๐	๑๑๗๕	๑๐๐

จากตารางแสดงจำนวนความถี่ด้านสรุปได้ดังนี้

ภาพพจน์แบบอุปมา ที่พบในบทกวีมีจำนวน ๑๘๔ คำ

อันดับที่ ๑ บทกวีคำหยาด มีจำนวน ๕๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๘๙

อันดับที่ ๒ บทกวีตากุ้งเรืองโพนมมีจำนวน ๒๓ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕

อันดับที่ ๓ บทกวีไม่รู้เลยว่ารัก มีจำนวน ๒๑ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๔๑

อันดับต่ำสุด บทกวีอนุทิน ๑๔ ตุลา มีจำนวน ๑ คำ คิดเป็นร้อยละ ๐.๕๑

ภาพพจน์แบบอุปลักษณะ ที่พบในบทกวีมีจำนวน ๓๗๙ คำ

อันดับที่ ๑ บทกวีราวเทียนมธุระธรรม มีจำนวน ๘๒ คำ คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๖๔

อันดับที่ ๒ บทกวีคำหยาด มีจำนวน ๖๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๑๕

อันดับที่ ๓ บทกวี ตากุ้งเรืองโพนม มีจำนวน ๔๗ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๔

อันดับต่ำสุดคือ บทกวีอนุทิน ๑๔ ตุลา มีจำนวน ๑ คำ คิดเป็นร้อยละ ๐.๒๖

ภาพพจน์แบบอติพจน์ มีจำนวน ๖๒ คำ

อันดับที่ ๑ บทกวีชักม้าชมเมือง มีจำนวน ๑๐ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๑๓

อันดับที่ ๒ บทกวีคำหยาด และไม่รู้เลยว่ารัก มีจำนวน ๗ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๒๙

อันดับที่ ๓ บทกวีเขียนแผ่นดินและตากุ้งเรืองโพนม มีจำนวน ๖ คำ คิดเป็นร้อยละ ๙.๖๘
ที่ไม่พบภาพพจน์แบบอติพจน์คือ อนุทิน ๑๔ ตุลา

ภาพพจน์แบบบุคลาธิษฐาน มีจำนวน ๑๒๐ คำ

อันดับที่ ๑ บทกวีตากรู้งเรื่องโศก และเขียนแผ่นดิน มีจำนวน ๑๗ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๑๗

อันดับที่ ๒ บทกวีกวีนิพนธ์เพียงความเคลื่อนไหว มีจำนวน ๑๓ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๘๓

อันดับที่ ๓ บทกวีตากรู้งเรื่องโศก และเขียนแผ่นดิน มีจำนวน ๖ คำ คิดเป็นร้อยละ ๕.๖๗

บทกวีนิพนธ์ที่ไม่ปรากฏภาพพจน์ คือ บทกวีอนุทิน ๑๔ ตุลาคม

ภาพพจน์แบบปฏิพจน์ มีจำนวน ๕๕ คำ

อันดับที่ ๑ บทกวีราวเทียนมธุระธรรม มีจำนวน ๑๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๒๕

อันดับที่ ๒ บทกวีนิพนธ์คำหยาด และบทกวีนิพนธ์ไม่รู้เลยว่ารัก มีจำนวน ๘ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๕๖

อันดับที่ ๓ บทกวีตากรู้งเรื่องโศก และ ร่ายฎีก์เดินนำราชดำเนิน มีจำนวน ๖ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๑๗

บทกวีนิพนธ์ที่ไม่ปรากฏภาพพจน์แบบปฏิพจน์ คือ บทกวีอนุทิน ๑๔ ตุลาคม

ภาพพจน์แบบปฏิปุจฉา พบจำนวน ๑๕๕ คำ

อันดับที่ ๑ บทกวีตากรู้งเรื่องโศก มีจำนวน ๓๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๕๘

อันดับที่ ๒ บทกวีนิพนธ์คำหยาด มีจำนวน ๒๘ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๐๖

อันดับที่ ๓ บทกวีเพียงความเคลื่อนไหว ตากรู้งเรื่องโศก และร่ายฎีก์เดินนำราชดำเนิน มีจำนวน ๖ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๑๗

บทกวีนิพนธ์ที่ปรากฏภาพพจน์แบบปฏิบัติจมาต่ำสุด คือ บทกวีอนุทิน ๑๔ ตุลาคม มีจำนวน ๑ คำ คิดเป็นร้อยละ ๐.๖๔

ภาพพจน์อุทาหรณ์ มีจำนวน ๒๒๐ คำ

อันดับที่ ๑ บทกวีนิพนธ์ อาทิตยถึงจันทร์และบทกวีนิพนธ์ราวเทียนมธุระธรรม มีจำนวน ๓๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๕๑

อันดับที่ ๒ บทกวีนิพนธ์ตากรุ่งเรืองโพยม มีจำนวน ๒๖ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๘๒

อันดับที่ ๓ คือ ไม่รู้เลยวาร์ก มีจำนวน ๒๔ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๙๑

บทกวีนิพนธ์ที่ปรากฏโวหารภาพพจน์แบบปฏิบัติจมาต่ำสุด คือ บทกวีอนุทิน ๑๔ ตุลาคม มีจำนวน ๑ คำ คิดเป็นร้อยละ ๐.๔๕

ส่วนการใช้ภาพพจน์ที่พบอันดับที่ ๑ คือ อุปลักษณ์ ผู้เขียนนิยมใช้คำว่า คือ เป็น เพื่อบรรยายให้เห็นภาพที่ชัดเจน พบจำนวน ๓๙๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๑๔ ภาพพจน์ที่พบเป็นอันดับที่ ๒ คือ ด้านอุทาหรณ์ มีจำนวน ๒๒๐ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๓๒ อันดับที่ ๓ คือ ภาพพจน์ประเภท อุปมา คำว่าเหมือน เพื่อเปรียบเทียบภาพต่าง ๆ ให้ชัดเจนมากขึ้น พบจำนวน ๑๘๔ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๖๐ ภาพพจน์ที่พบน้อยที่สุด คือ ปฏิพจน์ คำตรงข้าม พบจำนวน ๕๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๕.๐๒

การใช้ภาษาด้านแนวเพื่อชีวิต

จุดเริ่มของ “วรรณกรรมเพื่อชีวิต” น่าจะมาจากแนวคิดเรื่อง “ศิลปะเพื่อชีวิต” คำว่า “เพื่อชีวิต” แปลตรงตามภาษาอังกฤษว่า For Life กล่าวคือมีการใช้ “อาวุธทางปัญญา” ต่อสู้กับ “ความไม่เป็นธรรม” ในห้วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยอาวุธที่ใช้ต่อกรก็คือศิลปะทางวรรณกรรม อันได้แก่ บทกวี และบทเพลง (ซึ่งกวีนิยมใช้เป็นอาวุธในการต่อสู้ที่ทรงประสิทธิภาพ ในการเข้าถึง “มวลชน” มากที่สุด พร้อม ๆ กับการเข้าป่า-จับปืน) ซึ่งเราเรียกขานว่า “วรรณกรรมเพื่อชีวิต” และ “บทเพลงเพื่อชีวิต” ในเวลาต่อมา (บรรจง บรรจงศิลป์, ๒๕๕๒: ๗๕)

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การวิเคราะห์การใช้ภาษาเนื้อหาแนวเพื่อชีวิต โดยอาศัยแนวของ ไพลิน รุ่งรัตน์ (๒๕๔๑: ๓๔-๓๘) ซึ่งปรากฏในบทกวีนิพนธ์แนวเพื่อชีวิตของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ มี ๗ ชนิดคือ

๑. แนวคิดแบบจินตนิยม (Romanticism)

๒. แนวคิดแบบอุดมคตินิยม (Idealism)

๓. แนวคิดแบบสัจนิยม (Realism)

๔. แนวคิดแบบธรรมชาตินิยม (Naturalism)

๕. แนวคิดแบบอัตถิภาวนิยม (Existentialism)

๖. แนวคิดแบบสัญลักษณ์นิยม (Symbolism)

๗. แนวคิดแบบสังคมนิยม (Socialism)

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แนวเพื่อชีวิตตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังรายละเอียดดังนี้

๑. แนวคิดแบบจินตนิยม (Romanticism) คือแนวคิดที่มุ่งให้ความสำคัญแก่แก่นเรื่อง อารมณ์ ความรู้สึกและคุณค่าสังหรณ์ของผู้แต่งมากเป็นพิเศษ เพราะมุ่งจะให้ เป็นเครื่องประเทืองอารมณ์ของ ผู้อ่านมากกว่าจะเป็นเครื่องประเทืองปัญญา ฉะนั้นเนื้อหาของบทร้อยกรองตามแนวจินตนิยม จึงมักจะ พัวพันอยู่กับเรื่องความรัก โลก โกรธ หลง เป็นต้น ซึ่งเป็นกิเลสและค้นหาของมนุษย์ทั่ว ๆ ไปด้าน จินตนิยมที่พบอันดับที่ ๑ คือ บทกวีนิพนธ์ คำหยาด พบจำนวน ๕๒ คำ คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๖๑ อันดับที่ ๒ คือบทกวีนิพนธ์อาทิตย์ถึงจันทร์ พบจำนวน ๓๐ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๐๔ อันดับที่ ๓ คือตากรู้งเรื่องโพยม พบจำนวน ๒๖ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๓ บทกวีนิพนธ์ที่ปรากฏ ด้านแนวเพื่อ ชีวิตด้าน จินตนิยมน้อยที่สุดคือ อนุทิน ๑๔ ตุลา พบจำนวน ๑ คำ คิดเป็นร้อยละ ๐.๔๓ ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๘๕

รักทุกอย่างที่เห็นเป็นที่รัก
 รักรู้จักรู้ใจไม่เคยอึด
 รักยิ่งมากฝากรอยแผลพร้อยพิมพ์
 รักยิ่งแทงใจให้เจ็บรัก!

(ไม่รู้เลยว่ารัก, ๒๕๕๔: ๓๒)

ผู้เขียนแสดงให้เห็นว่า ความรักคือ ความทุกข์ ดังคำว่า “รักยิ่งมากฝากรอยแผลพร้อยพิมพ์ รักยิ่งแทงใจให้เจ็บรัก!” ข้อความนี้ตรงกับพุทธทศกัณฐ์ที่ว่า ที่ใดมีรักที่นั่นมีทุกข์ เพราะมนุษย์มักจะ พัวพันอยู่กับเรื่องความรัก โลก โกรธ หลง ซึ่งเป็นกิเลสและต้นเหตุของมนุษย์ทั่ว ๆ ไป

ตัวอย่างที่ ๘๖

ลมหนาวปรายสายสั่นลั่นทมอ่อน
 อารมณ์ว่อนวุ่นเหลือกระเจิงขวัญ
 หนาวสำนึกอยู่จะนี้ทุกวี่วัน
 ทิพย์สุคนธาเอ๋ยเจ้าเคยลอย

(คำหยาด, ๒๕๕๑: ๕๔)

ผู้เขียนแสดงให้เห็นว่า อารมณ์ของคนเรามีขึ้นมีลงมีร้อนมีเย็น ดังคำว่า “อารมณ์ว่อนวุ่น เหลือกระเจิงขวัญ” ข้อความนี้ แสดงให้เห็นอารมณ์ของคนเราไม่แน่นอน พร้อมทั้งจะปรับเปลี่ยนไปตามความโลภ โกรธ หลงอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้อารมณ์ไม่รู้จักสงบนิ่ง

ตัวอย่างที่ ๘๗

ตงสารใจ ใจเจ้าเอ๋ยไม่เคยนิ่ง
 วนและวังคินและวันหวั่นและไหว
 เหมือนถูกกายกำบังกักขังใจ
 ใจจึงได้คั่นรนทุกหนทาง

กลางคืนคอยเป็นควันอันอัดไว้
ครั้นกลางวันก็เป็นไฟไปทุกอย่าง
ร่างกายถูกผูกพันสรรพางค์
เป็นสื่อกลางแก่ใจรับใช้การ

(วารีดุริยางค์, ๒๕๔๓: ๑๘)

ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึง สภาพจิตใจของมนุษย์ที่ไม่เคยหยุดนิ่ง ดังคำว่า “ สงสารใจ ใจเจ้าเอ๋ย ไม่เคยนิ่ง” และ “กลางคืนคอยเป็นควันอันอัดไว้” ข้อความแสดงให้เห็นถึงอารมณ์ที่ไม่หยุดนิ่งทั้งกลางวันและกลางคืนเป็นเพราะใจที่ไม่สงบครุ่นด้วยเพลิงไฟกิเลสที่คอยเผาจิตใจให้เราร้อนก็มีผลกระทบต่อร่างกายให้ต้องปฏิบัติตามใจที่สั่งการ พฤติกรรมทางกายจึงขึ้นอยู่กับใจที่เป็นใหญ่เป็นหัวหน้าของกายและวาจา

ตัวอย่างที่ ๘๘

ผูกคอตลากระชากร่างกลางสนาม
เลือดยังตามจากหลังวันรินเป็นสาย
นอนแน่นิ่งเนื้อขาวเปล่าเปลือยกาย
ท่อนไม้ก่ายเกรอะเลือดเลอะเตี๊อดแดง
ร่างรุ่งริ่งลื่นจุกผูกคอห้อย
กระโดดลอยตีบร่างกว้างร้องแรง
เก้าอี้เหล็กหวดโครมโถมสุดแรง
รองเท้าแยงยัดปากกรากเข้ารุม

(เพียงความเคลื่อนไหว, หน้า ๑๓๐)

ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงอารมณ์ ความรู้สึก โกรธแค้นคละเคล้ากับความเศร้าสลดหดหู่ ซึ่งโกรธแค้นของมนุษย์ ทำให้บันดาลโทสะและสามารถทำอะไรได้ทุกอย่าง ดังคำว่า “ผูกคอตลาก ระชากร่างกลางสนาม” “ร่างรุ่งริ่งลื่นจุกผูกคอห้อย” “รองเท้าแยงยัดปากกรากเข้ารุม” สะท้อนให้เห็นพฤติกรรมและผลที่ตามมาได้อย่างชัดเจน

ตัวอย่างที่ ๘๙

เอาชนะธรรมชาติ
 มุ่งแปรธาตุมาเป็นทุน
 ทำร้ายและทารุณ
 ไม่ดูแลแม่ธรณี
 ยิ่งรู้ก็ยิ่งโลด
 ไปโทษโน่นไปโทษนี่
 แท้คนแหละราศี
 ล้วนเส็งเคร็งมะเร็งร้ายๆ

(ราวเทียน มธุรธรรม, ๒๕๕๔: ๑๑๘)

ผู้เขียนแสดงให้เห็นว่า อารมณ์ ของคนเวลาเกิดเหตุร้ายทางธรรมชาติ มักกล่าวโทษธรรมชาติว่าทำร้ายและทารุณ เกิดความไม่พอใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่กลับไม่หวนไปดูพฤติกรรมของพวกตนที่ทำร้ายธรรมชาติให้ผิดแปลกไปจากเดิมไม่ไปดูแลธรรมชาติที่ให้คุณประโยชน์แก่ตนไปทำร้ายธรรมชาติจนเกิดเภทภัยต่าง ๆ แล้วยังไม่รู้สำนึกตน

ตัวอย่างที่ ๙๐

เงินกูสิทธิ์คือกฎ
 กำหนดจริงทุกสิ่งอัน
 ขวาทันหรือช้านัน
 ก็สั่งได้อย่างใจกู
 ไตหว่า...ยุติธรรม
 ไยบังอาจมาบาดหู
 ไครหว่า...ถือตราชู
 มาต่อกรกับนายเงิน

(ราษฎรเดินนำราชดำเนิน, ๒๕๕๑: ๖๔)

ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงอารมณ์ของคนที่มีอำนาจเงินตราว่าชอบใช้เงินตรามาเป็นเครื่องตัดสิน และแก้ปัญหาเมื่อมีผู้ประท้วงด้วยอารมณ์ความไม่พอใจก็จะใช้เงินปิดปากคนพูดมากไม่ให้พูดคนที่พูดผิดให้เห็นเป็นพูดถูก คนผู้ถูกให้เห็นเป็นพูดผิดได้

ตัวอย่างที่ ๕๑

เพราะรักไม่รู้จบ
จึงรบไม่รู้จัก
รู้แคร์รักรัก
ไม่เว้นวรรคไม่เว้นใจ
ยิ่งรักคิดถึงมาก
ก็ยิ่งอยากมาอยู่ใกล้
จากกันเหมือนจากไกล
ให้โหยหาทุกนาที

(ไม่รู้เลยว่ารัก, ๒๕๕๔: ๖๕)

ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึง สภาวะจิตใจเรื่องความรักของมนุษย์ที่ไม่มีที่สิ้นสุด รักแบบไม่มีเหตุผล ไม่รู้จักยับยั้งชั่งใจรักแบบโง่มงายดังคำว่า “ยิ่งรักคิดถึงมากก็ยิ่งอยากมาอยู่ใกล้” และ “จากกันเหมือนจากไกลให้โหยหาทุกนาที” ข้อความแสดงให้เห็นถึงอารมณ์ของความรักที่มีความทรمانด้วยความคิดถึงทุกนาที

โดยสรุปแนวจินตนิมิต คือ การเขียนที่มุ่งประเทืองอารมณ์ของผู้อ่าน โดยมุ่งแสดงให้เห็นถึงอารมณ์ของมนุษย์ที่พัวพันอยู่กับ รัก โลก โกรธ หลง หรือที่เรียกว่า ตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา นั่นเอง

๒. แนวคิดแบบอุดมคตินิยม (Idealism) คือแนวคิดที่มุ่งเสนอเรื่องราวหรือสิ่งๆ ที่ผู้แต่งเห็นว่า “น่าจะมี” หรือ “ควรจะเป็น” อันเป็นความมุ่งหวังในความสมบูรณ์แบบของสรรพสิ่งซึ่งเป็นอุดมการณ์หรืออุดมคติของคนเราที่อยากให้เป็นเช่นนั้นเช่นนี้แล้วยึดมั่นถือมั่นว่าสิ่งที่ตนเองคิดหรือทำเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ความคิดหรือพฤติกรรมของผู้อื่นเป็นสิ่งผิดไม่ถูกต้อง แนวเพื่อชีวิตด้านอุดมคติที่พบอันดับที่ ๑ คือ ราวเทียนมธุระธรรม พบจำนวน ๖๐ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๒๕ อันดับที่ ๒ คือ บทกวีนิพนธ์คำหยาด พบจำนวน ๔๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๔๗ อันดับที่ ๓ ตากรุ่งเรืองโพยมพบจำนวน

๓๗ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๕ บทกวีนิพนธ์ที่ปรากฏน้อยที่สุดในด้านนี้คือ อนุทิน ๑๔ ตุลาคม พบจำนวน ๑ คำ คิดเป็นร้อยละ ๐.๓๒ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๕๒

มาเถิดมาทุกข์ยาก	มาบากับกับเพื่อนพ้อง
อย่าหวังเลยร้างรอง	จะเรื่องไรในชีพนี
ก้าวแรกที่เรายัง	จะสร้างทางในทุกที่
ป่าเถื่อนในปฐพี	ยังมีไว้รอให้เดิน

(เพียงความเคลื่อนไหว, ๒๕๔๑: ๑๓๖)

ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่อันเป็นความมุ่งหวังในความสมบูรณ์ของสภาพสังคมแลบ้านเมือง เพื่อให้เกิดสันติภาพไม่เกิดความขัดแย้งและความยุติธรรม เป็นการร้องขอให้ทุกคนควรจะร่วมแรงร่วมใจกัน ดังข้อความที่ว่า “มาเถิดมาทุกข์ยาก มาบากับกับเพื่อนพ้อง ป่าเถื่อนในปฐพี ยังมีไว้รอให้เดิน” เป็นการเรียกร้องให้ทุกคนมาร่วมมือกันเพื่อช่วยกันกำจัดเรื่องร้าย ๆ ที่เกิดขึ้นบนผืนแผ่นดิน ที่ยังมีอีกมาก ขอให้ทุกคนมาร่วมสุขร่วมทุกข์เพื่อช่วยกันกำจัดสิ่งเป็นอธรรมให้พ้นไปจากแผ่นดิน

ตัวอย่างที่ ๕๓

ดับร้อนที่ทุกข์ร้อน
คือฝนที่พัดพัว
จงเป็นเช่นดอกบัว
อยู่ในน้ำแต่เหนือน้ำ

(ราวเทียน มธุรธรรม, ๒๕๕๔: ๑๕๑)

ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่อันเป็นความมุ่งหวังในความสมบูรณ์ของชีวิตที่ได้รับความสะดวกสบาย เพราะความทุกข์ทราณาใจทุกคนควรช่วยกันดับความร้อนใจด้วยการฝึกฝนจิตใจให้หลุดพ้นจากกิเลส เป็นเหมือนดอกบัวที่อยู่เหนือน้ำ ก็เหมือนมนุษย์ที่อยู่ในโลกก็ควรที่จะอยู่เหนือโลกคือไม่ยึดมั่นในสิ่งทั้งหลายทั้งปวง ดังที่ว่า “จงเป็นเช่นดอกบัวอยู่ในน้ำแต่เหนือน้ำ ”

ตัวอย่างที่ ๔๔

หมาเห่าอย่าเห่าตอบ

มันทดสอบสัญชาตญาณ

รู้ได้ในสันดาน

ว่าใครพาลและใครพระ

(ราวที่ขียนมธุรธรรม, ๒๕๕๔: ๑๐๗)

ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติตนตามสำนวนไทยที่ว่า หมาเห่าอย่าเห่าตอบ หมายถึง อย่าไปต่อกรกับคนพาล หรือคนที่ไม่ดีซึ่งอาจนำอันตรายมาสู่ตนได้ ควรอยู่ห่าง ๆ เข้าไว้แล้วจะปลอดภัยหรือไม่เดือดร้อน

ตัวอย่างที่ ๔๕

น้ำตาหยดหนึ่งนี้มากมีค่า

ประมวลมาเหมือนฝักมากความหมาย

เตือนให้ลูกปลุกให้สู้อย่างผู้ชาย

และระบายเลบงแค้นแก้แค้นเวลา

(คำหยาด, ๒๕๕๑: ๖๘)

ผู้เขียนแสดงให้เห็นว่าลูกผู้ชายไม่ควรร้องไห้ คือต้องมีใจที่เข้มแข็งอดทน ดังข้อความที่ว่า “น้ำตาหยดหนึ่งนี้มากมีค่า” เตือนให้รู้ว่าน้ำตาลูกผู้ชายหยดหนึ่งนั้น มีคุณค่ามหาศาล อย่าให้เสียน้ำตาไปโดยปราศจากประโยชน์ และข้อความว่า “เตือนให้ลูกปลุกให้สู้อย่างผู้ชาย” เป็นการปลุกใจให้ลูกมาต่อสู้ยาพิษแก้พิษหวัง ใช้น้ำตาที่เสียไปมาเป็นพลังให้ต่อสู้ต่อไป

ตัวอย่างที่ ๔๖

ใครคือครุครุคือใครในวันนี้

ไซ่อยู่ที่ปริญญามหาศาล

ไซ่อยู่ที่เรียกว่าครูอาจารย์

ไซ่อยู่นานสอนนานในโรงเรียน

ครุคือผู้ชี้ทางความคิด

ให้รู้ถูกรู้ผิดคิดอ่านเขียน

ให้รู้ทุกขรู้ยากรู้พากเพียร

ให้รู้เปลี่ยนแปลงสู้รู้การงาน

ครูคือผู้ยกระดับวิญญาณมนุษย์ ให้สูงกว่าสัตว์เดรัจฉาน
 ครูคือผู้สั่งสมอุดมการณ์ มีดวงมณีเพื่อมวลชนในตนเอง
 ครูจึงเป็นนักสร้างผู้ใหญ่ยิ่ง สร้างความจริงสร้างคนกล้าสร้างคนเก่ง
 สร้างคนให้เป็นตัวของตัวเอง ขอมอบเพลงนี้มาบูชาครู

(เพลงขลุ่ยเหนือทุ่งข้าว, ๒๕๔๘: ๕๑)

ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่ครูควรจะเป็น ครูเป็นคำที่มีคุณค่า ครูเป็นผู้นำทางวิญญาณ เป็นผู้
 ประสาทความรู้ความสามารถ เป็นผู้นำทางความคิดให้รู้จักรับชอบ รู้จักเลือกทางดำเนินชีวิตแล้วก็
 นำให้เกิดทางวิญญาณครูเป็นผู้นำทางคุณธรรมเบื้องสูง บทกวี “ใครคือครู” นี้ให้เห็นว่าค่าของความ
 เป็นครูนั้นอยู่ที่การ “ยกระดับจิตใจ” ให้ศิษย์ มิใช่การสอนให้ศิษย์เป็นเลิศด้านวิชาการแต่เพียงอย่าง
 เดียว ดังคำว่า ครูคือผู้ยกระดับวิญญาณมนุษย์

ตัวอย่างที่ ๕๗

ไม่ยึดถือปรีดาประชาโลก
 ไม่ทุกข์โศกเสียใจหรือให้หวน
 มีความสุขอยู่ทุกยามตามที่ควร
 ไม่ปั่นป่วนไปตามความเร่าร้อน

(วาริคุริยางค์, ๒๕๔๗: ๒๗)

ผู้เขียนแสดงให้เห็นสภาวะจิตใจของมนุษย์ที่ไม่ยินดีกับสิ่งที่ได้ ไม่ยินร้ายกับสิ่งที่เสีย ดังคำว่า
 “ไม่ยึดถือ ไม่ทุกข์โศก ไม่ปั่นป่วนไปตามความเร่าร้อน” ข้อความนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการ
 ฝึกฝนจิตใจไม่ให้ปั่นป่วนไปตามกระแสโลก

ตัวอย่างที่ ๕๘

จำไว้เลยออกหักจงรักใหม่
 ให้ทันทีทันใดอย่าได้สะอูด
 ยิ่งโศกซ้ำซ้ำตรมยิ่งโทรมทรุด
 จะยิ่งหลุดลงนรกอเวจี

จำไว้เลยอกหักจงรักใหม่
 รักทุกครั้งยิ่งใหญ่ใหม่เสมอ
 ความรักไม่ต้องการฝืนละเมอ
 ไม่รู้เจอออกหักรักไม่เป็น

(ไม่รู้เลยว่ารัก, ๒๕๕๔: ๘)

ผู้เขียนแสดงให้เห็นความมุ่งหวังว่าเราควรรักษาความรักทุกครั้งเป็นบทเรียนสอนใจ
 เตือนใจตนเอง ไม่หมกมุ่นกับความรักที่ล้มเหลวที่บั่นทอนจิตใจให้เศร้าหมองเมื่อผิดหวังกับความ
 รักเก่า ให้ตั้งตัวตั้งใจทำรักใหม่ให้ดีไม่ต้องกลัวความอกหักและต้องกล้าที่จะรัก ดังข้อความว่า รัก
 ทุกครั้งยิ่งใหญ่ใหม่เสมอ

โดยสรุปบทกวีแนวอุดมคติ คือแนวที่ผู้เขียนมุ่งหวังให้สังคมมีความเข้มแข็งไม่ท้อแท้
 กับชีวิตให้ให้พยายามลุกขึ้นมาต่อสู้กับชีวิตใหม่ทำชีวิตให้มีให้เป็นที่เกิดขึ้น ด้วยการหวังให้สังคม
 เป็นสังคมที่สมบูรณ์แบบและน่าอยู่

๓. แนวคิดแบบสัจนิยม (Realism) คือแนวคิดที่มุ่งสะท้อนภาพชีวิตและสังคมมนุษย์ตาม
 สภาพที่เป็นจริงงานร้อยกรองแนวสัจนิยมจึงแสดงให้เห็นภาพทั้งในด้านดีและด้านร้ายอย่างตรงไป
 ตรงมา บทกวีแนวเพื่อชีวิตด้านสัจนิยมที่พบอันดับที่ ๑ คือบทกวีนิพนธ์ราวเทียนมธุระธรรม พบจำนวน
 ๓๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๕๑ อันดับที่ ๒ คือ บทกวีนิพนธ์คำหยาด พบจำนวน ๒๘ คำ คิดเป็น
 ร้อยละ ๑๓.๒๑ อันดับที่ ๓ คือ ตากรุ่งเรืองโพยม พบจำนวน ๒๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๑๕ บทกวี
 นิพนธ์ที่ปรากฏแนวเพื่อชีวิตด้านสัจนิยมน้อยที่สุดคือ คือบทกวีอนุทิน ๑๔ ตุลา พบจำนวน ๑ คำ
 คิดเป็นร้อยละ ๐.๔๑ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๕๕

พ่อแม่ได้แต่หวัง
 ให้ลูกตั้งใจศึกษา
 จนได้ใบปริญญา
 เป็นเกียรติแก่วงศ์ตระกูล
 พ่อคำก็หวังได้
 กำไรดีทวีคูณ

(ราวเทียนมธุระธรรม, ๒๕๕๔: ๑๐๖)

ผู้เขียนแสดงแนวคิดที่มุ่งสะท้อนภาพความเป็นจริงทางด้านความเชื่อของคนในสังคม ที่คนแต่ละคนก็มีเป้าหมายที่แตกต่างกัน พ่อแม่ก็หวังให้ลูกเรียนจบสำเร็จการศึกษาทำให้พ่อแม่เกิดความรู้สึกภูมิใจจากใบปริญญาที่ลูกได้รับซึ่ง ที่เป็นใบเบิกทางในการประกอบอาชีพ ส่วนพ่อค้าก็หวังผลกำไรในการค้าขาย เมื่อประกอบอาชีพได้ผลกำไรชีวิตก็เจริญก้าวหน้า

ตัวอย่างที่ ๑๐๐

มีความดีเป็นครูให้รู้ชอบ

มีความร้ายให้ตอบให้ต่อสู้

ความทุกข์ยากมากมายได้เรียนรู้

ชีวิตนี้มีครูอยู่รอบตัวฯ

(ราวเทียน มธุรธรรม, ๒๕๕๔: ๑๑๐)

ผู้เขียนแสดงให้เห็นแนวคิดที่มุ่งสะท้อนภาพชีวิตและสังคมมนุษย์ตามสภาพที่เป็นจริงว่า มนุษย์ย่อมมีประสบการณ์ชีวิตที่เป็นเสมือนครูสอนใจ ไม่ว่าจะเรื่องดีร้ายทุกข์โศก ทุกอย่างที่ประสบถือว่าเป็นครูทั้งสิ้นที่คอยเตือนสติสอนใจอย่างประมาทเมื่อได้มีความสุข อย่าเป็นทุกข์เมื่อประสบความเลวร้ายต่าง ๆ ให้เอาสิ่งที่ประสบมาเป็นครูสอนใจอยู่เสมอ

ตัวอย่างที่ ๑๐๑

แออัดยัดเยียดล้น

ลามทาง

จากคำขันรุ่งเคียง

ไหลพร้อม

รายรอบขอบเขตวาง

แขวงขาด

รตติคตลอดย่อนอ้อม

อัดแอฯ

(อนุทิน ๑๔ ตุลา, ๒๕๕๒: ๕๐)

ผู้เขียนแสดงให้เห็นแนวคิดที่มุ่งสะท้อนภาพชีวิตและสังคมมนุษย์ที่อยู่ในเมืองหลวงตามสภาพที่เป็นจริง ว่า มีสภาพที่แออัดยัดเยียดมีจราจรติดขัดในการเดินทางเพราะมีเหตุการณ์การเรียกร้องสิทธิและอำนาจประชาธิปไตยกันอยู่ตลอดเวลา

ตัวอย่างที่ ๑๐๒

รัฐแรงแห่งทุกข์และสุขสิ้น
บนแผ่นดินแผ่นเดียวเปลี่ยวและเหงา
จิบน้ำใจจนทั่วเจียนมัวเมา
ไร้ร่มเงารังเรอและเพื่อนตาย

(คำหยาด, ๒๕๕๑: ๑๘๖)

ผู้เขียนแสดงแนวคิดที่มุ่งสะท้อนภาพ ความเป็นจริงว่า การอยู่บนโลกทำให้เราทุกข์ สุขและความทุกข์ อีกทั้งบนแผ่นดินนี้มีความเปลี่ยวเหงา รู้สึกโดดเดี่ยวและอ้างว้าง เหมือนอยู่ตัวคนเดียว ไร้เพื่อนฝูงที่คอยช่วยเป็นกำลังใจให้ต่อสู้กับสิ่งต่าง ๆ บนแผ่นดิน งานร้อยกรองนี้แสดงให้เห็นภาพทั้งในด้านดีและด้านร้าย ดังข้อความที่ว่า รัฐแรงแห่งทุกข์และสุขสิ้น

ตัวอย่างที่ ๑๐๓

อารมณ์คือเครื่องเล่นเป็นนามรูป
ยอมวาบวูบเวียนตามความยึดถือ
เมื่อใจแตกแหลกยับลงกับมือ
ใครเล่าคือคนที่ขี้มัน

(คำหยาด, ๒๕๕๑: ๘๒)

ผู้เขียนแสดงแนวคิดที่มุ่งสะท้อนภาพ สังคม ทางด้านพระพุทธศาสนาที่สอนเรื่องนาม รูป คืออารมณ์เป็นสิ่งที่ไม่ใช่รูป เป็นสภาวะธรรม

ตัวอย่างที่ ๑๐๔

ธุรกิจศึกษาการ
การเมืองก็หวังมุ่ง
จะปรับปรุงเพิ่มงบประมาณ
ศึกษาต้องไพศาล
ล้วนวางแผนแล้ววางแผน

ผู้เรียนก็เพียรรู้
 รู้ภิกษาจนจบแดน
 ปฏิญญาเป็นโยชน์แขวน
 ผนังตั้งอวดคาดตน

(ราวเทียนมธุรธรรม, ๒๕๕๔: ๑๐๖)

ผู้เขียนแสดงแนวคิดที่มุ่งสะท้อนภาพ ความเป็นจริงของ นักการเมืองบางคนที่หวังผลประโยชน์จากการตั้งงบประมาณในการพัฒนาบ้านเมืองให้มากขึ้น ส่วนนักเรียนก็ต้องตั้งใจศึกษาเล่าเรียนเพื่อให้ประสบผลสำเร็จในด้านการศึกษาเมื่อจบการศึกษาแล้วกลับใช้ความรู้ความสามารถในทางที่ผิด หลงตัวเองว่ามีความรู้ความสามารถไม่ยอมรับความรู้ความสามารถของผู้อื่นกลายเป็นคนที่มีอัตตาดีมั่นถือมั่นตนเองว่าอยู่เหนือผู้อื่นยึดถือกับใบปริญญาอวดความเป็นตัวตน

สรุป แนวสังขนิม คือการเขียนที่สะท้อนภาพของความเป็นจริงในสังคมที่มี วิธีการดำเนินชีวิตที่มีทั้งสุขและทุกข์ อย่างตรงไปตรงมาให้ได้พรรณนาถึงสภาพการณ์ต่าง ๆ ทั้งด้านดีและร้ายที่เกิดขึ้นจริงในสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัย

๔. แนวคิดแบบธรรมชาตินิยม (Naturalism) คือแนวคิดที่แตกแขนงไปจากแนวคิดแบบสังขนิมที่ก่อให้เกิดความหม่นหมอง โศกเศร้าของแต่ละชีวิตในสังคมซึ่งประสบความล้มเหลวหรือความพ่ายแพ้ต่อสิ่งต่าง ๆ ที่ได้ประสบมา แนวเพื่อชีวิตด้านธรรมชาตินิยมที่พบเป็นอันดับที่ ๑ คือ บทกวีนิพนธ์คำหยาด พบจำนวน ๓๓ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๖๔ อันดับที่ ๒ คือกวีนิพนธ์ราษฎรเดินนำราชดำเนินและบทกวีราวเทียนมธุรธรรม พบจำนวน ๓๑ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๖๕ อันดับที่ ๓ คือดากรุ่งเรืองโพยมพบจำนวน ๓๐ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๒๒ บทกวีนิพนธ์ที่ปรากฏแนวเพื่อชีวิตด้านธรรมชาตินิยมน้อยที่สุดคือ บทกวีอนุทิน ๑๔ ตุลา พบจำนวน ๑ คำ คิดเป็นร้อยละ ๐.๔๓

ตัวอย่างที่ ๑๐๕

ฉันทอกหักตามระเบียบเรียบร้อยแล้ว
 เหลือแต่แววสังเวชซากเศษหวัง
 ธงปราชัยชักปราดขึ้นพาดบัง
 ความจริงจึ่งทั้งสิ้นจิงชินชา

(คำหยาด, ๒๕๕๑: ๘๒)

ผู้เขียนแสดงให้เห็นแนวคิดที่มุ่งมองไปในด้านความ โศกเศร้าและหม่นหมองของชีวิต ดังข้อความที่ว่า “ฉันอกหักตามระเบียบเรียบร้อยแล้ว เหลือแต่แววสว่างแววซากศพห้วง” ความคิด เศร้าหมองนี้ มีสาเหตุมาจากเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมที่ทำให้ประสบความล้มเหลว ความพ่ายแพ้ ในชีวิต

ตัวอย่างที่ ๑๐๖

รัฐธรรมนูญเป็นน้ำตามากี่หยด

ก็คราบเลือดปรากฏสยดสยอง

ทุกอำนาจ ทุกมาตรา เป็นตาตะแกรง

ล้วนไหน่หนอนยอนแยง แย่งตีตรา

(ราษฎรเดินนำราชดำเนิน, ๒๕๕๑: ๘๒)

ผู้เขียนแสดงให้เห็นแนวคิดที่มุ่งด้านรู้สึกสลดและ โศกเศร้าพร้อมทั้งความหม่นหมองของ ชีวิต และล้มล้างเกิดการต่อสู้ระหว่างประชาชนกับผู้นำปกครองเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญการปกครองที่ เป็นสาเหตุให้เกิดการละเมิดดังข้อความที่ว่า “รัฐธรรมนูญเป็นน้ำตามากี่หยด ก็คราบเลือดปรากฏ สยดสยอง” ความคิดเศร้าหมองนี้ มีสาเหตุมาจากสภาพสังคมที่เลวร้ายอันเกิดจากผู้นำคือ รัฐบาล และฝ่ายค้านรวมทั้งการยึดอำนาจของทหารทำให้บ้านเมืองไม่สงบ

ตัวอย่างที่ ๑๐๗

ทั้งเสื้อขาดขาดเส้นเป็นเศษเสื้อ

หมอนเป็นเนื้อป้ายเหนอะเขยอะแยง

มุ้งมอมมอมขมุกขมัวซากตัวแมง

ใต้ถุนแอ่งน้ำหนอนยอนยวบยับ

ไอ้ตัวเล็กตัวร่อนนอนแหงกแหงก

แม่ที่ขิวแตกไถเงินอยู่หงับหงับ

พ่อจุกเทียนเวียนนอนอยู่วัับวัับ

ไอ้ตัวโตตัวคับขยับชะเง้อ

(ตากรุ่งเรืองโพยม, ๒๕๔๘: ๖๘)

บทกวีนี้ผู้เขียนแสดงให้เห็นแนวคิดที่เต็มไปด้วยความอัดอั้นขัดสนที่ประชาชนต้องดิ้นรนต่อสู้กับชีวิตในเมืองหลวงที่มีวิถีชีวิตที่สลับซับซ้อน ซึ่งเป็นชีวิตที่ต้องดิ้นรนต่อสู้เพื่อความอยู่รอดในสังคม ประชาชนที่เดินทางเข้ามาหากินในกรุงเทพฯ มีอุปกรณ์เครื่องนอน ลำบากไม่มีแม้แต่แสงไฟฟ้าต้องใช้เทียนแทนแสงสว่าง ดังข้อความที่ว่า “ทั้งเสื้อขาดขาดเส้นเป็นเศษเสื้อ หมอนเป็นเนื้อป้ายเหนอะเขยอะเขยง”

ตัวอย่างที่ ๑๐๘

แรงไร้แรงนาสาหัส
 จักหยัดยื่นยงคงไฉน
 แรงจักรแรงยนต์กลไก
 แทนที่แรงไร้แรงนา
 บ้านเรายังไร้ยงนา
 โลกาภิวัตน์ไล่ด้อน
 ตาสีตาสาหัวคลอน
 แรงงานแ่งนงอ่อนโงนงน

(ไม่รู้เลขวาร์ก, ๒๕๕๔: ๑๑๔)

ผู้เขียนแสดงให้เห็นแนวคิดที่เกี่ยวกับชีวิต ของประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่ต้องทุกข์ทนกับการดำรงชีพด้วยปัญหามากมาย มีแรงเครื่องจักรเข้ามาแทนที่แรงคนแต่ไม่มีเงินทองไปซื้อเครื่องจักรยนต์ทำเกษตรกรรม เป็นเหตุทำให้คนยากจนต้องเดือดร้อน ดังข้อความที่ว่า “ ตาสีตาสาหัวคลอนแรงงานแ่งนงอ่อนโงนงน ”

ตัวอย่างที่ ๑๐๙

ใจจึงหน่ายจึงเหนื่อยจึงเมื่อยล้า
 วุ่นพวาวอนไหวถูกล่าด้อน
 เกิดแล้วก่อต่อแล้วเร็นเย็นแล้วร้อน
 ไม่พักผ่อนเพียงสักคราวเฝ้าแพบพู่

(วารีดุริยางค์, ๒๕๔๗: ๒๒)

ทวีปนี้ผู้เขียนแสดงให้เห็นแนวคิดที่แสดงความสิ้นหวังความเหน็ดเหนื่อยในชีวิตที่ต้องดิ้นรนต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ นานา ที่เข้ามาสู่มอยู่ในชีวิต ทำให้เกิดเหน็ดเหนื่อยทั้งกายและใจจนจิตใจห่อเหี่ยวสิ้นหวังและหมดกำลังใจ

สรุป แนวธรรมชาตินิยมคือแนวคิดด้านการสะท้อนความเศร้าหมองความระทมของชีวิตที่เกิดจากสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมที่ต้องต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของชีวิต

๕. แนวคิดแบบอัตถิภาวนิยม (Existentialism) คือแนวคิดที่มุ่งเน้นการแสวงหาคคุณค่าใหม่ ๆ ในชีวิต โดยปฏิเสธกฎเกณฑ์หรือคุณค่าของสังคมเก่า ไม่ว่าจะ เป็นขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา ความเชื่อ หรือกฎหมายเป็นต้น แนวเพื่อชีวิตด้านอัตถิภาวนิยมที่พบอันดับที่ ๑ คือ บทกวีนิพนธ์ คำหยาดและบทกวีนิพนธ์ตากรุ่งเรืองโพยม พบจำนวน ๒๒ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๖๗ เป็นอันดับที่ ๒ คือบทกวีนิพนธ์ราษฎร์เดินนำราชดำเนิน พบจำนวน ๑๔ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๖๑ อันดับที่ ๓ คือไม่รู้เลยว่ารัก พบจำนวน ๑๓ คำ คิดเป็นร้อยละ ๙.๘๔ บทกวีนิพนธ์ที่ปรากฏแนวเพื่อชีวิตด้านอัตถิภาวนิยมน้อยที่สุดคือ บทกวีอนุทิน ๑๔ ตุลา พบจำนวน ๑ คำ คิดเป็นร้อยละ ๐.๗๕ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑๑๐

กลุ่มเขาปรากฏขึ้น	คือธรรม
ธรรมที่ไร้วันแปลง	เปลี่ยนได้
ธรรมที่อุทธรณ์อำ-	นาจอธิปไตยพ่อ
ธรรมที่ถูกทิ้งไว้	หว่างชน

(อาทิตย์ถึงจันทร์, ๒๕๔๖: ๒๙)

ผู้เขียนแสดงให้เห็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการแสวงหาคคุณค่าใหม่ ๆ ในชีวิตที่เป็นธรรม โดยปฏิเสธกฎเกณฑ์เดิมทางด้านกฎหมายมีความต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงอำนาจอธิปไตยเก่า ๆ ที่ไม่เป็นธรรมที่สร้างความเลื่อมล้ำค่าสูงในสังคมที่ไม่เป็นธรรม ดังตัวอย่างข้อความ “ ธรรมที่ไร้วันแปลงเปลี่ยนได้ ธรรมที่อุทธรณ์อำนาจอธิปไตยพ่อ ”

ตัวอย่าง ที่ ๑๑๒

เสียงกลองฆ้องกลองตัดจากวัดแว่ว
 ปี่แก้วแจ้วเจื้อยประจวบ
 ระนาดกรอล้อทุ้มนุ่มนวล
 มาเชิญชวนโหมงามทำบุญ

(คำหยาด, ๒๕๕๑: ๑๖๖)

ผู้เขียนแสดงให้เห็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการแสวงหาความสุขด้วยการทำบุญกุศล โดยการเชิญชวนให้ชายหนุ่มหญิงสาวมาทำบุญร่วมกันซึ่งเป็นการเชื่อทางศาสนาที่ว่าทำบุญความดีจะทำให้ไปเกิดในสวรรค์หรือสถานที่ดี ๆ ดังข้อความ “ระนาดกรอล้อทุ้มนุ่มนวล มาเชิญชวนโหมงามทำบุญ”

ตัวอย่าง ที่ ๑๑๓

เปิดหนังสือเพื่ออ่านงานความคิด
 เปิดชีวิตเพื่ออ่านความฝันใฝ่
 เปิดทางชัยเพื่ออ่านการก้าวไกล
 เปิดทางชัยเพื่ออ่านสันติธรรม

(ตากรุ่งเรือง โปยม, ๒๕๔๘: ๑๕)

ผู้เขียนแสดงให้เห็นแนวคิดที่เชิญชวนให้แสวงหาคุณค่าใหม่ ๆ ในชีวิต โดยการเปิดโลกทัศน์ด้วยการอ่านหนังสือที่สะท้อนความคิดต่าง ๆ ของผู้เขียนจากการอ่านหนังสือเพราะการอ่านคือประตูสู่โลกกว้างดัง ตัวอย่างข้อความ “เปิดหนังสือเพื่ออ่านงานความคิดเปิดชีวิตเพื่ออ่านความฝันใฝ่”

ตัวอย่าง ที่ ๑๑๔

จักสืบทอดเจตนา ประชาธิปไตย
 จักโบกธงตุลาชัยไปทุกหน
 จักขอดเกล็ดเผด็จการที่ด้านทน
 กู้ศักดิ์ศรีความเป็นคน ให้คงคืน

(ราษฎรเดินนำราชดำเนิน, ๒๕๕๑: ๘๒)

กวีนิพนธ์บทนี้ผู้เขียนสะท้อนให้เห็นแนวคิดที่มุ่งเน้นเจตนาที่แน่แน่ว ในการสืบทอด
อุดมการณ์ความเป็นประชาธิปไตย นั่นคือความมีสิทธิและเสรีภาพในสังคมภายใต้กฎเกณฑ์ทาง
กฎหมายถูกต้องเหมาะสม ไร้การกดขี่ข่มเหงจากผู้มีอำนาจทางการเมืองการปกครอง ดังข้อความว่า “ จักสืบ
ทอดเจตนา ประชาธิปไตย จักโบกธงตุลาชัยไปทุกหน” และ “ กู้ศักดิ์ศรีความเป็นคน ให้คงคืน ”

ตัวอย่าง ที่ ๑๑๕

เจตนาคือประชาธิปไตย
พระปกเกล้าตรัสไว้ตั้งแต่ต้น
ว่าอำนาจใช่เฉพาะคณะบุคคล
แต่เป็นของปวงชนประชาไทย
สงครามสองความคิดยังคงคู่
ร้างระอุหตุลามาหมกไหม้
ประวัติศาสตร์ไม่ควรซ้ำอยู่รำไป
มันจะไม่มีวันเหมือนวันนี้

(เพลงขลุ่ยเหนือทุ่งข้าว, ๒๕๔๘: ๑๔๒)

ผู้เขียนแสดงให้เห็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการแสวงหาความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ที่มา
จากประชาชนและเพื่อประชาชน มิใช่เพื่อผู้ใดผู้หนึ่ง ดังตัวอย่างข้อความว่า “เจตนาคือประชาธิปไตย
พระปกเกล้าตรัสไว้ตั้งแต่ต้น ว่าอำนาจใช่เฉพาะคณะบุคคล แต่เป็นของปวงชนประชาไทย”

ตัวอย่างที่ ๑๑๖

เพ็ญวิสาขะสว่างกลางฟ้าฝน
จงปลุกตนจากหลับให้กลับตื่น
จงรู้ตนในตนรู้โยนคืน
จงรู้ยืนตรงไม่มีตน

(รวมเทียนมธุรธรรม, ๒๕๕: ๔๔๓)

ผู้เขียนแสดงให้เห็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการแสวงหาคคุณค่าของความเป็นมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์ เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นให้ไม่ยึดติดในความเป็นตัวตนให้รู้จักประมาณในความเป็นตัวตน รู้จักต่อสู้กับชีวิตด้วยตนเอง ต้องปลุกตนเองให้รู้ตื่นจากกิเลส เหมือนกับองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ตรัสรู้ ในวันเพ็ญวิสาขบูชา

ตัวอย่างที่ ๑๑๗

ตระตะ โพนพ้อสารุการ

โอมอ่านโองการบันลือเลื่อง

พาทย์ทิพย์อาถรรพ์อันบรรเทือง

ไหว้เครื่องเปรี๊ยะประโคม

(ทิพย์สุคนธ์ดนตรีไทย, ๒๕๔๔: ๘)

ผู้เขียนแสดงให้เห็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการแสวงหาคคุณค่าทางสภาวะของจิตใจ ที่มนุษย์ต้องมีเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เช่นการเล่นดนตรีไทยก่อนจะเล่นจะบรรเลงต้องมีการไหว้ครูเพื่อขอพรขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ครูอาจารย์ช่วยปกป้องคุ้มครองตนเองให้มีสติอยู่กับตัวเองสามารถแสดงการดนตรีนาฏศิลป์ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สรุปแนวอัตถิภาวนิยม คือรูปแบบงานเขียนที่มุ่งนำเสนอคุณค่าและแนวคิดใหม่ ๆ ให้แก่สังคมส่วนรวม ที่อยู่ในกรอบของจารีต ประเพณี และกฎหมาย

๖. แนวคิดแบบสัญลักษณ์นิยม (Symbolism) คือแนวที่ใช้สัญลักษณ์ในการเขียนแทนต้องการจะกล่าวถึง อาจจะใช้สัญลักษณ์แทนเพียงบางส่วน หรือใช้เรื่องทั้งเรื่องเป็นสิ่งแทนก็ได้ ทั้งนี้เนื่องจากนักคิดแนวสัญลักษณ์นิยมมีความเชื่อว่าการใช้สัญลักษณ์ช่วยให้การสื่อความหมายเป็นไปได้อย่างลึกซึ้งและกว้างไกลกว่าการกล่าวถึงสิ่งที่ต้องการสื่อสารตรง ๆ บทกวีนิพนธ์แนวเพื่อชีวิตด้านสัญลักษณ์ที่พบอันดับที่ ๑ คือบทกวีนิพนธ์ คำหยาด พบจำนวน ๕๑ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๔ อันดับ ที่ ๒ คือราวเทียนมธุรธรรม พบจำนวน ๖๓ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๔๓ อันดับ ที่ ๓ คือราชฎ์ดินนาราชดำเนิน พบจำนวน ๔๘ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๒๓ บทกวีนิพนธ์ที่ปรากฏแนวเพื่อชีวิตด้านสัญลักษณ์น้อยที่สุด คือบทกวี อนุทิน ๑๔ ตุลา พบจำนวน ๖ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑.๒๗ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑๑๘

ฝูงหนูดูเกี่ยวกราด

เอาคนเป็นทาสย่อยับ

ถึงต้นก็เหมือนหลับ

จับตาคุณแต่โทรทัศน์

(ตากรุ่งเรืองโพยม, ๒๕๔๘: ๒๐๘)

ผู้เขียนใช้สัญลักษณ์ในการเขียนสื่อความหมายโดยการใช้สัญลักษณ์เข้ามาช่วยทำให้สื่อความหมายทำได้ลึกซึ้งและกว้างไกลกว่าการกล่าวถึงคนตรง ๆ ดังคำว่า “ฝูงหนูดูเกี่ยวกราด” ผู้ประพันธ์สร้างคำว่า หนู เป็นสัญลักษณ์แทนคนทำให้สื่อความหมายได้ลึกซึ้งกว่าการใช้คำธรรมดา

ตัวอย่างที่ ๑๑๙

นิ้วกระดิกกระเดี้ยได้พอให้เห็น

เรียวแรงที่แฝงเร้นก็ปรากฏ

ยอดหญ้าแยงหินแยกหยักระชด

เกียรติยศแห่งหญ้าก็ระยับ

(เพียงความเคลื่อนไหว, ๒๕๔๑: ๘๔)

ผู้เขียนใช้แนวคิดสัญลักษณ์ของหญ้า มาสื่อสารแทนคำว่าประชาชนทั่วไป จากคำว่า “ยอดหญ้าแยงหินแยกหยักระชด เกียรติยศแห่งหญ้าก็ระยับ” หญ้า คือสัญลักษณ์ของคนที้ออกมาเรียกร้องความยุติธรรมในสังคมอย่างมีเกียรติยศและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

ตัวอย่างที่ ๑๒๐

พันธุกับพวงงู

ก็กรูคียงเข้าข้างเคียง

แลนเรียงตะกวดเรียง

เข้าล้อมนกลง่าลัก

เค้าแมวคือเค้าแมวก้อยผงกหัวผงก
 ร้องนรกนี่นรก
 อयरุนแรงอยารุนแรง

(ราษฎ์เดินนำราชดำเนิน, ๒๕๕๑: ๘๘)

ผู้เขียนใช้แนวคิดสัญลักษณ์ของงู, แล่น, ตะกวด, นกเค้าแมวและนกต่าง ๆ แทนผู้คนในสังคมที่มีพฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกในสังคมพฤติกรรมของตนดังกล่าวว่า “พันธูกับพวกงู” “แล่นเรียงตะกวดเรียง” “เค้าแมวคือเค้าแมว” เพื่อใช้แทนพฤติกรรมของมนุษย์ในรูปแบบต่าง ๆ

ตัวอย่างที่ ๑๒๑

เจ้าดอกเอยดอกขจรอวรรณ์ถวิล
 นกขมึ้นเหลืองอ่อนจะนอนไหน
 เขาวางขลุ่ยข่มน้ำตาว่าเหวใจ
 ตอบไม่ได้ดอกหน้าข้าคนจร

(คำหยาด, ๒๕๕๑: ๑๘๖)

ผู้เขียนใช้แนวคิดสัญลักษณ์ของ ดอกขจร และนกขมึ้น สื่อความหมายแทนชายหนุ่มกับหญิงสาว ที่ร้อนรุ่มเนรหาเข้ากินคำมีดที่ไหนนอนที่นั่น ไร้อนาคตที่แน่นอน ดังคำว่า เจ้าดอกเอยดอกขจรอวรรณ์ถวิลนกขมึ้นเหลืองอ่อนจะนอนไหนทำให้ข้อความมีความหมายลึกซึ้ง

ตัวอย่างที่ ๑๒๒

ครูดวงไฟให้ประทีปที่พ้อคนี้
 ครูปงพี ภูไพรแผ่ไพศาล
 เรไรร้ายทายทักจักรวาล
 ดอกไม้บานบอกเราให้เฝ้าดู

(ราวเทียน มธุระธรรม, ๒๕๕๔: ๑๑๐)

ผู้เขียนใช้แนวคิดสัญลักษณ์ คำว่าครุคือดวงไฟ แทนความสว่างทางปัญญา ครุคือดวงประทีป ที่ชี้แนะแนวทางให้เดิน ครุคือทิพ ผู้วิเศษให้ความรู้คู่ปัญญา ครุคือ อักนี ดวงประทีปที่ส่องสว่างนำทาง ให้ศิษย์เดินไปสู่จุดหมายปลายทางที่ต้องการ

ตัวอย่างที่ ๑๒๓

“สองฝั่งสองแควแพกระเพื่อม	เลื่อมเลื่อมระยับรับแดดส่อง
สาดได้ใบหญ้าเป็นใยของ	เพียงพู่ทวนทองทอประกาย”
“นั่งเสื่อแล้วทอเสื่อ	ทอน้ำเหงื่อให้งามเงา
งามจริงน้ำใจเจ้า	เป็นเสื่อจันทบูรใจ ”

“เมืองฝนแปดแดดสี่	ธรณีให้น้ำนมแม่
เอื้ออวลไอไม้แปร	น้ำร้อนน้ำแร่ระนอง”

(เขียนแผ่นดิน, 2533: 156)

จากบทกวีข้างต้น ผู้เขียนใช้คำว่า สองแคว คือสัญลักษณ์ของจังหวัดพิษณุโลกและคำว่า จันทบูร แทนสัญลักษณ์ จังหวัดจันทบุรี ส่วนคำว่า เมืองฝนแปดแดดสี่นั้น เป็นสัญลักษณ์ ของ จังหวัดระนอง โดยใช้ลักษณะของ ภูมิศาสตร์จังหวัดที่ต้องการเอ่ยถึง

สรุปแนวสัญลักษณ์นิยมคือ การใช้พืช สัตว์ และสิ่งของเป็นต้นเป็นสัญลักษณ์ของ พฤติกรรมมนุษย์ทั้งด้านอารมณ์ ความรู้สึก ความนึกคิดและเจตคติเพื่อสื่อความหมายให้ลึกซึ้งและมีคุณค่ามากขึ้น

๗. แนวคิดแบบสังคมนิยม (Socialism) คือแนวคิดที่มุ่งสะท้อนปัญหาทางสังคมของส่วนรวม มากกว่าเรื่องราวส่วนบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการต่อสู้ของชนชั้นกรรมาชีพ ทั้งในด้านเพื่อปากเพื่อท้องเพื่อสิทธิและเพื่อความเสมอภาค ทั้งนี้เพราะผู้เขียนต้องใช้ร้อยกรองเป็น “สื่อ” ในการตีแผ่สภาพความทุกข์ยากของชนชั้นกรรมาชีพ เพื่อเรียกร้องความยุติธรรมด้านแนวเพื่อชีวิตบทกวีนิพนธ์ แนวคิดแบบสังคมนิยม ที่พบอันดับที่ ๑ คือ บทกวีนิพนธ์ ตากรุ่งเรือง โปยม พบจำนวน ๖๗ คำ คิดเป็น ร้อยละ ๒๑.๐๗ อันดับที่ ๒ คือ บทกวีนิพนธ์ราษฎรเดินนำราชดำเนิน พบจำนวน ๕๑ คำ คิดเป็น ร้อยละ ๑๖.๐๔ พบอันดับที่ ๓ คืออาทิตยถึงจันทร์ พบจำนวน ๔๒ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๒๑ บทกวี

นิพนธ์ที่ปรากฏด้านแนวเพื่อชีวิตด้านสังคมนิยมน้อยที่สุด คือ ทิพย์สุคนธ์ดนตรีไทย พบจำนวน ๒ คำคิดเป็นร้อยละ ๐.๖๒ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑๒๔

บ้านนี้มีปัญหา

พื้นที่ผู้ประตูปังหลังคาโหว่

ตะวัน โผล่เดือนแพลมแถมดาวพร่าง

ฝาช่องแมวไล่หนูกวักกลาง

เสาเรือนถ่างทุกเสาล้วนเซเซง

(ตากรุ่งเรืองโพยม, ๒๕๔๘: ๖๘)

ผู้เขียนใช้แนวคิดที่มุ่งสะท้อนปัญหาทางสังคมของส่วนรวม นั่นคือใช้ปัญหาของประเทศเป็นบ้าน บ้านที่มีปัญหามากมายที่ต้องแก้ไข ผู้เขียนพรรณนาความเพื่อ “สื่อ” ความหมายในการตีแผ่สภาพความทุกข์ยากของชนชั้นกรรมาชีพในสังคมออกมาให้รับรู้ ว่าประเทศชาติไม่แข็งแรงมั่นคงจะทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นในบ้านเมืองดังข้อความว่า บ้านนี้มีปัญหา พื้นที่ผู้ประตูปังหลังคาโหว่ และ เสาเรือนถ่างทุกเสาล้วนเซเซง

ตัวอย่างที่ ๑๒๕

ทนอะไรทนได้แม่ไม่บ่น

แต่สุดทนเห็นลูกหิวท้องกิ่วโหย

ใจแม่แทบจะขาดรอนลงอ่อนโรย

ราวถูกโบายหุดกระหน่ำยามลูกร้อง

(นอกรั้วโรงเรียน, ๒๕๔๖: ๑๖๐)

ผู้เขียนใช้แนวคิดที่มุ่งสะท้อนปัญหาทางสังคมส่วนรวมทางด้านเศรษฐกิจและชีวิตความเป็นอยู่ เรื่องปากท้องของคนในสังคมที่ลำบากยากจนบางครั้งจนไม่มีจะกิน ได้ยินเสียงลูกร้องหิวโหยแทบจะขาดใจรู้สึกเจ็บปวดหัวใจเหมือนลูกโบายด้วยเสี้ยมที่ลูกร้องด้วยความหิวโหยดังข้อความ “ทนอะไรทนได้แม่ไม่บ่น แต่สุดทนเห็นลูกหิวท้องกิ่วโหย ใจแม่แทบจะขาดรอนลงอ่อนโรย ”

ตัวอย่างที่ ๑๒๖

ไม่มีตุ๊กตาทหามีแมว

มีเศษแก้วพลาสติกขยุกขยิก

มอมแมมสกปรกรกรุย

ตะกาศตะกุกเก็บกากอันเกลื่อนกอง

ขาดความรัก ขาดอาหารการศึกษา

จึงเติบโตขึ้นมาอย่างเศร้าหมอง

มีความเลวร้ายเป็นครรลอง

สังคมของคนเราไม่เท่ากัน

(นอกรั้วโรงเรียน, ๒๕๔๖: ๑๓๐)

ผู้เขียนใช้แนวคิดที่มุ่งสะท้อนปัญหาทางสังคมของส่วนรวมที่แตกต่างกันระหว่างชนชั้นในสังคมไทย ทางด้านการขาดศึกษาและชีวิตขาดครอบครัวที่อบอุ่น ขาดผู้ดูแลและเอาใจใส่ ขาดผู้คอยให้ความช่วยเหลือผู้ที่ไม่ได้ดูแลสุขทุกข์ของประชาชน ผู้เขียนต้องการเพื่อเรียกร้องและชี้ปัญหาสังคมที่ว่า การศึกษาคือหัวใจของประเทศควรให้ความเสมอภาคกัน

ตัวอย่างที่ ๑๒๗

ยอมมียอมยอมแม่น เหมือนยอม**เลื่อนนอกเนกไทปลอม จับปิ้ง**

2 3 4 รับหลอม เป็นเลข

ลบ ๑ ๒ ๓ ทิ้ง กระที่บขำ เหลือศูนย์

ปูนปั้นเป็นชื่อร้าน Thailand

new york bangkok man- hontons

ไนซ์คลับอาบอบน้ แอนด้อบนาบ

เยส อูแม่ อูแฮมอัน กระอ่วนไอ้ กูเอ้ย

(เพียงความเคลื่อนไหว, ๒๕๔๑: ๘๐)

ผู้เขียนใช้แนวคิดที่มุ่งสะท้อนปัญหาทางสังคมของส่วนรวม ทางด้านการขาดศีลธรรมอันดีงาม จนลืมนึกความเป็นไทยที่มีคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ชี้แนะให้ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข แต่เหตุใด

คนในปัจจุบันจึงลิ้มความเป็นไทย ไปยกย่องวัฒนธรรมอื่นและหลงระเรีงในแหล่งอบายมุขที่เป็น
ที่โจจร ดังข้อความ “ยอมมิยอมยอมแน่น เหมือนยอม เลื่อนอกเนกไทปปลอม จีบปิ้ง” “ไนซ์คลับ
อาบอบนํ้า แอนค้อบนาบ เฮส อูแม่ อูเหม่ออัน กระอ่วน ไอ้ กูเอ๊ย”

ตัวอย่างที่ ๑๒๘

เจ็ดสิบปีเปล่าโล่งตลอดย่าน

หกสิบล้านไม่เคยเขยื้อนขยับ

ดินเป็นทรายไม้เป็นหินจนหักพับ

คืบและหลับตลอดถ้วนทั้งตาใจ

นกอยู่ฟ่านกหากไม่เห็นฟ้า

ปลาอยู่น้ำข่อมปลาเห็นน้ำไม่

ไต้เดือนไม่เห็นดินว่าอันใด

หนอนยอมไร่ดวงตาฐ่อจาม

(เพียงความเคลื่อนไหว, ๒๕๔๑: ๘๔)

ผู้เขียนใช้แนวคิดที่มุ่งสะท้อนเรื่องราวที่เกิดขึ้นทางสังคมไทยว่า ประชาธิปไตยที่ผ่านมาถึง
เจ็ดสิบปีแต่กลับไม่เบ่งบานเต็มใบ ยังเป็นเด็กเยาวชนไม่เป็นผู้ใหญ่ หกสิบล้านคนในยุคสมัยนั้น ก็ไม่
ยอมขยับเขยื้อนที่จะเข้าถึงระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

ตัวอย่างที่ ๑๒๙

คดข้าวไต่ห่อไปรอรับ

ขุนทองเจ้าจะกลับเมื่อฟ้าสาบ

เพลงขลุ่ยแผ่วครั้นสะอื้นคราง

ไม่มีร่างไม่มีเงาเจ้าขุนทอง

(เพลงขลุ่ยเหนือทุ่งข้าว, ๒๕๔๘: ๑๓๓)

ผู้เขียนใช้แนวคิดที่มุ่งสะท้อนทางด้านการเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพ ที่เกิดขึ้นในสังคมโดยใช้
เจ้าขุนทอง เป็นตัวแทนของประชาชนคนหนุ่ม ที่รักความถูกต้องและยุติธรรม เมื่อออกมาเรียกร้อง

แล้วกลับไม่ได้รับความยุติธรรม หน้าซ้ายยังถูกปิดซีฟ ดังข้อความ “ขุนทองเจ้าจะกลับ,มาเมื่อฟ้าสว่าง
เพลงขลุ่ยแผ่วครั้นสะอื้นคราง ไม่มีร่างไม่มีเงาเจ้าขุนทอง”

ตัวอย่างที่ ๑๓๐

คำถาม

ท่านประธานที่เคารพ

อภิปรายไม่จบอย่าหลบหน้า

อย่าเพิ่งด่วนหยุดหงิดปิดสภา

ให้ระคายค้ำคานหัวใจ

ฝากประธานวานถามตามที่บอก

อย่าข้อนขอกบิดตะแบงแกลั้งเงใจ

อย่าหลีกเลียขเบียงเบนประเด็นไป

จะเท็จจริงอย่างไรเร่งไขความ

(ไม่รู้เลยว่ารัก, ๒๕๕๔: ๖๒)

ผู้เขียนใช้แนวคิดที่มุ่งสะท้อนปัญหา ที่มีเรื่องค้ำคานใจในเวลากการประชุมรัฐสภาที่ทรงเกียรติ
แต่ในสภากลับเต็มไปด้วยความขัดแย้งและไม่โปร่งใส มีการซักถามกันไปมาระหว่างฝ่ายค้านและ
ฝ่ายรัฐบาลรวมไปถึงวุฒิสภาดังข้อความที่ว่า “คำถามท่านประธานที่เคารพ อภิปรายไม่จบ
อย่าหลบหน้า อย่าเพิ่งด่วนหยุดหงิดปิดสภา ให้ ระคายค้ำคานหัวใจ ”

ตัวอย่างที่ ๑๓๑

พวกกระหายใคร่เป็น

พวกอยากเล่นการเมือง

เอาประเทศเป็นเครื่อง

ทดลองเล่นเล่นเล่น !

พวกกระหายตำแหน่ง

พวกขันแข่งชิงธง

หวังเป็นเกียรติสกุลวงศ์

แท้พวกเวรเวรเวร!
 พวกจัดตั้งเลือกตั้ง
 หวังแต่ได้ชัยชนะ
 หัวคะแนนหลังหว่า
 ได้แต่เกณฑ์เกณฑ์เกณฑ์!

การเมืองภาคประชาชน

ต้องตั้งต้นกันใหม่
 ร่วมค้าหลักประชาธิปไตย
 อย่าให้เอนเอนเอน!

(ไม่รู้เลยว่ารัก, ๒๕๕๔: ๑๑๐)

ผู้เขียนใช้แนวคิดที่มุ่งสะท้อนปัญหาทางสังคมไทย ทางด้านการเมืองที่หวังแต่ผลประโยชน์ทางด้านตำแหน่งและยศฐาบรรดาศักดิ์ โดยมีการจัดเกณฑ์ประชาชนลงคะแนนเลือกตั้งเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวมและผู้เขียนเสนอว่าถ้าจะให้ป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงต้องเป็นการเมืองภาคประชาชนอย่างแท้จริง คือให้ประชาชนมีบทบาททางการเมืองมากยิ่งขึ้นดังคำที่ว่า “การเมืองภาคประชาชน ต้องตั้งต้นกันใหม่ ร่วมค้าหลักประชาธิปไตย อย่าให้เอนเอนเอน”

ตัวอย่างที่ ๑๓๒

น้ำเน่าเขาวงกต

คือการเมืองประเทศไทย

ข่าแท้อันสาไถย

เข้าครองเมืองเขมือบเมือง

นี่คือการเมืองเก่า

ทั้งน้ำเน่าและน้ำเหลือง

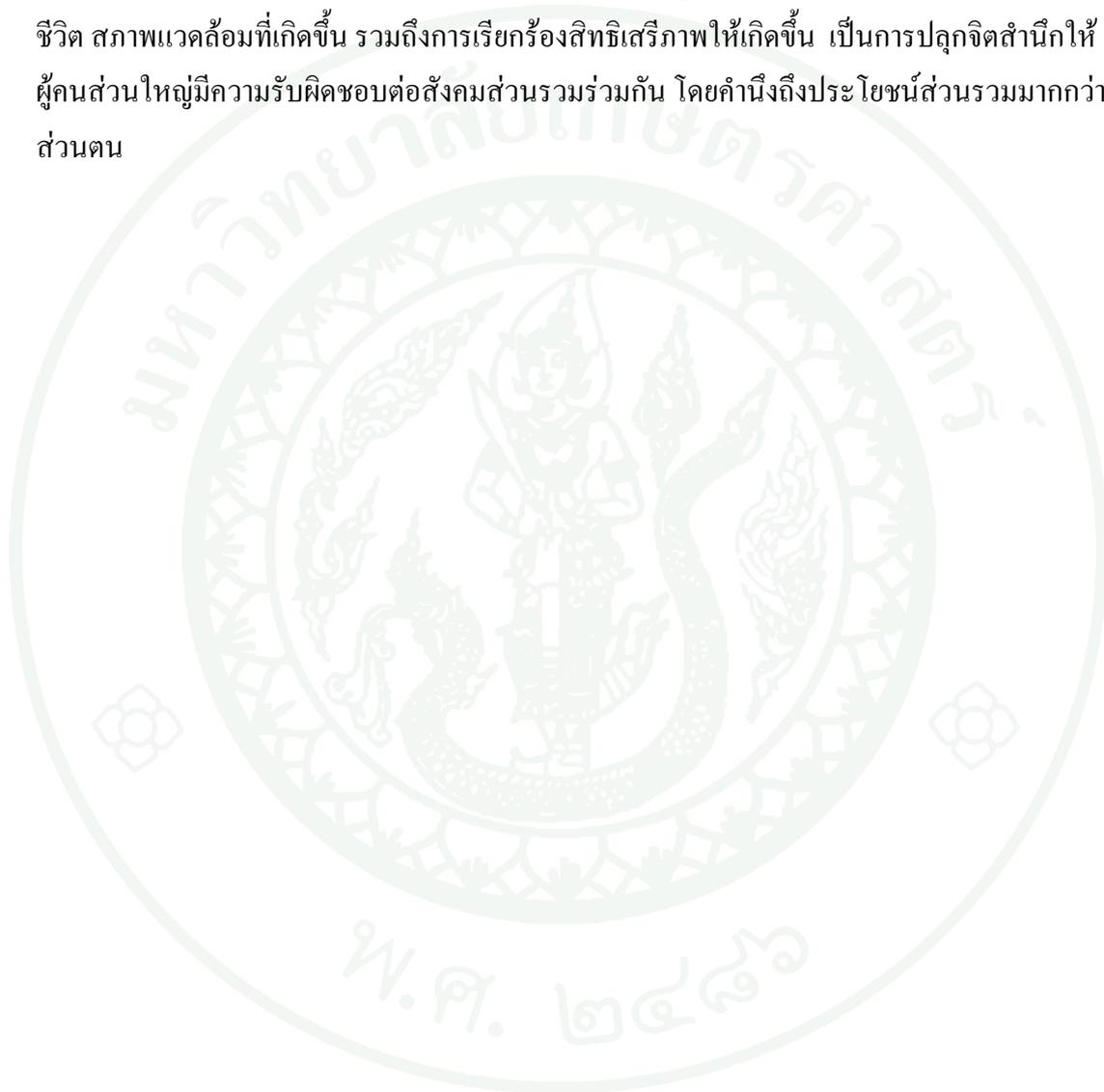
แลน้ำอันหลังเนือง

คือน้ำเลือดและน้ำตา

(ราษฎรเดินนำราชดำเนิน, ๒๕๕๑: ๗๕)

ผู้เขียนใช้แนวคิดที่มุ่งสะท้อนปัญหาทางสังคมด้านการเมืองไทย ที่มีความขัดแย้งไม่จบสิ้นขาดความจริงใจ เต็มไปด้วยปัญหาที่ไม่มีทางออกเหมือนกับเขาวงกต หวังแต่ผลประโยชน์เพื่อผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม จนประชาชนต้องเสียเลือดเนื้อและน้ำตา

โดยสรุปบทวิเนวสังคมนิยมคือแนวที่นำเสนอปัญหาสังคมทางด้านเศรษฐกิจ การดำเนินชีวิต สภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น รวมถึงการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพให้เกิดขึ้น เป็นการปลุกจิตสำนึกให้ผู้คนส่วนใหญ่มีความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมร่วมกัน โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

การใช้ภาษาด้านแนวเพื่อชีวิตแสดงความดีได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงความดี ด้านแนวเพื่อชีวิต ที่ปรากฏในบทกวีนิพนธ์ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

บทกวีนิพนธ์	จินตนิมิต	เปอร์เซ็นต์	อุดมคติ	เปอร์เซ็นต์	สติปัญญา	เปอร์เซ็นต์	บรรณาชาตินิยม	เปอร์เซ็นต์	อัตถิภาวนิยม	เปอร์เซ็นต์	สัญลักษณ์	เปอร์เซ็นต์	สังคมการเมือง	เปอร์เซ็นต์	รวม	เปอร์เซ็นต์
๑.คำหยาด	๕๒	๒๒.๖๑	๔๕	๑๔.๔๓	๒๗	๑๓.๒๑	๓๓	๑๕.๖๔	๒๒	๑๖.๖๓	๕๑	๑๕.๔	๓๐	๕.๔๓	๓๐๑	๑๕.๕๕
๒.อาทิตย์ถึงจันทร์	๓๐	๑๓.๐๔	๒๕	๘.๐๓	๑๕	๗.๐๓	๑๕	๗.๑๐	๕	๖.๘๑	๓๖	๑๖.๖๓	๔๒	๑๓.๒๑	๑๖๒	๕.๑๓
๓.เพียงความเคลื่อนไหว	๑๒	๕.๒๑	๑๖	๕.๑๔	๑๓	๖.๑๓	๕	๒.๓๗	๖	๕.๓๐	๔๐	๑๖.๕๒	๑๒	๓.๗๓	๑๐๕	๕.๕๗
๔.ซีกม้าชมเมือง	๗	๓.๐๔	๑๒	๓.๘๕	๑๗	๘.๐๑	๘	๓.๗๕	๕	๖.๘๑	๒๑	๘.๔๓	๑๖	๕.๐๓	๕๐	๔.๓๗
๕.อนุทิน๑๔ ตุลา	๑	๐.๔๓	๑	๐.๓๗	๑	๐.๔๓	๑	๐.๔๓	๑	๐.๓๕	๖	๑.๒๓	๕	๒.๘๓	๒๐	๑.๐๖
๖.เพลงขลุ่ยเหนือทุ่ง	๕	๓.๕๑	๑๔	๕.๕๐	๘	๓.๗๓	๖	๒.๘๔	๔	๓.๐๓	๒๐	๘.๒๖	๒๒	๖.๕๑	๘๓	๔.๔๐
๖.ตากรุ่งเรืองโพยม	๒๖	๑๑.๓	๓๗	๑๑.๕	๒๕	๑๑.๗๕	๓๐	๑๔.๒๒	๒๒	๑๖.๖๓	๓๗	๗.๑๐	๖๗	๒๑.๐๓	๒๔๕	๑๓.๐๑

ตารางที่ 3 (ต่อ)

บทกวีนิพนธ์	จินตนิมิต	เปอร์เซ็นต์	อุดมคติ	เปอร์เซ็นต์	ถ้อยนิมิต	เปอร์เซ็นต์	ธรรมชาตินิมิต	เปอร์เซ็นต์	อรรถกถาานิมิต	เปอร์เซ็นต์	สัญลักษณ์	เปอร์เซ็นต์	ถึงกมลการเมือง	เปอร์เซ็นต์	รวม	เปอร์เซ็นต์
๘.ทิพย์สุคนธ์ คนตรีไทย	๑๐	๔.๓๔	๓	๒.๒๕	๕	๒.๓๕	๕	๒.๓๓	๒	๑.๕๑	๑๓	๒.๓๓	๒	๐.๖๒	๔๔	๒.๓๓
๕.วาริคุริยางค์	๑๓	๕.๖๕	๑๑	๓.๕๓	๑๐	๔.๓๑	๓	๓.๓๑	๕	๓.๓๓	๑๖	๓.๔๑	๓	๐.๕๔	๖๕	๓.๔๕
๑๐.นอกรัว โรงเรียน	๒	๐.๘๓	๓	๒.๒๕	๑	๐.๔๓	๖	๒.๓๕	๑	๐.๓๕	๑๘	๓.๓๓	๕	๑.๕๓	๔๐	๒.๑๒
๑๑.เขียน แผ่นดิน	๑๐	๔.๓๔	๑๑	๓.๕๓	๑๕	๓.๐๓	๑๓	๖.๑๖	๑๑	๓.๓๓	๔๔	๕.๓๓	๑๕	๔.๓๑	๑๑๕	๖.๓๒
๑๒.ราชภูรีดิน น้ำ	๒๑	๕.๑๓	๓๘	๑๒.๒๒	๒๒	๑๐.๓๘	๓๑	๑๔.๖๕	๑๔	๑๐.๖๑	๔๘	๑๐.๒๓	๕๑	๑๖.๐๔	๒๒๕	๑๑.๕๕
๑๓.ไม่รู้เลยว่า รัก	๑๒	๕.๒๑	๒๓	๘.๖๘	๑๓	๘.๐๑	๒๐	๕.๔๓	๑๓	๕.๓๕	๑๕	๓.๑๕	๓๐	๕.๔๓	๑๓๔	๓.๑๑
๑๔.ราวเทียน มธุรสธรรม	๒๕	๑๐.๘๓	๖๐	๑๕.๒๕	๓๕	๑๖.๕๑	๓๑	๑๔.๖๕	๑๒	๕.๐๕	๖๓	๑๓.๔๓	๑๔	๔.๔๐	๒๔๐	๑๒.๓๕
รวม	๒๓๐	๑๐๐	๓๑๑	๑๐๐	๒๑๒	๑๐๐	๒๑๑	๑๐๐	๑๓๒	๑๐๐	๔๖๕	๑๐๐	๓๑๘	๑๐๐	๑๘๘๓	๑๐๐

จากตารางแสดงจำนวนความถี่ด้านแนวเพื่อชีวิตสรุปได้ดังนี้

บทกวีนิพนธ์แนวเพื่อชีวิตจินตนิยมน พบจำนวน ๒๓๐ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๒๑

อันดับที่ ๑ คือ บทกวีนิพนธ์ คำหยาด ที่พบจำนวน ๕๒ คำ คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๖๑

อันดับที่ ๒ คือ บทกวีนิพนธ์อาทิตยถึงจันทร์ ที่พบจำนวน ๓๐ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๐๔

อันดับที่ ๓ คือ ตากรุ่งเรืองโพยม ที่พบจำนวน ๒๖ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๓

บทกวีนิพนธ์ที่ปรากฏด้านแนวเพื่อชีวิตด้านจินตนิยมนต่ำสุดคือ อนุทิน ๑๔ ตุลาคม พบจำนวน ๑ คำ คิดเป็นร้อยละ ๐.๔๓

กวีนิพนธ์แนวเพื่อชีวิตด้านอุดมคติพบจำนวนพบจำนวน ๓๑๐ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๔๖

อันดับที่ ๑ คือ ราวเทียนมธุรสธรรม ที่พบจำนวน ๖๐ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๒๙

อันดับที่ ๒ คือ บทกวีนิพนธ์คำหยาด ที่พบจำนวน ๔๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๔๗

อันดับที่ ๓ ตากรุ่งเรืองโพยม ที่พบจำนวน ๓๗ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๙

บทกวีนิพนธ์ที่ปรากฏน้อยที่สุดคือ อนุทิน ๑๔ ตุลาคม พบจำนวน ๑ คำ คิดเป็นร้อยละ ๐.๓๒

บทกวีแนวเพื่อชีวิตด้านสำนึกนิยมน ที่พบมีจำนวน ๒๑๒ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๒๕

อันดับที่ ๑ คือบทกวีนิพนธ์ราวเทียนมธุรสธรรม พบจำนวน ๓๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๕๑

อันดับที่ ๒ คือ บทกวีนิพนธ์คำหยาด พบจำนวน ๒๘ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๒๑

อันดับที่ ๓ คือ ตากรุ่งเรืองโพยม พบ ๒๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๗๙

บทกวีนิพนธ์แนวเพื่อชีวิตด้านสันนิษฐานที่สุดคือ อนุทิน ๑๔ ตุลา พบจำนวน ๑ คำ คิดเป็น ร้อยละ ๐.๔๗

บทกวีแนวเพื่อชีวิตด้านธรรมชาตินิยมที่พบจำนวน ๒๑๑ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๒๐

อันดับที่ ๑ คือ บทกวีนิพนธ์คำหยาด พบจำนวน ๓๓ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๖๔

อันดับ ๒ คือกวีนิพนธ์ราษฎร์เดินนำราชดำเนินและ บทกวีราวเทียนมธุระธรรม พบจำนวน ๓๑ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๖๕

อันดับที่ ๓ คือ ตากรุ่งเรืองโพยม พบจำนวน ๓๐ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๒๒

บทกวีนิพนธ์แนวเพื่อชีวิตด้านธรรมชาตินิยม คือ บทกวีอนุทิน ๑๔ ตุลา พบจำนวน ๑ คำ คิดเป็นร้อยละ ๐.๔๗

บทกวีแนวเพื่อชีวิตด้านอัตถิภาวนิยมที่พบมีจำนวน ๑๓๒ คำ คิดเป็นร้อยละ ๗.๐๑

อันดับที่ ๑ คือ บทกวีนิพนธ์คำหยาดและบทกวีนิพนธ์ ตากรุ่งเรืองโพยม พบจำนวน ๒๒ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๖๗

อันดับที่ ๒ คือ บทกวีนิพนธ์ราษฎร์เดินนำราชดำเนิน พบจำนวน ๑๔ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๖๑

อันดับที่ ๓ คือ ไม่รู้เลยว่ารัก พบจำนวน ๑๓ คำ คิดเป็นร้อยละ ๙.๘๔

บทกวีแนวเพื่อชีวิตด้านอัตถิภาวนิยมต่ำสุดคือ คือ บทกวีอนุทิน ๑๔ ตุลา พบจำนวน ๑ คำ คิดเป็นร้อยละ ๐.๗๕

บทกวีแนวเพื่อชีวิตด้านสัญลักษณ์ที่พบมีจำนวน ๔๖๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๕

อันดับที่ ๑ คือ บทกวีนิพนธ์ คำหยาด พบจำนวน ๕๑ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๔

อันดับที่ ๒ คือ ราวเทียนมธุระธรรม พบจำนวน ๖๓ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๔๓

อันดับที่ ๓ คือ ราษฎร์เดินนำราชดำเนิน พบจำนวน ๔๘ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๒๓

บทกวีนิพนธ์แนวเพื่อชีวิตด้านสัญลักษณ์ล่าสุด คือบทกวี อนุทิน ๑๔ ตุลา พบจำนวน ๖ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑.๒๗

บทกวีด้านแนวเพื่อชีวิตด้านสังคมการเมืองที่พบมีจำนวน ๓๑๘ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๘

อันดับที่ ๑ คือ บทกวีนิพนธ์ ตากรุ่งเรืองโพยม พบจำนวน ๖๗ คำ คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๐๗

อันดับที่ ๒ คือ บทกวีนิพนธ์ราษฎร์เดินนำราชดำเนิน พบจำนวน ๕๑ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๐๔

อันดับที่ ๓ คืออาทิตยถึงจันทร์ พบจำนวน ๔๒ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๒๑

บทกวีนิพนธ์ด้านแนวเพื่อชีวิตด้านสังคมการเมืองต่ำที่สุด คือทิพย์สุคนธ์คนตรีไทย พบจำนวน ๒ คำ คิดเป็นร้อยละ ๐.๖๒

บทกวีแนวเพื่อชีวิตที่ปรากฏอันดับที่ ๑ คือ ด้านสัญลักษณ์นิยมเพราะผู้เขียนนิยมการใช้สัญลักษณ์สื่อความหมายแทนการพูดตรง ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้สึกในเรื่องราวและเหตุการณ์ได้ดี ผู้วิจัยพบสัญลักษณ์นิยม ๔๖๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๕๐ อันดับที่ ๒ คือบทกวีด้านสังคมการเมืองเพราะผู้เขียนเข้าร่วมอยู่ในเหตุการณ์ทางการเมืองมาตั้งแต่ยุค ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ บทกวีด้านสังคมการเมืองที่พบมีจำนวน ๓๑๘ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๘๘ อันดับที่ ๓ บทกวีแนวอุดมคติพบว่าผู้เขียนมีแนวคิดความเชื่อมั่นให้สังคมเป็นไปในทางที่ดีงามและถูกต้อง พบจำนวน ๓๑๑ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๕๑ และบทกวีแนวเพื่อชีวิตที่พบน้อยที่สุด คือ ด้านอัตถิภาวนิยม พบจำนวน ๑๓๒ คำ คิดเป็นร้อยละ ๗.๐๑ ที่พบเป็นจำนวนน้อยที่สุดเพราะผู้เขียนมิได้มุ่งปฏิเสธคุณค่าเก่า ๆ ทางจารีตขนบประเพณี

บทที่ ๕

สรุปผลวิจัย อภิปรัชญา และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การใช้ภาษาวรรณศิลป์และเนื้อหาในบทกวีแนวเพื่อชีวิต ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์” มีวัตถุประสงค์ ๓ ข้อ ได้แก่

๑. เพื่อศึกษาการใช้ภาษาด้านการใช้คำในบทกวีนิพนธ์
๒. เพื่อศึกษาการใช้ภาษาด้านภาพพจน์ในบทกวีนิพนธ์
๓. เพื่อศึกษาเนื้อหาแนวเพื่อชีวิตที่ปรากฏในบทกวีนิพนธ์

จากการศึกษาการศึกษาการใช้ภาษาวรรณศิลป์ในเนื้อหาบทกวีแนวเพื่อชีวิต ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ใน ๓ ด้าน คือ ด้านการใช้คำ ด้านภาพพจน์ เนื้อหาแนวเพื่อชีวิต ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

๑. การใช้คำ ผลการวิจัยพบว่าการใช้คำ ๔ ลักษณะ คือ การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ การใช้คำพ้องรูปพ้องเสียง การใช้คำอุปมา และการใช้คำสัมผัสสระพยัญชนะและวรรณยุกต์มีลักษณะ ดังนี้

๑.๑ การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ ผลการวิจัยพบว่า มีการใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติที่เป็นเสียงของดนตรี เสียงลมและเสียงของรถยนต์ ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกเหมือนได้ยินเสียงหรือเห็นภาพ และรู้สึกสะท้อนอารมณ์ตามไปกับเสียงของธรรมชาตินั้น ๆ

๑.๒ การใช้คำพ้องรูปพ้องเสียง ผลการวิจัยพบว่า มีการนำคำพ้องรูปพ้องเสียงมาขึ้นต้นวรรค เป็นส่วนใหญ่ ทำให้เกิดเสียงไพเราะน่าฟัง มีการนำคำพ้องรูปพ้องเสียงมาใช้ในบทพรรณนา และบทคร่ำครวญเพื่อให้เกิดความสะท้อนอารมณ์แก่ผู้อ่าน

๑.๓ การใช้คำอภิปาส ผลการวิจัยพบว่ามีการซ้ำคำโดยใช้พยัญชนะซ้ำเข้าไปข้างหน้า เป็นส่วนมาก เช่น ริกเป็นระริก ยืมเป็น ยะยืม แยมเป็น ยะแยม เป็นต้น

๑.๔ การใช้คำสัมผัสสระ พยัญชนะและวรรณยุกต์ ผลการวิจัยพบว่า มีการใช้คำสัมผัส สระพยัญชนะ และวรรณยุกต์ในวรรคเดียวกันและถูกต้องตรงตามแบบของฉันทลักษณ์

๒. การใช้ภาพพจน์ ผลการวิจัยพบว่า ในบทกวีนิพนธ์ มีการใช้ภาพพจน์ทั้ง ๗ ด้าน ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ อติพจน์ บุคลาธิษฐาน ปฏิพจน์ ปฏิปุจฉาและอุทาหรณ์ ซึ่งการใช้ภาพพจน์ดังกล่าว จะทำให้เกิดภาพที่ชัดเจน เกิดจินตนาการ เกิดอารมณ์ ความรู้สึกและสื่อความหมายได้ดีกว่าการใช้ ภาษาย่างตรงไปตรงมา ทำให้ผู้อ่านเข้าถึงอารมณ์และความรู้สึกของผู้เขียนได้ดี

๓. เนื้อหาแนวคิดเพื่อชีวิต ผลการวิจัยพบว่า เสนอแนวคิดเพื่อชีวิตไว้ ๗ แนวดังนี้

๓.๑ แนวคิดแบบจินตนิยม ผลการวิจัยพบว่า บทกวีนิพนธ์ได้เสนอแนวคิดที่มุ่งให้ ความสำคัญของอารมณ์ ความรู้สึกของคนทั่วไป เพราะมุ่งจะให้ เป็นเครื่องประเทืองปัญญาของผู้อ่าน ลักษณะเนื้อหาจึงสะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ทั่ว ๆ ไป

๓.๒ แนวคิดแบบอุดมคติ ผลการวิจัยพบว่า บทกวีนิพนธ์ มุ่งเสนอความเห็นที่สังคม “ควรจะเป็น” แบบอย่างในทางที่ถูกต้องและดีงามอันเป็นความมุ่งหวังเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์

๓.๓ แนวคิดแบบสัจนิยม ผลการวิจัยพบว่า บทกวีนิพนธ์ มุ่งสะท้อนสภาพสังคมมนุษย์ ที่เป็นความจริงที่มีทั้งในด้านดีและด้านร้ายอย่างตรงไปตรงมา

๓.๔ แนวคิดแบบธรรมชาตินิยม ผลการวิจัยพบว่าบทกวีได้สะท้อน ไปบุคลย์มุ่งมองไป ในด้านเสรีภาพความหมั่นหมองของชีวิตและสังคมมนุษย์ ด้วยความคิดที่ว่าความเลวร้ายต่าง ๆ เหล่านั้น มีสาเหตุมาจากสิ่งแวดล้อมและผู้นำปกครองที่มีได้ดูแลทุกข์สุขของประชาชน

๓.๕ แนวคิดแบบอัตถิภาวนิยม ผลการวิจัยพบว่า บทกวีนิพนธ์ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ มุ่งเน้นการแสวงหาคคุณค่าใหม่ ๆ ในชีวิต ที่มุ่งเน้นไปในด้านความถูกต้องทางศีลธรรมและจริยธรรม ทางศาสนา

๓.๖ แนวคิดแบบสัญลักษณ์นิยม ผลการวิจัยพบว่า บทกวีนิพนธ์ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ที่ใช้สัญลักษณ์ที่เป็นธรรมชาติเกี่ยวกับดอกไม้ พืช และสัตว์เป็นส่วนใหญ่ ในการกล่าวถึงความเป็นไปของเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งสามารถสื่อความหมายได้ลึกอย่างซึ่ง

๓.๗ แนวคิดแบบสังคมนิยม ผลการวิจัยพบว่า บทกวีนิพนธ์ มุ่งสะท้อนปัญหาทางสังคม ของส่วนรวมมากกว่าเรื่องราวส่วนบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการต่อสู้ทางด้านการเมือง เพื่อเรียกร้องสิทธิตามรูปแบบการปกครองตามแบบประชาธิปไตย

อภิปรายผล

จากการศึกษาด้านการใช้คำในบทกวีนิพนธ์ ทำให้ผู้วิจัยพบว่า มีการใช้คำ ๔ ลักษณะ ได้แก่ การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ การใช้คำพ้องรูปพ้องเสียง การใช้คำอุปมาอุปไมย การใช้คำสัมผัส สระ พยัญชนะ และวรรณยุกต์ ซึ่งตรงตามแบบภาษาวรรณศิลป์ทางภาษาไทยและจากการสรรคคำมีความชัดเจนทั้งความหมายและเนื้อความทำให้ได้รับอรรถรสในการอ่านได้ดียิ่ง จากตารางแสดง ความถี่ทำให้ทราบว่าผู้เขียนใช้คำสัมผัสในวรรคเดียวกันมากที่สุด เป็นจำนวน ๔๕๒ คำ เป็นร้อยละ ๓๖.๔๗ และรองลงมาคือ การใช้คำพ้องรูปและพ้องเสียง เป็นจำนวน ๓๖๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๐๕ ที่พบน้อยที่สุด คือ การใช้คำเลียนเสียงของธรรมชาติ เป็นจำนวน ๑๗๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๘๗ ด้วยความเป็นปราชญ์ทางบทกวีนิพนธ์การสรรคคำของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ จึงมีความโดดเด่นด้านลีลาภาษาการเล่นคำที่ไพเราะและสละสลวยตามแบบจินตกวี

ด้านภาพพจน์ในบทกวีนิพนธ์พบว่า มีการใช้ ภาพพจน์ทั้ง ๗ ลักษณะ ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ อธิพจน์ บุคลาธิษฐาน ปฏิพจน์ ปฏิพจน์และอุทาหรณ์ เพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกในด้านความรัก ความหวังและกำลังใจ ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการและเข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกของผู้เขียน จากตาราง แสดงความถี่ทำให้ทราบว่าผู้เขียน ใช้โวหารอุปลักษณ์มากที่สุด เป็นจำนวน ๓๗๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๑๔ และอันดับรองลงมาคือ อุทาหรณ์ เป็นจำนวน ๒๒๐ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๖๕ และ พบน้อยที่สุดคือ ปฏิพจน์พบ ๕๕ คำ คิดเป็นร้อยละ ๕.๐๐๔ จากภาพพจน์ทั้ง ๗ ลักษณะทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการและอารมณ์ความรู้สึกที่ดี

ด้านเนื้อหาแนวเพื่อชีวิตที่ปรากฏในบทกวีนิพนธ์ พบว่า มีการนำเสนอทั้ง ๗ แนวคิด ได้แก่ จินตนิยม อุดมคติ สัจนิยม ธรรมชาตินิยม อัตถิภาวะนิยม สัญลักษณ์นิยม สังคมนิยม การนำเสนอ ในในบทกวีนิพนธ์ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เป็นการนำเสนอเกี่ยวกับ เหตุการณ์เรื่องราวความ

เป็นไปของสภาพสังคมบ้านเมืองอย่างตรงไปตรงมาและได้ฝากแนวความคิดเกี่ยวกับความถูกต้องในสังคม ตามหลักศีลธรรมอันดีงามทางศาสนาไว้อีกด้วย จากตารางความถี่ทำให้พบว่าผู้เขียนใช้แนวคิดสัญลักษณ์มากที่สุด พบจำนวน ๔๖๕ คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๕๐ และอันดับรองลงมาคือสังคมและการเมือง พบจำนวน ๓๑๘ คำ คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๘๘ ที่พบจำนวนน้อยที่สุดคือ อคติภาวะนิยม พบจำนวน ๑๓๒ คำ คิดเป็นร้อยละ ๗.๓๒ เนื้อหาแนวเพื่อชีวิตในบทกวีนิพนธ์ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ มุ่งเน้นประโยชน์เพื่อประชาชนส่วนใหญ่ในสังคม

จากการวิจัยแสดงให้เห็นว่าภาษาวรรณศิลป์ในเนื้อหาบทกวีแนวเพื่อชีวิต มีความไพเราะใช้รูปแบบของคำประพันธ์ทางด้านภาษาไทยได้งดงาม ภาษาในบทกวีนิพนธ์สามารถสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของประชาชนในสังคมได้อย่างสมบูรณ์

ข้อเสนอแนะ

๑. งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาการใช้ภาษาวรรณศิลป์ในและเนื้อหาในบทกวีแนวเพื่อชีวิตของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ จำนวน ๑๔ เล่มเท่านั้น ผลการวิจัยจึงไม่รวมถึงงานเขียนเล่มอื่น ควรมีการศึกษาวิจัยการใช้ภาษาวรรณศิลป์ในและเนื้อหาในบทกวีแนวเพื่อชีวิต ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เล่มอื่น ๆ ด้วย

๒. งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ศึกษางานเขียนของนักเขียนเพียงคนเดียว ดังนั้น แนวเพื่อชีวิตที่พบจึงมิได้รวมถึงแนวเพื่อชีวิตของบทกวีนิพนธ์ทั้งหมด ควรมีการศึกษางานกวีนิพนธ์จากนักเขียนท่านอื่นเพื่อให้ทราบแนวคิดที่กว้างขึ้น

๓. งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวเพื่อชีวิตในบทกวีนิพนธ์เท่านั้น แต่ในความเป็นจริงยังมีงานเขียนประเภทอื่นที่น่าสนใจอีกมาก ดังนั้นจึงควรศึกษาแนวเพื่อชีวิตจากงานเขียนประเภทอื่นด้วย

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กมล กมลตระกูล. ๒๕๑๕. วารสารวรรณกรรมเพื่อชีวิต. กรุงเทพมหานคร: รามคำแหง.

กรรหา แสงรายา. ๒๕๔๖. ปรีทรรศน์วรรณกรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: มุลินธิสถาบัน
วิชาการ ๑๔ ตุลาคม.

กอบกุล อิงคุทานนท์. ๒๕๔๐. อธิบายศัพท์วรรณกรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ชัยรัตน์.

กิริติ ณะไชย. ๒๕๔๗. จันท์ลักษณะในกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่ : การสืบทอด การสร้างสรรค์ และ
ความสัมพันธ์กับสุนทรียภาพทางวรรณศิลป์. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กุสุมา รัชภมณี. ๒๕๓๔. สีสันวรรณคดี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยาม.

กุหลาบ มัลลิกมาศ. ๒๕๔๒. ความรู้ทั่วไปทางวรรณคดีไทย. กรุงเทพมหานคร: รามคำแหง.

กำชัย ทองหล่อ. ๒๕๔๕. หลักภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์รวมสาส์น.

คุรุสภา. ๒๕๑๑. คำบรรยายภาษาไทยชั้นสูง. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภา.

จิตร ภูมิศักดิ์. ๒๕๕๓. ศิลปะเพื่อชีวิต. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.

จิตกวี กระจ่างเนตร. ๒๕๔๑. วรรณกรรมเพลงเพื่อชีวิตของสุรชัย จันทิมาธร. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ชัตสุณี นรุสิงห์. ๒๕๓๒. วรรณคดีศึกษา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐ คำชู. ๒๕๕๓. วิเคราะห์การสร้างสรรค์นิทานคำกาพย์บทคัดย่อ. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ทวีปกร. ๒๕๔๓. กวีนิพนธ์ลู่อื่น. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.

ทองสุก เกตุโรจน์. ๒๕๓๘. อธิบายศัพท์วรรณคดี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กรมวิชาการ.

ชนิกาญจน์ จินาพันธ์. ๒๕๔๖. กวีนิพนธ์ซีไรต์ไทย : การวิเคราะห์แนวคิดและคุณค่า คุณค่าในกวีนิพนธ์ไทยที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนซีไรต์. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชัญญา สังขพันธ์. ๒๕๓๘. วรรณกรรมวิจารณ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หน้าคร.

นราธิป พงศ์ประพันธ์, พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่น. ๒๕๐๖. ร้อยกรองของไทย. กรุงเทพมหานคร: รมคำแหง.

บรรจง บรรเจิดศิลป์. ๒๕๕๒. ภาษาวรรณกรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย.

เบญจพร เนียรนาทสกุล. ๒๕๔๔. จินตภาพที่เกี่ยวกับธรรมชาติในกวีนิพนธ์ของอุชเชนี, เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ และไพวรินทร์ ขาวงาม. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปรมาภรณ์ ลิ้มปีเลิศเสถียร. ๒๕๓๘. ร้อยกรองของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์: วัลลีลากับความคิดของกวี. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. ๒๕๕๒. ร้อยกรองการเมืองในสมัยรัฐบาลทักษิณ. งานวิจัยของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, กรุงเทพมหานคร.

_____. ๒๕๔๓. บทความวิชาการเรื่อง วรรณศิลป์. วารสารมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, กรุงเทพมหานคร.

ประทีป เหมือนนิล. ๒๕๔๒. ๑๐๐ นักประพันธ์ไทย. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ประเมิน เชียงเถียร. ๒๕๒๒. วิเคราะห์วรรณกรรมร้อยกรองของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์.

วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.

ประภัสสร เสวิกุล. ๒๕๕๔. ลีลาวรรณศิลป์. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

ปัญชิกา วรรณชาติ. ๒๕๕๑. ศึกษาคุณค่าของบทประพันธ์ในบทกวีนิพนธ์ บ้านเก่าของโชคชัย
บัณฑิต. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์.

เปลื้อง ณ นคร. ๒๕๔๒. ภาษาวรรณนา. กรุงเทพมหานคร: ขาวฟ้า.

พิเชฐ แสงทอง. ๒๕๕๓. รากเหง้าความศักดิ์สิทธิ์ของกวีนิพนธ์ไทย. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์แม่โพสพ.

ไพลิน รุ่งรัตน์. ๒๕๔๑. วรรณกรรมเพื่อชีวิต. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มูลนิธิ ๑๔ ตุลา. ๒๕๔๑. ๒๕ ปี ๑๔ ตุลาคม มองผ่านวรรณกรรมเพื่อชีวิต. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์สายธาร.

ราชบัณฑิตยสถาน. ๒๕๔๖. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒. กรุงเทพมหานคร:
นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

รินฤทัย สัจจพันธ์. ๒๕๔๑. วรรณกรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: รามคำแหง.

_____. ๒๕๕๒. จากเก้าอี้ใหม่ วรรณศิลป์ไทยไม่ล้นสูญ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

วราวี ศรีทธา. ๒๕๕๓. การใช้ภาษาวรรณกรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

วาด รวี. ๒๕๕๒. **วรรณกรรมเพื่อชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: เคเส็ดไทย.

วาสนา บุญสม. ๒๕๔๑. **ศิลปะและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร: ปรกาศแสง.

วิพุธ โสภวงศ์. ๒๕๔๔. **การอ่านและพิจารณาวรรณกรรม**. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภา.

วินฤทัย สัจจพันธ์. ๒๕๔๑. **วรรณกรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร: รามคำแหง.

_____. ๒๕๕๒. **จากเก้าอี้ใหม่ วรรณศิลป์ไทยไม่สิ้นสูญ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ศิวกานท์ ปทุมสูติ. ๒๕๕๑. **ลีลาวรรณศิลป์**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.

_____. ๒๕๕๔. **การอ่านเพื่อชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.

ศรีบูรพา. ๒๕๕๑. **รำลึก ๑๐๐ปี ศรีบูรพา**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สารานุกรมโลกวรรณศิลป์. ๒๕๕๔. **วรรณศิลป์ไทย**. กรุงเทพมหานคร: คลังปัญญา.

สายทิพย์ นุกุลกิจ. ๒๕๓๗. **วรรณกรรมเพื่อชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สาโรจน์ มณีรัตน์. ๒๕๕๔. **วรรณกรรมเพื่อชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สิทธา พิณีภูวดล และ นิตยา กาญจนวรรณ. ๒๕๔๒. **วรรณกรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สิริวรรณ นันทจันทุล. ๒๕๔๕. **ภาษาไทยในสื่อมวลชน**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.

_____. ๒๕๔๕. **หลักการเขียนภาษาไทยขั้นสูง**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุภา ศิริमानนท์. ๒๕๔๖. วรรณศาสตร์สำนัก ในอิทธิพลสื่อมวลชนของหนังสือ เล่ม 1.
กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์.

สุภาพร มากแจ้ง. ๒๕๓๕. กวีนิพนธ์ไทย. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

เสถียร จันทิมาธร. ๒๕๕๑. วรรณกรรมเพื่อชีวิต. กรุงเทพมหานคร: มติชน.

เสนีย์ เสาวพงศ์. ๒๕๕๑. ปีสัจ. กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้า.

อิสรา อมั่นตกุล. ๒๕๒๑. วรรณกรรมเพื่อชีวิต. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อนุমানราชชน, พระยา. ๒๕๑๘. วรรณศิลป์. กรุงเทพมหานคร: รามคำแหง.

_____. ๒๕๓๑. โลกวรรณศิลป์วรรณศิลป์. กรุงเทพมหานคร: รามคำแหง.

อุปกิตศิลปสาร, พระยา. ๒๕๓๓. หลักภาษาไทย. พระนคร: ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล
ไทยวัฒนาพานิช.

วิกิพีเดีย สารานุกรม. ๒๕๕๔ก. วรรณกรรมเพื่อชีวิต (Online): www.th.wikipedia.org/wiki, ๗ สิงหาคม ๒๕๕๔.

_____. ๒๕๕๔ข. เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ (Online): www.th.wikipedia.org/wiki,
๗ สิงหาคม ๒๕๕๔.

ภาคผนวก

ประวัติเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

เกิดเมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ที่อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ศึกษาระดับประถมศึกษาที่ โรงเรียนวัดบ้านทวน ศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่ โรงเรียนวิสุทธิรังษี จังหวัดกาญจนบุรี เตรียมอุดมที่ โรงเรียนทวิธาภิเศก ศึกษาระดับปริญญาตรี นิติศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมจากสถาบันราชภัฏทราวดี (สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี) ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวรรณคดีไทย จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาไทย จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รางวัลที่ได้รับ กวีนิพนธ์ดีเด่นสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ชักม้าชมเมือง เพลงขลุ่ยผิว ฯลฯ รางวัลวรรณกรรมบัวหลวง (ชมเชย อาทิตย์ถึงจันทร์) วรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรท์) จากกวีนิพนธ์รวมเล่มเรื่องเพียงความเคลื่อนไหว

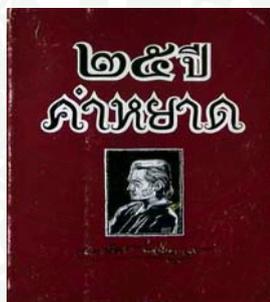
ได้รับการประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ สาขาย่อย กวีนิพนธ์ จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

รายชื่อบทกวีนิพนธ์ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ที่ศึกษา

๑. คำหยาด
๒. อาทิตย์ถึงจันทร์
๓. เพียงความเคลื่อนไหว
๔. ชักม้าชมเมือง
๕. อนุทิน ๑๔ ตุลา
๖. เพลงขลุ่ยเหนือทุ่งข้าว

๗. ตากรุ่งเรื่องโพยม
๘. ทิพย์สุคนธ์คนตรีไทย
๙. วารีดุริยางค์
๑๐. บทกวีนอกรั้วโรงเรียน
๑๒. ราษฎรเดินนำราชดำเนิน
๑๓. ไม่รู้เลยว่ารัก
๑๔. รามเทียน มรุทธรม

๑. คำหยาด

คำหยาด เป็นหนังสือรวมบทกวีนิพนธ์ยุคเริ่มแรก บทกวีนี้แสดงความคิดที่ยึดมั่นกับระบบคุณค่า ความคิดฝันของวัยรุ่น

บนนิ้วนางของกาลเวลา

มาจะเห่เสภาซ่าเจ้าหงส์
หอมดอกไม้มีมาผสมเมื่อลมชาย
หลับตาเถิดที่รักเพื่อพักอ่อน
มีกลอนไทยธรรมดามาจ่านรจ์
พระจันทร์จรแจ่มกระจ่างแจ้ง

ปีกเจ้าอ่อนร้อนลงที่ดงฝ้าย
หอมละม้ายเหมือนเนื้อเจ้าเจือจันทร์
ฟังเพลงกลอนพีกล่อมถนอมขวัญ
สารพันเพื่อพล่่ามไปตามใจ
ส่องแสงช่อชูดุไลว

นางแย้มแย้มยิ้มอยู่ริมไพร
 ช่อนชูชู่ช่ออรชร
 ช่อนกลิ่นส่งกลิ่นประทีนแกม
 เล็บมีอนางกางกลีบกระทัดรัด
 บานเย็นบานสะพรั่งฝั่งสระบัว
 มะลิวัลย์พันระกำขึ้นแกมจาก
 จำปีเคียง โศกกระย้าผกากรอง
 อบเชยแพยกลิ้นกล้วยสุกรม
 สาวหยุดกุหลาบอาบอวลดี
 ใ้อ้ววันหวานน้ำเหมือนจำได้
 หอมกสรเสาวคนธ์ที่หล่นลอย
 วิมานไม้ชายสระพระไทโรศก
 หนานน้ำค้างน้ำคำน้ำระริว
 นอนเฝ้านายาหิพิจะกล่อม
 คีรีรอบขอบเคียงเหมือนเวียงชัย
 เคยสำเนียงเสียงนางสุรางค์เห่
 เคยมีวิสูตรรดก้นบนบัลลังก์
 หนานน้ำค้างกลางคืนสะอื้นอ้อน
 เอาดวงดาราละยับกับพระจันทร์
 เดือนจะดับดวงไปในความมืด
 ขวาลาจะลาดับไปดับลอย
 ลืมตาเกิดที่รัก พักเหนื่อยแล้ว
 ลื่นสุนทรท่านแล้วแก้วกระจาย

เหมือนที่ไรฝ้ายพิมเจ้ายิ้มแย้ม
 เหมือนเราช่อนเป็นชูชู่แฉล้ม
 เหมือนกลิ่นแก้ม โคมขมเมื่อส่งตัว
 เหมือนมือเจ้าปรนนิบัติพิศวีฬ
 เหมือนเย็นเจ้าเข้ายั่วอยู่กับน้อง
 ได้สามวันกรรมพรากไปจากห้อง
 พี่โศกเศร้าเฝ้าตรองกว่าสองปี
 วันนี้ได้เชยชมสมสุขพี
 ขอหยุดชมจวบที เกิดสาวน้อย
 ลงเล่นน้ำดำไลในสระสร้อย
 เต็ดสายบัวหักห้อยเป็นสร้อยบัว
 ใบช่วยโอบกบังเดือนเดือนสลัว
 กลัวแสนกลัว กลัวสลายกระจายไกล
 งามละม่อมมิ่งขวัญอย่าหวั่นไหว
 อยู่ร่วมไม้เหมือนปราสาทราชวัง
 มาฟังเรไรแข่งต่างแดนสังข์
 มากำบังใบไม้ในไพรวัน
 จะกางกรกอดน้องประคองขวัญ
 ต่างช่อขึ้นขวาลาระย้าย่อย
 ดาวจะซีดจืดแสงแห่งหิ่งห้อย
 และเวลาเริ่มคล้อย ค่อยค่อยคลาย
 มาชมแก้วเคลื่อนทางเขาวางชาย
 เศษกรวดทรายก็เคลื่อนแสงขึ้นแข่งแวง

(คำหยาด, ๒๕๕๑: ๒๐)

บนลานอโศก

หยาดน้ำแก้วลือกกลิ้งถึงอโศก
 มีความรื่นรมย์เย็นแผ่เป็นเงา
 เราพบกันฝันไกลในความรัก
 มีแต่เรามีใคร ในที่นี้
 อยากให้รู้ว่ารักสักเท่าฟ้า

โลกทั้งโลกลอยระหว่างความว่างเปล่า
 ลมแผ่วเบาบอกลำนาคำกวี
 เริ่มรู้จักซึ่งใจ ในทุกที่
 ใบไม้สีสดสวยโอบกอดหยัช
 หมดภาษาจะพิสูจน์พุดรักได้

เต็มอยู่ในความว่างกว้างและไกล
 หลับตาเถิดที่รักเพื่อพักผ่อน
 ใจระงับรับใจในจันทร์
 ไอ้ดอกเอ๋ยดอกโศกตกจากต้น
 โศกสำนึกหนาวกมลคนสัญจร
 เมตตาแล้วแก้วตาอย่างทิ้งทอด
 จะหุบปีกหุบปากฝากใจปลง
 งามเอียงงามนัย
 งามตาค้อนคมเขื่องชำเลื่องชาย
 จะห่างไกลไปนิคก็คิดถึง
 ถนอมงามห้ามใจควรไม่ควร
 ผีเสื้อทิพย์พริบพริบลอยแตะแต่เต็ม
 ทุกก้านกิ่งมิ่งไม้เหมือนทวยทัก
 ฝันถึงดอกบัวแดงแฝงฝั่งภู
 ชื่นแสนห่เกษรอ่อนละออ
 ในห้วงความคิดถึงซึ่งเงียบเหงา
 คอยคืนวันฝันเห็นจะเป็นจริง
 ร่วมโศกสลดใสในความฝัน
 ร่วมลำธารสีเทาเจ้าพระยา

คือหัวใจสองดวงห่างหากัน
 ฟังเพลงกลอนพีกล่อมถนอมขวัญ
 ต่างแพร่พันผูกใจห่มให้นอน
 เบียดน้ำฝนปนทรายปลายเกสร
 นกขมิ้นเหลืองอ่อนจะร่อนลง
 ช่วยให้รอคอยป่าล่อยบินลอยหลง
 ขอเกาะกรงแก้วกมลไปจนตาย
 แลล้มพักตร์ผ่องเหมือนเมื่อเดือนฉาย
 ลึกยืมอายแอบยืมงามนึมนวล
 ครั้นคือดั่งโดยใจก็ให้หวาน
 ให้ปั่นป่วนไปทุกยามนะความรัก
 เผยอเขมยืมละไมใจประจักษ์
 ร้อยสลักใจเราให้เฝ้ารอ
 คล้ายพื่ออยู่เป็นเพื่อนในเรือนหอ
 ไอ้ละหนอนหวานักเอารักอิง
 ใจสองเราเดือนลอยอย่างอ้อยอิง
 โลกหยุดนิ่งแนบสนิทในนิทรา
 ร่วมนิรันดรลานสวาทปรารถนา
 และร่วมอาณาจักร ความรักเรา

(คำหาขาด, ๒๕๕๑: ๓๖)

พิณสายรุ้งร้ายประเลงเพลงความหลัง
 พรหมวาริคุริยางค์หลังระบาย
 สร้างสายทิพย์ชโลมไทยให้ชื่นน้ำ
 สร้างสายธารอุดมทัศน์เอื้อศรัทธา
 มิ่งมหาวารีแห่งชีวิต
 กระแสธารมารดาค่าน้ำนม
 กำจรเอื้องเมืองแม่แควสี่สาย
 ร่ายลำน่าน้ำใจไม่พ่อนพัก
 ขวัญเจ้าเอยเจ้าพระยาขวัญหล้าแหล่ง
 เชิญขวัญชมชื่นใจในสาคร

แม่ปิงวังมน่านผสานสาย
 เล่านิยายยี่ดียวเจ้าพระยา
 สร้างสายธรรมค้ำจุนบุญรักษา
 สร้างชีวาวิญญูณธารอารมณ์
 เนรมิตหวานชื่น และชื่นชม
 กระแสตรมน้ำตาความรัก
 มากำจายเจ้าพระยามหาศักดิ์
 อาณาจักรธารพระจันทร์นิรันดร
 ชื่นบานแข่งขวัญฟ้าอ้ออัปสร
 ฟังเพลงกลอนกล่อมขวัญบรรเลงลอย

ลมเมืองร้อนโรยมาจากนาข้าว
 เสียงขลุ่ยตามลำน้ำค้ำคั่นคอย
 เพชรน้ำฝนหล่นแล้วแก้วปรากฏ
 ระเียบเอมอ้มหวังยังยืนยาว
 เพลงเรือรักเรือเร่จะเห่หา
 ดาวเดือนต่างดวงตาในราตรี
 ลำนำแห่งเจ้าพระยาเน้อารรพณ์
 ระลอกน้อยลอยพักเหมือนลักขิม
 เจ้าพระยาคือนิยามแห่งความรัก
 สัญลักษณ์ลำนำแม่น้ำใจ

น้ำเนื้อสาวสไบกรองทองสายสร้อย
 ให้เคลิ้มคล้อยปล่อยใจไปถึงดาว
 หวานยิ่งรสผึ้งรวงแห่งทรวงสาว
 เริ่มเรื่องราวรังรองของชีวี
 ใ้อลมหนาวเจ้าพระยาฟ้าเปลี่ยนสี
 ลอยนทีประทีปทิพย์กระพริบพริ้ม
 กล่อมชีวันหวั่นไหวให้เอิบอ้ม
 ประทับพิมพ์พัศดรแทนแผ่นดินไทย
 อาณาจักรศกศีศรีที่ฝันใฝ่
 รวมอยู่ในทุกที่ที่มีเธอ

(คำหยาด, ๒๕๕๑: ๑๔๖)

เดือนดับในดวงตา

ให้คิดถึงเพียงใดใจจะขาด
 ห้ามมาหาแต่อย่าห้ามความคะเนิง
 คิดเสมอเมื่อใจใฝ่ถึงเขา
 แวอวารณ์อ่อนหวานผสานกัน
 จะตัดพ้อต่อว่าประสารัก
 จงมองตาตาจะเตือนว่าเหมือนใจ
 รู้ทั้งรู้ว่ารักจักให้ทุกข์
 ช่างไม่เข็ดหรือไรนะใจเรา
 เคยนั่งเศร้าเดาใจเธอไม่ออก
 ใจที่หวังปลั่งผิระอิดระอา

ก็มีอาจไปตามความคิดถึง
 จะคือคิงโดยถ้อยร้อยรำพัน
 สายตาเศร้าเฝ้าเตือนว่าเหมือนฝัน
 เหมือนจันรรจจันนท้นอาลัย
 ใจก็ทักท้วงห้ามตามวิสัย
 ถ้าแจ้งได้ก็จะแจ้งไม่แฝงเงา
 ใจยังรูกเร้าหลอกให้บอกเขา
 เขามีเจ้าของแล้วในแหวตา
 จนตาบอบ่งเล่ห์เส่นหา
 วอนตาอย่าเยือนผสานแหวหวานเลย

(คำหยาด, ๒๕๕๑: ๕๒)

มาลัยล้นทม

ล้นทมบานหวานรายชายเฉลียง
 หอมกลิ่นเย็นมาเชือนเหมือนวันวาน
 เอื้อนกังวานหวานทอดออกสะอื้น
 ว่าหอมดอกราตรีเคยชู้ชวัน
 ลมหนาวปรายสายสั้นล้นทมอ่อน
 หนาวสำนึกอยู่ฉะนี้ทุกวี่วัน

คิดถึงเสียงสังคีตกริดผสาน
 เคยคลอขานขลุ่ยรับเสียงขับครวญ
 หลับตาตื่นใจฝันให้ปิ่นป่วน
 ใ้อล้าควนจะควนร้างไปห่างกัน
 อารมณ์ว่อนวุ่นเหลิงกระเจิงขวัญ
 ทิพย์สุคันธาเอ๋ยเจ้าเคยลอย

ลั่นทมบานหวานรายชายเฉลียง
 หอมกลิ่นเย็นมาเยือนเหมือนวันวาน
 เอื้อนกังวานหวานทอดออกสะอื้น
 ว่าหอมดอกราตรีเคยชู้ช้วน
 ลมหนาวปรายสายสั่นลั่นทมอ่อน
 หนาวสำนึกอยู่ละนี้ทุกวี่วัน
 ลั่นทมดอกน้อยนี้มีเจ้าของ
 หอมแต่กลิ่นเย็นแต่ลมธรรมแต่เหนื่อย
 เก็บดอกน้ำค้างกลางกอหญ้า
 รวยรวยรินชื่นเชยจะเลยลับ

คิดถึงเสียงสังคีตกริดผสาน
 เคยคลอขานขลุ่ยรับเสียงขับครวญ
 หลับตาตื่นใจฝันให้ปิ่นป่วน
 โอ้อัศวินจะควนร้างไปห่างกัน
 อารมณ์ว่อนวุ่นหลังกระเจิงขวัญ
 ทิพย์สุคันธาเอ๋ยเจ้าเคยลอย
 เกินจะปองจงปลิดจำจิตปล่อย
 ชื่นก็คอยคิดเดือนเลื่อนระงับ
 วาสนาเราหนอเพียงคลอขับ
 ยิงนับนับวันเนิ่นเห็นห่างไกล

(คำหยาด, ๒๕๕๑: ๕๔)

น้ำตา

ปาดน้ำตาจากแก้มแค้นกระดาก
 ทดความแค้นแทนความขำรำเจริญ
 เสียแรงอมอารมณ์ข่มความคิด
 ใครจะหมิ่นเมินหมางก็ช่างใคร
 รักแสนรักภักดีก็ปีแล้ว
 เหมือนไม่พอพิสูจน์พิสูจน์เพื่อ
 อารมณ์เอ๋ยโอ้อ้ออารมณ์รัก
 เจ็บไม่จำทำลายคำมาทุกวัน

เป็นประกาศกลอนแปดแผดศัพท์เสียง
 ทันเอ่อเพียงอกฟังกิ่งค้ำใจ
 คำน้อยนิดหนึ่งสะเทือนไม่เคลื่อนไหว
 นี้โฉนมาซ้ำเพราะคำเธอ
 ทุกรอยแนวใจนั้นมันเสมอ
 ไหนจะเอออวยให้เข้าใจกัน
 หลายเลศนิกนิกให้เหนื่อยใจฝัน
 สารพันพยายามนะความรัก

(คำหยาด, ๒๕๕๑: ๖๘)

ลูกข้าง ของเล่นและความรัก

ฉันทอกหักตามระเบียบเรียบร้อยแล้ว
 ชงปราศรัยซักปราดขึ้นพาดบัง
 เหวี่ยงลูกดิ่งทั้งสายด้วยปลายนิ้ว
 แล้วล้อสายรำยกลับรับขึ้นมา
 สัมผัสเนียนความหวังที่พวงนิ้ว
 เกลียวเชือกบิดสะบัดอยู่เพียงครู่เดียว

เหลือแต่แววสังเวชซากเศษหวัง
 ความจริงจึ่งทั้งสิ้นจิงชินชา
 มันวู่วิวลิวลงหวือหวา
 เกลียวเชือกพาพันสายเป็นหลายเกี้ยว
 เนื้อเยื่อฉิวฉิวโรยโรยเสียวเสียว
 ความแน่นเหนียวหวังสายคลี่คลายวง

ในความหมุนวนวายุคล้ายลูกข้าง
 อารมณ์เิบเคลิบเคลิ้มเริ่มวาง
 สายสวาทขาดลงตรงจุดนี้
 พลังรักลดตามความเป็นไป
 อารมณ์คือเครื่องเล่นเป็นนามรูป
 เมื่อใจแตกแหกยับลงกับมือ

คือความว่างวิ้งวนบนความหลง
 เมื่อความคงที่กลายเกลียวสายใจ
 ความหวังคลี่คลายวงจากหลงไหล
 พันระใจจึงสุดจะขุดยื้อ
 ย่อมวาบวบเวียนตามความยึดถือ
 ใครเล่าคือคนที่ขี้มัน

(คำหยาด, ๒๕๕๑: ๘๒)

นกขมิ้น

เขาคลอลุ่ยครวญเสียงเพียงแผ่วผิว
 โอดสะอื้นอ้อยอิ่งทึ่งทำนอง
 ใ้อดอกเอ๋ยเจ้าดอกขจร
 คำลงแล้วแนวพนาและฟ้าไกล
 แล้วหวานเสียงเรียงนิ้วขึ้นหวิวหวีด
 ถึกระชั้นสั้นกระซอกใจจากจร
 ใ้อใจเอ๋ยอ้างว้างวังเวงนั้ก
 เพิ่มแต่พิศพิศหวังยังย้ายิน
 ข้าเคยฝันถึงฟ้ากว้างกว่ากว้าง
 ถึงซ้อเอื้องเหลืองระย้าคาบไม้
 รู้รสแรงแห่งทุกซ์และสุขสั้น
 จิบน้ำใจจนทั่วเจียนมัวเมา
 เขาเคลี่ยนนิ้วนิบนุ่มเสียงทุ่มพร่า
 เจ้าขมิ้นเหลืองอ่อนนอนเดียวดาย
 เสียงจับฉิ่งหรีงรับขยับเร่ง
 เขาเป็นอนนิ้วผิวแผ่วแล้วรอลง

ชะลอนิ้วปลิวผ่านจากมานหมอง
 เป็นคำพร้องพริ้งพรายระบายใจ
 นกขมิ้นเหลืองอ่อน จะนอนไหน
 เจ้านอนได้ทุกเดือนทำไมอาทร
 เร่งอดีตคาลฝันบรรโลมหลอน
 ระเรื่อร่อนร่อนมาเป็นอาจิม
 ไร่แหล่งพักหลักพันจะผันผิน
 ระควาดินโดยอนาถแทบขาดใจ
 ฝันถึงปางทับเปลี่ยวเรียวน้ำไหล
 ในแนวไพรนิกเหมือนเป็นเพื่อนเนา
 บนแผ่นดินแผ่นเดียวเปลี่ยวและเหงา
 ไร่ร่วมเงารังเรื่อนและเพื่อนตาย
 เหมือนหวานหาโหยให้น้ำใจหาย
 จะเหน้อยหน้ายหนาวน้ำค้างที่กลางดง
 จะพราวเพลงเพื่อนยินสิ้นเสียงส่ง
 เสียงนั้นคงแน่นตรงอย่างหวังโย

(คำหยาด, ๒๕๕๑: ๑๘๖)

๒. อาถิตยถึงจันทร์อาถิตยถึงจันทร์

กวีเขียน "อาถิตยถึงจันทร์" ตามความเชื่อโบราณนั้น โคลงสี่ดั้นบาทกฤษรเหมาะสำหรับ
บรรยายเรื่องราวที่เกี่ยวกับการต่อสู้หรือเรื่องราวที่ขลังและยิ่งใหญ่ โดยใช้รูปแบบโคลงสี่ดั้นบาท
กฤษร จำนวน ๕๐๐ บท และมีร่ายคั้น ๑ บท

๑ สยามินทร์เมืองมาศตั้ง	แต่บุรพ์
ละเอียดละออลาย	คิลกห้ำ
พระศาสน์พิสุทธิพูน	ไพโรจน์
ยศพระขอแหม่ฟ้า	เฟื่องฝัน
๒ ประมวลปราโมทย์ไว้	ทุกวาร
ดิเรกคุริยบรรณ	ระเบียบร้อย
ระบือเลบงการ	กวีเวทย์
เกลียวกระหนกน้อยช้อย	ชดหา
๓ ไพศาลพิเศษสร้าง	พุทธศิลป์
คือสื่อพระสัจสกา	เก็จแก้ว
สะอาดสงบริน	รำจับ
ไสวสว่างพร่างพร้อยแพรว	สะพรั่งใจ
๔ รั้งควาววับแก้ว	ผกายกรอง
ผ่องปภัทร์ศรธาไทย	ท่วมด้าว
ทุงทิพย์ลิลิ้วทอง	เปลวทาบ
นาเจ็ญน้ำโน้มน้ำ	หนักรว

(อาถิตยถึงจันทร์, ๒๕๔๖: ๑๕)

๕ รวงหนึ่งระนาบนี้	หนักนัก
คุณแม่มาปูนปาง	ปากป้อน
คุณแม่ชอบคุณสัก	แสนส่วน
ฤกษ์ครั้งคำเสี่ยวซ่อน	ชักถึง

๖ มาแม่อย่าด่วนด่วน	แผ่นดิน
มาแม่ฟังกรรคิ่ง	กล่อมค้ำว
ใจแม่หล่อใจริน	ใจราษฎร์
ราษฎร์แหล่งเมืองฟ้าน้ำว	นี่หนอ

๗ เกิดแล้วสืบชาติตั้ง	เป็นคน
ขอเกิดขอตายขอ	ครบถ้วน
คู่แผ่นดินพระพุทธผล	โพสพ
ทองประกายแก้วล้วน	เลิศลอย

๘ เจียวขาบตะขบเข้ม	เต็มเจียว
แสงพระขับข่มพลอย	เพชรแท้
ประหวัดระบัดเรียว	รวงอ่อน
ขจีขจิตเนื้อแท้	ถ่องธรรม

๙ อารมณ์ทุกท่อนแล้ว	ราวทอง
อร่ามทุ่งรุ่งเรืองรำ	ร้ายพื่อน
เปล่งปลั่งประกายละออง	อวลจิต
เย็นระยับขับซ่อนซ่อน	เยือกทรวง

(อาทิตย์ถึงจันทร์, ๒๕๔๖: ๑๖)

๑๐ เม็ดหนึ่งเม็ดนิคนี้	มากนับ
ปลงเปลือกคือปลดปวง	ปิดกั้น
ขาวสะอาดผุดผาดขับ	ไขพิสุทธิ์
ใจหนึ่งพ้องสร้องซัน	สระเสริญ

๑๑ ลูกกราบพระพุทธแก้ว	มรดก
-----------------------	------

ใจหนึ่งประหวัดเกิน	พระแก้ว
ใจหนึ่งถอดแบบบท	บัวบาท
ใจหักใจแกล้วแกล้ว	คลังใจ

๑๒ มือหนึ่งภิวาทไหว	ชินวร
มือหนึ่งเช็ดชลนัยน์	เนื่องชำ
ตาหนึ่งแน่วนบร	พุทธรบ
ตาหนึ่งแน่นน้ำน้ำ	ขนัดตา
เผด็จพระสดับศัพทา-	ธิบาทนี้
จากจิตสู่อุจิตสรร	สุจริต
บุชิตบาทเบื้องชี	ช่องเห็น

๑๔ เห็นทุกข์เห็นทศให้	เห็นทาง
เหตุแห่งทุกข์บุกเจ็ญ	จัดข้อ
เห็นความดับทุกข์กลาง	ที่เกิด
ทางที่ส่องแผ้วพ้อง	พบถึง

(อาทิตยถึงจันทร์, ๒๕๔๖: ๑๓)

๓. เพียงความเคลื่อนไหว

หนังสือรวมบทร้อยกรอง ๓๓ บท ที่เคยตีพิมพ์ลงในวารสารและหนังสือพิมพ์ หลังวันมหาวิปโยค ๑๓ ตุลาคม ๒๕๑๖ ชี้ให้เห็นถึงความตื่นตัวต่อความเปลี่ยนแปลงของบ้านเมือง และชีวิตร่วมสมัย

หนทางหอยทาก

ในหมู่บ้านนั้นมีทาง
 ทากน้อยจึงหาเงิน
 รอว่าสักวันหนึ่ง
 จะเกี่ยวกราดและฟาดไฟ
 เมื่อนั้นแหละเงินงาม .
 เพรชผกายจะฉายวิบ
 และทากน้อยจะถมเนื้อ
 ระเหิดหายละลายล้าง
 ทางนั้นจึงปรากฏ
 ทรายใตที่ที่หมู่บ้าน
 การเกิดต้องเจ็บปวด
 ในสายฝนมีสายฟ้า
 มาเกิดมาทุกยาก
 อย่าหวังเลยรังรอง
 ก้าวแรกที่เรายัง
 ป่าเถื่อนในปฐพี

เปลี่ยวอ้างว้างไร้คนเดิน
 เป็นเงางามระวามไว้
 ซึ่งตะวันอันอำไพ
 ประลัยหญ้าจนย่อยยับ
 รวีวามจะตามจับ
 จับเงินยวงแห่งช่วงทาง
 เพื่อภาวะแห่งผู้สร้าง
 อย่างเคยเคยทุกคราวครั้ง
 ทอดไปจรดที่ใจหวัง
 ก็บังใจที่ไขว่คว้า
 ต้องร้าวรวดและทรมาน
 ในผาที่มีถ้ำทอง
 มากับนั้นกับเพื่อนพ้อง
 จะเรื่องไรในชีพนี้นี้
 จะสร้างทางในทุกที่
 ยังมีไว้รอให้เดิน

(เพียงความเคลื่อนไหว, ๒๕๔๑: ๓๖)

ดำเนินทราย

ลมไม่พัดพองมายังปานี้
 ฝนดอกไม้มีมิหยาดเรียลงเคลียดลล
 สงบเพียงภูผาสง่าขริม
 ตะวันเรืองแดดรอนลงอ่อนราย
 หม่อมดงำทำงานอย่างเจียบเจียบ
 บรรจงวาดบทวีแห่งชีวิน
 เสือสีเขี้ยวคลุมร่มห่มใบไม้
 เป็นลายดอกดวงประดับระยับระยาง
 โนนชีวัน นันชีวี นีชีวิต
 สดใสไวสสว่างมีสร่างษา
 หม่อมดงำทำงานอย่างเจียบงาย
 จดใจความตามจริงไม่ทิ้งงาน

ไฟไม่สีซอรับกับขลุ่ยอ้อ
 นกไม่ลื้อลำนาดำเนินทราย
 และร่มครีเม้งามะค่าค้อยซ้ำฉาย
 แด้มดอกปราชยประพินฉ่ำชื่นดิน
 เจียนรอยเลียบเลาะแถวอ้อมแนวหิน
 กว่าจะสิ้นเส้นสุดท้ายที่ปลายทาง
 สีม่วงซออนจะอ่อนไหวในระหว่าง
 ทั้งท่ามกลางกว้างไกลสุดสายตา
 เจียนสนิทนึ่งระงับศัพท์ภาษา
 อันจะหาอีกไม่ได้ในวิญญาณ
 เจียนจดหมายถึงมนุษย์ให้หยุดอ่าน
 กว่าลมรานลายชอยบนรอยทราย

(เพียงความเคลื่อนไหว, ๒๕๔๑: ๔๖)

เสียงขลุ่ยกลับมาหากอไฟ

นรินทร์นิราศชำ เซกเสปียร์
 โสกระติสไอเคีย ไอเค่น
 ไอศรีเสาวลักษณ์ล้ำ แลโลมโลกเอย
 แขนวขวัญนุชชู โนม แมกเมฆไ่ว้แม่
 ขอมมิขอมข่อมแม่น เหมือนขอม
 2 3 4 รับหลอม เป็นเลข
 ปูนปั้นเป็นชื่อร้าน Thailand
 ไนซ์คลับอาบอบน้ำ แอนด์อบนาบ
 ราเพยเผยแผ่วให้ หวยโหน
 เสาวรสสุนทรโรย ราทิพย์
 เวียนตามกำหนดแล้ว ฤาโฉน
 ไบไม้ร่วงเวียนไหว สู่ราก

พรอยด์พำพุททาสเพเลีย ว่างเพื่อ
 สิทธิคตะทุเสื่อร์ วิชเลิฟเวรี
 แม้วามีกิ่งพโยม ยืนหล้า
 กิดมินิเสกิร์ดเปิดหน้า อวดเนื้อ นวลถนอม
 เสื่อนนอกเนกไทปปลอม จับปิ้ง
 ลป ๑ ๒ ๓ ทิ้ง กระทับชำ เหลือศูนย์
 new york bangkok man- hontons
 เยส อุแม่ อุแม่อัน กระอ่วน ไอ้ กูเอี้ย
 เพลงขลุ่ยสะโอดโอย สะอื้น
 หยาดแต่ฟ้ามาพื้น ผิดพื้นพโยมสยาม
 มาจากไหนข่อมไป สุนั้น
 ขลุ่ยทิพย์คันทิศชั้น ซ่อไม้ ใฝ่ศรี

(เพียงความเคลื่อนไหว, หน้า ๘๐)

เพียงความเคลื่อนไหว

ชั่วเหยี่ยวกระหับปีกกลางเปลวแดด
 พอไบไม้ไหวพลกริกกริกมา
 เพียงกระเพื่อมเลื่อมรับวับวับไหว
 เพียงเวลาดาคู่สั้นสั้นสะทก
 โช้ประตูดิ่งผูกถูกกระซก
 สว่างแวบแปลบพรัมาไรไร
 มือที่กำหมัดขึ้นจนชุ่มเหงื่อ
 กระหืดหอบฮวบลุ่มแต่ละที
 นิ้วกระดิกกระเดี้ยได้พอให้เห็น
 ยอดหญ้าแยงหินแยกหยักระซด
 เจ็ดสิบปีเปล่าโล่งตลอดย่าน
 ดินเป็นทรายไม้เป็นหินจนหักพับ
 นกอยู่ฟ้านกหากไม่เห็นฟ้า
 ใต้เดือนไม่เห็นดินว่าฉันใด
 ฉันนั้นความเปื่อยเนาเป็นของเน่

ร้อนที่แผดก็พ่อนเพลาพระเวหา
 ก็รู้ว่าวันนี้มีลมวาก
 ก็รู้ว่าน้ำใสใจกระจก
 ก็รู้ว่าในหัวอกมีหัวใจ
 เสียงแห่งความทุกข์ยากก็ยิ่งใหญ่
 ก็รู้ว่าทางยังพอมิ
 ก็ร้อนเลือดเดือดเนื้อถนอดนี้
 ก็ยังดีที่ได้สู้ได้สู้รุต
 เร็วแรงที่แฝงเร้นก็ปรากฏ
 เกียรติยศแห่งหญ้าที่ระยับ
 หกลีบล้านไม่เคยเขี่ยขึ้นยับ
 ดับและหลับตลอดถ้วนทั้งตาใจ
 ปลาอยู่น้ำข่อมปลาเห็นน้ำไม่
 หนอนข่อมไร้ดวงตาสู้อาจ
 ข่อมเกิดแก่ความนิ่งทุกสิ่งสม

แต่วันหนึ่งความเนาในเปือกตม
และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ
มันอาจขุ่นอาจขื่นอาจหม่นมัว
พอเสียงร่ำร้องล่องประกาศกล้า
พอปืนเปรี๊ยะแปลบไปในมณฑล

ก็ผูกพรายให้ชมซึ่งดอกบัว
เป็นความมดความงามใช้ความชั่ว
แต่ก็เริ่มจะเป็นตัวจะเป็นตน
ก็รู้ว่าวันพระมาอีกหน
ก็รู้ว่าประชาชนจะชิงชัย

(เพียงความเคลื่อนไหว, ๒๕๔๑:๘๔)

ใบไม้ป่า

ใบไม้ร่วงหนึ่งใบในราวป่า
ที่รอบปลิดหล่นเปล่าประโยชน์ปวง
ใบไม้ป่าร่วงแล้วได้เลี้ยงป่า
เหมือนแม่ให้นมลูกปลูกฝังจน
เมื่อเมืองคนคับคั่งด้วยคนป่า
สัตว์เมืองก็ต้องสิ้นวิสัยเมือง
ใบไม้ป่าชื่อ จิตร ภูมิศักดิ์
ดั่งเทียนป่าปลูกแสงขึ้นแรงเรือง
ลมประสานเสียงแคนว่าแคนแคน
เหงื่อกรูรินตากูแล้งน้ำแห้งตรม
เสียงปี่ดังเปรี๊ยะกว่าเสียงปาก
แต่วิญญาณคือทิพย์ที่ยืนยาว
กาลเวลาฆ่าจิตร ภูมิศักดิ์
กาลเวลาฆ่าคนดีทุกทีมา
ใบไม้ร่วงหนึ่งใบในราวป่า
จิตรหนึ่งดวงดับไปในวันนี้
ถ้าสัตว์เมืองสร้างเมืองเป็นป่าได้
ที่โหยหาป่าเขาเปลี่ยวเปล่าปวง

ยังดีกว่าใบไม้เหลืองในเมืองหลวง
เป็นค่างควงด่าเปื้อนในป่าคน
ทิ้งลงมาเลี้ยงรักเลี้ยงลำต้น
ลูกเติบโตคนโตแทนเต็มแผ่นดิน
คนดีก็ด้อยค่าเหมือนกรวดหิน
ได้ร่วงแล้วลงเป็นหลักให้โลกเลื่อง
ไม้เปล่าเปลือกลมปราณที่ด้านลม
เปิบข้าวทุกคราวแค้นความขื่นขม
ร่างกุชฌมานไ้จันเจียวควา
ก็ปิดฉากชีวิตมีดมีดหนาว
ดั่งดวงดาวยิ่งดึกยิ่งต้นตา
กาลเวลาที่ตระหนกประจักษ์ค่า
แต่เวลาที่ทูนเทิดเชิดคนดี
เพื่อแตกมาเป็นใบใหม่ในทุกที่
เพื่อจะมีจิตรใหม่มากมายดวง
เราก็เหมือนใบไม้ในเมืองหลวง
จิตรจะร่วงลงทั้งป่าเข้ามาเมือง

(เพียงความเคลื่อนไหว, ๒๕๔๑: ๑๐๗)

คำขาดของทิดเที่ยง

สิ้นเดือนอ้ายน้ำเอื่อย
จวนจะย่างเดือนยี่
ดอกโสนริมหนอง
เหลืองระเนนเอนระนาบ

ชะไหลเรื่อยลงรี
อยู่ไรไร
ก็ปิดทองเปลวทาบ
อยู่ไหนไหน

เหลืองกระทิงทุ่งทอง
 จนดวงหน้าทุกดวง
 ผละคันไถเคยถือ
 ลิ่นพรรษาสิ้นสารท
 มือหนึ่งจับเคียวจ้อง
 ใครจะกล้าเข้ามาคลื่น
 หยิบประเจียดอาจารย์
 คาคตรระกุดดอกกลม
 แล้วยเสกผงเป้งผัด
 หลวงพ่อดีวัดเดิม
 กูทิดเที่ยงบ้านทวน
 ถึงทุ่งคอกเขาขาด
 ข่าผู้แทนผู้เท็จ
 เที้ยวสาโทสารก
 มิ่งอยู่เมืองนอนมุ้ง
 ออย่าเผยอมาขยับ
 ชาดีผู้ดีตื่นแดง
 จะตากแดดนอนดิน
 คราน้ำท่วมกูทุกข์
 ให้แบกโลกทั้งโลก
 แนะเวียเฮียกูเห็น
 ไซพี่น้องท้องนา
 กลับเอาชื่อไปเซียด
 แดกกั้นเทือกเป็นทาง
 มั่นขนข้าวไปขาย
 มาขนเสียงอีกไปลง
 หนึ่งจรู้อยอมรับ
 อยู่ที่สร้างการเกษตร
 สองจักต้องยื่นตน
 ต้องเป็นกลางก็เป็นกลาง
 สามรู้จักหลัก
 ที่สูงต่ำที่ต้องมี
 ถ้าผิดคำสามข้อ

ที่เรื่องรองทุกรวง
 ก็เหลืองได้
 มือก็เบี่ยงอุ้มบาตร
 ลิ่นวิสัย
 อีกมือป้องกุมปิ่น
 ก็ลองใกล้
 ขึ้นโอมอ่านอาคม
 กระสันได้
 ชั่วอัศจรรย์แล้วเจิม
 ประคู้ชัย
 ที่ลือลือทั้งตลาด
 ก็เจ็ดใจ
 เหมือนดอกเห็ดเดือนหก
 ทุกสมัย
 กูอยู่ทุ่งนอนทับ
 เขยิบใกล้
 แต่ข้าวแกงยังไม่กิน
 กระไรได้
 ครั้นข้าวสุกกูโศก
 ก็บรลัย
 ที่ว่าเป็นปัญหา
 มาแต่ไหน
 เปิดประตูประต้าง
 ทุกทีไป
 เหมือนขนทรายเขตสงฆ์
 ก็จัญไร
 ว่ากองทัพของประเทศ
 ให้สุกใส
 อยู่บนขาสองข้าง
 ก็เป็นไป
 อะไรศักดิ์อะไรศรี
 ต้องมีไว้
 เล่นหลอกล่อให้หลง

ก็เปลี่ยนประเทศเปลี่ยนธง	ประเทศไทย
มาเกิดโหวยเกิดวา	ช่วยกันหาช่วยกันโห้
เสียงกู่ใหญ่ไซโย	จะเกรงไย
ถ้ามีง์เยี่ยมในสยาม	กู่ก็ใหญ่ในย่าน
ผิคนักเลงก็ต้องลาน	กันแหลกไป
อิหนี่แหละหนา	หากต้องคาถันไปควล
เชื้อไอ้ทิดบ้านทวน	เถอะ เย็นใจ

(เพียงความเคลื่อนไหว, ๒๕๔๑: ๑๐๓)

เพลงกล่อมเพื่อน

พอสิ้นวันพรรษา	ถึงเวลาจะสิ้นใจ
ตะวันเดือดเลือดไหล	สะท้านไปทั้งแผ่นดิน
เสียงระฆังรำฆาน	ยังกังวานไม่สุดสิ้น
ปิ่นกระหน่ำมาย้ายิน	ถึงวิญญาณผู้อยู่ยัง
ไปแล้วหรือเพื่อนเอ๋ย	กระไรเลยไม่อยู่ฟัง
ความเป็นธรรมที่เพื่อนหวัง	ก็ยังหาไม่เคยเห็น
พอลมตกลดต่ำ	ตะวันจะย่ำเย็นเย็น
ราชดำเนินก็เปลี่ยนเป็น	ป่าช้าประชาชน
อนุสาวรีย์ตั้งไว้	สว่างไสวไครยด
กระดุกเพื่อนกลั่นลั่น	วางอยู่บนพานทอง
ฟ้าก็อยู่บนฟ้า	ไม่หันหน้ามามอง
ใครเลยจะประคอง	ประคบเจ้าเอาใจ
ทางยังมีดขี่ดยาว	เราจะก้าวฝ่าไป
เป็นแสงเทียนส่องไทย	พร้อมเผาไหม้ตัวเอง
เราจะคล้องแขนมัน	เข้าประจันไม่หวั่นเกรง
ฆ้องระฆังจะวังเวง	มาอยู่เขื่อนกับเพื่อนยา
พอเสียงปี่ดังเปรี๊ยะ	เราจะเรียงดาหน้า
ไปสืบทอดเจตนา	ประกาศชัยประชาชน

(เพียงความเคลื่อนไหว, ๒๕๔๑: ๑๓๐)

วันฆานกพิราบ

มือกระชับคาบบุหรีที่มุมปาก	ดาหรีเล็งร่องบากปากปิ่นจ้อง
สมุนรายเรียงรอบคอยหมอบมอง	ร้าวระเนนเอนนอนกองกำยร้างสิ้น
เลือดโทรมหน้าท่า่มือเข้ายื้อยุด	กระชากนูดกระชับหมัดซัดด้วยสิ้น
เงื้อมไม้ฟาดฟัดซ้ำกระหน่ำจน	เลือดกระเซ็นกระเลือดกระสนทุนทุราย
ผูกคอตลากกระชากร่างกลางสนาม	เลือดยังลามจากหลังวันรินเป็นสาย
นอนแน่นิ่งเนื้อขาวเปล้าเปลือยกาย	ท่อนไม้กำยเกรอะเลือดเลอะเลือดแดง
ร่างรุ่งริ่งลื่นจุกผูกคอห้อย	กระโดดลอยถีบร่างคว้างร้องแรง
เก้าอี้เหล็กหวดโครมโถมสุดแรง	รองเท้าแยงยัดปากกรากเข้ารุม
ทีละร่างซ้อนร่างเอายางทับ	แล้วเปลวไฟก็ไหววับควันจับกลุ่ม
กระดิกคืบเตือดมอดเนื้ออกอดกุม	กระกคุ่มหิงงอดตอะโก
เข้าตอกอกทีละอกยกไม้ฟาด	ดาระดาชดับคืบคืบสิ้นแรงโพ
หมวกเหล็กทรายเรียงยี่นและปิ่นโต	หัวโล้นเหลือร่องเรือโรโผล่ผุดกลาง
ทีละภาพทีละภาพประชันซัด	ทีละนัดทีละนัดถนัดร่าง
ทีละวันละวันไปยังไม่จาง	ยิ่งกระจะยิ่งกระจ่างอยู่กลางใจ

(เพียงความเคลื่อนไหว, หน้า ๑๓๑)

๔. ชักม้าชมเมือง

กวีนิพนธ์ นำเสนอสาระธรรมเป็นแก่นเรื่อง ด้วยโคลงสี่สุภาพ ๕๐๐ บท มีรายสุภาพหน้า ๑ บท

ดำเนินเดินรูปเต้า

ดำเนิน

เล็งเรื่องรามเกียรติ์ลาน

รอบกว้าง

พระรามพระลักษมณ์ทะยาน

พยุงยก

ธนูมิ่งโมริชว่าง

คว้งพื้นสุธาไหว

พระรามไถวักวัดน้ำ	ธนุศิลป์
เสมอมั่นสมาธิฉัน	เฉพะะไต้
สติสัมโภชฌงค์ฉัน	ชาญเชิด
ยกสูปัญหาไชร้	ส่องแจ่งสังขรรรม
นำพระรามศรีไต้	ลีดา
เป็นปริศนาธรรมา	นิมิตรผู้
สมมุติบุคคลสา-	มารณผู้
พระนิพพานเพ่งรู้	ระงับไต้โดยตน
ผลแห่งวิมุติฉัน	เนื่องวิเวก
รำงับดับหมดเมฆ	หม่นร้าย
ลีดาพระรามเสก	สมสนิท
จึงยกพลผาดผ้าย	ผ่านค้ำวภูวคล ฯ

(ชักม้าชมเมือง, ๒๕๔๕: ๗๘)

ลมร่ำคำขับเคล้า	กลอเสียง
กระดิ่งกังสดาลเรียง	รอร้อย
โพธิ์ทองส่องทาบเพียง	โพธิ์ทิพย์
ลิปลิประย้าห้อย	แห่งห้วยพิหารหา
พระปรารค์พรารภาพปั้น	ปูนเขียน
เจดกระจิงผจงเจียร	เจี๊วดฟ้อน
นพศูลสายฟ้าเฉวียน	วรรณตร เฉลิมเว
ชวยช่อฟ้าจี๋ซ้อน	ฉวัดรู้้งรวิฉาย
พรายพาดมาสมุขล้วน	หลั่นลด
ใบระกาท่ายขนาด	นาคสะคั้ง
หน้าบันแย่งก้านขด	ขมวดเทพ
บุษบกสามฉัตรคั้ง	ครอบไว้กลางวง
ผจงจารพิจิตรแย้ม	ประจำยาม
ประดับประดาตาม	ดอกแก้ว
พื้นผนังคั่นนาคคราม	คั้ดดอก
ขนัดขนดม่วงแพรว	เพริศพริ้งชมภู

(ชักม้าชมเมือง, ๒๕๔๕: ๘๖)

๕. อนุทิน ๑๔ ตุลา

บันทึกเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เป็นเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ของประชาชนไทยที่สามารถรวมพลังต่อสู้กับเผด็จการให้ได้มาซึ่งประชาธิปไตยในระบอบรัฐธรรมนูญแท้จริง

วันที่ ๑๐-๑๑ ตุลาคม ๒๕๑๖

แควตองขอบนี้	หน้าวัง
สี่ศักดิ์บวรเวียน	ฝ่ายหน้า
กำแพงแห่งเดียวยัง	ยื่นตระหง่าน
ลูกแห่งวังหน้ากล้า	กลับกรุง
ทัพหน้าทัพด่านนี้	คณา
ทัพนักเรียนอำรุง	รุ่นพร้อม
ทัพแห่งนักศึกษา	นิสิต
จงรักพรักพร้อมห้อม	แห่แห่นฯ

(อนุทิน ๑๔ ตุลา, ๒๕๕๒: ๔๔)

แสนห่อข้าวแจก	เดี่ยวหาย
ปริมาณนำจำนวน	ท่วมข้าว
สุขาภิบาลราย	รอบตึก
ห้องเคลื่อนที่ตั้งตัว	เด่นตา

(อนุทิน ๑๔ ตุลา, ๒๕๕๒: ๔๗)

วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๑๖

หลายวันผันล่วงเข้า	หลายคืน
ถึงปะทิวาที	ถกถ้อย

เปิดโปงเปิดปากยื่น	หยัดเหยียด
ละเรื่องเล่าแล้วรื้อย	เล่าเรียง
แออัดขัดเขียดลั่น	ถามทาง
จากคำยันรุ่งเคียง	ไหลพร้อม
รายรอบขอบเขตวาง	แขวงขาด
รถติดตลอดย่อนอ้อม	อัดแอๆ

(อนุทิน ๑๔ ตุลา, ๒๕๕๒: ๕๐)

วันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๑๖

รัฐขอมรัฐยกแก้	กล่าวหา
ยอมหย่อนพร่องฤาเถลิง	รัฐได้
นิตินักศึกษา	ยอมสยบ
พลังพิสุทธิสิ้นไร้	แหล่งสยาม
แข็งสบแข็งสบข้อ	ขัดขัน
เป่าต่อเป่าตรงตาม	แต่งเป่า
รถต่อรถประจัน	พุ่งจู่
ธนูถูกน้ำว้าวเร็ว	เร่งแผลงๆ

(อนุทิน ๑๔ ตุลา, ๒๕๕๒: ๕๖)

วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖

กลใดกรรชากแก้ว	กับมือ
นำปริ่มริมหยดกล	เกล้าไกล่
สะเทือนนิตสะกิดถือ	ถล้าหก
ควรรประคองแก้วไว้	ระวัง
ฤาชะตามาต้อง	แต่वार นี้เวย
คลาดเคล็ดคลาดเคราะห์ขลัง	ขัดข้อง
กรรมบดกดบังการ	กิจถูก
ผสมผ่าเสี้ยวเส้นพ้อง	ปิดผาๆ

(อนุทิน ๑๔ ตุลา, ๒๕๕๒: ๖๒)

วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖ (๒)

เริ่มวารวิปโยคคั่น	ดาวัน
อาทิตย์ระยับสี	เลือดสู้
เกิดก่อประลัยกัลป์	การณ์เช่น ไฉนนอ
ร้อนต่อร้อนล้วนผู้	ผิดไหน
จักรควรเข้าเช่นล้าง	ละหรือ
เหตุจากเหตุหนใด	คั้งนี้
มานะปะทะถือ	ทฤษฎี
สติแตกแหกกร้าวสู้	ลับหายฯ

(อนุทิน ๑๔ ตุลาคม, ๒๕๕๒: ๖๕)

วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖ (๓)

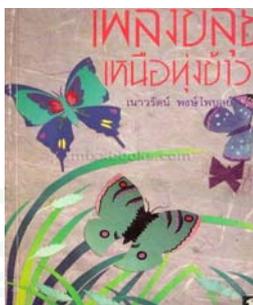
อะโห ไอ้เพื่อนแก้ว	กูเอย
ใครจักดับจักแสดง	คั้งนี้
ตายได้ร่มชงเผย	สง่าจื่อน งามแฮ
แดงแห่งเลือดป้ายชี้	ชาติไทย
อะโห ไอ้เพื่อนแก้ว	กูเอย
ใครจักได้เห็นใจ	คั้งนี้
นอนถนนหนึ่งนอนเขนย	ขนานเปลื่อน
เขากราบเขาก้มชี้	เชิดชูฯ

(อนุทิน ๑๔ ตุลาคม, ๒๕๕๒: ๗๐)

นักเรียนเรียงไหลสู้	สาหัส
ยื่นหัตถ์รยยอม	ยับม้วย
มิตายคาบนี้ผิด	วันพรั่ง
จักอยู่จักยังด้วย	อย่างไร
ประทีปทิพย์รุ่งแจ้ง	ใจประชา
เห็นทิศเห็นทางใน	ประเทศนี้
นิสิตนักศึกษา	นำส่ง
เป็นปากเสียงสร้างชี้	ชอบธรรมฯ

(อนุทิน ๑๔ ตุลาคม, ๒๕๕๒: ๗๖)

๖. เพลงขลุ่ยเหนือทุ่งข้าว

ใครคือครู

ใครคือครูครูคือใครในวันนี้	โซ่อยู่ที่ปริญญามหาศาล
โซ่อยู่ที่เรียกว่าครูอาจารย์	โซ่อยู่นานสอนนานในโรงเรียน
ครูคือผู้ชี้นำทางความคิด	ให้รู้ถูกรู้ผิดคิดอ่านเขียน
ให้รู้ทุกขั้วยากรู้ปากเพียร	ให้รู้เปลี่ยนแปลงสู้รู้การงาน
ครูคือผู้ยกระดับวิญญานมนุษย์	ให้สูงสุดกว่าสัตว์เดรัจฉาน
ครูคือผู้สั่งสมอุดมการณ์	มีดวงมัลเพื่อมวลชนใช้ตนเอง
ครูจึงเป็นนักสร้างผู้ใหญ่ยิ่ง	สร้างความจริงสร้างคนกล้าสร้างคนเก่ง
สร้างคนให้เป็นตัวของตัวเอง	ขอมอบเพลงนี้มาบูชาครู

(เพลงขลุ่ยเหนือทุ่งข้าว, ๒๕๔๘: ๕๑)

เพลงขลุ่ยเหนือทุ่งข้าว

วัดเอี้ยววัดโบสถ์	ปลูกตาลโตนครเจ็ดต้น
เจ้าขุนทองไปปล้น	ปานฉะนี้ไม่เห็นมา
ขลุ่ยข้าครวญหวลโหยระโอยโอด	พิไลโรชนาการสะท้านพรำ
เป่าคำหอมเหินลิ้วขึ้นปลิวฟ้า	แล้วทอดซ่าเฉื่อยฉ่ำประจำยาม
พอพระพายชายพัดก็ซัดขึ้น	ยิ่งดึกยิ่งคืนไม่ขึ้นขาม
ทุ่งนี้น่านนี้มีนาม	ของหวงเขตห้ามอย่าข้ามกัน
ข้าวงามน้ำดีทุกปีมา	แผ่นดินข้าข้าก็รักหนักมัน
ปู่ย่าพ่อลูกผูกพัน	เลือดเนื้อทั้งนั้นที่ในดิน

ใบข้าวพลิวพริ้วระเนนเป็นคลื่นข้าว ไบตาลกราวกรากลมระงมถื่น
 กระท่อมน้อยคร่ำคร่าอยู่อาจิน หอมกลิ่นข้าวใหม่มาจางจาง
 คดข้าวใส่ห่อไปรอรับ ขุนทองเจ้าจะกลับเมื่อฟ้าสาง
 เพลงขลุ่ยแผ่วครั้นสะอื้นคราง ไม่มีร่างไม่มีเงาเจ้าขุนทอง
 ตะวันรุ่งเรือแสงจนแดงเลือด แผ่นดินเดือดคุนน้ำก็กล้าหมอง
 เพลงขลุ่ยขาดห้วงท่วงทำนอง เสียงตะโกนกู่ก้องมาไกล

(เพลงขลุ่ยเหนือทุ่งข้าว, ๒๕๔๘: ๑๓๗)

ตุลาอาถรรพ์

มาสมหาตุลาคมอาคมขลัง ยกดาซึ่งขึ้นซึ่งให้ลือฉาว
 ข้างหนึ่งธรรมชาติถูกทุกเรื่องราว ข้างหนึ่งควาแห่งธรรมชาติพิศพลั้ง
 หนึ่งอำนาจบาทใหญ่ในตัวคน คือตัวตนที่แผ่นดินแต่ต้นตั้ง
 ก่อความเลศเกิดความเลวทุกคราวครั้ง เป็นข่ายขังกคจีแก่ผู้คน
 หนึ่งความถูกที่ขงธรรมนำปัญญา รู้จักอดีตตามาแต่ดิน
 รู้สร้างสรรค์รู้สิ่งสรรพไม่อัปจน นำมวลชนพันกคจีพันปีทา
 ยกขึ้นซึ่งดาซึ่งสองข้างเทียบ เมื่อข้างใดได้เปรียบก็เป็นค่า
 อีกข้างตกลงต่ำเป็นธรรมดา คุลย์ตุลาต้องล้มลุกต้องคลุกกลาน
 เดือนแห่งการปลดทาสกำจัดโซ่ โซ่เส้นโตก็ยงตรึงยงขึงด้าน
 เดือนแห่งดวงดอกไม้ได้เยี่ยมบาน หนอนแห่งมารก็ยงบ่อนยงชอนไซ
 มาสมหาตุลาคมยังคงขลัง ด้วยดาซึ่งยังเอียงยังเบี่ยงไพล่
 ความถูกต้องเที่ยงตรงยังคงไกล รอรันที่คนไทยได้สำนึก
 ความถูกต้องเที่ยงตรงต้องคงที่ ความชั่วช้ากาลี้ต้องกร่อนสีก
 ลบตุลาอาถรรพ์ล้างพันลิก แน่นผนึกน้ำใจเป็นใจเดียว

(เพลงขลุ่ยเหนือทุ่งข้าว, ๒๕๔๘: ๑๓๘)

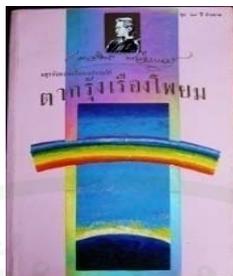
บทสรุปหตุลา

ระเบิดบาปกระสุนบ้าเป็นท่าฝน คนกับคนเช่นฆ่าเหมือนบ้าคลั่ง
 ตะวันเดือดเลือดแดงแข่งประดั่ง พระเจดีย์เปล่งปลั่งประกายทอง
 พิราบินจากเบื้องหลังคาโบสถ์ หตุลามหาโหดสยดสยอง
 คือรูปแบบสงครามที่จำลอง ระหว่างสองความคิดอันแหลมคม

เขาพูดถึงความเป็นธรรมชาติถูกต้อง ประชาชาติขัดข้องและขึ้นนม
 ต่อต้านผู้เผด็จการอันโสมม พิทักษ์เจตนารมณ์วีรชน
 เจตนาคือประชาธิปไตย พระปกเกล้าตรัสไว้ตั้งแต่ต้น
 ว่าอำนาจใช้เฉพาะคณะบุคคล แต่เป็นของปวงชนประชาไทย
 พระคำรัสตัสธรรมความถูกต้อง คือครรลองของประชาอันยิ่งใหญ่
 เป็นหลักการของประชาธิปไตย อันลี้มลุกอยู่ในประเทศนี้
 แล้วสิบสี่ตุลาก็ปรากฏ เป็นหนึ่งบทที่ประชาทำหน้าที่
 ชูคบเพลิงของพลังประชาธิปไตย เพื่อส่องชี้ชัดสว่างทางประชา
 พายุโหดโหมระห่ำในความมืด คือกำแพงซึ่งพืดอยู่ภายหน้า
 มหาเมฆมืดร้ายคำรามมา คบเพลิงฝ่าฝนกระหน่ำจึงรำไร
 มหาโหดหตุลาก็ปรากฏ เป็นอีกบทที่ประชาสรุปได้
 ทราบไตที่เผด็จการยังเกรียงไกร ทรานั้นประชาธิปไตยยังไม่
 ทรานั้นพระปณิธานท่านทรงตั้ง ก็จะมีคิมิตทุกทิศที่
 มีดตลอดแม้กระทั่งทุกวันนี้ เกือบจะห้าสิบปีเข้านี้แล้ว
 เพราะรู้จักคนจึงรู้จักค่า รู้จักว่าอะไรควรอะไรแก้ว
 และอะไรอะไรที่วาวแวว ไม่ใช่แก้วเสมอไปใครก็รู้
 แม้คบเพลิงวันนี้จะหริ้เรื่อง แต่หนทางก็ประเทืองทอดยาวอยู่
 มือที่เคยกำหมัดต่อศัตรู ก็ยังชูกำหมัดอยู่ทุกมือ
 พิราบบินกลับมาหลังคาโบสถ์ พายุโหดยังกระหึ่มกระเหี้ยนหือ
 เมื่อแก้วตกลงแตกก็แหลกรื้อ แต่แก้วคือแก้วพร่างอยู่กลางใจ
 สงครามสองความคิดยังคงดู ร้างระอุหตุลามาหมกไหม้
 ประวัติศาสตร์ไม่ควรซ้าอยู่รำไป มันจะไม่มีวันเหมือนวันนี้

(เพลงขลุ่ยเหนือทุ่งข้าว, ๒๕๔๘: ๑๔๒)

๗. ตากรู้เรื่องโพยม

เปิดหนังสือ

หนังสือ
มือต่อมือนี่แหละมีชีวิตชีวา
เปิดหนังสือเพื่ออ่านงานความคิด
เปิดทางซัยเพื่ออ่านการก้าวไกล

คำต่อคำนี้แหละคือภาษา
หน้าต่อหน้านี้แหละหนอใจต่อใจ
เปิดชีวิตเพื่ออ่านความฝันฝ่า
เปิดทางซัยเพื่ออ่านสันติธรรม

(ตากรู้เรื่อง โพยม, ๒๕๔๘: ๑๕)

คิดถึงบ้าน

เรื่อเรากล้วยลอยเลียบเทียบแทบฝั่ง
ค้อยวาดพายย้ายเขื่องแคคเรื่องไร
เหลืองคอกส้มลมโชนประโปรยพื้น
ทอดสายเบ็ดดิ่งน้ำพรายลำพา
กระเทือนรดกระแทกร่างกระทั้งรุ่ง
จากฟางป่วนจากฝุ่นเประจอนฝนปรอย
จากแม่กรองสองแควแพไม้ไผ่
จากชีพชื่นเฉื่อยน้ำข้าม โคนี่รุ่ง
ทูนสะทกสะเทือนลู่อู่ไหวไหว
ทูนค้อยนิ่งแนบน้ำธรรมดา
อดีตเอื้อมเชื่อมซัดปัจจุบัน
สะทกทูนสะเทือนสำเรากำนี่ว

ดอกโสนบานสะพรั่งปลิวลมไหว
จนหยุดได้ก้อสะแกร่มแรเงา
ระลอกคลื่นกระเพื่อมค้อยทยอยเข้า
และใจเราระทีกด้าตามทูนลอย
กระโจนฝุ่นกระจายฟุ้งกระเจิงฝอย
กั้นดาร์คอยเมืองกาญจน์มาเมืองกรุง
มาอบไอร่อกวันอันพล่านพลุ่ง
มายับขุ่นอยู่แทบเท้าเจ้าพระยา
ดิ่งหัวใจเรากลับพลิกภาพพรว้า
ลมพัดมาพองน้ำน้ำปลิวปลิว
คืนและวันบรรเลงดั่งเพลงผิว
วัดเบ็ดลิวปลิวใจไปกว้างฟ้า

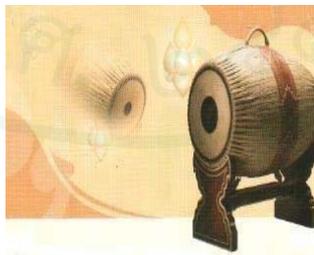
(ตากรู้เรื่อง โพยม, ๒๕๔๘: ๔๕)

บ้านนี้มีปัญหา

พื้นที่ผุประคองหลังคาโหว่	ตะวัน โสภะเดือนแพลมแถมดาวพราง
ฝาช่องแมวไล่หนูรูกวางกลาง	เสาเรือนถ่างทุกเสาล้วนเซเซง
ทิ้งเสื่อสาดขาดเส้นเป็นเศษเสื่อ	หมอนเป็นเนื้อบ้ายเหนอะเขยอะเขยง
มุ้งมอมมอมขมุกขมัวซากตัวแมง	ใต้ถุนแอ่งน้ำนอนนอนขยับยับ
ไอ้ตัวเล็กตัวร้อนนอนหงก	แม่เทียวแถมไถเงินอยู่หงับหงับ
พ่อจืดเทียนเวียนวนอยู่วัับวัับ	ไอ้ตัวโตตัวคับขยับชะเง้อ
มันร้องพ่อถอดกลอน:ถอดกลอนพ่อ	ฉันอยู่ต่อ ต่อไปไม่ไหวแน่
พ่อควาเคื่องต้องทนเป็นคนแท้	พ่อกับแม่กับน้องก็ต้องทน
พื้นมันผุก็หาพื้นมาปะผุ	ประคองก็ต้องรูเอาลวดรัน
หลังคาโหว่ก็ต้องซ่อมประสาจน	เอาเสายันทีละต้นประทั่งไป
ไอ้ตัวโตว่าไม่เอา ไม่เอาพ่อ	ฉันจะรื้อแล้วจะก่อจะสร้างใหม่
สมองมีมือมีจะกลัวไย	ทั้งเครื่องมือเครื่องมือเราพอมิ
พ่อควา...วะไอ้ลูกทรยศ	คิดขบถพระภูมิพ่อปู่ผี
หนอยอยู่กันดีดีไม่ว่าดี	ไอ้อปรีจัญไรนรกกิน
อ้าวโตโครธาไม่ซำอยู่	พังประคอง โครมออก มานอกถิ่น
เบื่องหน้ารั้วลวดล้อมอ้อมแนวดิน	กำแพงหินชะเง้อเห็นเป็นชั้นชั้น

(ตากรุ่งเรือง โปยม, ๒๕๔๘: ๖๘)

๘. ทิพย์สุคนธ์ดนตรีไทย

ทิพย์สุคนธ์ดนตรีไทย

ปี่ใน ประประจงลงนิ้วประนมแนบ
พรำพรั้นพล่านพลิวขึ้นพริ้วพราย

โหยแหบหวนไห้เจียนใจหาย
ทั้งทิมแทงท่าทายให้ทบทวน

ระทึกถึ่ตระนงอยู่องอาจ
ปลิววิหาวีเวกเสกกระบวน

กุมชาตุแห่งทิพย์ทวีปถ้วน
ตั้งถ้อยซ้อยชวามาชูใจ

(ทิพย์สุคนธ์คนตรีไทย, ๒๕๔๔: ๒๓)

ซอสามสาย ร่ายเสียงจำเรียงสาย
ฉลองมิ่งเฉลิมเมืองเป็รื่องประ โคม

บุรยาตรบรรยายบรรยงก์โถม
มโหรีบรรโลมบรรเลงเพลง

(ทิพย์สุคนธ์คนตรีไทย, ๒๕๔๔: ๓๑)

ตะอึกสะอื้นอ้อน
น้ำตาก็ตกกระจาย
โอดพันกระชั้นกระซบ
ไอ้เจ้าแก้วแววชีวา

อุราราวจะรอนสลาย
ประจากเจ้าประจามา
ยิ่งทุกข์ทับถวิลหา
สักเมื่อไรจะพบกัน

(ทิพย์สุคนธ์คนตรีไทย, ๒๕๔๔: ๓๕)

ลี้ลี้ปลิวปรายไปชายฟ้า
คือเสียงไหรรำของหัวใจ

แปลบพร่าพร่าพริ้วพะพลิวไห
วิญญาณไม่ใ้ประพรมเพลง

(ทิพย์สุคนธ์คนตรีไทย, ๒๕๔๔: ๔๒)

ขลุ่ยวะแ่วแ่วไหวใจจะขาด
ส่องแสงดาวแห่งศรัทธาระย้ายีน

ไอ้ดวงดาวดารดาษเมื่อคึกคื้น
จะฉายขึ้นถ้ำฟ้าถ้ำตากน

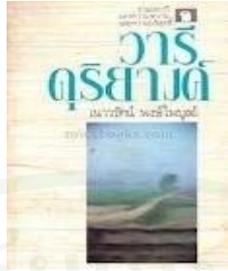
(ทิพย์สุคนธ์คนตรีไทย, ๒๕๔๔: ๓๕)

ประลองเพลงเล่นเพลงบรรเลงพิณ
ประเลงรับขับไม้มโหรี
ให้สวยสดงดงามความเป็นไทย
ประเลงชัยในชีวิตัน

เพลงแผ่นดินแผ่นดินฟ้าภาษาศรี
ชื่นน้ำใจไมตรีมีต่อกัน
ดวงดอกไม้มโหรีดนตรีสวรรค์ประลองเพลง
คือมิ่งขวัญทิพย์สุคนธ์คนตรีไทย

(ทิพย์สุคนธ์คนตรีไทย, ๒๕๔๔: ๕๘)

๕. วารีดุริยางค์

แทบฝั่งธารที่เราเฝ้าฝันถึง
จักรวาลวุ่นวายไร้สำเนียง

เสียงน้ำซึ่งกระซิบสาดปราศจากเสียง
โลกนี้เพียงแผ่นภพสงบเย็น

(วารีดุริยางค์, ๒๕๔๗: ๑๑)

เพื่อชื่นชมรมณีย์กับชีวิต
ระเรื่อยระเรื่อเฉื่อยฉ่ำลิ้มค่าเค็ญ
หางนกยูงระย้าเรียกลอเคลียน้ำ
งามดั่งเปลวเพลิงปามานิรมิต

ที่จะคิดที่จะทำตามคิดเห็น
ลิ้มความเป็นปรีศณีของชีวิต
แพนดอกน้ำช้อยช่อวารวิจิตร
สร้อยโสภิตอภिरุมพุ่มหัวใจ

(วารีดุริยางค์, ๒๕๔๗: ๑๒)

เพชรน้ำค้างค้างหล่นบนพรมหญ้า
เคล้าเคลียหยอกดอกหญ้าอย่างอาลัย

เย็นหยาดฟ้ามาฝันหลังวันใหม่
เมื่อแจกวาโบไฟไหวตะวัน

(วารีดุริยางค์, ๒๕๔๗: ๑๓)

มโหรีจากราวป่ามาเรื้อยรี
ฝักค้อยดิ่งแตกจังหวะประชันกัน
ลมระเริงลู่หวิวพลิวระลอก
แล้วใบไม้ก็ไหวส่าย จึงขำกรอง

ราชินีแห่งน้ำค้างจะห่างหัน
จักจั่นจีเจื้อยรับเรื้อยร้อง
สัพยอกยออดไม้ไปลี้วล่วง
ทอแสงทองทอดประทับชันน้ำค้าง

(วารีดุริยางค์, ๒๕๔๗: ๑๔)

ดอกไม้ป่าปรุกกลิ่นประทีนป่า
หอมจนหอบหัวใจไปเคว้งคว้าง
ผีเสื้อสวยแต่มีสีที่กลีบแก้ม
ก้านเกสรอ่อนน่าน้ำผึ้งรวง

อบนุหงามาลัยทั่วไพรกว้าง
เคลิ้มถวิลกลิ่นปรางอบกลางทรวง
ชมพูแยมแดงระยับสลับม่วง
หยาดหยดพวงพุ่มระย้าจากคาบ

(วารีดุริยางค์, ๒๕๔๗: ๑๕)

และเราลืมนรสหวนของความหวาน
จากสายใจไหลย้อนชอกซอนซบ
เลิกความคิดขันแข่งปรุงแต่งจิต
เลิกเคื้อคร้อนคิ่นรคนไยดี

จากสายธารที่ไหลไม่รู้จบ
เจียบสงบระงับลงตรงมุมนี้
เลิกชีวิตวุ่นวายในทุกที่
ไม่ต้องมีปรารถนาในอารมณ์

(วารีดุริยางค์, ๒๕๔๗: ๑๖)

ฟังต้นไม้สายน้ำยำให้หยุด
หยุดปรุงแต่งแสรังตามความนิยม
จงหยุดชมชื่นใจในใจเถิด
สมมติจากหัวใจไปทุกตอน

หยุดเสียที่เถิดมนุษย์หยุดสะสม
สร้างสังคมโสโครกโลกจึงร้อน
ทุกสิ่งเกิดก่อไว้ในใจก่อน
ใจจึงซ่อนทุกสิ่งจริงลงไว้

(วารีดุริยางค์, ๒๕๔๗: ๑๗)

สงสารใจ ใจเจ้าเอ๋ยไม่เคยนิ่ง
เหมือนถูกกายกำบังกักขังใจ
กลางคืนคอยเป็นควันอันอัดไว้
ร่างกายถูกผูกพันสรรพางค์

วนและวังคินและวันห้วนและไหว
ใจจึงได้คิ่นรนทุกหนทาง
ครั้นกลางวันก็เป็นไฟไปทุกอย่าง
เป็นสื่อกลางแก่ใจรับใช้การ

(วารีดุริยางค์, ๒๕๔๗: ๑๘)

เมื่อใจทุกข์กายก็ต้องทนครองทุกข์
วนเวียนหว่างทุกข์สุขทุกวันวาร
ทุกวิถีที่ใจได้เที่ยวท่อง
ที่โคจรของใจไม่เคยจน

ครั้นใจสุขกายก็สุขสนุกสนาน
แล้วสะสมสันตการเป็นคน
ล้วนขึ้นล่องอยู่ระหว่างกลางปลายต้น
ไม่เคยพ้นไม่เคยพราจากวงจร

(วารีดุริยางค์, ๒๕๔๗: ๑๙)

รู้และเห็นเป็นไปตามใจอยาก
หยุดเสียที่หยุดเสียเปิดประตู
ขอกายเจ้าจงเป็นเช่นต้นไม้
เพื่อแผ่ร่มและเป็นหลักให้พักพิง

จึงเหมือนนกขวากขวางกำบังอยู่
เพื่อได้รู้และได้เห็นตามเป็นจริง
ยืนอยู่ได้โดยภพสงบนิ่ง
แต่งดอกพริ้งผลัดฤดูอยู่ชั่วกาล

(วารีดุริยางค์, ๒๕๔๗: ๒๓)

และใจเจ้าจักเป็นเช่นสายน้ำ
เพื่อเลี้ยงชีพขโลมไล้ให้เบิกบาน
อิสระเสรีที่จะไหล
ชมดอกไม้สายลมพรมรำเพย

ใสเย็นน้ำชื่นแล้วไหลแผ้วผ่าน
เพียงพองพานผิวแผ้วแล้วผ่านเลย
ด้วยเพลงไพเราะล้ำรำจลย
และชื่นเชยกับชีวิตทุกทิศทาง

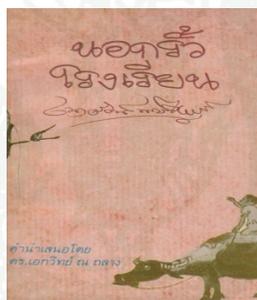
(วารีดุริยางค์, ๒๕๔๗: ๑๒๔)

วงของน้ำทำประกายกับสายแดด
ราวกากเพชรเกล็ดโปรยโรยระวาง
ไม่ยดิปรีดาประสาโลก
มีความสุขอยู่ทุกยามตามที่ควร

ร้อนจะแผดเผาทรายพริบพรายพรั่ง
หาดกรวดกว้างกลางน้ำเริ่มคร่ำครวญ
ทุกข์โศกเสียใจหรือให้หวน
ไม่ปั่นป่วนไปตามความเร่าร้อน

(วารีดุริยางค์, ๒๕๔๗: ๒๗)

๑๐. บทกวีนอกรั้วโรงเรียน

ยุคสมัยของแม่พ่อนั้นล่อแหลม
ลูกต้องก้าวต้องกล้าฝ่าไฟเปลว

ลูกจึงมอมแมมไหม้หมกเหมือนตกเหว
อย่าต้องอุ้มตัวเฝ้าอีกต่อไป

(นอกรั้วโรงเรียน, ๒๕๔๖: ๑๕๕)

ทนอะไรทนได้แม่ไม่บ่น
ใจแม่แทบจะขาดรอนลงอ่อนโรย

แต่สุดทนเห็นลูกหิวท้องกิวโหย
ราวถูกโบยหวาดกระหน่ำยามลูกร้อง

(นอกรั้วโรงเรียน, ๒๕๔๖: ๑๖๐)

มีทางเลือกไม่มากถ้าอยากอยู่
ถ้าจ้านนก็ทนถูกให้ผูกมัด

หนึ่งต่อสู้สองจ้านนคั่นแค้นขัด
ถ้าต่อสู้ก็เหมือนสัตว์ต้องกัดกัน

(นอกรั้วโรงเรียน, ๒๕๔๖: ๑๖๑)

แต่ เด็กของเราทั้งโลก

ดวงตะวันส่องแสงสดใส
ชวนให้เดินขึ้นไปในหนทาง
ความดีความงามความน่ารัก
บริสุทธิ์สดใสไร้ราวี
อ้อมกอบอุ้มด้วยไอรัก
ให้นมให้ข้าวน้ำตามเวลา
เราจึงมีความรักจากความรัก
แม่และพ่อเหมือนสะพานเหมือนร่มโพธิ์
มีความฝันกว้างไกลใน โลกกว้าง
มีความคิดผิถูกทุกก้าวไป

น้ำค้างบนใบไม้ก็พรายพร่าง
ไสวสว่างงดงามด้วยความดี
ในรอยยิ้มแย้มทักอยู่ทุกที่
หลอมชีวิตวัยเยาว์เราขึ้นมา
โอบอุ้มฟูมฟักเฝ้ารักษา
ให้เมตตาปลอดบปลุกจนลูกโต
เชื่อมประจักษ์จากใจดูจสายโซ่
เป็นเกราะโล่หุ้มป้องบังพองภัย
จากของเล่นต่าง ๆ ทั้งน้อยใหญ่
ล้มแล้วลุกขึ้นได้ไม่นอนซึม

(นอกรั้วโรงเรียน, ๒๕๔๖: ๑๖๕)

ไม่อยากพบภาพชีวิตที่ผิดแบบ
เด็กน้อยหน้าเศร้าอันอนสม
ร้องไห้กระจองอแง
อารมณ์กระเจิงเปิงปลิว
เลี้ยงข้าว แล้งปลาอาหาร
กองอิฐไม้ขอนที่ผ่นพัก
ไม่มีตุ๊กตาหมาหมีแมว
มอมแมมสกปรกกรูย
ขาดความรัก ขาดอาหารการศึกษา
มีความเลวร้ายเป็นครรลอง

ห้องแค่อุดูรู้หมักหมม
ผ้าห่มเสื่อผ้า ผ้าขี้ริ้ว
พ่อแม่ดูดำหน้านิ่ง
ท้องหิวกิวแห้งแล้งนั้ก
ดอกไม้ไม้บานเสลาสลัก
กองขยะหมมหมักมาขุดคุ้ย
มีเศษแก้วพลาสติกขยุกขยึย
ตะกายตะกุกเก็บกากอันเกลื่อนกอง
จึงเติบโตขึ้นมาอย่างเศร้าหมอง
สังคมของคนเราไม่เท่ากัน

(นอกรั้วโรงเรียน, ๒๕๔๖: ๑๗๐)

นี่คือคำขอร้องของชาวโลก
หนึ่ง ฟังให้สิทธิเท่าเทียมกัน
สอง ฟังให้เด็กเราได้มีหลัก
สาม มีชื่อและสัญชาติกำเนิดตน
ห้า เด็กผู้พิการทั้งกายใจ

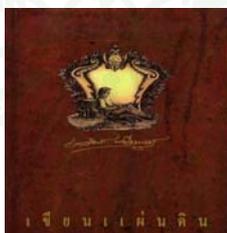
เพื่อลดความวิปโยคความโศกศัลย์
ไม่แบ่งแยกเผ่าพันธุ์และชั้นชน
ได้รับการพิทักษ์เป็นเบื้องต้น
สี่ รับผลมั่นคงในสังคม
เด็กพึงได้รับการรักษาโดยเหมาะสม

หก ฟังได้ความรักรู้อารมณ์
เจ็ด มีสิทธิ์ได้ฝนฝัก ได้ศึกษา
เก้า ไม่ถูกทารุณหรือเจียนตี
สิบ ฟังให้ได้รับการคุ้มครอง
เลี้ยงดูให้เติบโตเป็นคนจริง

ถนอมเลี้ยงเกลี้ยงกลมทุกกรณี
แปด ได้รับอุปการะในทุกที่
ถูกกดขี่รังแกและถูกทิ้ง
พ้นจากผองการแบ่งแยกเป็นอย่างยิ่ง
ทำทุกสิ่งตามสมควรเพื่อส่วนรวม

(นอกรั้วโรงเรียน, ๒๕๔๖: ๑๗๑)

๑๑. เขียนแผ่นดิน

"เลี้ยวขอฉาย ชักชวนแม่ข้าว
มาเถิดมา แม่มาอยู่ลาน

หมอกฟ้าหนาวท้องทุ่งท้องนา
บายศรีสู่พานขวัญข้าวแม่เอ๋ย"

(เขียนแผ่นดิน, ๒๕๓๓: ๖๔)

น่านน้ำนองดินค่อยรินไหล
ไม้คร่ำเงาคล้อยค่อยอ่อนอิง
เข้าหมอกดอกฝ้ายกระจายฟ้า
กงวักกงกว้างกลางดินดอน
แผ่นดินรินน้ำไม่เคยสิ้น
ไหลขึ้นรินเย็นไม่เว้นยาม
เจียรไนน้ำสวยด้วยแสงแดด
ฝากดินฟ้าด้วยช่วยเนาเนา

พิมฟ้าแผ่วไหวเป็นวงวัง
ลุ่มลำนน้ำปิง... ฟิงคันคร
ไหลขึ้นผืนผ้าប់พักผ่อน
เป็นฟอนเป็นไยข้อมน้ำคราม
น้ำเลี้ยงแผ่นดินอยู่หลากหลาม
น้ำงามคนงามสะท้อนเงา
วงเวดเว้งว่างหว่างขุนเขา
อยู่เหี้ยบประจำยามรักน้ำปิง ฯ๑๕

(เขียนแผ่นดิน, ๒๕๓๓: ๑๕๕)

“ลมไล่ไฟสี่สถานเสียง
 เสน่ห์เพลงสุพรรณคือคัลลอง
 “พราพรายสายน้ำน้ำแจ่ม
 โค้งคุ้งท่งท่าปลาเปรอ

ถ่านวนสำเนียงเสนาะสอง
 ทำนองสำเนียงเสียงสุพรรณ”
 ยังแยมยังยิ้มอ้อมเอ่อ
 เหมือนเจอทำใจเงินใจ

(เขียนแผ่นดิน, ๒๕๓๓: ๒๒๒)

“ศรีสถูปสถิตย์ตั้ง
 ศรีเทพทวาราวดี
 ศรีศิขเรศคีรี
 ศรีแห่งพุทธพราหมณ์ไว้

เป็นศรี
 หนึ่งได้
 ขอมรุ่ง
 ประวัติด้าวแดนเกษม”

(เขียนแผ่นดิน, ๒๕๓๓: ๓๑๔)

“ผีหลวงรักษาย่าเขา
 ผีเมืองคุ้มบ้านเมืองดี
 ผีดงหมื่นถ้ำหมื่นผา
 ขุนเขาอันหลวงอันรา

ผีเข้าเฝ้าเรือนรักที่
 พ่อผีเป็นใหญ่ยาม
 ผีปู่ผีย่าพระสยาม
 ทอดตามพิทักษ์ไพรไทย”

(เขียนแผ่นดิน, ๒๕๓๓: ๓๖๓)

“เจรียงชอกล้อมประสาท
 ดงดอนอันเคยเดิน
 “ขุนขอมผู้เป่นเขา
 ขุนไทแลขุนแกน

ปราสาทน้อยที่บนเนิน
 มากันด่านกันดารแดน”
 เอาสุเมรุขึ้นเป็นแมน
 ล้วนวงศ์เฝ้าสุวรรณภูมิ”

(เขียนแผ่นดิน, ๒๕๓๓: ๔๑๓)

๑๒. ราษฎรเดินนำราชดำเนิน

ก่อนจะเป็นอะไรในโลกนี้
ก่อนจะสวมหัวโขนละครชุด
คุณจะต้องรู้จักการเป็นมนุษย์
ไม่ใช่ยศตำแหน่งเกรงจใคร
ใจที่มีมโนธรรมสำนึก
ใจที่ไม่ประมาทไม่ขาดเกรง
เมื่อนั้นคุณจะเป็นอะไรก็ได้
มโนธรรมสำนึกรู้สึกตน

ทั้งเลวทรามต่ำต้อถึงที่สุด
คุณต้องเป็นมนุษย์ก่อนอื่นใด
ไม่ใช่ชุดเครื่องแบบที่สวมใส่
หากแต่เป็นหัวใจของคุณเอง
ใจที่รับรู้สี่กตริกตรงเผง
ใจที่ไม่วังเวงการเป็นคน
เป็นผู้น้อยผู้ใหญ่ได้ทุกหน
ต้องตั้งตนให้เป็น คือ เป็นมนุษย์

(ราษฎรเดินนำราชดำเนิน, ๒๕๕๑: ๕๐)

ประชาสถาปนา
เป็นสำแสนเข้าหุนเนื่อง
เป็นเครื่องมือพวกสามานย์
แล้วเปลี่ยนถูก
ประโยชน์ชาติก็แหลกลาญ
หมู่มือหุบมือเปิบ
โลกร้อนเป็นไฟฮือ
อับเปหิมันออกไป
จัดตั้งกำลังตน

ตัวตายก็ตัวแทน
ใช้รัฐธรรมนูญเปลือง
กลับผิดให้เป็นถูก
เป็นผิดพลาด
ให้ต่างชาติเข้าซุบมือ
กำเร็บสัมปทานถื่อ
ไม่เท่าร้อนประชาชน
พวกหน้าด้านและหน้าทน
กำจัดมารที่ครองเมือง!

(ราษฎรเดินนำราชดำเนิน, ๒๕๕๑: ๕๐)

สามสิบห้าปี 14 ตุลา

บทเรียนแห่งสิบสี่ตุลาคม
เป็นเจตนาประชาธิปไตย
ยังคงความขัดแย้งแห่งความคิด
เผด็จการเป็นใหญ่ไปทุกที

คือเจตนาธรรมอันยิ่งใหญ่
ซึ่งยังไม่เป็นจริง แม้วันนี้
ยังต่างทิศ ต่างทาง ยังต่างสี
สิทธิ์เสรีประชาธิปไตยไหล่พลิกแพลง

รัฐธรรมนูญเปื้อนน้ำตามากี่หยด
ทุกอำนาจ ทุกมาตรา เป็นตาตะแกรง
ปัญญาชนคนชั้นกลาง ยังไว้เบื้อ
เผด็จการเบ็ดเสร็จ เผด็จสภา
บรรลุสามสิบห้าปี สิบสี่ตุลา
มือที่รับช่วงชงยังทรงพลัง

ก็กราบเลือดปราศภูสยดเสวย
ล้วนไหน่หนอนยอนแยง แยงดีตรา
คนรากหญ้าเป็นเหยื่อทุกหย่อมหญ้า
ปล้นประชาธิปไตยไปทุกครั้ง
วีรชนคนกล้า ประกายห้วง
โหมประดังโดยมหาประชาชน

(ราษฎรเดินนำราชดำเนิน, ๒๕๕๑: ๘๒)

จักสืบทอดเจตนา ประชาธิปไตย
จักขอดเกล็ดเผด็จการที่ด้านทน
การระดมวิญญูณ ผู้หาญกล้า
อำนาจแห่งคมหอกกระบอกรบปืน
พิทักษ์คม แห่งมหาตุลาคม
จักช่วงชงชัชชะบัตชัย

จักโบกธงตุลาชัยไปทุกหน
ผู้ศักดิ์ศรีความเป็นคน ให้คงคืน
คนตุลา คมตุลา ผู้กล้าขึ้น
เพื่อจักยืนหยัดย้า ความเป็นไท
สืบทอดเจตนาธรรมอันยิ่งใหญ่
สร้างประชาธิปไตย ให้เป็นจริง!

(ราษฎรเดินนำราชดำเนิน, ๒๕๕๑: ๘๒)

พิราบกับอสรพิษ

งูพิษคืออสรพิษ
จัดฉากและหลบฉาก
ฝูงนกและลูกนก
จัดขึ้นก็สุดขึ้น
นกพิราบกับฝูงพิราบ
บินพรวกกันพร้อมพรว
พันธุ้กับพวงงู

ย่อมฤทธิ์มากย่อมร้ายมาก
ขย้ากลืน ขยอกกลืน
ก็ตกตื่น ก็แตกตื่น
กับเขี้ยวงู และพิษงู
รวมกลุ่มสู้ เข้าต่อสู้
ร่วมส่งเสียง ประสานเสียง
ก็กรูเคียงเข้าข้างเคียง

แลนเรียงตะกวดเรียง
 เล้าแมวคือเล้าแมว
 ร้องนรกกี่คือนรกก
 นิทานคือนิทาน
 เชิญแถลงสิเชิญแถลง

เข้าล้อมนก เข้าล่านก
 ค่อยผกหัวผก
 อย่างรุนแรง หยุตรุนแรง
 ย่อมแสดงสิ่งไม่แสดง
 ว่าเรื่องจริงนี้ ไม่จริง!

(ราษฎรเดิมนำราชดำเนิน, ๒๕๕๑: ๘๘)

ก็เลือดก็หยาดน้ำตา
 จักเป็นเช่นฉะนี้ก็ยุค
 ๑ กลางแดดกันดารบันนุก
 กลางฝนกลางหนาวกราวกรู
 ๑ กลางท่ากระสุนพรุนพรู
 หมิ่นหยามเหยียดน้ำใจกัน
 ๑ ตีกรอบขอบผิดติดตัน
 ทรหอดทนไปท้อ
 ๑ แสนล้ำเสบียงเพียงพอ
 เข้าร่วมคำเริงรณชัย
 ๑ เพื่อใครเพื่อใครเพื่อใคร
 หากเพื่อยุติธรรมดำรง
 ๑ ก็กับก็กลับมันคง
 บนถนนคนหาญสะท้อนสะทีก
 ๑ สะท้อนวันพันศพพันศึก
 ราษฎรเดิมนำราชดำเนินฯ

จึงชัยประชา
 กลางลมโหมรุก
 กลางคำพรวดู-
 ไปเห็นคืนวัน
 แสนล้านคนรอ
 ไซ้เพื่อผู้ใด
 เบิกทางโบกธง
 จดจำจารึก

(ราษฎรเดิมนำราชดำเนิน, ๒๕๕๑: ๕๔)

๑๓. ไม่รู้เลยว่ารัก

บทประพันธ์ที่ตีพิมพ์ในวาระต่างๆ ทั้งสิ้น ๕๕ เรื่อง

อกหัก

จำไว้เลยอกหักจงรักใหม่
 ยิ่งโศกซ้ำซ้ำตรมยิ่งโทรมทรุด
 จำไว้เลยอกหักจงรักใหม่
 ความรักไม่ต้องการฝันละเมอ

ให้ทันทีทันใดอย่าได้สะอูด
 จะยิ่งหลุดลงนรกอเวจี
 รักทุกครั้งยิ่งใหญ่ใหม่เสมอ
 ไม่รู้เจอออกหักรักไม่เป็น

(ไม่รู้เลยว่ารัก, ๒๕๕๔: ๘)

รัก

มกราพาใจให้รู้จัก
 มีนาหนักทักท้วงคอยห่วงใย
 พฤษภาคมฝันอันลึกซึ้ง
 กรกฎาคมตราตรึงรำพึงเพื่อ
 กันยายนพาใจให้คลายโศก
 พฤศจิกายนกลมเกลียวใจเดียวกัน
 ธันวาคมเดือนเคลื่อนคลายไม่เคลื่อนรัก
 จะกี่ปีก็กลับไปก็พันปี

กุมภาพันธ์ใจพะวงยิ่งหลงไหล
 เมษายนให้ห่วงหาอาทรเธอ
 มิถุนายังคะเนถึงคิดถึงเสมอ
 สิงหาคมขวัญหวนละเมอ...เธอเท่านั้น
 ตุลาคมวิโยคยิ่งโศกสัลย์
 ธันวาคมหมายรักด้วยรักดี
 ยิ่งครบปียิ่งประจักษ์ เป็นสักขี
 ใจดวงนี้ มีแต่รักและรักรัก.

(ไม่รู้เลยว่ารัก, ๒๕๕๔: ๓๗)

หนาวเหน็บเจ็บรัก

รักตะวันมันคงเย็นขงยาม
 รักดาวรุ่งพุ่งพรายในชีวิต

รักเดือนเรียวเสี้ยวงามให้ความฝัน
 รักรุ่งอันพรณรายให้เรืองแรง

รักแผ่นฟ้ากว้างไกลให้ฝนริน	รักแผ่นดินภูวคาลัยให้หนแห่ง
รักแผ่นน้ำหมุนเวียนความเปลี่ยนแปลง	รักแผ่นผาสำแดงความแกร่งไกร
รักเรือหว้าลู่ระเนนเป็นทางทอด	รักเรือนยอดร่มเย็นเป็นป่าใหญ่
รักทุ่งข้าวพราวผ่องทองอุไร	รักดอกไม้ยิ้มแย้มเหมือนแก้วยิ้ม
รักทุกอย่างที่เห็นเป็นที่รัก	รักรู้จักหัวใจไม่เคยอึด
รักยิ่งมากฝากรอยแผลพร้อยพิมพ์	รักยิ่งตั้งใจให้เจ็บรัก!

(ไม่รู้เลยว่ารัก, ๒๕๕๔: ๓๒)

ไม่รู้จบ

เพราะรักไม่รู้จบ
รู้แค่รักรักรัก
ยิ่งรักคิดถึงมาก
จากกันเหมือนจากไกล

จึงรบไม่รู้จัก
ไม่เว้นวรรคไม่เว้นใจ
ก็ยังอยากมาอยู่ใกล้
ให้โหยหาทุกนาที

(ไม่รู้เลยว่ารัก, ๒๕๕๔: ๓๒)

คำถาม

ท่านประธานที่เคารพ
อย่าเพิ่งด่วนหงุดหงิดปิดสภา
ฝากประธานวานถามตามที่บอก
อย่าหลีกเลียงเบี่ยงเบนประเด็นไป

อภิปรายไม่จบอย่าหลบหน้า
ให้ระคายค้ำคาในหัวใจ
อย่าข้อนขอกบิดตะแบงแก้งเงาใจ
จะเท็จจริงอย่างไรเร่งไขความ

(ไม่รู้เลยว่ารัก, ๒๕๕๔: ๖๒)

เกลียด

พวกกระหายใคร่เป็น
เอาประเทศเป็นเครื่อง
พวกกระหายตำแหน่ง
หวังเป็นเกียรติสกุลวงศ์
พวกจัดตั้งเลือกตั้ง
หัวคะแนนสันหลังหว่า
การเมืองภาคประชาชน
ร่วมค้าหลักประชาธิปไตย

พวกอยากเล่นการเมือง
ทดลองเล่นเล่นเล่น !
พวกขี้แพ้ชิงธง
แท้พวกเวรเวรเวร!
หวังแต่ได้ชัยชนะ
ได้แต่เกณฑ์เกณฑ์เกณฑ์ !
ต้องตั้งต้นกันใหม่
อย่าให้เอนเอนเอน

(ไม่รู้เลยว่ารัก, ๒๕๕๔: ๑๑๐)

แรงงาน

แรงไร้เรงนาสาหัส

แรงจักรแรงยนต์กลไก

บ้านเรายังไร้ยังนา

ตาสีตาสาหั่วคลอน

จักหยัดยื่นยงคงไฉน

แทนที่แรงไร้เรงนา

โลกาภิวัตน์ไล่ต้อน

แรงงานแ่งง่อน โงนเงน

(ไม่รู้เลยว่ารัก, ๒๕๕๔: ๑๑๔)

๑๔. ราวเทียน มธุรธรรม

ให้รู้โลกรู้ธรรมรู้กำหนด

รู้สรรพปัญญษณะกาลเวลา

ให้รู้ทั้งธรรมรสบทศึกษา

ธรรมชาติธรรมคาอันสำแดงฯ

(ราวเทียนมธุรธรรม, ๒๕๕๔: ๑๒)

ศึกษาคือเรียนรู้เพียฟัง

คูตัวเองด้วยตัวเองเร่งฝึกฝน

เรียนรู้ตนจนตระหนักรู้จักตน

รู้ตั้งต้น ช่วยตัวได้ ใช้ตัวเป็น

(ราวเทียนมธุรธรรม, ๒๕๕๔: ๑๓)

การศึกษา

พ่อแม่ได้แต่หวัง

จนได้ใบปริญญา

พ่อค้าก็หวังได้

ดอกผลอันเพิ่มพูน

การเมืองก็หวังมุ่ง

ให้ลูกตั้งใจศึกษา

เป็นเกียรติแก่วงศ์ตระกูล

กำไรดีทวีคูณ

ธุรกิจศึกษาการ

จะปรับปรุงเพิ่มงบประมาณ

ศึกษาต้องไพศาล
ผู้เรียนก็เพียรรู้
ปริญญาเป็น โขชน์แขวน

ล้วนวางแผนแล้ววางแผน
รู้ภิกพจนจบแดน
ผนังตั้งอัดตาตน

(ราวเทียนมธุรธรรม, ๒๕๕๔: ๑๐๖)

ครูนั้น
ฉันมีครูคนใหม่ในทุกที่
นี่ครูนม ครูน้ำ ครูสำคัญ
ครูข้าวปลาอาหารบันดาลแรง
ครูสายน้ำน้ำเย็นเป็นร่มเงา
ครูดวงไฟให้ประทีปทิพย์อัน
เรไรร้ายทายทักจักรวาล
มีความดีเป็นครูให้รู้ชอบ
ความทุกข์ยากมากมายได้เรียนรู้

พ่อแม่ชี้ให้ดูล้วนครูฉัน
หายใจเข้าออกนั่นอาจารย์เรา
ครูแผ่นดินสำแดงแหล่งก่อนเก่า
ครูสายลมบอกเล่าฤดูกาล
ครูพงพี ภูไพรแผ่ไพศาล
ดอกไม้บานบอกเราให้เฝ้าดู
มีความร้ายให้ตอบให้ต่อสู้
ชีวิตนี้มีครูอยู่รอบตัวฯ

(ราวเทียน มธุรธรรม, ๒๕๕๔: ๑๑๐)

วันเด็ก

“อย่าถามเด็กว่าเด็กอยากได้อะไร
มีความอยากมากมายในมนุษย์
จงถามเด็กว่าเด็กอยากทำอะไร
อยากได้บ้างก็ต้องลองปลุกบัว
ถ้าสร้างเด็กให้รู้จักแต่อยากได้
ตกเป็นเหยื่อมายาคร่ำวิญญาณ
ต้องสอนเด็กให้รู้จักคิดอยากทำ
รู้จักช่วยตัวเองให้ปลอดภัย
ขอเด็กไทยได้เป็นเช่นดวงเทียน
จงรักเด็กให้ตลอดอย่าทอดทิ้ง

เพราะว่าความอยากได้ไม่สิ้นสุด
ไม่มีจุดลงเอยจนเคยตัว
เด็กจะเริ่มคิดได้เริ่มใช้หัว
ไปสร้างรั้วดีกว่านั่งสร้างวิมาน
เท่ากับผลัดเด็กไปสู่ลานประหาร
ต้องล้มลูกคลุกกลานตะบันไป
รู้อะไรควรนำควรตามได้
รู้จักใช้ตัวเป็นประโยชน์จริง
รู้จักอ่านรักเขียนเรียนรู้ยัง
อย่าฉวยชิงเซียดกันแค้นเดียว”

(ราวเทียน มธุรธรรม, ๒๕๕๔: ๑๑๑)

ถามลูก

อย่าถามลูกว่าลูกอยากได้อะไร
สาม โลกจบจักรวาลบาดาลมนุษย์
อย่าถามลูกว่าลูกอยากเป็นอะไร
จินตนาการไปได้ไกลกว่าเคย

ความอยากได้จะไม่มีที่สิ้นสุด
ไม่อาจหยุดความอยากลูกได้เลย
อยากเป็นได้ทุกสิ่งจริงเจียวแหวย
จนไม่อาจลงเอยที่อยากเป็น

(ราวเทียน มธุรธรรม, ๒๕๕๔: ๑๑๒)

โรคโลก

เอาชนะธรรมชาติ
ธรรมชาติจึงจัดกระบวน
ดินถล่มน้ำทลาย
ไฟป่าประลัยรุค
ดินน้ำแลลมไฟ
โลกคุระอุเพลิง
เอาชนะธรรมชาติ
ทำร้ายและทารุณ
ยิ่งรู้ก็ยิ่งโหด
แท้คนแหลระราศี

โลกธาตุจึงแปรปรวน
ให้บทเรียนมาเหมือนมนุษย์
แลลมร้ายก็ร้ายสุด
ระคมโหม กระโจมกระเจิง
พิบัติภัยระบาดระเบิง
ก็เพราะคนมันเนรคุณ
มุ่งแปรธาตุมาเป็นทุน
ไม่ดูแลแม่ธรณี
ไปโทษโน่นไปโทษนี่
ล้วนเสียงเครื่องมะเร็งร้ายๆ

(ราวเทียน มธุรธรรม, ๒๕๕๔: ๑๑๘)

ร้อน

ร้อนนอกมาร้อนใน
เป็นพื้นทุกคืนวัน
ดับร้อนที่ทุกร้อน
จงเป็นเช่นดอกบัว

จนร้อนใจที่ประจัน
และเป็นไฟมาไหม้ตัว
คือผอนผันที่พันพัว
อยู่ในน้ำแต่เหนือน้ำ

(ราวเทียน มธุรธรรม, ๒๕๕๔: ๑๕๑)

สบายใจ

โลกทุกวันมันกลับตาลปัตร
คนทุกวันมันกั๊กกันกั๊กพะ
ป๊ะเท่งป๊ะ เท่งป๊ะ ป๊ะเท่งป๊ะ !

(ราวเทียน มธุรธรรม, ๒๕๕๔: ๑๕๓)

ประวัติการศึกษาและการทำงาน

ชื่อ-นามสกุล

นางสาวปริดาพร คุ่มสระพรม

วัน เดือน ปี ที่เกิด

๑๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๖

สถานที่เกิด

จังหวัดร้อยเอ็ด

ประวัติการศึกษา

ครุศาสตรบัณฑิต (ภาษาไทย)

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย

ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน

สถานที่ทำงานปัจจุบัน

โรงเรียนนานาชาติเดอะรีเจ้นท์กรุงเทพมหานคร

